# nok
# ta
# nın
# son
# suz
# lugu

lütfi filiz

birinci kitap

**Lütfi Filiz**
**Noktanın Sonsuzluğu**

# Cilt1

## Sunu

"Alem ancak ilimle anlaşılabilir. İlim arttıkça da âlemler değişir ve çoğalır. İşte biz bu ayrı ayrı âlemleri süratle
bir noktada toplayabildiğimizde insan oluruz."
"Âhiret âlemi diye bahsedilen insanın düşünceleridir ve kişi bu âlemde hangi düşüncelerle yaşıyorsa gittiği
âlemde de o düşüncelerle yaşayacaktır."
"Kâinat bir noktadan ibaret iken kalem bu noktayı uzatıp harfleri, o harflerden kelimeleri yazmıştır. Her
kelimeye birer isim, her isme de ayrı bir huy verildiği için dağdağalar çoğalmıştır. Eğer insan cümleyi bir
noktada toplayabilirse geriye ne kâinat, ne de onun dağdağaları kalır."
'Noktanın Sonsuzluğu', tasavvufun temel kavramlarını, derinlemesine açıklayan bir kaynak kitaptır. Lütfi
Filiz'in yıllar süren sohbetleri, konuşmadaki akıcı üslup korunarak ve dilin anlaşılır olmasına özen
gösterilerek derlenmiştir. Dört ciltten oluşan kitabın 1. cildi Allah, Sıfat, Esma-yı İlâhi ve İnsan konularını
içermektedir. Okuyacaklarınız; söz konusu eserden sizin için seçilenlerdir.

Noktanın Sonsuzluğu -1-
Lütfi Filiz
Basım: Eylül 2006
Noktanın Sonsuzluğu -1-
Lütfi Filiz

Sayfa

Noktanın Sonsuzluğu Allah

Herşeyin bir başlangıcı, bir de sonu vardır. Eğer bu başlangıç ve son aynı noktada birleşiyorsa o birleşme noktası esas, gerisi teferruattır. Kâinat da bu kuralın dışında değildir. Onun da bir başlangıcı vardır. İşte "Nokta-yı Kübra" diye kabul edilen o başlangıç noktasına "Allah" denir.

Allah'ın varlığının en kesin delili, kâinatın mevcudiyetidir. Nasıl bir resim ressam olmadan meydana gelemezse, kâinat da bir Yaratan olmasaydı meydana gelemezdi. Burada ressam asıl, resim feridir (gölge, yansıma).

Allah, zatı itibariyle; kendinden başka bir şey olmayan, kendisinde dolduracak boşluk bulunmayan, her ne düşünürse kendinde mevcut ve müstehlik olan, kendinden kendine: "O gün mülkün sahibi kimdir" <40-16> diye sorulduğunda, kendinden başkası bulunmadığından yine kendi: " Herşey Allah'ın hükmü altında kahrolmuştur " <40-16> nidasıyla varlığını kendinde toplayan mertebedir. Bu mertebede Allah'ı Allah'tan başka bilen yoktur.

Allah zatî olarak hüsn-ü mutlak, hayr-ı mariz ve bahr-ı amâ diye anılır. Ancak bu yönüyle düşünülemez.

Düşünülse bile tam olarak kavranılamaz. Bunları düşünüp anlamaya çalışmak koskoca bir kazanı küçücük

bir tencere kapağıyla örtmeye uğraşmaya benzer ki, sonucu baştan bellidir. Bu konuda çok fazla ısrar

edildiği takdirde aklî melekeler zarar görebileceği için "Allah'ın halkettiklerini tefekkür edin, Allah'ı tefekkür

etmeyin" denmektedir.

Elle tutulup, gözle görülemeyen bir şey, ancak örnekle anlatılabilir. Mesela; elektriği ele alalım. Elektrik elle

tutulmaz, gözle görülmez, fotoğrafı çekilmez, ama varlığı da inkâr edilemez. Anlaşılması için eserlerini

görmek gerekir. Eserleriyse ampulün yanması, buzdolabının buz yapması, vantilatörün rüzgâr vermesi,

sobanın ısıtması, fırının içine konanları pişirmesi, radyo ve televizyonun çalışması ve bunlar gibi daha bir

çok şeyin gerçekleşmesi, yani elektriğin bu esmalar altında fonksiyonlarını göstermesidir. Ceryan

kesiliverdiği anda bu fonksiyonların kaybolması elektriğin varlığının delilidir.

Allah da böyledir ve en büyük enerji kaynağıdır. Herşey enerjisini O'ndan alır. O, enerjisini çekiverdiği anda

da herşey biter. Onun için " Aliyyülazîm olan Allah'tan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur " <18-39>

denmektedir. Burada bizi yanıltan husus; eşyayı görüp, ona varlık veriyor olmamızdır.

Şey; zâtın, ism-i zahirle zuhurudur. Bunun çoğuluna eşya denir. Buradaki ism-i zahir de ikiye ayrılır. Birincisi;

şey'iyyet-i sübut, yani daha zuhura gelmeden önce ilâhi âlemdeki oluşma, ikincisi ise; şey'iyyet-i vücud,

yani görünür âlemde meydana çıkmadır. Eşya, âyât-ı müteşabihattır ve yapılıp, yıkılır. Âyât-ı muhkemat olan

"Şey" ise, o eşyanın içindeki görünmeyendir ve O'nda yapılıp, yıkılma olmaz. Şeyin zuhuru kelâmla

olmuştur. Kelâmsa sıfattır. Oluşma, yahut eserin meydana çıkması; zâtın sıfata inmesi (yani, ileride

göreceğimiz Cem'den Hazret-ül Cem'e tenezzül etmesi) ile kemale ermiştir. Bu durum tasavvuf dilinde: "Şey iken, şey'iyyet-i sübut idi, eşya olunca mezahir-ül vücut oldu" denerek ifade edilir.

Bunların ne demek olduğunu ilerki bahislerde göreceğiz.

Allah'ın eserlerinin başında kâinat ve onun özeti olan insan gelir. Hiç bir şey yoktan var olamayacağına göre, bunların varlığı, ancak var olan bir yaratıcı olmasıyla mümkündür.

Allah, en muhteşem eserinin insan olduğunu, Kur'an'da insan için: "Âdem oğullarına mükerremiyet verdik" < 17-70 >, "İnsanı güzel surette yarattık" <95-4> , " Her şeyi ona musahhar kıldık " <45-13> demek suretiyle belirtmekte ve insanı yüceltmektedir. Ama maalesef, aslanlar bile insan elinde ehlileşirken, insanın kendini kolay kolay yola getiremediğini görmek üzücü olmaktadır.

"Kendinden başka bir şey olmayan ve kendisinde dolduracak boşluk bulunmayan" dedikten sonra kâinattan ve insandan bahsedilince, akla "Bunlar nereden çıktı ve nerededir" soruları takılacaktır. Bu sorulara özet olarak "Kendindendir ve kendindedir" diye cevap verilebilir.

Bu cevap, çok muğlak ve anlaşılmaz gibi görünebilir. Anlaşılabilmesi için mertebelerin bilinmesine gerek vardır. İlerleyen sayfalarda mertebeler anlatıldığında, muğlak gibi görünen konu kolayca anlaşılır hale gelecektir.

Allah, her olayda Kendi'ni kullarına bildirmektedir. Bazılarımız kaza geçirip ölümden dönmüş, pek çoğumuz hastalanıp yeniden iyileşmiştir. O kişileri kurtarıp, onlara şifa veren kimdir?

Kim olacak, Yunus Emre'nin: "Bir ben vardır bende, benden içeri" diyerek ifade ettiği, her yerde hâzır ve nazır olan Varlık!..

Eğer o Varlık olmasaydı ne kâinat olabilirdi, ne de onun özeti olan insan... Onun için kâinat ve insan,

Allah'ın, varlığını en güzel ispatlayan eserleridir.

"Allah olmasaydı insan bulunmazdı İnsan olmasaydı Allah bilinmezdi "

sözü bu gerçeğin ifadesidir.

Allah'ın kâinatı ve insanı yaratmasının nedeni, bilinmek istemesidir. Kâinat, bir sıfattan, yani bir elbiseden

ibaret olduğu için, Allah'ı bilemez. Onda dağınık olarak bulunan akıl, zatî olarak lâtif olan insanda toplanmış

ve insan bu akılla hem kâinatı, hem kendini, hem de Allah'ı bilmiştir. Kur'an'daki " Biz âyetlerimizi enfüste ve

âfakta gösteririz ki, onların Hakk olduğunu açıkça görüp anlayabilesiniz " <41-53> âyeti buna işarettir.

İleride insanın gelişimiyle ilgili bahislerde teferruatiyle incelenecek olmasına rağmen, burada, tenzih kapısına

yönelmeden Allah'ı bulmanın mümkün olmadığını belirtmekte fayda vardır. İnsanı bu kapıya yöneltense " Lâ

" dır.

Allah, sadece kâinatı yaratmakla kalmamıştır. Onu yöneten, perde arkasından idare eden de O'dur. Bu olay

Karagöz oynatmaya benzer. Biz perde arkasındaki oynatıcıyı göremeyiz, sadece perdedeki gölgeyi görür ve

o gölgenin hareketlerini takip ederiz. Halbuki esas iş, o gölgeyi oynatanda ve o gölgenin ağzından söz

söyleyendedir. Allah'ın durumu da böyledir. Böyle olduğunu bizlere bizzat yaşatarak öğretmektedir.

İlkokula yeni başladığım yıllar Osmanlı Devleti'nin son devreleriydi. Hemen hemen hiç bir

şey bulunmadığı için, aileler çocuklarını okula gönderirken ayaklarına ayakkabı bile alamazlardı. Zaten o

devirlerde okullara, şimdiki gibi belirli bir kıyafetle gidilmez, her çocuk Allah ne verdiyse, değişik renklerde

elbise, şalvar, püsküllü veya püskülsüz fes, ayakkabı, takunya, "Tulumbacı" adı verilen tabanlı veya tabansız

çevirme pabuç, yağmurlu havalarda da "Duvak" denen ve başa geçirilen çuvallarla giderdi. Okulumuza yeni

bir öğrenci gelmişti. Sırtında setre pantolu; ayağında bağcıklı, güzel bir ayakkabısı; elinde mavi beyaz üç
katlı bir sefertası ve çantası ile muhtemelen üst seviyede bir memur çocuğuydu. Onda gördüklerime
imrendiğimi hatırlıyorum. O zamanlar biz anne ve babamıza, şimdiki çocuklar gibi: "Bana şunu al, bana bunu
al" diyemezdik. Ayrıca diyebilsek bile, bunlar Tire'de bulunabilen şeyler değildi. O yıllarda ağabeyim
Bayındır'da bir dükkân açmıştı. Onun dükkânının alt tarafında kullanılmış eşya satan dellâl pazarı vardı.
Ağabeyim bir gün oradan alışveriş edip, kendine Bayram Hoca'nın terekesinden bir çuval kitap alırken, bana
da daha giyilmemiş bir potin ve okula giderken yemeğimi götürmem için bir sefertası almış. Ben akşam üzeri
okuldan dönünce ağabeyim, "Lütfi, gel bakayım buraya" diye beni çağırdı. Yanına gittiğimde ne göreyim?
Çocuğun elinde gördüğümün aynısı bir sefertası ve bir potin... Birden şaşırdım. Çünkü, içimden
geçirdiklerimi kimseye söylememiştim. Ağabeyim, ayakkabıyı giymemi söyledi. Giydim. Tam bana göreydi
ve ısmarlama gibi ayağıma uydu.
Ben kimseye özendiğimi söylemediğime göre, ağabeyime bunları aldıran kimdi?
O'nu başından böyle bir olay geçmemiş olanlar nasıl bilecektir? Nefsini bilen Rabbini bilir prensibinden yola
çıkıp, ?Rabbin kim? sorusuna: "Beni terbiye eden" cevabını vererek... Bu cevabın ne demek olduğu, ileride,
insan bahsinde çok geniş bir şekilde açıklanacaktır. Burada sadece bir ön fikir verebilmek için anlatılmıştır.
Çünkü, Allah'ı bilmek; O'nun içinde yaşamaktır. Bu da ancak Allah'ın, o kişiye o mertebeyi bahşetmesiyle
mümkün olabilir ki, buna tasavvuf dilinde: "Hakikate ermek" denir. Hakikate erip, O'nu bilen de Allah'ı
göremez, ama her gördüğü yüzün O'nun yüzü olduğunu idrak edeceği için: " Nereye dönerseniz Allah'ın
yüzü oradadır " <2-115> âyeti o kişide tahakkuk etmiş olur.

"Allah: hayr-ı mahz; hüsn-ü mutlak; işiten, gören, bilen; doğmayan ve doğurmayan; evveli, sonrası olmayan;

öldürüp, dirilten; azameti sonsuz; herşeye kadir ve âdil; merhametli ve affedici; sevginin kaynağı, çok seven

ve çok kıskanan; tüm mertebeleri, sıfat ve esmayı kendinde toplayan; ânda olan; her yerde hazır, nazır ve

her şeyden münezzeh; yegâne Ben olan; gerçek mühendis ve en büyük hayrülmâkiriyndir".

Allah'ı, sadece bu vasıflarıyla anmanın yetersizliği ortadadır. Tüm vasıflarını sıralamaya kalkmak ciltler

dolusu yazı yazmayı gerektireceği için, burada sadece bir fikir verebilme söz konusudur.

Durumu bu şekilde özetledikten sonra, bu vasıfları teker teker ele alabiliriz.

Hayr-ı Mahzdır

Hayr-ı mahz: Sırf iyilik, kendinde kötülükten eser olmayan demektir. Allah'ta kötülük olmayışının nedeni;

O'nun zât bakımından kenz-i mahfi (Gizli hazine) olmasıdır. Nasıl bir yumurta, içinde tavuğa ait her şey

bulunduğu halde, "Şurası gaga, burası barsak" demeden tümüyle, sevilerek yeniyor; fakat aynı yumurtadan

çıkan tavuğun gagası, barsakları, ayakları yenmiyor, atılıyorsa; Allah'ta da herşey böyle, yumurtadaki gibi

olduğu için, O'nda kötülükten eser bulunmaz.

Burada insanın aklına Âmentü'de neden: " Hayır ve şer Allah'tandır " dendiği sorusu gelir.

Cevabı; bu duanın, ileride göreceğimiz halkiyet mertebesine hitap ediyor olmasıdır.

11

Çünkü, o mertebede tavuk tamamen meydana çıkmıştır.

Allah o kadar hayr-ı marizdir ki, Peygamberimiz'e bir hadisinde: " Eğer siz hiç günah işlemeseydiniz, Allah

teâlâ sizi helak eder ve yerinize, günah işleyecek, mağfiret edeceği kimseler yaratırdı ? dedirtmektedir.

Allah, asla kötü bir iş yapmadığını Kur'an'da bir çok yerde: ? Allah'a iftira edenler ...? <3-94 ve diğerleri >

diyerek ifade etmektedir.

Hüsn-ü Mutlaktır

Allah çok güzeldir ve bu nedenle "Hüsn-ü mutlak" diye isimlendirilmiştir. Bu güzelliğini kâinata serpmiş,

herkes o güzellikten nasibi kadarını almıştır. Milyarlarca kul, güzelliğini O'ndan alırken onun güzelliği

hakkında soru soranlara Hazret-i Peygamber miraçtan döndüğünde, cevaben ?Kıvırcık saçlı genç bir erkek

suretinde gördüm ? demiştir.

Bu noktada "Acaba herkes o surette mi görecektir" sorusu akla gelir. Milyarlarca insanı farklı suretlerde

yaratan bir Varlık, hepsine aynı surette görünmek istemeyip, farklı suretlerde görünemez mi ?

Bu sorunun cevabını insanda aramak gerekir... Allah, hüsn-ü mukayyet olmadığı halde, güzelliğini ölümlü

olan Hazret-i Peygamber'de göstermiştir. Nasıl mı?

Mukayyet olduğu halde, onu gölgesiz yapıp, Mutlak'ı onda göstererek...

12

İşiten, Gören, Bilendir

Allah'ın azamet-i İlâhisine tahammül edilemediği için, kul O'nu göremez, ama O kendini görür. Bu, O'nun

sırrıdır.

Allah " İşitip, gören " <40-20> dir. Öyle olduğu için de kullarının her türlü ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, onlara zararlı olmayacaksa, istediklerini de verir.

Kur'an'da geçen Hazret-i İbrahim kıssasında onun, " İnanıyorum, ama kalbim mutmain olsun istiyorum " <2-

260> deyişi ve bunun arkasından cereyan eden olaylar, yani dört kuşun dörder parçaya bölünüp, tekrar

birleştirilmesi olayı; keza Firavun ile Hazret-i Musa arasındaki Nil'i ters akıtma konusundaki iddiada,

Firavun'un sabaha kadar ağlayarak: "Ey Musa'nın Allah'ı bana yardım et, beni teb'amın yanında mahcup

etme" şeklindeki duasını duyup, kabul ederek ona Hazret-i Musa karşısında geçici bir üstünlük vermiş

olması, O'nun varlığının ve kullarını işittiğinin delilleridir.

Son olayda pek çok incelik vardır. Bunların başında da Allah'ın, kendisine inansın, inanmasın tüm

yaratıklarda mevcut olduğu ve kulları arasında ayırım yapmadığı, onlara bir zarar vermeyecekse, dileklerini
kabul ettiği hususu gelir. Onun için belirli bir dini benimsemiş olanlar, kendi dinlerinden olmayanları kâfir
olmakla suçlasalar bile, Allah, hepsinin Allah'ı olduğunu göstermektedir
Allah kulunun zaruri ihtiyaçlarını mutlaka karşılayacağı için, O'ndan fazla bir şey talep etmemek lazımdır.
İhtiyaçların karşılanması meselesi, aynen anne çocuk ilişkisindeki gibidir. Nasıl bir anne çocuğunun
acıktığını fark eder ve hemen onu emzirmeye yönelirse, bizleri besleyen Allah da ihtiyaçlarımızı görür ve
gereğini yapar.
Burada dikkat edilecek husus; önce işitip, sonra görmesidir. Bu özelliğini kullarına da aynen yansıtmıştır.
Kulak, insanda da hazine-i İlâhiyi toplama aracı olarak yaratılmıştır. Hazine-i İlâhi sözle, yani insanın
ka'rından (özünden) ifade edilen duyguların toplanmasıyla dolar. Bunu algılayan, işiten ise kulaktır. Yeni
doğan bir çocuğun bir kaç yıl sadece anne ve babasının konuştuklarını dinleyip, önce kısa kelimelerle, daha
sonra da basitten mürekkebe doğru ilerleyen cümlelerle konuşmaya başlaması bunun delilidir.
Allah nasıl duyar ve görür?
Kâinatta kendinden başka bir varlık olmadığına göre, söyleyen de görünen de kendisi olduğundan, nasıl biz
söylediğimizi duyar ve baktığımızı görürsek, O da öyle duyar ve görür. Allah bizi yaratırken belirli frekans ve
dalga boylarını algılayabilecek kapasitede yaratmıştır. Ama kendisi için böyle bir kısıtlama bahis konusu
olmadığı için, O, bizim duyup, göremediğimiz, algılayamadığımız her şeyi duyar ve görür. Bunu yaparken de
kulunun gönlüne bakar ve oradan o kulunun ne yaptığını öğrenir. Şöyle ki: Her esma aslına bağlıdır. Biz de
Hayy esmasıyla Allah'a bağlıyız. Bu bağ nedeniyle Allah bizden ayrı olmadığından, her hareketimiz O'nun
kontrolü altında ve her yaptığımızdan haberdardır. Zaten "Allah'ın ipi" denen de bu bağlılıktan başka bir şey

değildir.

Allah'ın görmediği bir şey var mıdır? Vardır! Allah rüya görmez. Çünkü, O " Uyumaz ve uyuklamaz " < 2-255

>. Uyuma ve uyuklaması olmadığı için de rüya görmez...

Allah'ın bir başka işitme ve görme aracı da kullarıdır. Böyle olduğunu kendisi " ... kulum bana nafile

ibadetlerle o kadar yaklaşır ki, nihayet ben onu severim. Sevince de: Onun duyan kulağı olurum, o benimle

duyar; gören gözü olurum, o benimle görür; eli olurum, o benimle dokunur; ayağı olurum, o benimle yürür;

kalbi olurum o benimle anlar; söyleyen dili olurum, o benimle konuşur; ..." Hadis-i Kutsîsiyle ifade etmektedir.

Tabii, bir kul için bu

14

mertebeye ulaşmak ve burada durabilmek çok büyük bir nimettir.

O halde, işiten, gören ve bilen Allah, kullarına hitabeder mi? Eder tabii.. Bu hitabı da emirleriyle olur. Örneğin

" Namazı kılın ve zekâtı verin " <2-110> emirleri bunlardandır ve O'nun kullarına hitaplarının başında gelir.

Bunların ne demek olduğunu ileriki bahislerde yeri geldikçe inceleyeceğiz.

Doğmayan ve Doğurmayandır

Allah'ta doğmak, doğurmak ve ölmek yoktur. Böyle olduğunu kendisi Kur'an'da: " Doğmamış, doğurmamıştır

" <112-3> diyerek söylemektedir.

Evveli ve Sonrası Olmayandır

Allah'ın ne başlangıcı vardır, ne de sonu... Çünkü, evveli de O'dur, sonrası da... Allah'ı böyle bilmek gerekir.

Zaten O'nun da: " O evveldir, âhirdir, zahirdir, bâtındır ve O her şeyi tüm olarak bilendir " <57-3>

demesindeki amaç budur.

Her şeyin bir evveli olduğu, toprağın bile toprak olmazdan önce ne olduğu düşünüldüğü için,

Peygamberimiz'e kâinat olmazdan evvel Allah'ın nerede olduğu sorulmuştur. Bu soruya verdikleri cevap

"Altında, üstünde hava olmayan âmâdaydı" şeklinde olmuştur. Bunun anlamı "Yaşam olmayan yerdeydi"

demektir ki, buralarda akıl durduğu için fazla bir şey söylenemez. Burası zat âlemidir ve " Gizli hazineydim "

Hadisi hükmüne girdiği için orada kendinden başka bir şey yoktur. Yaşam dendiğindeyse, sıfata iniş bahis konusudur.

15

### Öldürüp Diriltendir

Allah'ın: " Öldüren ve dirilten " <3-156> olduğu Kur'an'da bildirilmektedir. Bu konuda O'nun işine karışılamayacağı için, bildiği gibi yapmasını beklemek icabeder.

### Azameti Sonsuz Olandır

Allah zatı ve sıfatıyla kul idrakine sığmayan bir bütündür. Bu durumu şöyle bir örnekle anlatabiliriz:

Bir kaynak ve o kaynaktan çıkan suyun durumunu düşünelim. Bu su, yolu boyunca ne kadar dallanır ve nerelerden geçerse geçsin, kaynağıyla birlikte bir bütün teşkil eder. Yol boyunca çay, dere ve nehir olarak akarken değişik isimler almış olması bu bütünlüğü bozmaz.

Nasıl derelerin isimlerinin değişik olması onların kaynaklarının farklı olduğu anlamına gelmezse, kâinattaki mevcudatın değişik isimler almış olması da onların kaynağının ayrı olduğunu göstermez. Burayı çok iyi anlamak gerekir. Çünkü Allah ve kâinatın durumu da böyledir.

Kâinatın büyüklüğü dikkate alındığında, Allah'ın: " Allah sizi kendinden hazer ettirir " <3-28> yani "Zatını düşünmekten men eder" demesinin hikmeti anlaşılır. Bu büyüklüğün idrak edilebilmesi mümkün değildir.

İnsan kendini zorlamaya kalkarsa aklını oynatabilir. Ziya Paşa bunu anlatabilmek için:

İdrak-i ma'âli bu küçük akla gerekmez
16
Zira bu terâzû o kadar sıkleti çekmez"

demiştir.

Hal böyle olduğuna göre "Azamet-i İlâhi sonsuzdur" deyip, onu orada bırakmak ve dikkati kâinatın özeti olarak yaratılmış olan insana çevirerek, herşeyi onda aramak lazımdır.

Allah, azametinin sonsuzluğunu bildiği için, Peygamberimiz'in miracında bu sonsuzluğa bir hudut çekmek zorunluğunu hissetmiş ve onu " Dur ya Muhammed " diyerek durdurmuştur. İleriki bahislerde bu konuya da geniş olarak yer verilecektir.

Herşeye Kadir ve Adildir

Allah'ın kuvvet ve kudretine işaret eden âyetler arasında "De ki: Mülkün sahibi olan Allah'ım, mülkü dilediğine verir, dilediğinden alırsın ve dilediğine izzet verir, dilediğini zelil edersin, hayır senin elindedir " <3-26>, " Geceden gündüze eklersin ve gündüzden geceye eklersin, ölüden diri çıkartırsın ve diriden ölü çıkartırsın ve dilediğine hesapsız rızk verirsin " <3-27> ilk akla gelenlerdendir. Hal böyle iken, biz O'nun malından hırsızlık yapıyor ve işimize gelen tarafı çalıp, gelmeyen tarafı Allah'a atıyoruz.

Allah istediğini yapar. O'na " Neden, yaptın diye sorulmaz " <21-23> ama O, yaptığını mutlaka adaletle yapar.

Allah bir şey yapmak istediğinde O'nun için ne zaman vardır, ne de güçlük. Yapmak istediği şeyi bir saniyenin belki milyonda biri kadar bir süre içinde (atomları birleştirmek suretiyle) yapıverir. Her mertebe O'nun olduğundan Allah için güçlük diye bir şey olamaz.

O isterse bir insanı bir anda atomlarına ayırıp bir başka yerde birleştirebilir. Buna: "İdam ve İcad" denir.

Burada idam; ademde (boşlukta) toplama, icad ise; vücuda getirme demektir. O'nun " Hayat veren ve öldüren " <3-156> olması budur ve bu, Allah'a ait bir vasıftır. Böyle bir şeyi kulun yapması mümkün değildir.

Ancak, burada bir durum vardır. Allah, isterse bunu bir kulu vasıtasıyla yapabilir. Bu durumda, icraatı kulun yaptığı zehabı uyanabilir. Ancak, asla böyle bir kanıya varılmamalıdır.

Allah bir kuluna yardım etmek isterse bir başka kulunu, yardım etmek istediği kuluna Hızır yapabilir. Kul, Allah'ın elindedir ve sanki O'nun bir uzvudur. O, uzvunu nasıl isterse öyle kullanır. Bunu da kulunun aklına

girip, aklını o tarafa yönlendirerek yapar. " Her şey fena bulacaktır " <55-26> , " Sadece celal ve bağış sahibi
Rabb'inin yüzü baki kalacaktır " <55-27> âyetinin anlamı budur.
Allah, bir kuluna bir şey yapmak ister ve o yapacağı şey için bir başka kulunu ona Hızır yapmaya karar
verirse, buna kimsenin karşı çıkabilecek gücü yoktur. Yapıp çatan Allah'tır.
Allah çağımızda kulları vasıtasıyla çok şeyler gerçekleştirmektedir. Örneğin; tüp bebek olayı...
Bunda, dışarıda oluşturulan zigot ana rahmine yerleştirilip, çocuk dünyaya getirilebilmektedir. Allah, bu ve
bunun gibi pek çok işi, verdiği aklı yönlendirmek suretiyle, kulları vasıtasıyla yapmaktadır.
Eskiden Allah'ın beş şeyi kullarından sakladığı söylenir ve bunlara Mugayyebat-ı Hamse (Beşduyu ile
algılanamayan beş Ledünnî sır) adı verilirdi. Bu beş sırdan biri olarak da
doğacak çocuğun cinsiyeti gösterilirdi. Günümüzde Allah sırlarını açıklamaya başladığı için, doğacak
çocuğun cinsiyeti önceden bilinebilmesine rağmen, bebeğin ana rahmine kız olarak mı, yoksa erkek olarak
mı düşeceği hâlâ sırdır. Kimbilir önümüzdeki şu on yıl içinde buna benzer daha ne ilerlemeler olacak ve
Allah, hazinesindeki sırlardan hangilerini açacaktır...
Allah'ın bir işi yaparken kulunu alet olarak kullanması, o kul için büyük bir ihsandır. Bu olaya "keramet" adı
verilir. Eğer bu kul Peygamber ise, o zaman olayın adı da değişir ve "mucize" olur. Keramet ve mucize
göstermek kulun yapabileceği iş değildir. Bunu böyle bilmek gerekir.
O öyle bir Allah'tır ki, isterse kendisi niyet olur ve kuluna istediğini yaptırır. Görülen
rengin, içteki şaraba mı, yoksa kadehe mi ait olduğu anlaşılamaz olur. Hatta öyle olur ki,
kadehteki şarap bizzat kendisi olabilir. Bunu böyle bilip zevk etmek ve nasibe razı olmak gerekir.
Allah'ın indirdiğini kimse kaldıramaz. Kaldırırsa, yine O, kendisi kaldırır. " Allah sana bir zarar dokunduracak

olursa onu O'ndan başka kaldıracak yoktur, şayet hakkında bir hayır isterse O'nun fazlını kimse reddedemez

" <10-107> âyeti bunu ifade eder. Çünkü insan, hangi mertebede olursa olsun, beşeriyet âlemindedir ve bu

âlem çocukluk âlemi gibidir.

Merhametli ve Affedicidir

Allah, " Kabahatları bağışlayıcı " ve " Ayıpları örtücü " dür. Bu vasıfları kendinden kendinedir. Böyle oluşu da

kendinden başka varlık olmayışındandır.

Allah, her an, yaptığımız ufak tefek hataları bağışlamaktadır. Hakikatte "Secde-i sehv"

denen şey budur. " Rahmetim her şeyi vâsi olmuştur " <7-156> âyeti ve " Allah'ın rahmeti gazabını geçer "

Hadisi bunu anlatmaktadır.

Allah, daima bize " Rahmetlilerin en rahmetlisi " <7-151> olduğunu hatırlatmaktadır. O, o kadar

merhametlidir ki, hasta bir kulunun canını alacağı zaman bile, eziyet etmiş olmamak için, onun neşeli bir

zamanını bekler.

Sevginin Kaynağıdır ve Çok Sever

Allah " Gizli bir hazineydim, sevilmek istedim " derken, sevgilerin başı ve kaynağı olduğunu, herşeyi

sevgiden yarattığını ve bu sevgisinin de yukarıdaki bilgiler ışığında kendinden kendine olduğunu

anlatmaktadır.

Allah, kendine olan sevgi ve aşkından bir maşuk yaratmak istemiş, bu isteğini gerçekleştirmek için önce

Hazret-i Peygamber'i ruhen yaratmış, daha sonra kâinatı ve ondan da Hazret-i Muhammed'i maddeten

yaratıp, ona, "Habibim" demiştir. Habibim dediği de aslında, Muhammed aynasında gördüğü Kendi'nden

başkası değildir. Onun için;

"Âşık maşuk bir olunca Aşktan başka bir şey var mı"

denmiş, bu suretle, hem bu gerçeğe, hem de Allah'ın bir adının aşk olduğuna işaret edilmiştir.

Allah, kâinatı muhabbetinden ve kendini bildirmek için yaratmıştır. O'nun kendi kendini teşbih ettiği: "

Semalar ve arz Allah'ı teşbih etmektedir " <57-l> , kendi kendini andığı "Zikredeni zikrederim" <2-152> ve

kendi kendini sevdiği " Seveni severim " <5-54>

âyetlerinden anlaşılmaktadır. Kendinden başka varlık olmadığına göre, bu sözleri aynadaki görüntüsüne

söylemektedir.

"Herşey kendinden kendine olduğuna göre, aynada kendini görmesine ne lüzum vardı" diye bir soru akla

gelebilir. Bu sorunun cevabını insan kendinden verebilir. Çünkü, kalbimiz bir ayna olduğu ve kâinat diye

görünen bizden yansıdığı halde, biz nasıl kâinatı görmek istiyorsak, O da öyle yapmıştır.

Allah, sevgilerin başı ve sonu olduğuna, biz de o sevgi kaynağından çıktığımıza göre, dönüşümüz yine O'na

olacaktır. " Biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz " <2-156> âyeti bunu anlatmaktadır.

Şundan emin olmamız gerekir ki, Allah bu kadar değer verdiği kulundan kolay kolay vazgeçmez. Onun için

kullarına bazı vaatlerde bulunmuştur. Bunlardan biri " Ben benden ötürü kalbi kırık olanların yanındayım ",

çok önemli olan bir diğeri de " Rahmetim gazabımı geçmiştir " şeklinde olandır.

Bu durum aynen bir babanın (velev ki, hayırsız bile olsa) çocuğundan; bir bahçıvanın, yetiştirdiği bir ağaçtan

vazgeçemeyişine benzer. Allah, kulunu bir süre için sıkıntılı âlemlere soksa bile, sonra yine onu

Rahmaniyete çeker. Bunu yapabilmek için de kulunu zora sokmaktan kaçınmaz. Onun için, O'nun yaptığı

her şeyde bir hayır aramak gerekir.

Allah, bu kadar severek ve överek yarattığı kuluna karşı aşırı derecede kıskanç davranır ve kulunun,

nazarını başka tarafa çevirmesini istemez. Hazret-i Âdem'i, (Tevhitten ayrılıp, dikkatini sıfat mertebesinde

olan Havva'ya çevirdiği için) cennetten çıkarması, bunun ispatıdır. O'nun bu kadar hassas olduğunu bilen

bizim de çok dikkatli olmamız ve çocuğumuzu severken bile, onu kendi çocuğumuz olarak değil, Allah'tan bir

nimet olarak

sevmemiz icab eder. Kur'an'daki Hazret-i İsmail'in kurban edilmesi kıssası da, Allah'ın "Çocuğunu sev, ama

onun benden zahir olan emrim olduğunu bilerek sev" mesajı olarak algılanmalıdır.

Bu ikazlara rağmen, Allah kimseyi korkutmaz. Korkuyu yaratan insanlardır, yani biziz. Nasıl ceza kanununun

ağırlaştırılmasından suçlular korkarsa, biz de kendimizi suçlu hissettiğimiz için korkarız. Korkudan

kurtulmanın yolu; O'ndan uzaklaşmamak ve "yakarsan yakıver" yahut "canımı alırsan alıver" demekten

geçer.

Allah'la dost olanın korkusu kalmaz. Böyle olduğunu da Allah " Allah'ın velileri için asla korku yoktur ve onlar

mahzun da olmazlar " <10-62> diyerek ifade etmektedir. Allah, suçlu kullarının dahi umutsuzluğa

kapılmamaları için " Benim rahmetimden ümit kesmeyin " <39-53> dediğine göre, insan, Allah'tan değil,

kendinden korkmalıdır.

Tüm Mertebeleri, Sıfat ve Esmayı Kendinde Toplayandır

Her şey, kul da dahil, Allah'ta mevcuttur. Ama bu mevcudiyet, çekirdekte ağacın varlığı gibidir. Ağaç ne

zaman çekirdekten çıkarsa, o zaman görünmeye başlar.

Mertebeler ve esmalar da böyledir. Hem gayb âleminde vardır, hem de şühud âleminde... Herşeyin

kendinde toplandığı âleme "Gayb âlemi", görünür hale çıkmalarına da: "Şühud âlemi" denir. " O öyle bir Allah'tır ki, kendinden başka ilâh yoktur, gaybı ve aşikârı bilir, O rahmanürrahîmdir " <59-22> âyetindeki

Hüverrahmânürrahîm'in Rahman bölümü âfaka, Rahim bölümü ise enfüse aittir. İkisinin vahdeti Allah'tır ki, O

da ileride göreceğimiz gibi Bâ'nın altındaki noktadır. Şah-ı Velayet: " Ben, bâ'nın altındaki noktadır " diyerek

kâinatın

22

bir noktada toplandığını anlatmaktadır.

Bu âlemde görünen Şah-ı Velayet olduğu halde, bâtını Hazret-i Peygamberin sırrıdır. O nedenle: "Çocuk

babanın sırrıdır" denmiştir. Bu konuya ilerki bahislerde çok daha geniş yer verilecektir. Onun için burada

sadece ima etmekle yetiniyoruz.

Allah dendiği zaman hiç bir esma anılmaz, çünkü O, "Mecma-ül esma" yani esmaların tümünün toplandığı

mertebedir. Bu şuna benzer: Bir insana ismiyle hitap edildiğinde, o kişinin saçından tırnağına kadar her yeri

o ismin içindedir ve uzuvlarının hiç biri ayrıca anılmaz. Başı da, kolu da, ayağı da o ismin içindedir. İşte,

Allah dendiği zaman da durum budur. Orada ne kâinat, ne kul, ne de başka bir şeyin adı geçmez. " Hû " (O)

dendiğinde ise Allah lafzı da kaybolur.

Ama iş kesrete geldiğinde, o zaman saç, baş, kol, bacak, tırnak birbirinden ayrılır ve her biri kendi adıyla

anılmaya başlanır. Kendi adıyla anılmaya başlandığında da hiç biri, tümü ifade edemez olur.

### Allah Ândadır

Ân: Geçmişi, hali ve geleceği kendinde bulundurma durumudur. Allah ta geçmiş, hal ve geleceğin sahibi

olduğundan ândadır. Zaman ise kullara has bir keyfiyettir ve sadece geçmişle, hali içerir. Kulların geleceği

bilemeyişlerinin nedeni, zaman kavramının geleceği içermemesidir.

Allah ândadır ve zamandan münezzehtir. " Ol " emri ânda verilmiş olduğu için, O'nun bir anda meydana

getirmiş olduğu kâinatın oluşma süresi, bizim belki milyarlarca yılımıza tekabül etmektedir.

23

Allah ânda ve kulunun kalbine nazır olduğu için, tecellisini anında gösterir. Böyle olduğunu da Hazret-i

Peygamber'de görüyoruz. Öyle olmasaydı Kur'an Hazret-i Peygamber'e bir anda nazil olabilir miydi ?

Bu konuda şimdilik bilmemiz gereken şey; bekanın, ânda yaşamak demek olduğudur.

### Her Yerde Hâzır, Nazırdır ve Her Şeyden Münezzehtir

Tenzih (enfüs) görünmezlik, teşbih (âfak) ise görünürlük âlemi demektir. Bu âlemlerin her ikisi de Allah'ın

olduğu için, O her iki âlemde de vardır.

Allah'ın tenzihte olması: "O ne yerdedir, ne göktedir, ne sağdadır, ne soldadır, ne öndedir, ne de arkadadır"

cümlesiyle, teşbihte olması ise: "O her yerde hâzır ve nazırdır" sözüyle anlatılır.

"Bir zerre yoktur sensiz cihanda Sen müncelisin her bir zamanda Hem lâmekânsın, hem her mekânda

Bulduk visali elhamdülillah "

kıt'ası da bunu özetler.

Allah, her yerde hazır ve nazır, yani teşbihte olduğu zaman da görünmez, ama bir hayali vardır ve o hayali

görünür. Bu duruma göre: Tenzihi esastır ve Ahadiyettir. Teşbihi ise

celâliyettir, sıfattır. Tenzih esas olduğu için islâm şeriatı bu temel üzerine kurulmuştur. Bu yüzden islâmiyette

resim ve heykel yasaklanmıştır. Ancak ismin ve resmin olmayışı öyle bir yokluktur ki, tüm avalim kendinde

meknuz (hazine halinde gizli) dur. O'nun, gizliliğini meydana çıkartmasının nedeni; evvelce de söylediğimiz

gibi, kendine olan aşkı ve bunu göstermek istemesidir.

Allah, sadece manada kalan, maddede olmayan bir varlık değildir. O, " O öyle bir Allah'tır ki kendisinden

başka ilâh yoktur, gaybı ve aşikârı bilir " <59-22> olduğuna göre, şahadet âleminde de vardır ve şahit

olunması gerekir. Çünkü Kur'an'da: " Kim ki dünyada kördür âhirette de kör olacaktır " <17-72> demektedir.

Allah'ın, enfüste de, afakta da olduğu Kur'an'da: "Biz size şah damarınızdan daha yakınız " <50-16> ve " Üç

kişi gizli konuşmaz ki, dördüncüleri Allah kendisi olmasın; beş kişi gizli konuşmaz ki, altıncıları O olmasın;

daha az olsunlar, daha çok olsunlar, nerede olurlarsa olsunlar Allah onlarla beraberdir " <58-7> âyetleriyle

bildirilmektedir. Bunlardan birincisi enfüste olduğunu, ikincisiyse âfakta olduğunu anlatmaktadır. Bu iki âyetle

bize iletilmek istenen mesaj: "Kendinizi bulun" cümlesiyle özetlenebilir ki, esas konumuz da bu olduğu için,

insan bahsi hemen tümüyle buna ayrılmıştır.

Şeriat tenzihe dayandırılmış olduğu için, şeriat erbabı bu noktalara değinmekten daima kaçınır.

Kaçınmalarının sebebi; evvelce de söylediğimiz gibi, mertebeleri tam olarak anlamamaları ve bilmedikleri
için bu konular açıldığında tatminkar cevap bulamayıp, sorulanlara verdikleri çelişkili cevaplarla soru sahibini
daha fazla bunaltmalarıdır. Buna basit bir örnek olarak: Kabe için çok kullandıkları: "Allah'ın evidir"
nitelemesi yeterlidir. Bir taraftan "Allah mekândan münezzehtir" denirken, diğer taraftan "Kabe Allah'ın evidir"
denmesi bir çelişki değil midir ?

25

Allah, her âlemde vardır. Bir ilâhimizde: "Söyleyen O, dinleyen O" demek suretiyle O'na tenzih âleminde, bir
başka ilâhimizde ise:

"Sensin Allah'ım Yok iştibahım"

diyerek teşbih âleminde hitabetmekte, bunları söylerken de O'nun, zatı itibariyle her yönden münezzeh
olduğunu, buna karşılık kâinatta noksanlık kalmaması için altı yönü yaratıp, ona altı yönden nurunu
vermekte olduğunu anlatmaya çalışmıştık.

Bu konu çok önemli olduğu için, ilerki sayfalarda tenzih ve teşbih başlığı altında geniş bir şekilde
incelenecektir.

Yegâne Ben'dir

Allah: "Benim" deme hakkına sahip yegâne varlıktır. Kendine ait olan bu benliği kullarına, yani bize de
aktarmış olduğu için, biz kendimizin zannedip, "Benim" diyor ve böylece enâniyete düşmüş oluyoruz. Ben
lafzı, Ben'i bilenler nazarında Ferd-i camiye, bilmeyenler nazarındaysa enâniyete delalet eder. Aslında
kulundan benim diyen de O'dur, ama kul bu bilince varamadığı için enâniyete düşmektedir. Kulun, bu bilince
varması ve enâniyetten kurtulabilmesi için "Lâ mevcûde illâ Hû " yu geçmiş olması lazımdır. Onun için "Ben"
derken çok dikkatli olmak lazımdır.

Allah yegâne Ben olduğu halde Kur'an'da zaman zaman: " Biz " tabirini kullanmaktadır. Böylece zatıyla Ben,

kullarıyla biz olduğunu ima etmekte ve kesretinin de kendinden gayrı olmadığını anlatmaktadır. " Ene " (Ben)

dediği zaman " Yegâne kahhar Allah'tır " <40-16> cevabını verdiği ândaki durumu, yani her şeyin yok olup,

kendinden başkasının kalmadığı

26

hali kastetmektedir. " Nahnü " (Biz) dediği zaman ise; yarattıkları da işin içine girmiş, yani mertebesi

değişmiş olmaktadır. Bu nedenle tasavvufi eğitimde çok sık kullanılan "Benliği bırak" sözü "Ben lafzını

sahibine ver" anlamını içerir.

Mühendis-i Hakikidir

Allah, yaratılış planını A'yan-ı Sabitede yapmış ve yaptığı bu planı " Kün " (Ol) emri ile uygulamaya koyarak

kâinatı oluşturmuştur. O emir hâlâ cari olduğu için de, oluşma ve gelişme devam etmektedir.

Bu konu ilerki bahislerde tekrarlanacağı için burada işaret etmekle yetiniyoruz.

En Büyük Hayrülmâkiriyn dir

Bu söz bize değil, kendine aittir. Kur'an'da: " Mekrettiler ve Allah ta mekretti, Allah mekredenlerin hayırlısıdır

" <3-54> diyen kendisidir. Ancak O'nun yaptığı mekir (hile) bizimki gibi zararlı değil, kulları için faydalı

hilelerdir.

Allah'ın yaptığı en büyük hile, Hazret-i Musa'nın dediği gibi, dünyayı bize var göstermesidir. Eğer öyle

olmasaydı insanlar şu üç günlük ömürlerinde dünyaya ve dünya malına tapmaya kalkarlar mıydı ?

Bize dünyayı nasıl var göstermiştir ? Her şey kendinden ve bir manadan, bir düşünceden ibaret olduğu

halde, o mananın muhafazası olan kabı bize var gibi göstermekle...

Aynı şekilde birbirine zıt esmalarla bir taraftan Firavun'u yaratıp, ona firavunluk

27

yaptırmak, diğer taraftan da Hazret-i Musa'yı yaratıp onu, doğru yolu göstersin diye peygamberlikle

görevlendirmek, "Tavşana kaç, tazıya tut demek" değil midir"

Bu konu ileride mertebeler öğrenildiğinde yerine oturacak ve daha iyi anlaşılacaktır.

Ân Nedir, Zaman Nedir?

Ân: Şah-ı Velâyet'in: " Ben bâ'nın aldındaki noktayım " dediği, on sekiz bin âlemi kendinde toplayan noktadır.

Bu noktanın açılıp, kapanması zamanı meydana getirir.

Ân bir noktadır. Bu nokta uzatıldığında sonsuza ulaşan bir hat meydana gelir. Bu hat üzerinde bir nokta esas alınır ve o nokta merkez olmak üzere bir daire çizilecek olursa, bu dairenin çapına zaman adı verilir.

Dakikanın altmışta birine saniye, saniyenin altmışta birine de salise denir. Salise insan tarafından hissedilemez. Ancak kronometre dediğimiz aletle tespit edilebilir.

Bunlar zamanın âna en yakın uzaklıklarıdır. Arayı biraz daha daraltırsak zaman kavramı hemen hemen yok olacaktır. Bu küçük zaman parçası çok daha iyi geliştirilmiş modern aletlerle tespit edilebilir, fakat çap sıfırlanıp, pergelin iki ucu birleştirilirse, zaman kavramı ortadan kalkarve görünmezlik âlemine girilmiş olur.

İşte, "An" denen, bu merkez noktasıdır ve "Ân-ı daim" diye adlandırılır. Burada: "Zaman-ı daim" değil, "Ân-ı daim" dendiğine dikkat etmek lazımdır. Çünkü ân sabit, zaman ise müteharrik (hareketli)dir.

Zaman: Bir bacağı ânda duran pergelle çizilen dairenin, bu hat üzerinde meydana getirdiği çaptır. Çap ne kadar büyük olursa olsun, daire daima 360 derecedir. Bunun ne

28

ifade ettiğini ileride, sıfat bahsinde göreceğiz.

Ân noktası hem zamanın, hem de dairenin merkezidir. Her şey o merkezde birleşir. O halde ân ve zaman bir pergelin iki bacağı gibidir. Bir ayağı merkezde, yani ânda durur, diğer ayağı ise hareketlidir ve zamanı gösterir. Sema' yapanların bir ayaklarını sabit tutup, diğer bacaklarıyla bu sabit duran ayaklarının etrafında dönmeleri ân-zaman ilişkisini sembolize eder.

Allah ândadır. Öyle olduğu için de verdiği: " kün " (Ol) emri ân-ı vahitte gerçekleşiverir. Merkezden uzakta

olan kulun da aynı şekilde, "Ol" emri vermesi mümkündür. Bir kulun ev yaptırmak üzere "Kün" dediğini düşünelim: Bu emri verdikten sonra, önce bir mühendise plan yaptırmak, sonra o plan için belediyeden ruhsat çıkartmak, daha sonra da sırasıyla: müteahhit bulup, işi ona vermek, malzemeleri temin etmek, gerekirse işçi ve ustaların çalışmalarını kontrol etmek, ev bittikten sonra oturma ruhsatı almak, suyunu, elektriğini bağlatmak ve nihayet içine taşınmak, o kişinin en az bir yılını alacaktır. Ama aynı " Kün " emrini Allah verdiğinde bu süre sadece bir ân olacaktır. O'nun kâinatı yaratması da böyledir. Yaratılış süresi bizim zamanımıza göre milyarlarca yıl sürmüş olabilir, ama bu süre O'nun için sadece bir ândır.

Rüyalarımız ân ile zaman arasındaki farkı bize, bir ilâ iki saniyelik süre içinde bir kaç yıllık serüvenler yaşatarak anlatmaktadır.

Ân ile zaman ilişkisi bizim algılama kabiliyetimizle bağlantılıdır. Ân devamlıdır, zaman ise; o devamlı olan ândan bizim algılayabildiğimiz kadarıdır. Bunu daha iyi anlatabilmek için bizim ışık ve ses algılamalarımızı örnek vermek faydalı olacaktır.

Biz, ışık huzmelerini bir yere kadar takip edebiliriz. Daha sonra ışık görünmez olur. Ama bizim göremiyor olmamız o ışık huzmelerinin yok olması demek değildir. Onlar, biz göremesek bile, sonsuzlukta yoluna devam eder.

Aynı durum ses için de geçerlidir. Kulağımızın duyabildiği ses frekansları ve ses şiddeti bellidir. Ses belirli bir frekans aralığının dışına çıkar veya belirli bir şiddetin altına inerse, biz o sesi duyamayız. Ama o ses dalgaları, biz duyamasak bile, yayılmaya devam etmektedir.

Bizim "Kayboldu" dediğimiz ışık huzmeleri ve ses dalgaları aslında kaybolmamakta, ânda toplanmaktadır.

Bizim onlar için "Kayboldu" deyişimiz, onların, zamandaki algılama kapasitemizin dışına çıkmış

oluşundandır. Allah'ta ise böyle bir tahdit olmadığı için, bizim "Kayboldu" dediğimiz şeylerin hiç biri O'nda

kaybolmaz.

Allah, insanların algılama kapasitesini orta düzeyde kalacak şekilde ayarlamıştır. İnsan ânda yaratılmıştır.

Bu nedenle bir ayağı anda, yani nokta-yı kübrada, diğer ayağı ise zamandadır. Allah, Kur'an'da bir yerde: "

O semadan arza doğru her işi tedbir eder sonra o iş O'nun indinde sizin bin yılınıza tekabül eden bir günde

çıkar " <32-5> , bir başka yerde ise: " Melekler ve ruh O'na müddeti elli bin yıl olan bir günde çıkarlar " <70-

4> demekle aradaki uzaklığın farklı olabileceğine işaret etmiştir.

Keza: " Görmüyor musun rabbin gölgeyi nasıl uzatmıştır " <25-45> deyişi de bizi ânda yaratıp, zamana

attığını ima etmektedir. Onun için insanda ân da vardır, zaman da...

Ân gönül âlemidir, akıl âlemidir. Zamansa, bu dünya alemindeki yaşamımızdır. Biz insan olarak zaman

açısından kulluğa, ân açısındansa Ulûhiyete bağlanmış durumdayız demektir ki, bu da Allah'la bağlantımızın

en güzel ispatıdır. Kaç yaşında olursak olalım, gözümüzü kapattığımız anda tüm hayatımızın gözümüzün

önünden geçivermesi, aklımızın

ve gönlümüzün ânda oluşunun delilidir. Ayrıca reflekslerimiz de ân ile bağlantımızı gösterir.

Aklın ânda oluşu, Allah'ın " Ben önce aklı yarattım " deyişi ile sabittir. Ahirette de zaman değil, ân-ı daim

geçerlidir.

Allah, insanın ânla bağlantısını: " Âdem'e tüm esmaları öğretti " <2-31> âyetiyle bildirmekte ve bu âyetle

bizde hem zaman, hem de ân olduğuna işaret etmektedir. Bunu anlamamızı sağlamak için de haccı farz

kılmıştır. Hac'ta Kabe tavaf edilirken, Kabe'ye yakın olanların, turlarını kısa sürede, Kabe'den uzakta

olanların, uzaklıklarıyla orantılı olarak daha uzun zamanda tamamlamaları, ân-zaman farkını en iyi anlatacak

örneklerden biridir. Kabe'ye yakın olanlar âna yaklaşmış, diğerleri ise zamanın değişik uzaklıklarında kalmış

gibi olurlar. Bu noktada işin içine istidat meselesi girmektedir.

İstidat, âna yakınlıkla çok yakın ilişkilidir. Âna yakın olanların kavrama ve anlama kapasitesi yüksektir. Bir

insanın anlama ve kavrama kapasitesi ne kadar kısıtlıysa, o kişi ândan o kadar uzakta demektir.

Zamanda, mazi (geçmiş), hal, ve istikbal (gelecek) adeta birbirinden ayrılıp, ayrı anlamlar kazanmıştır.

Ândaysa bunların hepsi bir noktada toplanmıştır. Böyle olduğu için de zamanda yaşayan biz, ancak

yaşadığımız süre içinde kalan geçmişle, içinde yaşadığımız hali bilebiliriz. Daha önceki zamanlar hakkındaki

bilgimiz ancak bize anlatıldığı kadar olur. Lakin, geleceği bilemeyiz. Ândaysa bizim bilemediklerimizin hepsi

var olduğu için, Allah tümünü bilir, yani her şey O'nun ilminde mevcuttur. Bu mevcudiyet tıpkı yumurta içinde

tavuk bulunması gibi, yani istidat halindedir. İstidat kademe kademe tenezzül ettikçe biz de görüp,

anlayabiliriz.

Biz, zamanda yaşadığımız için, ânda olanları bilemeyiz. Burada çok incelikler vardır. Biz: "Allah yazdıysa

bozsun" deriz. Allah yazdığını bozmaz, ama hedef değiştirebilir. Bunu şöyle anlatabiliriz. Bir ok, yaydan

çıktıktan sonra bir daha dönüp yaya girmez, mutlaka atıldığı istikamete doğru ilerleyecektir. Ama o okun

hedefi vurması istenmiyorsa, hedefi biraz kenara çekmek mümkündür. O zaman, ok atıldığı istikamette gittiği

halde hedefe isabet etmemiş olur ki, buna tasavvuf dilinde: "Şahadet âleminden gayb âlemine çekilme"

denir.

Şahadet âlemi: elle tutulup, gözle görülür, kısacası beş duyu ile algılanabilir âlem, gayb âlemi ise: beş duyu

ile algılanamayan âlemdir. Rüyalar, kendine göre bir görüntüsü olmasına rağmen, gayb âleminin malıdır. Bir

olayın şahadet âleminden gayb âlemine kaydırılması hedefin biraz çekilivermesi demektir ki, bunu ilerde bir

hikaye ile daha kolay anlaşılır hale getireceğiz.

Zaman ve âna örnek olarak bir saatin yelkovanını göstermek te mümkündür. Yelkovanın bir ucu merkezde olduğu için yerinden hiç kımıldamıyormuş gibidir. Sabit intibaını verir. Diğer ucu ise, yelkovanın büyüklüğüne göre gözle de farkedilebilir bir hızla o merkez etrafında döner. Merkezdeki ucu da hareketlidir ama, hareketli olduğu farkedilmez.

Allah isterse zamanı âna çeviriverir ki, bunun en basit ve anlaşılabilir örneği; bazen insana bir saatin bir gün veya bir günün bir yıl gibi gelmesi ve bir türlü geçmek bilmemesidir. Aynı şekilde, bazen kısa bir mesafe insana yürümekle bitmeyecekmiş gibi gelebilir. Ama, bazen de bunun tam tersi olur. Eski tabirle "Bast-ı zaman" (Zamanın uzamış gibi olması) ve "Tayy-i zaman" (Zamanın kısalmış gibi olması) denen haller bunlardır. Bu durumlar tamamen Allah'ın kontrolünde olduğu için, O, bu süreleri çok kısaltabilir veya çok uzatabilir.

İnsan olarak biz, zamanda ân için yaşıyoruz. Zaman, bu güne gelinceye kadar geçirdiğimiz tüm safhalardır.

Zamanda ân ise: şu kadar yıllık ömrümüzde görüp geçirdiklerimizin bir anda gözümüzün önünden geçivermesidir. Bu geçiş bir saniye bile sürmez.

Âna geliş insan noktasıdır. Bu gelişte insan, kâinattaki her şeyi kendinde toplamış ve kendisi ân, kâinat zaman olmuştur. Tasavvuf öğretisinde: "Kâinat insan etrafında döner" denişinin nedeni budur.

Ânda yaşam; kıyametiyle, ahiretiyle ân-ı daimde olmak demektir. Ânda doğmayan, dolanmayan bir güneş vardır. Orada doğmak, doğurmak yoktur. Orası: " De ki: O Allah bir'dir, Allah sameddir, doğmamış, doğurmamıştır ve O'nun hiç bir eşi de yoktur " <112-1,2,3,4> dediği yerdir.

İnsan noktasına geldiğimizde (tabii gelebilirsek) bizim vücudumuzdakiler yine kendimizden zahir olacaktır.

Herkes sevdiğine ayna olacak, tüm aza ve kuvasının her zerresi birer âlem olarak intişar edecek ve kâinatı

oluşturacaktır. Nasıl burada her şey atomlardan oluşmuş ve her atom da, çekirdeği ve ona bağlı partikülleriyle bir bütün teşkil etmişse, biz de onun gibi sonsuz âlemler teşkil edeceğiz. İşte ahiret âlemi dediğimiz âlem, çok özet olarak budur. Bu konuya ilerki bölümlerde geniş olarak temas edeceğiz.

Günümüzdeki teknolojik gelişim zamandan âna doğru bir yakınlaşma içindedir. Mesela: Eskiden sesler plaklara alınıp, saklanırken, bugün daha net ve aslına daha uygun şekilde kasetlere ve kompakt disklere alınmakta, yıllar boyunca da bozulmadan saklanabilmektedir. Belki bir gün gelecek, geliştirilmiş, son derece hassas cihazlarla yıllar önceki sesleri de tespit etmek mümkün olabilecektir. Aynı şeyin görüntü cihazları için gerçekleşemeyeceğini kim iddia edebilir ? Çünkü, bu söylediklerimizin hepsi ânda mevcuttur. Kaybolma zamana has bir keyfiyettir.



"Dem bu demdir" sözü, âfakı enfüse, yahut ânı zamana getirmek demektir. Neşe-i Ulâ bu demdir. Kalû-belâ'da: " Ben sizin Rabb'iniz değil miyim " <7-172> sorusuna " Evet Rabbimiz'sin " <7-172> diyen ruhların afaktaki o anını bu güne getirmek, "Dem bu demdir"i yaşamak demektir ki, bunun adı da: "El tutmak"tır. El tutmak, ândaki: "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim" sorusuna "Evet" cevabını vermek demektir.

O'nu uzakta aramaya gerek yoktur. O devirde evet diyenlerin mümin, demeyenlerin kâfir olduğu söylenir.

Eğer Kalû-belâ bugüne getirilirse, o zaman bu kural bu gün ve bu âlemde de geçerli olur.

Âfak ve enfüs, Furkan ve Kur'an gibidir. Furkan fark âleminde görülen, Kur'an ise iç âlemde okunan demektir. Onun için insan, gözünü yumduğunda tahakkuk ederse, kendini kendinde bulmuş olur. Aynı şekilde gözünü yumup âfakı gözünün önüne getirirse, onu kendinde bulmuş olur. Gözünü açıp kâinatı

gördüğündeyse, o gördüğü de kendinden gayrı değildir. Bu durumda içindeki dışına çıkmış, içi dış olmuş demektir ki, bu bir mısır tanesinin patlamasına benzer.

İlâhi Mertebeler

Allah'ın gayb alemindeki varlığını şühud âlemi dediğimiz görünür âleme yansıtması bir ânda, fakat etap etap gerçekleşmiştir. Bu durumu bir periskobu örnek alarak anlatabiliriz.

Periskop, bilindiği gibi, denizaltılarda bulunan ve denizaltı denizin derinliklerindeyken deniz üstünde seyreden diğer gemileri görmeye yarayan, bir seri aynadan yapılmış, boru şeklinde bir alettir. Aletin içindeki aynalar, borunun su üstüne çıkarılabilen üst ucuna yerleştirilmiş mercekteki görüntüyü, denizaltının içinde kalan borunun alt ucundaki merceğe yansıtabilecek şekilde yerleştirilmiştir.

Aynaların her birini birer ilâhi mertebe veya tasavvufi tabiriyle, birer âlem olarak kabul edersek, görüntünün ortaya çıkmasıyla en alttaki merceğe yansımasının bir anda oluşunu da anlamamız, yani Allah'ın istediği bir şeyin kâinatta anında meydana çıkmasını idrak etmemiz mümkün olur.

İnsanın, hayale vücut vermeksizin, vücudun Allah'ın olduğunu kavrayabilmesi için bazı mertebeleri bilmesi ve anlaması şarttır. Bunlar: Hüve, Allah, Rab, Hak ve Halk mertebeleridir. Bunların tümü aynı, tek varlığın değişik mertebelerde aldığı isimlerdir. Bu mertebeleri kavrayıp, yerine oturtmadan Allah'ı öğrenmek mümkün değildir.

Mertebeleri anlayabilmek için bir tarafından çıkılıp, diğer tarafından inilen bir duvarcı merdivenini veya bir piramidi göz önüne getirmek gerekir. Yaratılış denen olay bu merdivenin zirvesinden en alt basamağına inmek (Nüzul), geri dönüş ise, en alt basamağından zirveye tırmanmak (Uruc) tır. Merdivenin basamakları mertebeleri, bu basamaklardaki panaroma ise âlemleri sembolize eder.

İlâhi mertebeleri bir marul veya lahanaya benzetmek te mümkündür. Dıştaki bir yaprağı koparılınca altından

bir yaprak daha çıkar. O da kaldırılınca bir daha, o da kaldırılınca bir daha ve böylece en içteki, yahut
göbekteki Zat'a kadar gidilir ki, tohumu yapan orasıdır. Onun için sadece ahadiyet demek yetmemekte, onu
da: Ahadiyy-ül kesre, ahadiyy-ül ef'al, ahadiyy-üs sıfat, ahadiyy-ül ayn ve ahadiyy-üz zat diye safha safha
belirtmek gerekmektedir.

Bu mertebelerin hiç birinde henüz zuhura çıkmış bir şey yoktur. Onun için buralar her şeyin olup, hiç bir
şeyin olmadığı yerlerdir. Durumun anlaşılabilmesi için örnek olarak bir
çekirdek ele alınabilir. Çekirdek, çekirdek halindeyken içindeki ağaç görünmez. Ağaç meydana çıktığında, o
çekirdeğin içinde ağaca ait her şeyin bulunduğu anlaşılır, ama bu kez de çekirdek görünmez olur. Çekirdeğin
tekrar oluşabilmesi için ağacın gelişip, meyve vermesi ve o meyvenin de olgunlaşması icabeder.

Meydana çıkış kulluk mertebesidir. Çekirdek halindeyken kulluk yoktur. O mertebede, yani Ahadiyette
sadece Allah vardır. Buraya tenzih (görünmezlik) âlemi denir. Çekirdekten ağacın çıkması teşbih
(görünürlük) âlemine geçmek demektir. Bundan sonraki görünenlere, yani ağaç, dal, yaprak, çiçek gibi
bölümlere çekirdek denemez. Bunlar için ancak: "Hepsi çekirdekten çıkmıştır, yani tenzihten yaratılmıştır"
denebilir.

İşte, Allah'ın kâinatı yaratışı, kâinatın Allah'tan çıkışı da böyledir. Böyle olduğu için de Allah tenzihte, kâinat
ise teşbihtedir. Hıristiyanların Papa'yı Hazret-i İsa yerine koymalarının, yani Hazret-i İsa'ya teşbih etmelerinin
nedeni budur.

Benzer bir durum bizim tasavvufi eğitimimizde de vardır ve bu konu ilerde, yeri geldiğinde çok geniş bir
şekilde anlatılacaktır.

Hüve (Hû)

O'nun görünmeyen âlemdeki durumudur. Bu mertebe gayb âleminin malıdır. Kendini göreceği aynayı

yaratmadığı mertebe olduğu için, burada kendini kendinden başka bilen yoktur. Mevlüt'te:"Cümle âlem yok iken ol var idi" cümlesiyle kastedilen nokta burasıdır. Burası: " Allah'ı Allah'tan başka bilen olmayan " ve tasavvufta karşılığı bulunmayan, yegâne mertebedir. Diğer tüm mertebelerin birer karşılığı vardır. Örneğin: Allah'ın karşısında kul, Ahad'ın karşısında Vahid, Rab'ın karşısında merbub, Hak'ın karşısında halk olması gibi... Böyle olduğu için tasavvufta bir rakamı adetten sayılmaz ve tek sayılar üçten başlatılır. Burası O'nun bîsükûn olduğu mertebedir.

Allah

Tüm esma ve sıfatı, yani iyisiyle kötüsüyle her şeyi kendinde topladığı mertebedir. Burada Hak ta vardır, batıl da... Fakat: " Hak geldi, batıl yok oldu " <17-81> hükmü gereğince hak ortaya çıktığı anda batıl yok olur.

Bunun anlamı iyi düşünceler ortaya çıktığında kötü düşüncelerin kaybolmasıdır. Bu hususa da ileride geniş bir şekilde yer verilecektir.

Allah mertebesi, O'nun: "Ene" dediği yerdir. Burada da kendinden başka bir şey yoktur. Ancak, bu mertebede kendine kendinden bir ayna yaratmış ve aynadaki görüntüsüne: "Ahmed" adını vermiştir. Yani, Ahad'ken bir mim alıp, Ahmed olmuştur. Daha sonra da kendini nur-u Muhammedi olarak kâinata yansıtmıştır. Nurun yansımasıyla Akl-ı küll olan Âdem'le, onun aynası, yahut nefs-i küll olan Havva'nın meydana çıkması sağlanmıştır.

Bu durumu başka bir ifade ile: "Masdar-ı gayrı mimî iken masdar olmuş ve buradan sudur etmiştir" diye de anlatabiliriz. Bu mertebe ilerde göreceğimiz gibi sükûn makamıdır.

Bu mertebeye: "Ahadiyet-ül Ayn", veya "Taayyün-ü evvel" isimleri de verilir. Uructaki karşılığı ise: "Makam-ı Mahmud" tur ve Zat iken ahad olan Allah'ın, bir mertebe inmekle Ahad ve Vahid diye kendi içinde kendine yansımasıyla, kendine kendinden bir ayna yarattığı mertebedir. Burada ahad ta birdir, vahid te birdir. Ahad

zatıdır, yani güneştir. Vahid ise, tek olan o güneşin huzmelerinin tek çıkış merkezidir. Huzmelerin her biri, o

kaynaktan çıktıktan sonra ayrı bir parmak izine sahip olacaktır ki, bunu ilerde Vahidiyet bahsinde

anlatacağız.

Burada mim, Allah'ın kendine kaynak yarattığı masdara işarettir. Allah o masdarı kendine

37

kaynak yapıp, oradan sudur etmektedir. O masdardan sudur eden ise masdar-ı mimî, yani Peygamber'dir ve

buna tasavvuf dilinde: "Nur-u Muhammedi " adı verilir.

Masdar ile masdar-ı miminin vahdeti Allah, yahut masdar-ı gayrı mimidir (Kainat ile insanın birleşmesi

Allah'tır.)

Mim harfinin ne olduğu daha ilerki bahislerde Hurufat-ı İlâhiye başlığı altında açıklanacaktır.

Allah'ın bu mertebedeki birliği, aynen bir incire benzetilebilir. İncir de birdir, ama içinde binlerce incir ağacı

meydana getirebilecek çekirdek bulunan birdir. O çekirdeklerin her biri ileride birer incir ağacı meydana

getirecek ve O birin kesretini oluşturacaktır. İşte Kur'an'da geçen " İncir " < 95-1 > budur. Bu incirin yeri ise

Ulûhiyet piramidinin zirve noktasıdır.

Allah denilen varlık bir sahiptir. Sahip ise: Sohbet edilen, arkadaş, yani İnsan-ı Kâmil'dir. İnsan-ı Kâmil denen

bu insan: Görünmeyen'in tam aynası olan Ahmed'tir. Ancak, burada Allah, Ahmed adını verdiği aynasından

ayrı değildir. Bu durumu bir örnek vermeden anlatmak imkânsızdır. Misal olarak güneşi ele alabiliriz.

Güneş, güneş olarak tektir ve ahadtir. Bunun ışını ise vahidtir. Allah'ın " Yegâne kahhar " <40-16> oluşu,

isterse ışınını vermeyebilir anlamındadır. Işını olmasa bile, güneş yine varlığını koruyacaktır.

Rab

38

Her zerrede mürebbilik sıfatıyla meydana çıktığı mertebedir.

Hakk

Bir iken tüm hayallerde kuva (kuvvetler) halinde, esma^ tahtında (değişik isimlerde) göründüğü ve hepsini
kendinde topladığı: "İnsan-ı kâmil" (Âdem-i Mana) mertebesidir. Bu mertebe kökleri yukarıda, dalları aşağıda
olan ve "Tuba ağacı" diye adlandırılan mertebedir. Allah bu mertebede ikinci mim'i de almış ve yarattığı bu
mertebede kendine Peygamber demiştir. Başka bir ifade ile masdarken masdar-ı mimî olmuştur. Bu mertebe
de, tüm kâinatı kapsadığı için: "Bir kabirden bin bir adlı Mehmet çıkacak" denmiş ve çıkan Mehmet'ler halk
mertebesinde görünür hale gelmiştir.

Burası, Ahmed'ken nur-u Muhammedi olarak kâinata yansıttıklarını, tekrar kendinde topladığı mertebedir ve
ne demek olduğunu ilerde göreceğimiz hareket makamıdır.

Buraya kadarki mertebelerin tümü manevi mertebelerdir ve gözle görülmez. Çünkü, bu mertebelerde henüz
maddesel hiç bir şey yoktur.

Bu mertebenin uructaki karşılığı ilerde göreceğimiz Cem Mertebesidir. Cem mertebesinde maddi, manevi
her şeyi kendinde toplayan Allah'tır. Meydana çıktığı anda adı Hakk olur. Meydana çıkış, zuhura delalet
eder. Gaipte olana Allah, O'nun zuhurunaysa Hakk denir. Onun için Hakk Teâlâ zuhurdadır.

Allah'ın dış âleme akseden nuruna Rahmaniyet, gayb alemindeki Hazret-i Peygamberin
nuruna ise Rahimiyet denir. Bunlar iki güneştir. Bu iki güneşe zahir ulemaları, yaz güneşi ve kış güneşi
derler. Bu konuya ilerde Rahimiyet, Rahmaniyet bahsi işlenirken tekrar dönülecek ve daha geniş bir şekilde
anlatılacaktır.

Buralar, bilmeyenler için çok zor anlaşılır yerlerdir, ama bilenler için öyle değildir. Tıpkı derslerin; öğrenciler
için zor, fakat öğretmenler için kolay oluşu gibi...

Halk

Görünecek olanların bulunduğu mertebedir, ama o görünecek olanlardan işleyen yine görünmeyecektir.

Tıpkı Peygamber'de Hakk'ın görünmeyişi gibi...

Her şey " Biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz " <2-156> hükmünce dönüp, dolaşıp aslına kavuşacağı için, halk olarak görünen de yine alâ-meratibihim kendine rücu edecektir (dönecektir). Bu dönüşün nasıl olduğunu ilerde insan bahsinde göreceğiz. Ancak şimdilik şu kadarını söyleyebiliriz ki; Allah verdikçe insan bu mertebeleri kendinde bulmaya başlar ve Hakkiyeti bulduğunda: "Enel Hak" der. Bu söz söylendiğinde görünen halk bile olsa, bu sözü ondan söyleyen, ondaki görünmeyendir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta; bu mertebe ve buna ait halkıyet alemindeki yaratılışın Ayan-ı Sabite'de olmasıdır. Dolayısıyla, halk edilenler, henüz mim alarak mahluk haline intikal etmemiştir.

Mertebeleri kısaca anlattıktan sonra bunlara ait âlemleri de anlatmak icabeder. Bunlar sırasıyla; Ahadiyet, Uluhiyet, Rububiyet, Hakkıyet ve Halkiyet âlemleridir. Bunlardan Hakkıyet ve Halkıyet âlemlerinin teferruatını insan bahsine bırakarak, diğerlerini burada anlatacağız.

Birinci kitabın sonu...

**Lütfi Filiz**

**Noktanın Sonsuzluğu**

# Cilt2

Gönül; Allah in, gözle görülmeyen bahr-ı ahadiyet âlemidir ve nasıl Allah bir ise gönül de birdir.

Allah, evvelce anlatılanlardan da bildiğimiz gibi, önce tohum olarak insanı yaratmış, bu insan tohumunu

kâinat olarak geliştirmiş, o kâinat ağacından da yine insan tohumu meydana getirmiştir.

İnsan kendi kalp aynasına dikkatle nazar ettiğinde kendini görür, ama kalp, gaflet örtüsüyle örtülü olursa, o

zaman hiç bir şey görülemez. İnsan, Allah'ı kalbinde bulabilirse miraç etmiş olur.

Bir damla ile denizin terkibi aynı olsa da damlaya deniz demek mümkün değildir. Damla, denize düşerse

"deniz" adını alır ama o zaman da damlalığından eser kalmaz.

"Noktanın Sonsuzluğu", tasavvufun temel kavramlarını, derinlemesine açıklayan bir kaynak kitaptır. Lütfi Filiz

in yıllar süren sohbetleri, konuşmadaki akıcı üslup korunarak ve dilin anlaşılır olmasına özen gösterilerek

derlenmiştir. Dört ciltten oluşan kitabın ikinci cildi İnsan Bedeni, Ruh ve Bedenle İlişkisi, Akıl, Nefs, Huy-

Ahlak-Karakter, Aşk-Sevgi, Gönül, İnsanın Yaratılışı, İnsan Hayatı, İnsanın Dünyevi Hayatı, Uhrevî Hayat ve

İnsan Terbiyesi konularını içermektedir.

Okuyacaklarınız; söz konusu eserden sizin için seçilenlerdir.

Noktanın Sonsuzluğu -2-

Lütfi Filiz



Sayfa

Sayfa

Noktanın Sonsuzluğu
Maddi Beden - Manevi Beden

İnsanda beden görünen, ruh ise görünmeyen âlem olarak yaratılmıştır. Görünmeyen âleme günümüzde enerji adı verilmektedir. Eskiden Şems-i Mutlak denirdi ve insanın, bu güneşin bir ışın huzmesinden ibaret olduğu söylenirdi.

Mananın hakimiyeti madde sayesinde belli olur. Bu nedenle, beden; ruh ve aklın kendini gösterebilmesi için gerekli bir kap, bir alet olarak düşünülmelidir. İnsan bu alete iyi bakarsa, o zaman: "Alet yapar, el övünür" atasözü gereğince; ruh da, akıl da kendini daha iyi göstermeye başlar.

Kâinatta genel bir kural olarak: hakikat, hayalde gizlenmiş; hayalse, hakikate perde olmuştur. Hakikat tecelli etmezse, hayal ne kımıldayabilir, ne de konuşabilir. Onun için Hakk, halk ilişkisi aynen, karagöz oyunundaki karagöz oynatıcısı ile karagöz ilişkisine benzer. Hakk perde arkasından kitabını okumazsa, halkın gıkı bile çıkamaz.

Beden, Hakk in suretidir. Ama onda nefis, yani şehvet de olduğu için, şehvete esir olan beden çok süflidir.

Ancak, aynı bedenin, süflilikten kurtulduğu takdirde çok ulvi olduğunu da bilmek gerekir.

Maddi insan bedeninin kâinattan meydana gelmiş olduğu kimsenin itiraz edemeyeceği bir gerçektir. Son zamanlarda bu bedende altmış trilyon hücre, yüz bin kilometre kan damarı, ve her kadının yumurtalıklarında kırk bin yumurta hücresi bulunduğu söylenmektedir.

Darvvin ve taraftarları, sadece bu bedeni görüp, içteki nefha-yı İlâhi yi gözardı ederek, insanın maymundan geldiğini iddia ederler. Biz ise: bu bedenin, içteki o nefha için bir elbiseden ibaret olduğunu söyleriz. Çünkü, bizi insan yapan şey, ilk yaratılan olarak zikredilen o cevherdir. Gerisi sonradan ve nur olan insan için yaratılmıştır. Darvvin'cilerin anlattıkları sadece elbisedir.

"Dünya denilen iki kapılı bir handır bu
Her gelen camesin kor, bir camekândır bu"

diyen, dünyanın; bir ucundan girilip, diğer ucundan çıkılıncaya kadarki süre içinde, girerken bize bir elbise verdiğini, bizim de çıkarken bu elbiseyi asıp, gittiğimizi anlatmak istemiştir.

İnsanların çoğu: "Beden" dendiğinde etten, kemikten yapılmış olanın dışında bir şey düşünemiyor. Halbuki, bedenin gerçeği bu değildir. Bedenimizin, isimlendirilmiş bir mana yönü vardır ki, esas beden budur.

Yaptığımız bir hata kalbimizden çıkar mı? Benim çıkmıyor. Onun için de daima: "Allah affetsin" diyorum.

Hazret-i Ömer'in: "İki şey var ki, aklımdan hiç gitmiyor. Hatırladıkça, biri için ağlıyor, diğeri için gülüyorum" diyerek anlattığı olaylar bu söylediğimizin delilidir. Kızını diri diri gömüşü, müslüman oluşundan sonra tüm günahları affedildiği halde, bir türlü kalbinden çıkmamıştır.

İnsanın maddi bedeni ve bu bedenle geçirdiği yaşamı Kur'an'da: "Gece" <92-l>, <93-2> diye geçmektedir. İnsanın karanlık olan kısmı budur. Ruh veya canı ise aydınlık âleme aittir. Bedenin de, ulvi ve süfli kısımları vardır. Bunlar göbekle birbirinden ayrılmıştır. Allah, insanları, ulvi taraftan verdiği sütle besleyip, geliştirmektedir.

Bedenin süfli taraflarını atamayız. Çünkü, oradan nesli idame ettiren nur yaratılmakta, yani: "Karanlıktan nur

çıkarır" <2-257> gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple karanlığı da inkâr etmemek, lüzumsuz saymamak

lazımdır. Zira o karanlık, nurunun şiddetinden siyah görünmektedir ve Hacer-ül Esved gibi çok değerlidir. Bu

yüzden örtme zarureti doğmuştur.

Beden denen bu yapı insanın, Allah tarafından yapılmış esas kabridir. Bunun içinde neler gizlidir neler...

Onları gizleyen hicab-ı Kibriya'dır. Kimse kimsenin gönlünden geçenin ne olduğunu bilemez. İnsan-ı Kâmil

hariç... Çünkü, onun, ilerde göreceğimiz gibi, sekiz çeşit görüşü vardır.

Beden denen bu kabirde "Bin bir adlı Mehmet" olarak nitelendirilen tüm esmalar vardır. Münkir, nekir

melekleri (Pozitif ve negatiflikler) bu bedendedir ve her an insana zıt emirler vermektedir.

Münkir: İnkâr eden, nekir ise: Örtülmüş olan anlamına gelir. Bunlar insanda bulunan iki zıt duygunun ismidir.

Nekir bilir, ama örtülü olduğu için kendini gösteremez. Sadece, insanı iyiliğe yöneltir. Münkir ise: adından da

anlaşılacağı üzere inkarcı, yani negatiftir. Bu ikisinin çatışması insanı yakıp, kavurur ve cehennemde yaşatır.

Kendini bilenlerin şüpheden arınıp, cennete kavuşması, bu iki zıt duygu arasındaki çatışmayı ortadan

kaldırmış olmaları nedeniyledir.

İnsan bedeni davul gibidir. Tokmağı vurmadan ses çıkartmaz. Onu, içinden bir

tokmaklayan vardır, ama biz tokmaklayanı göremediğimiz için, davuldan bu ses nasıl çıkıyor diye merak

ediyoruz. Doğuşatlar ve ilhamlar, o içten gelen vuruşun sonucudur. Tokmak kuvvetli vurursa insanın

konuşmaları bile vecize, yahut şiir şeklinde olur. İstek, arzu ve duaların amacı, bu tokmağı harekete

geçirmektir.

"Deveye boynun neden eğri diye sormuşlar. Nerem doğru ki diye cevap vermiş" diye bir söz vardır. Burada

deve diye nitelendirilen şey dışardan bakıldığında bir sürü eğrilikleri görülen bu bedendir. Ruhu uyanmış olanların bedeni hız kazanacağı için develeri, hecin devesi halini alır.

Bu sembollerin ortaya çıkarılışının nedeni insanları düşünmeye sevk etmek ve uyandırmaya çalışmaktır.

İnsanın: "Vücud-u Mevhube" diye adlandırılan ve kendinin hiç bir dahli olmaksızın, Allah tarafından ona bahşedilmiş olan bu kesif bedeni dışında, bir de; "Vücud-u Müktesebe" diye isimlendirilen ve yaşantısı boyunca kendi çabalarıyla meydana getirdiği latif bir ahiret vücudu vardır. Bu vücudun nasıl oluştuğundan ilerki bahislerde geniş bir şekilde bahsedileceği için burada sadece ismi verilmiştir.

Oluşum ve Devran

İnsan olarak dünyaya gelmeden önce nurlar âleminde olduğumuzu ve Allah nasip ettiği için bu dünyaya geldiğimizi evvelce anlatılanlardan biliyoruz. "Allah birdir" <112-1> olduğunu biliyoruz, ama O, adeta bir^bütünü ikiye ayırmışçasına, insanları erkek ve kadın olarak çift yaratmış ve böylece, Âdemde gizli olan Havva'yı meydana çıkararak, bunları tıpkı bir elmanın iki yarısı gibi birbirlerine ayna yapmıştır.

İnsanın meydana gelmesinde baba sema, anne rahmi ise toprak olarak kabul edilir. Anne ile babanın birleşmesi, en üstün yerden, en alta, zemine bir akım oluşması demektir. Bu birleşme semada olsaydı şimşek olarak kalırdı. Arzda olduğu için insan halinde kendini göstermiştir.

Mutasavvıfların çoğu, insanın iki annesi olduğunu ve bunlardan birinin kendini bu dünyaya getiren anne, diğerinin de öbür dünyaya götürecek olan mürşidi olduğunu söylerler. Ancak, bunlara bir üçüncü anne olarak toprak anneyi de eklemek gerekir. Çünkü, böyle düşünmezsek, "Bundan bin sene önce neredeydik" sorusuna cevap veremeyiz. Biz, bugün varsak, evvelce de vardık. Evvelce olmasaydık, bugün de olamazdık.

Çünkü, yoktan bir şey var olamaz. Var, sadece vardan olur. O halde: "Velev ki, sır olarak bile var olsak, neredeydik" dendiğinde, toprakta olduğumuz söylenecektir. Bu topraktan bin bir esma ile çıkan gıdalarla beslenip, sonunda insan hücresi olarak bu âleme geldik. Yiyecekler kâinattaki her şeyi ihtiva ettiği için, o hücrede de her şey vardır ve her şeyi kendinde toplayan bu hücre insanı meydana getirmiştir. Bu izahat, şişmiş bir balon gibi olan kâinatın sönüp ufacık bir insan hücresinde toplanışını anlatmak için yeterlidir. O halde, bu iki anneye bir üçüncü anneyi, "Toprak anne"yi de ilave etmek gerekmektedir.

İşin aslına bakılırsa, insanın pek çok annesi vardır, ama bunlardan üçü çok önemli olduğu için biz sadece bunlar üzerinde duruyoruz. Anlatılanları bir kere daha kısaca özetleyecek olursak:

İnsanın ilk annesinin kâinat olduğunu söylememiz gerekir. Kâinatta, babalık görevini sema, annelik görevini ise arz dediğimiz toprak yapar. Çünkü, gökten (Baba) yağmur yağmasa, topraktan (Anne) mahsul alınamaz.

ikinci anne: Bizi dünyaya getiren dünyevi annedir.

10

Üçüncü anne ise: Bu iki annenin birleştiği nokta olan Peygamber'dir. O'nun kâinata ve dolayısıyla hepimize: "Ümmetim" yani "Çocuklarım" deyişinin ve "Ah ümmetim" diye çırpınışının nedeni budur. Çünkü, bizim ahirete doğuşumuz bu anamız sayesinde olacaktır. Bu doğuşu yapmadan ahirette insan elbisesi giymemiz mümkün değildir.

Kâinattaki her şey gibi, insan da atomlardan, bu atomların insan planına uygun olarak toplanmasından meydana gelmiştir. Toplanma, aleni değil, gizli bir ortamda, yani ana rahminde olmaktadır.

İlk insan oluşumu toprak anada, kokmuş bir balçıkta gerçekleşmiştir. Balçığın kokmuş olmasının nedeni, diğer hayvanların ona zarar vermesini ve oraya yaklaşmalarını engellemektir. Bu nedenle esas ana; toprak anadır. Bizi doğuran anamız ise, o toprak ananın özetinden ibarettir.

Eskiler, ana rahmindeki çocukların: "Ben rahatım, beni çıkarmayın" diye direttiğini, meleklerin onları iterek, zorla çıkarttığını ve böylece rahatları bozulduğu ve istemedikleri bir ortama çıktıkları için doğar doğmaz ağladıklarını söylerler. Onların ilk diretmeleri karşısında meleklerin onlara: "Sen burada kandan başka bir şey görmüyorsun, biz seni suları akan ve her tarafı yemyeşil, rengârenk bir ortama çıkartmaya çalışıyoruz" demelerine rağmen, çocukları ikna edip, ortam değiştirmeye razı edemediklerini iddia ederler ki, bu benzetme bizim için de geçerlidir. Bize de: "Bu dünya çok dar, ahiret çok daha geniş ve güzeldir" denmesine rağmen, burada kalmayı tercih ediyoruz. Fakat, hayatımızın devamını sağlayan ve kalbimizde dahi geçerliliğini gösteren bir genişleyip, bir daralma veya bir şişip, bir sönme (Uzay bilginlerinin zig-zag dediği olay) hadisesi değişmez bir kanun olduğundan, çocuk nasıl dünyaya geldiyse, biz de, istemesek bile öbür dünyaya gideceğiz.

11

İnsan; insan haline gelebilmek için cemat (Taşlar, madenler), bitki ve hayvan âlemlerinden geçmiştir. Bu geçiş, "Nefis" de denen insan bedeninin oluşabilmesi için şarttır. İnsan nefsine düşkündür, çünkü, nefis bir tavus kuşu gibi, güzeldir. Ama insandaki, onu insan yapan akıl dediğimiz unsur, bir nurdur ve Allah in nef hası dır

"Hazret-i Âdem'in toprağı kâinattan alındı" deniyor. Bu söz bedeni için doğrudur. Canı ise nefha-yı İlâhidir.

Nefha-yı ilâhi, insanda iki türlüdür. Birincisi: bedenin nefhası, yani oksijendir. İnsan bedeni oksijensiz yaşayamaz. Oksijeni havadan alır ve karbondioksit olarak yine havaya iade eder. Buna: "Nefha-yı Rahman", yahut "Rahmaniyet Nefhası" denir. Bir de "Nefha-yı Rahim", yahut "Rahimiyet Nefhası" vardır ki, bunun ne olduğunu biliyorsunuz. İşte, bu iki nefhanın birleşmesi: "Bismillâhirrahmânirrahîym'diı. Sadece:

"Bismillâhirrahmân" veya "Bismillâhirrahîym" denmeyişinin nedeni; insanda, hem Rahman nefhasına (bu bedenle ilgili nefhadır), hem de Rahim nefhasına (Bu da ruhla ilgili nefhadır) ihtiyaç oluşudur. Bu iki nefha birleşecektir ki, insan meydana gelebilsin.

İnsan vücudu milyarlarca noktacıktan meydana gelmiştir. Amerika'daki bir yazı veya resim, nasıl faks veya televizyon yayınıyla buraya naklediliyorsa, insan da vahidiyetten ahadiyete neşredilip, buradaki alıcı vasıtasıyla ahadiyetten vahidiyete intikal ettirilmekte, yani görülür hale getirilmektedir. Neşriyat ahadiyette olmaktadır. Ahadiyet ise görülmez. Görülen, ahadiyetten neşredilen ışınların kâinattaki yansımasıdır. Bu nedenle ben bir şiirimde: "Kâinat bir ceset ruhu Mevlâna" demiştim. Bu durum, görünen insan bedeni açısından doğrudur. Görünmeyen kısımlar ise İnsan-ı Kâmil'de toplanır ki, o da Allah'ın aynası olan tek bir nurdur. Zaten kâinatın yaratılmasındaki amaç da o tek, yani vahid olanı oluşturabilmektir.

12

Vücudumuz anasır-ı erbaadan, yani hava, su, toprak ve ateş olarak bilinen dört unsurdan yaratılırken, Allah, daima kendini zikreden kalbi de içine koymayı ihmal etmemiştir.

Bu unsurlardan dördüncüsü olan ateş, ilk üçünün birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Çünkü, ateşi meydana getiren, havadaki oksijenin yakıcı özelliğidir. Ateş, oksijen vasıtasıyla oluşmaktadır. Latif âlemin malı olan oksijen, yani hava, alınmadığı takdirde yanma işlemi durmaktadır. O zaman da biz bu kalıp için: "Öldü" diyoruz. Vücut hücrelerimizdeki yanma işlemi, latif olan o oksijen sayesinde olmakta ve vücudumuz normal sıcaklığını idame ettirebilmektedir.

Zamanı gelip, oksijen girişi kesilince yanma durur ve insan ölür. Ölümü takiben beden çürür, parçalanır, moleküllerine ve atomlarına ayrılır, yani enerjiye dönüşür. Böylece, enerjiden gelen beden yine enerji halini almış, yani "Her şey aslına rücu eder" kuralı gerçekleşmiş olur.

Burada, enerjinin toplanması ve bir beden oluşturmasına; "Haşir", bunun tekrar dağılmasına ise: "Neşir" denmiştir. İleride daha geniş olarak anlatacağımız bu haşir, neşir olayını bilenler, size söylediğim "Haşri, neşir burda gördük" mısraının da ne demek olduğunu anlamış olurlar. Bilmeyenler ise, başlarına geldiğinde öğreneceklerdir. Çünkü, bundan kaçış yoktur. Bilenler korkudan kurtulur, selamete çıkıp, İslam olurlar; bilmeyenlerse, karanlıkta kaldıkları için korku içinde: "Ölünce ne olacak" diye sorup, durular. İşte, bilenle, bilmeyenin farkı budur.

İnsandaki haşir neşir veya ölüp dirilme olayı devamlı olarak cereyan etmektedir. Her an bedendeki hücrelerin bir kısmı ölmekte (Neşrolmakta), buna karşılık alınan gıdalardan yeni hücreler meydana gelmekte, yani haşir gerçekleşmektedir. Eğer bu olay devamlı olmasa ve sadece haşirde kalınsa, biz yiye yiye büyüyüp, birer tepe halini alırdık. Haşir neşir olayının denizlerde görülenine de: "Med - Cezir" (Gel-git) adı verilir. Bu olayın haşr-i kübra ve haşr-i sugra, yahut kıyamet-i kübra ve kıyamet-i sugra diye bilinenini ilerde kıyamet bahsinde anlatacağız.

İnsanın beden hücreleri alınan gıdalarla her an yenilenmekte, eskiyen ve hastalıklı olan hücreler imha edilip, atılırken, onların yerine yeni ve sağlıklı hücreler oluşturulmaktadır. Bu faaliyet hastalıkların iyileşmesinde de etkinliğini göstermektedir.

İnsanın hissettiği yorgunluk ve zindeliğin nedeni, bu hücre değişimleridir. Ölen hücrelerin imhası, örneğin: Kan hücrelerinin dalakta tahribi, bedensel yorgunluğa; yeni oluşan kan hücrelerinin kana verilmesiyse, zindeliğe neden olur. Onun için, yorgunluk: "feyekûn" (Oluverdi) <3-47> , yani dinlenmedir. Ölenlerin yerini yeni hücrelerin alması ise: o feyekûn'dan doğan "kün" (Ol) <3-47> emridir. Bunların ne demek olduğunu daha önce "Ef'al-i İlahi" bahsinde de anlatmış ve "kün"ün "feyekûn"den çıktığını belirtmiştik.

İmha ve yenileme olayı aynı seviyede olmadığından büyüme, gelişme ve ihtiyarlama dediğimiz değişimler
ortaya çıkmaktadır. Eğer böyle olmasaydı, insanlar doğdukları şekilde, bebek olarak kalırdı. Büyüme ve
yaşlanma olayı; yeni oluşturulan hücrelerin, gidenlerin aynısı olmadığını göstermekte ve devir hadisesinin
doğruluğunu ispatlamaktadır.

Her şeyin devri kendine göredir. Bu konuda dünyayı ele alacak olursak: Dünyanın kendi etrafında
devretmesine: "Gün", ayın dünya etrafında devretmesine: "Ay", dünyanın güneş etrafında devretmesine ise:
"Yıl" dendiğini herkes bilir. Ama bunlara ilaveten bir
de manzumelerin devri vardır. Güneş, çok kimsenin zannettiği gibi sabit değildir. Genel kurala göre onun da
hareket etmesi zorunludur. Güneşin hareketini göremeyişimizin nedeni, bizim de aynı manzume içinde
bulunmamız ve güneş sistemiyle birlikte bir başka manzume etrafında hareket ediyor olmamızdır.

Her manzume bir âlemdir ve her âlemin de kendine göre bir güneşi, bir ayı ve bir dünyası vardır. Niyazi
Hazretlerinin: "Benim bin kamerim, bin güneşim var" deyişinin nedeni budur. Aslında sonsuz güneş ve
sonsuz ay vardır ve bunların gerçek sayısını ancak Allah bilir. Çünkü, kendini kendinden başka bilen yoktur.

"Hudut ve sayı açısından sonsuz" oluşu sebebiyle, hududu da, sonsuzluğu da Kendi'nindir. Kullar, ancak,
Allah'ın kendilerine verdiği kadarını bilebilirler.

İnsanın kendi âlemi kâinattır. Kâinat küçülüp, bir insan halini almıştır. İnsan olmadan önce de, kendindeki
her şeyi içinde topladığı, ancak mikroskopla görülebilen bir hücre halindeydi.

Sperm adını verdiğimiz bu hücrelerin yarısı erkek, yarısı dişidir, Bu nedenle, çocuğun cinsiyetini babadan
gelen bu spermler tayin eder. Bu gerçeği bilmeyenler, çocukları kız olduğunda suçu karılarının üzerine
atarlar ki, bu doğru değildir.

Bugün teknoloji pek çok şeyi kolaylaştırmıştır. Mesela: Kuluçka makineleri yumurtadan civciv çıkması için tavuğun günlerce yumurta üzerinde oturma mecburiyetini ortadan kaldırmıştır. Keza, suni döllenme ve tüp bebek uygulamaları, tıp teknolojisindeki gelişmelerin oldukça çarpıcı örneklerini teşkil etmektedir. Ancak, bunların hepsinde canlı hücre veya yumurta kullanılmaktadır. Yumurtanın ve hücrenin terkibi bilinmesine ve bu terkip dışarda oluşturulabilmesine rağmen, meydana getirilen bu yapıya can verilememektedir. Zira, can vermek Allah'a mahsustur. Bu gerçeği unutmadan modern

15

teknolojiden istifade etmek ve o teknolojiyi bu esasa göre değerlendirmek lazımdır.

Aynı şekilde, tavuk yumurtasının döllenmiş yumurta olması mecburiyeti de ortadan kaldırılamamıştır. Çünkü, birin meydana çıkabilmesi için ikiye ihtiyaç vardır.

"İkide bir bilindi, Birde iki silindi"

deyişimizin nedeni budur.

Aslına bakıldığında, o ikinin de Bir'den meydana geldiği görülür. O Bir, müspet ve menfi olarak ikiye ayrılmıştır. Bunu evvelki anlattıklarımızdan biliyoruz. Bu müspet ile menfinin birleşmesi tekrar Bir'i meydana getirmekte ve bu birleşip, ayrışma hayatın sırrını oluşturmaktadır.

İnsanda iyilik, yani müspetlik hakimdir. Onun için insan, bir taraftan her şeyin iyi olmasını isterken, diğer taraftan en aşağı âlemde olması dolayısıyla hayvani arzulardan tamamen âri olamaz. Çünkü, o da kendisidir ve buraya o âlemlerden geçerek gelmiştir.

Her insanın kendine has bir vücut kokusu vardır. Bu koku kâinattan aldıklarının teshike uğramış, ruhlaşmış halinin belirtisidir.

Bedenimiz aldığı gıdaların enerjisinden istifade edip, posasını atar. O posadan da hayvanlar yararlanır.

Hayvanlar o posadan alabileceklerini aldıktan sonra geri kalanını, kendilerinden daha iptidai canlıların

istifade etmesi için çıkartır. O daha primitif canlılar da alabileceklerini aldıktan sonra, onların çıkarttıklarını

toprak alır ve kendine katar. Bu nedenle toprak hazinet-ül esmadır. Hazret-i Şah-ı Velâyet'in Ebu

Turab olarak

anılmasının nedeni budur. Çünkü topraktaki hassalar, yani esrar (Sırlar) ona açıklanmıştır.

Bu açıklanma olayı kendi kendine gerçekleşmez. Mutlaka bir izdivacı gerektirir. Bu izdivaç âfakta; gökten

yağan yağmurla, enfüsteyse; "Sema-yı Din" denen beyinden bedene nüzul eden düşüncelerin, bedenle

izdivacından doğan fikir çocuklarının ortaya çıkmasıyla belli olur. Bizim, "İnsan kâinatın özetidir" derken

anlatmak istediklerimize bu da dahildir. Çünkü, kâinat denen şey, gözle görülmeyen küçücük bir insan

hücresinin içine sığınıştır. O hücrenin büyüyüp insan halini almasıyla kâinatın düşüncesi, özü insanda ortaya

çıkmış oluyor.

Bir santimetreküp insan menisinde milyonlarca sperm olduğunu biliyoruz. Bunların hepsi, hücum edercesine

yumurta hücresine yönelir ve adeta o hücrenin kapısını çalarlar, ama kapı bunlardan sadece bir tanesine

açılır. O içeri girdikten sonra da kapı hemen kapanır. İşte, döllenme veya fekondasyon dediğimiz olay budur.

Geri kalan spermler ne yapar? İçeri girene yardım olsun diye erir ve yok olurlar.

Mikroskop altında hücresel bazda müşahede edilen bu olayın ilahi âlemdeki örneği beşeriyet âlemidir.

Dünyada milyonlarca insanın oluşma nedeni, kapıdan içeri alınacak o tek insanı meydana getirebilmektir.

Tıpkı spermlerde olduğu gibi... Beşeriyetin geri kalanı ne olur? Toprak olur. O topraktan bitki meydana gelir.

O bitkileri hayvanlar yer. Sonuçta, insanların o bitki veya onu yiyen hayvanları yiyerek aldıkları enerjiden

yeni bir insan hücresi meydana gelmesine yardım etmiş olur. Bu hücrenin ana rahminde gelişmesiyle de,

ağlaya ağlaya dünyaya gelen bir bebek olarak kendini tekrar bu âlemde bulur.

17

Yaşam Nedir?

Yaşam dediğimiz şey; bir ölüp, bir dirilmeden ibarettir. Buradan ölünüp, oraya doğulur; oradan ölünüp, buraya doğulur. Tek yerde kalınsaydı hayat olmazdı. "O iki denizi birbirine kavuşmak üzere bırakıverdi, aralarında birleşmelerini engelleyen bir berzah vardır" <55-19,20> âyetleri bu iki âlemdeki keyfiyeti anlatmaktadır. Birleşme vuslatta olur. O zaman ikilik ortadan kalkar. Bu Bir, yine ikiye bölünür, tekrar vuslatla birleşir ve hayat böyle devam edip, gider. Bu da değişmez kanunlardan biridir. Kanun, hükmünü tek hücrelilerde de gösterir, çok hücrelilerde de... Hatt bazı iptidai çok hücrelileri ikiye ayırdığımızda yaşamlarının devam ettiği görülebilir ki, bunun örneği toprak solucanlarıdır.

Bedenin Gelişimi

Doğumundan itibaren bedensel fonksiyonlarını inceleyecek olursak görürüz ki: İnsan, önce, bir süre dinlemekle işe başlamaktadır. Bebek, dinlediklerini beyin kasetine yerleştirir ve sonra "Konuş" emrini aldığında, deposunda biriktirdiklerini sırasıyla; önce heceler ve tek tek kelimeler, daha sonra da cümleler halinde çıkartmaya başlar. Bu nedenle sükut Allah'ın ihsanıdır ve kazanç mahallidir. Konuşmaysa, sarf mahallidir. İnsan kazanmadan sarf edemez ki... Durum, ilerde göreceğimiz seyr-i sülükte de böyledir.

İnsanın yürümesi de aynı sekide gelişir. Çocuk ana rahmindeyken önceleri taş gibi, tamamen hareketsizdir.

Sonra bitki gibi, bazı dış etkenlerle kitlesel olarak hareket etmeye başlar. Anneler bunu, karınlarında tekmelenme hissi olarak ifade ederler. Doğumu müteakip hareketlenirler, ama bu hareketleri bilinçsizdir. Bir süre sonra hayvan mertebesine gelip, dört ayak üstünde yürümeye başlarlar. Buna: "Emekleme" denir.

18

Daha sonra kıyam edip, ayağa kalkar ve insanlığa adım atarlar.

Hareketli çocuklar zeki olurlar. Onların hareketlilikleri, içlerindeki cevherin fazlalığındandır. Bu durum, proton sayısı fazla olan atomlarda hareketliliğin (Fazla sayıdaki elektron hareketinin) fazla oluşuna benzer.

Bedensel âlemlerindeki bu değişimler insanın manevi âlemi için de geçerlidir. Bunu, ilerde, "Sülük" bahsinde daha geniş bir şekilde anlatacağız.

İnsan bedeni göbek ile ikiye ayrılmıştır. Çocuk, anne rahminde göbek bağı vasıtasıyla kanla beslenip, gelişir.

Doğumdan sonra rahmet şefkate dönüştüğünden, bu kez beslenme kanla değil, sütle olmaya başlar. Belirli bir yaştan sonra sütten de kesilir ve kendi gıdasını kâinattan kendisi çıkartarak hayatını devam ettirir. Bu durum el tutanlar için de böyledir ve ilerde Mürit bahsinde geniş olarak anlatılacaktır.

İnsanda, on iki tane burç vardır. Bunlardan yedisi kafada, ikisi göğüste, biri terazinin denge noktası olan göbekte, ikisi de genital bölgelerde, yani aşağıdadır. Göbek, ulvi ve süfli, yahut aydınlık ve karanlık bölgelerin birleştiği noktadır. Aslında o karanlık dediğimiz kısımlar da insan neslinin devamlılığını sağladığı için nur-u esvettir. Ben bu konulara pek girmek istemiyorum. Çünkü yanlış anlamalara neden olabiliyor.

Nitekim, bu konularla uğraşanlar arasında istismar edilenler olduğu malumdur.

Zira alt kısım karanlık olduğu için yabancıya açılmaz, onu ancak ehli açabilir. Ehil haline gelmek için de nikâh şarttır.

19

İnsanın tüm hücreleri her yedi yılda bir tamamen değişir ve yenilenir. Bu nedenle insana yedi yaşına kadar mükellefiyet verilmemiştir. İnsan, on dört yaşından itibaren bir başka devreye girer ve bu devreleri her yedi yılda bir değişir.

Bedensel İhtiyaçlar

Her yediğimiz şey topraktan alınmadır ve bu nedenle bedenin hammaddesidir. İnsan, kâinattaki her şeyden
meydana gelmiş olduğu için, azar azar da olsa her şeyi yemelidir. Bu yapılmadığı takdirde tek taraflı
beslenmeden bahsedilir ki, bu da insanda beslenme bozukluğu yaratmak suretiyle bedeni ölüme götürür.

Böyle bir durumla karşılaşmamak için çeşitli gıdalar alarak beslenmek gerekir.

Allah, insanı ana karnında kanla, çocukken de sütle beslemiştir. İnsan yaşlandıkça çocuklaştığına göre ileri
yaşlarda, gençlik çağlarındaki beslenme alışkanlıklarından vazgeçip, hafif gıdalara daha fazla itibar etmek
zorundadır.

Maaş: Maişeti temin eden para demektir. İnsan, önce bedenine bakacak, yani işe akl-ı maaş ile
başlayacaktır ki, gerisini getirebilsin.

İnsan vücudunun, beslenebilmek için tıpkı bir makine gibi yağlanmaya, yani yağa da ihtiyacı vardır. Ama
nasıl makine yağsız çalışmaz denip, yağ fıçısına batırılmıyor, yahut yağ içinde yüzdürülmüyorsa, insan da
gıdası ile alacağı yağ miktarını iyi ayarlamak zorundadır.

Mana alemindeki şaraben tahura, madde âleminde üzümde tecelli ettiği için, vücut
ancak bununla, yani glikozla beslenebilmekte ve sadece glikozu yakıp, onun enerjisinden istifade
edebilmekte; tıpkı her sevgiyi aşka çevirdiği gibi, her gıdayı glikoza çevirerek kullanmaktadır. Diğer gıdalar,
yani proteinler ve yağlar da önce karaciğerde glikoza dönüştürülmekte, sonra yakılabilmektedir.

İslamiyetin ilk devirlerinde, diğer dinlerde olduğu gibi, şarabın serbest bırakılmış olmasının nedeni budur.

Ancak, içmesini bilemeyince yavaş yavaş kısıtlamalar getirilmiş ve sonunda tamamen yasaklanmıştır. Fakat,
bu yasaklama insan vücudunun alkol almaması demek değildir. Çünkü, vücut her meyveden alkol
almaktadır.

Alkol olarak içip, keyif aldığımız şey aslında, şaraben tahuranın suyunun suyunun suyu sayılabilir. Bu kadar

sulandırılmış olan şarap insanı bu derece sarhoş edebiliyorsa, bundan kat be kat etkin olan şaraben

tahuranın ne hale getireceğini tahmin etmek herhalde pek zor olmasa gerektir. Ama, bu iki sarhoşluk

arasında bir fark vardır. Alkol, bu dünyanın malı olduğu için şaraben tahura etkisi göstermez. Çünkü şaraben

tahura, insanın beyin hücrelerini açıp, zekâsını arttırarak insanı sarhoş ettiği halde, bu âlemin alkolü bunun

tersini yapmaktadır.

Bedene Bakma Zorunluluğu

İnsan "Âdem oğullarına mükerremiyet verdik" <17-70> gereğince mükerremdir. Kerim olan bu emanete, yani

bedenimize iyi bakmazsak emanete hıyanet etmiş oluruz ki, bu durumda; "Allah hainleri sevmez" <8-58>

âyeti nedeniyle Allah'ın bizi sevmesini bekleyemeyiz. O halde insanın ilk yapması gereken şey; bedenini her

türlü alışkanlığın esaretinden kurtarmak olmalıdır.

Belirli bir tasavvufi eğitim almış insan nazarında her şey Hakk'tır. Bu durumda: "Neden

bazı şeyler yasaklanmıştır" sorusu insanın aklına takılır. Bunun nedeni çok basittir. Çünkü, nehy edilenlerin

(Yasaklananların) hepsi insan bedeni için zararlı olan şeylerdir.

Allah'ın hiç bir şeye ihtiyacı yoktur. Kendinden başka şeylere muhtaç olan insandır, insan bedenidir. Kişi,

bedenine iyi bakarsa sağlıklı yaşar. Aksi halde sıkıntıyı çekecek olan yine kendisidir. Çünkü, sağlık olmazsa,

saadet olamaz. Sıhhatin de maddisi ve manevisi vardır. Maddi sıhhatin ön planda tutulmasında fayda vardır.

Maddi sağlığın olmadığı yerde manevi sağlıktan bahsedilemeyeceği için biz daima: "İnsan önce bedenine

bakmalıdır" diyoruz. Zira beden, emanet-i İlâhi olan ruhun muhafazasıdır. Beden sağlıklı olmadığı takdirde,

insanda ne din kalır, ne diyanet, ne de dünya... Peygamberimiz'in: "İlim ikidir. Önce beden ilmi, sonra din

ilmi" buyurmasının sebebi de budur.

İnsanın bir mektup, bedenin ise bunun zarfı olduğundan evvelce bahsetmiştik. Gerek mektup, gerekse zarf, ikisi de kâğıttan yapılır, ama görevleri farklıdır. Mektubu koruyabilmek için zarfa iyi bakmak gerekir. Zarfı yırtıp açan, mektubu ve mektupta yazılanları meydana çıkarır. O zaman mektubun gizliliği kalmaz.

Okuyanlar arasında muhtevasını beğenenler olabileceği gibi, beğenmeyenler, hatt beğenmediği için yırtıp atmak isteyenler de olur. Onun için zarfı iyi korumak lazımdır.

İnsan, gençliğinde bazı aşırılıklara ve bedenine zarar verecek işlere bulaşmış olabilir ama bunlardan mümkün olduğunca çabuk vazgeçmelidir. Aksi halde, emanete hıyanet bahis konusu olur ki, Allah: "Allah hainleri sevmez" <8-58> olduğu için, bu doğru bir davranış değildir.

İnsan bedeninin muhafızlarının başında ağız gelir. Oradan geçenlere dikkat edilmezse, emanet olarak verilmiş bu beden elden gidiverir.

Gençlik çağlarında alınan gıdanın biraz fazla olması mahzurlu değildir. Ama, büyüme çağı durduktan sonra insan gıdasına dikkat etmek zorundadır. Hele hele yaşlılıkta, daha da dikkatli olmak gerekir. Halk arasında: "Can boğazdan gelir" diye bir söz vardır. Doğrudur, ama boğazdan gelen canın boğazdan çıktığının unutulmaması şartıyla...

Bu nedenle, bedene bakmanın bir yolu; hastalık halleri dışında ve sağlıklı olunduğu devrede, bedenin hayvansal taraflarını azaltmak için biraz az hayvansal gıda almaktır. Çünkü, insanın önemli olan tarafı maddi bedeni değil, manevi beden dediğimiz gerçek vücudu, yani düşünce âlemidir. Onun için, insanın biraz az yemesinde fayda vardır. Böyle yapmak, en azından hazımsızlık problemini ortadan kaldırır. Her ne kadar tıpta hazmın ağızda başladığından bahsediliryorsa da, esas hazım gözde başlar. Çünkü, güzel bir sofranın görülmesi derhal, tükrük salgısı başta olmak üzere, tüm hazım salgılarının artmasına sebep olur. Bu da hazmın gözde başladığının delilidir.

Her insan kendinden mesul olduğu için kendini bilip, ona göre hareket etmelidir. "Sultan Aziz bir oturuşta bir koyunu yermiş" diyerek, aynı şeyi ben de yapmaya kalkarsam, ya patlarım veya yarıda pes etmek zorunda kalırım.

Lokma deyip de geçmemek lazımdır. Çünkü, lokma namazdır. Lokma olmadı mı, beden olmaz. Beden olmadığındaysa, ne hayat olabilir, ne de namaz... Bedenin insana emanet edilişi ve bu emaneti koruma emrinin verilişi boşuna değildir.

Bu sebeple, bedeni küçümsememek lazımdır, çünkü, dağların, taşların dayanamadığı zati tecelliye dayanabilen yegâne yapı o bedendir.

Kuvvetlenmekten gaye, dayanma gücünü arttırabilmektir. İnsan, görse de, görmese de emanet Allah'ındır.

Allah: "Hiç kör ile gören eşit olur mu" <6-50> demekle, gören ve görmeyenin eşit olamayacağını ifade etmiştir.

23

İnsanın, sağlıklı olabilmek için, helal lokma ile beslenmesi lazımdır. Kara para ile alınıp, yenen şeyler, insanın içinde kara bir duman halinden sonra ateş olup, yiyenin içini kavurur. Çünkü, insanın manevi hastalığını giderecek ilaçlar da, madde olarak vücuda girdikten sonra enerji haline dönüştürülmektedir.

İnsan, beslenmesini bilmez ve harcayabileceğinden fazla kalori alırsa, (Özellikle de karbonhidrat şeklinde) karaciğer bunları yağ haline getirip, vücudun az hareketli olan karın, kalça, bel gibi kısımlarında, adeta kışlık gıda stoku gibi biriktirir. Mafsal gibi hareketli kısımlarda yenilenme fazla olduğu için yağ birikmez. Çünkü, hareketli yerler, hata kabul etmeyen vücut bölümleridir. "Hareket devaların başıdır" sözü bunu anlatmak için söylenmiştir. Vücutta biriktirilen yağlar, insanın gıda bulamadığı zamanlarda işe yarar. Bu durumda, beden bu stokları kullanarak enerji açığını kapatır.

Emanet olduğu için bedene iyi bakmak, emanete hiyanet etmemek gerekir. Neden? Çünkü, bedende

Beytullah vardır ve bu, Kabe gibi kul yapısı değil, bizzat Allah yapısıdır.

Allah, merhametini kullarına da vermiş olduğu halde, insanlar çok kere kendilerine merhamet etmez ve Allah tarafından kendilerine sun-u İlâhi olarak bahşedilmiş bedenlerine iyi bakmayıp, onu harap eder, böylece de, emanete hıyanet etmiş olurlar. Hatt pek çoğu, bedenin Allah'ın eseri olduğunu dahi inkâr edip, bu büyük eseri küçümsercesine: "Bunu tabiat yarattı" demeyi marifet sayarlar. Bunun nedeni; böyle düşünenlerin tabiattan öteyi zevk edememeleri, ve tabiat kanunlarını kimin koymuş olduğunu anlayamamış olmalarıdır.

Anlayabilmek için hidayete ermek gerekir.

24

## Vücudun Korunma Mekanizmaları ve Hastalık

Bedeni, insanın gerçek varlığı olan ruhun elbisesi olarak nitelendirmek mümkündür. Bu elbisenin eskimesine: "Hastalık", eskiyen yerlerine konan yamalara: "İlaç", yamama işini yapan terziye de: "Doktor" demek yanlış olmayacaktır.

Beden elbisesi iyice eskiyince, terzi ne kadar usta, yama ne kadar bol olursa olsun, yama tutmaz ve kullanılamaz olur ki, buna da: "Ölüm" diyoruz. Ama, şunu hiç bir zaman unutmamak lazımdır ki, insana: "Geri dön" emri gelmeden ölüm denen olay gerçekleşemez.

Bu anlattıklarımızı Mevlâna, Mesnevi'de bir kocakarı hikayesiyle anlatmıştır. Hikâyeye göre: Eski bir evde oturan yaşlı kocakarının evi bir yağmurda akmaya başlar. Kadın bir tamirci bulup, çatıyı aktartır. Bir süre sonra duvarından bir çatırtı duyulur. Yine bir tamirci bulunup, oraya bir destek konur. Sonra yine bir başka yerden bir başka çatırtı duyulur. Yine tamirci çağırılır. Bu durum bir kaç kez daha tekrarlandıktan sonra, bir gün şiddetli ve ters taraftan esen bir rüzgâr evi yerlebir ediverir.

İşte, insan bedeni de bu kocakarının evi gibidir. Hastalık, ilaç, ameliyat derken, bir ecel rüzgârı onu toptan götürüverir.

Allah, insanı hasta yaratmamış, hastalık istidadı ile yaratmıştır. İnsanı hasta eden ef'alidir. Kendini

korumayan hastalanır.

Çiftçiler, berekettir diye kar yağışını severler. Çünkü kar, toprağın ve tohumun üstünü örterek, onları yavaş

yavaş suya doyurur. Karın, mikrop kırıcı bir etkisi de olduğu için, çok kar yağan memleketlerde ve karın

çok olduğu mevsimlerde nezle, grip gibi

hasalıklara pek sık rastlanmaz.

25

Hastalık insan için dertir diye algılanır. Ama, Allah bu derdi kullarına kendini hatırlatmak için merhametinden

verir. Çünkü, insan, sağlığı ve refahı yerinde olduğu sürece Allah'ı pek anmaz. Allah, ufak bir dert verip,

insana kendini hatırlattıktan sonra, o derdin devasını da verir.

İnsan vücudu saate benzer. Sıcak, soğuk ve ani hava basıncı değişikliklerinden etkilenir. İnsanların da,

saatler gibi bu etkenlerle ayarı bozulur. Bozulan, yani hastalanan bir vücudun düzelmesi için akla ve ilme

ihtiyaç vardır.

Her şey Allah'tandır. Biz, burada kulluk vasfında ve ikilik âlemindeyiz. Her türlü belâ insan içindir. Çünkü,

Kur'an'da: "Biz emaneti semalara, arza ve dağlara teklif ettik, onlar yüklenmekten ürküp, telaşlandılar, ve

insan yüklendi" <33-72> denmekle, insanın her türlü sıkıntıya direnip, dayanacağı anlatılmaktadır. Bunun

anlamı şudur:

Çevremizde milyonlarca, gözle görülmeyen, mikrop adı verilen canlı bulunmaktadır ve biz her an bunlarla

temas halindeyiz. Bunların bir miktarını da devamlı olarak vücudumuza almaktayız. Ama, Allah öyle bir

sistem kurmuş ki, vücudumuz, o aldığımız mikroplarla bir taraftan mücadele ederken, diğer taraftan da

kendini onlara bağışık duruma getiren antikorlar üretmektedir. Buna biz: "Aşılanma" diyoruz ve çoğumuz,

ağız, burun veya ciltten vücudumuza giren pek çok mikroba karşı bağışıklık kazanmış durumdayız.

Bağışıklık; vücudumuza dışardan gelen mikrop adlı misafirlerin tanımasını ve onların faydalı mı, zararlı mı olduğunun anlaşılmasını sağlar. Evvelce karşılaşılmayan değişik bir mikrop alındığında, vücut onun dost mu, düşman mı olduğunu anlamakta tereddüt eder. Bu kararsızlık ve tanıyamama, yani bağışıklık olmaması, mikropla mücadeleyi bir süre



durdurur ki, bu da hastalığa yol açar.

Vücuda giren mikropların faydalı, yani dost olanları da vardır. Bunlara örnek olarak; sütü yoğurt haline getiren mayadaki mikropları gösterebiliriz.

İnsan vücudu zararlı mikropları hemen muhasara altına alır. Mesela: Kolumuzda bir çıban çıksa, koltuğumuzun altında bir beze meydana gelir. Bu beze dediğimiz şey, vücudun kendini korumak için oluşturduğu bir kaledir. O beze veya bezeler mikropları tutup, onların kana karışmasını ve tüm vücudu işgal etmesini engellemeye çalışır. Ama, engelleyemediği zaman doktora müracaat etmek lazımdır.

Hastalık insan için bir arazdır. Gölge gibidir, geçicidir. Bazı hastalıklar çabuk geçer, bazıları uzun süre devam eder. Hatt insanı öldürebilenleri bile vardır. Ama, insanla birlikte gitmeyeceği için, kişi ölse bile hastalık burada kalmaya mahkûmdur.

İnsanın bedeni de bir arazdır. Çünkü, esas olan o beden değil, bedenin içindekidir. İnsanın özünde hastalık olmaz, çünkü, öz cevherdir. Hastalık özde değil, araz durumunda olan bedende veya düşüncede olur. Onun için insanın tüm hastalıkları maddi değildir. Bu maddi hastalıkların yanında bir de manevi olanları vardır.

Bunlara örnek olarak halk arasında delilik diye nitelendirilen rahatsızlıkları ve hallusinasyonları gösterebiliriz.

Allah insanı, bedensel kapasite itibariyle, belirli frekanslar arasında cereyan eden olayları algılayabilecek bir yapıda yaratmıştır. Bu frekans hudutları aşıldığında, aşanlar anormal olarak kabul edilir ve "Deli" diye

nitelendirilir. Ama tabii bu hudutlar Allah'ı bağlamayacaktır.

Hallusinasyon ise: "İnsanın iç alemindeki olayların dış âlemde müşahede edilmesidir" diye tarif edilebilir.

Hallusinasyonlar tıpkı rüyalara benzer. Rüyadan farkı, uykuda değil uyanıkken görülmesidir. Olay: kişinin,

hayalindekini karşısında, yahut dışında görmesinden başka bir şey değildir. Nasıl insana rüyasında bir

şeyler yaptırılıyor, veya bir şeyler yedirilip, içiriliyorsa; hallusinasyonda da aynı şeyler kişi uyanıkken

yaptırılmaktadır.

İnsan vücudu; doktoru, eczacısı, eczanesi kendinde olan bir yapıya sahiptir. Pek çok hastalığın tedavisini bu

vücut yaptığı için, hastalıkların çoğu kendi kendine geçer. Bu yolla geçmeyen hastalıklar için dışardan

yardım gerekir ki, bunun için de doktora gidilir. O halde esas doktor bâtınîdir ve içeridedir. Dışardaki

doktorlar bunun yansımasından oluşmuşlardır. Ancak bu dışardakileri de inkâr etmemek lazımdır, çünkü,

onlar aslın temsilcisidir.

Bazılarının: "Bana Allah bakar, doktor gerekmez" demesi ham bir hayalden başka bir şey değildir. Bu sözü

söylemeleri de Allah'ı bilmediklerini gösterir. Çünkü, doktor bir anlamda: "Ben size şah damarınızdan daha

yakınım" <50-16> Diyen'in hüvezzahir esmasından gayrı değildir. Bize o doktor vasıtasıyla bakıp, şifa veren

ve onu derde deva için halk edip, Lokmanlık vermiş olan yine Allah'tır. Allah böylece, dıştan doktorun verdiği

ilaçlarla, içten de kendi yardımıyla kulunu tedavi eder.

Lokmanlık diye nitelendirilen şey; Allah'ın Lokman'a verdiği tıp bilgisidir.

Ama bu bilgi, Lokman Hekim'i ölümden kurtaramamıştır. Lokman Hekim tüm hastalıkların devasını ve

eczaların özelliklerini bildiği halde, kendisi dizanteriden ölmüştür. Bu hastalığa yakalandığında öğrencileri,

her ilacın özelliklerini bildiği halde, kendini niçin tedavi etmediğini sorduklarında: Lokman Hekim, ilacı

suya atıp, onun suyu katı bir

madde haline getirdiğini gösterdikten sonra: "Siz ilacın etkilediğini zannediyorsunuz, ama o ilacın etkisi, ona
o emri verendendir. Esmasını alıverdiği anda o ilacın etkisi kalmaz" diyerek, işin aslını anlatmıştır. Sonra
kendisi de ilacı almış, ama ilaç onu etkilememiş, neticede ölmüştür.

İlaçların etkisi kişiden kişiye değişir. Bir insana iyi gelen bir ilaç bir başka kişide, velev ki hastalıkları aynı bile
olsa, aynı etkiyi göstermeyebilir. Birini iyileştiren, bir diğerini iyileştirmeyebilir, hatt ona zararlı olabilir. Onun
için rastgele ilaç almaktan kaçınmak lazımdır.

Bugün pek çok hastalık vardır ki, daha doktorlar bile ne olduğunu bilmemektedir. Aynı şekilde daha
laboratuvara girmemiş ve etkisi tespit edilmemiş nice ilaçlar vardır. Bunların pek çoğunu da, bizim haberimiz
bile olmadan beyin ve karaciğer adını verdiğimiz laboratuvarlarımız imal edip, bedenimizin istifadesine
sunmaktadır.

Yeni bir hastalık çıktığında herkes şaşırıyor. Bugün herkesin adını bilip, tedavisini bilmediği iki hastalık
vardır. Bunlardan biri vücut hücrelerindeki itidalin bozulması sonucu oluşan kanser, diğeri AİDS'tir. Allah,
bunların da devasını verecektir. Çünkü, O: "Ben devası olmayan hastalık vermedim" demektedir. Ancak,
çarelerinin bulunması için biraz zaman geçecektir.

Zaten bu hastalıklar, her ne kadar Allah'ın insanlara verdiği bir ceza olarak nitelendirilse de, aslında,
insanlığı felaketten korumak için Allah'ın merhametinden verdiği, birer uyarı olarak düşünülmelidir.

Her hastalık bize sağlığımızın değerini bilmemiz için birer derstir. Bu dersler olmasa, biz hep sağlıklı
kalacağımızı düşünüp, şükründen uzaklaşır ve Allah lafzını unutuveririz. Ama
hastalığa yakalanınca, sabaha kadar "Allah Allah" diye inleyip O'nu hatırlayıveriyoruz. O da, böylece, bağırta
bağırta bize Kendi'ni hatırlatıyor.

Allah, insanların hayvanca değil, insanca bir hayat sürmelerini sağlamak için kurallar koymuştur. İnsanlar bu

kurallara uymayıp, hayvan gibi yaşamakta ısrar edince, bu kez karşılarına AİDS denen hastalığı çıkartmıştır.

Bazıları bunun virütik, yahut anormal proteinden kaynaklanan bir hastalık olduğunu söyleyecektir. Doğrudur,

ama, o etkeni yaratan Allah değil midir?

Her davranışın mükâfatını da, mücazatını da verecek olan Allah'tır. İşte, insanın hayvanca yaşamakta

ısrarının cezası bu AİDS olmuştur. Bir süre sonra bunun çaresi bulunacaktır. Ama, o zamana kadar da

insanlar, seks konusunda insanca hareket etmeyi öğrenmiş ve benimsemiş olacaklardır. Nitekim, bugün çok

kimse hastalığa yakalanma korkusundan dolayı atipik ilişkilerden uzaklaşmakta ve doğru olan eski evlilik

yöntemine dönmektedir.

AİDSin kanla bulaşması bile, insanların, kötülüklerden korunmak için dikkatli olması ve zararlı kimselerden

uzaklaşması gerektiğini gösterir.

Doğuştan gelen bedensel rahatsızlıklar ve anomaliler genetik hatalardan kaynaklanır. Burada akraba evliliği

yapmak gibi hatalı düşüncelerin temessülü (Bir şekle bürünüp, görünmesi) rol oynamaktadır. Normal bir

bedenle yaşayanların, daima, kendilerini noksansız ve kusursuz yarattığı için Allah'a şükretmeleri gerekir.

Dünya da, şehirler de, bedenimiz de her an yıkılıp, yapılmaktadır. Şehirlerdeki yıkılıp, yapılmaları görüyoruz.

Kendi bedenimizdekileriyse göremiyoruz. Vücudumuzdaki tüm kan hücreleri, her yüz yirmi günde bir

tamamen yenilenmektedir. Kâinatın özeti

olduğuna göre, insan vücudunda ne kadar hücre değişiyorsa, kâinatta da o kadar yıldız değişiyor ve

ölenlerinin yerine yenileri meydana geliyor demektir.

Bu değişim ve hücre yenilenmesi, neden aklımıza yeni şeyler getirip, eskileri götürmüyor? Çünkü, O'nun

güneşinin huzmeleri hep oraya vurup durmaktadır da ondan. Bu da gösteriyor ki: iş bizde değil, Allah'tadır.

Zaten, baki olan da; o görünmeyendir. Çünkü, mana O'dur. Burada akla: "Madde O'nun değil midir" sorusu

takılacaktır. Madde, O'nun evidir ve kendini oradan gösterecektir. Çünkü: "Kalb-i mümin Beytullah"tır.

İnsan bedensel bakımdan zayıf veya şişman olabilir. Şişmanlar fazla üşümez. Genelde zayıf kimseler daha fazla üşürler. Şişmanlarda kömür yerine geçen yakıt, yani yağ daha fazladır. Yağın, kanın oksijeniyle yanması sonucu ortaya çıkan enerji sayesinde insanın vücut ısısı sabit tutulur. Yakıt fazla verilmişse, enerji fazlalaşır ve insan terlemeye başlar. Çünkü, terleme vücudu soğutma yöntemlerinin başında gelir. Tıpkı terleyen testinin içindeki suyu soğuk tutması gibi...

Alınan gıdalardaki enerji fazla geldiğinde vücut bu fazla enerjiyi, gereğinde kullanmak üzere yağ haline çevirir ve depo eder. Gerektiğinde de o depodan alır ve yine enerji haline çevirerek kullanır. Bu çevirme işini yapan organ karaciğerdir. Enerji kuvvet demektir. Kuvvetin karşılığı ise melektir.

Aşırı şişmanlık gibi, aşırı zayıflık da iyi değildir. İnsan her konuda olduğu gibi bu konuda da: "İşlerin en hayırlısı vasat olanıdır" prensibini benimsemelidir. Ayrıca, fazla kiloların kısa zamanda verilmesi de doğru değildir. Zayıflama yavaş yavaş olmalıdır.

31

## Yaşlılık ve Ölüm

Her insanda tüm azalar vardır. İnsan gelişirken bu azalardan bir kısmı daha fazla, bir kısmıysa daha az gelişir. Bu durum yaşlanmada da aynıdır ve her insanın bir uzvu, diğer uzuvlarından daha fazla ve daha hızlı yaşlanır. Onun için kimi insan beyninin, kimisi kalbinin, kimi de böbrek veya midesinin daha erken yaşlanmasından şikâyet eder. Çoğunun ölüm nedeni de bu şikâyetçi olduğu organına ait bir hastalıktır.

Genelde, bedeni ihtiyarlatan kafanın ihtiyarlamasıdır. Kafası genç olanın bedeni kolay kolay ihtiyarlamaz.

Kafanın genç kalabilmesi; iyi düşüncelerle dolu, yani cennette olmasını gerektirir. Zaten, Allah'ı bilen cennet-i irfandadır.

İnsan öldüğünde canının nereye gittiğini, ehl-i şeriat dahil kimse sormamaktadır. Bu konu Kur'an'da: "de ki: biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz" <2-156> âyetiyle belirtilmiştir. Bu durumun ne demek olduğunu bir şiirimde: "On sekiz bin âlem kâmil insandır" mısraı ile açıklamıştım. Hepimiz insandan geldik ve yine insanda toplanacağız. Bunun böyle olduğunu Kur'an: "Allah ve melekleri peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler ona salât edin, selâm verin ve teslim olun" <33-56> diyerek tasdik etmektedir. Buradaki: "ey el tutup inananlar" demektir.

Beden Organları

Her şeyin olduğu gibi, organların da bir maddi, bir de manevi yönü vardır. Maddi olan organ değiştirilebilir. Fakat organın manevi veçhesi değişmez. Nitekim günümüzde kalp, karaciğer böbrek başta olmak üzere pek çok organ değiştirilmekte, ama bu değişiklikler kişinin manevi yapısında, yani kişiliğini oluşturan düşünce sisteminde değişikliğe neden olmamaktadır.

32

Organ bağışının doğru olup, olmadığı münakaşa edilmektedir. Bu münakaşa; vücudun bir bütün, bizlerin de o bütünün birer parçası olduğumuzun bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Biz, madem ki, o vücudun birer parçasıyız; ha ölüp, toprak altına konmuş ve onun toprak adı verilen bölümüne dahil olmuşuz, ha bir veya bir kaç organımızı bir başka kişiye vererek, aynı vücudun bir başka parçasına dahil olmuşuz, hiç bir şey fark etmeyecektir. Onun için organ nakli ve bağışının hiç bir mahzuru yoktur. Hatt, o bağışlanan organ, daha kestirme yoldan dünyaya dönmüş olacağı için memnun bile olacaktır.

Altmış yaşımı geçtiğim için benim organ bağışımı kabul etmediler, ama şahsen gençlerin bağışta bulunmalarına taraftarım.

İnsanda, hayat için olmazsa olmaz durumda olan beş organ olduğunu, bunların kalp, beyin, kan, karaciğer
ve böbrekler olduğunu evvelce belirtmiş ve bu beş organın hazerat-ı hamse-i ilâhi'ye tekabül ettiğini
yazmıştık.

Allah, kâinat ve ilâhi mertebelerden bahsederken anlattığımız iç ve dış meselesi, insan bedeni için de
geçerlidir. İnsanda vücudu besleyen atardamarlar derinden, artıkları toplayan toplardamarlar ise yüzeysel
olarak geçer. Zaten görünen de bu toplardamarlardır.

Hiç bir beden fonksiyonu insanın kendi elinde değildir. Buna insanın görüp, işitmesi de dahildir. İnsanın öyle
zamanları olur ki kulağı bazı şeyleri iyi duymaz olur, ama bazen de

33

öyle olur ki, iyi duymayan kulak normal işitir oluverir. Ben bunu kendimden biliyorum. Kulaklarım biraz
ağırlaştı, ama bazen çok iyi duyuyorum, bazen de hiç duymuyorum. Bu da benim elimde olan bir şey değil...

Cilt

İnsan ağacının kabuğu mesabesindedir (durumundadır). En fazla etkilendiği tabii şey güneştir. Bu, içteki
güneş de olabilir, dıştaki güneş de... Ama hangisi olursa olsun, etkisi, lekeler şeklinde belli olur.

Dıştaki güneşin leke yapmasının nedeni; sıcaktan oluşan ter habbeciklerinin ışığı kırması veya bir kısmının
mercek etkisi yaparak ışığın şiddetini arttırmasıdır.

İçteki güneş ise sıkıntı güneşidir. Bu da yakıcıdır ve sonuçta lekeler oluşmasına neden olur.

Şems-i mutlak ve şems-i mukayyet diye adlandırılan iki güneşin ciltteki etkileri bunlardır.

Yüz

İnsanın yüzü cemalullahtır ve Allah'ın insana verdiği kitabın ön sayfası, yani Fatiha'sıdır. Fatiha güzel
olmazsa, göz ondan nasibini alamaz. Bazıları: "İçi güzel olsun yeter" derler. Evet. doğrudur, ama herkes içe
bakmasını bilemeyeceği için insanın içinin de, dışının da güzel olması istenir ki, herkes ondan hoşlansın.

"Allah güzeldir ve güzeli sever" sözünün halk arasındaki karşılığı: "Güzele bakmak

34

sevaptır" deyimidir. Ama biz güzeli bilmediğimiz için güzelin suretine bakıyor ve o suret bozulunca, güzel

yerinde durduğu halde, onu tanıyamıyor ve güzelliği gitti diye ondan kaçmaya başlıyoruz.

İnsanın bedensel güzelliği; ayın, on dördündeki parlaklığına benzer ve geçicidir. Allah'ın güzelliği ise kalıcı

olduğundan, dışa değil, daima o iç güzelliğe bakmak gerekir. Buna da: "Mecazdan geçip, hakikate gelmek"

denir.

Onun için insan, hiç bir zaman güzelliğine güvenmemelidir. Çünkü güzellik, onun görünüşüne o güzelliği

verenindir. Kişinin: "Güzelim" dediği şeyin aslı topraktır ve sonunda yine toprak olacaktır. O toprağı

hayattayken güzel gösteren, ona yansıyandır. Biz, O'nu bilmediğimiz için aksine güzel diyoruz.

Biz, güzellik diye hayale tapıyoruz. Taptığımız bir gölgeden başka bir şey değildir. Eğer bilinçlenir de, o

güzelliği yapana taparsak, o zaman gölge silinir ve o gölgede, asla tapmış oluruz.

"Hakk görüşüyle baksan vech-i hasene Yazılır defter-i a'maline bin bir hasene"

beytinin anlamı budur.

Bu anlattıklarımızın en güzel ispatı; sevgilisi ölen kişinin onu gömmesidir. Sevileni, canlıyken sevdirip, güzel

gösteren Allah'ın nurudur. O nur da kendinden ayrı olmadığı için, resme değil, ressama yönelmek ve

ressamı istemek lazımdır.

Gözler

35

Gözler insanın içinin aynasıdır. Böyle olduğu bilindiği için, doktorlar önce hastanın gözüne bakarlar.

Balıkların bile tazeliği gözlerinden anlaşılır. Halk arasında: "Gözler konuşur" diye bir söz vardır ve bu,

anlayanlar için doğrudur.

Göz bir pencereden ibarettir. O pencereden girenler beyinde şekillenip, renklenir. Pencere kapanır, beyne nakil yollarında veya beynin algılama merkezinde bir arıza olursa, göz yine mevcut olduğu halde, görme fonksiyonu kaybolur ve biz bir şey göremez oluruz.

Gözün aldanma ve aldatma ihtimali daha fazla olduğu için Kur'an'da, göz kulağa nazaran ikinci planda tutulmuş ve daima: "Duyar, görür" <17-1>, <40-20>, <40-56>, <42-ll> vs. denerek kulağa öncelik verilmiştir.

İnsanda bir de: "Basiret" denen kalp gözü vardır. Bu gözün görüşü zamanda değil, ândadır.. İnsan dış gözle bile kilometrelerce mesafeyi görebilirken, âna tâbi kalp gözüyle neler görmez...

Dış göz, aldanabildiği için her an şüphededir, ama basirette göz aldanması diye bir şeyden bahsedilemez.

İnkârda olanların inkâr nedeni, basiret gözlerinin kapalı olmasıdır.

İnsanda kalp gözü veya bilgi gözü denen şeyi anlatabilmek için misalen: bir mühendisin kafasında bina planı yapmasını ele almak mümkündür. Mühendis, binanın kaç odalı olacağını, neresinden girilip, neresinden çıkılacağını, odalarının konumunu, pencereleri, kapıları, salonu, balkonları, mutfağı, tuvaleti, banyosu, v.s. yi kafasında şekillendirdikten ve bitmiş olarak düşüncesinde gördükten sonra, gördüğünü bir proje halinde kağıda geçirecektir. Hatt projeden anlayamayanlar için bir de maketini yapacak, inşaata bundan sonra başlayacaktır. İşte, kâinat da böyle oluşmuştur ki, bundan evvelce bahsetmiştik.

Kulaklar

İnsanda, kulağın gözden önde geldiğini söylemiştik. Bunun delili: kör peygamber olduğu halde, sağır peygamber olmamasıdır. Gözleri görmeyen peygamber Hazret-i Yakup'tur. Gözleri önce kör olmuş, sonra oğlu Yusuf'un gömleğini gözüne sürünce açılmıştır.

Sağırlık, doğuştan olursa, dilsizliğe neden olur. Doğuştan dilsiz olanlarda neden, çocuğun işitmemesidir.

İşitemeyince, duyduklarını depo edemez. Bir şey kapamadığı için de deposu boş kalır. Şimdi, böylelerine

dudak hareketleriyle konuşma öğretmektedirler.

Allah kimseye işitme zorluğu vermesin. Bu dilek tüm duyular için geçerlidir. Çünkü, hepsinin yeri ayrıdır.

Kulağın önemini belirtmek için anlatılan bir hikaye vardır. Hikayeye göre:

İnsan üç çeşittir. Birincide, kulak tıkalıdır ve ne söylenirse söylensin içeri girmeyeceği için, o bir işe

yaramayacaktır. İkincide, söylenenler bir taraftan girip, diğer taraftan çıkacağı için, o da makbul değildir.

Böyleleri için: "Söyle, söyle faydasızdır" denir. Ama üçüncüde, söylenenler içerde kalacağı için, onların,

ilerde destur verildiğinde, dışarı boşaltacak dolu bir depoları olacaktır. Zaten izin verilmezse içindekileri

boşaltmak kişinin elinde değildir. Bir şiirimizde:

37

"Bir emirdir çeviren arş ile kürs-i feleği Buna memur oluyor yerle göğün her meleği"

diyerek, bu gerçeği anlatmak istemiştik.

Ağız

"Neden yüzde göz, kulak ve burun delikleri çift olarak yaratılmış da ağız tek olmuştur" diye bir soru

sorulabilir. Bunun cevabı: "İkinci ağız deliği içerde olduğu için" diye verilebilir. Çünkü, bu ikinci ağız ilim

ağzıdır ve izinle açılır.

Dişler

İnsanlar bazı gıdalarını bitkilerden, bazılarını da hayvanlardan alırlar. Bu nedenle dişleri inişli, çıkışlı, yani,

hem kesip, parçalayacak; hem de ezip, öğütecek şekilde yaratılmıştır.

Otobur hayvanların dişleri insanlarınki gibi değil, düzdür.

Azı dişleri, insanın et yiyebilmesi için girintili, çıkıntılı olduğu gibi, ayrıca köpek dişleriyle de takviye edilmiştir.

Bu tip dişler daha ziyade etobur canlılarda bulunur. Onun için insan, hem İllâ (Herşey), hem de Lâ

(Hiçbirşey)dır. Bu diş yapısı dahi, insanın Lâ ile İllâ arasında, yani berzahta olduğunu göstermektedir.

Berzah: İki şeyin çarpışması sonucu oluşan yerdir.

Dalak

38

Her zerrenin bir kabri vardır. İnsandaki kan hücrelerinin kabri de dalaktır.

Genital Organlar

Hayvanlarda bulunan her his insanda da vardır. Örneğin: Şehvet hissi... Bu, hayvanlarda Allah'ın kurduğu düzene uygun olarak devam eder. Belirli bir mevsimi vardır ve hayvanlar o mevsimde içgüdüleriyle hareket ederek çiftleşip, nesillerinin devamını sağlarlar. Ama insanda böyle midir ya?

İnsan, yaz, kış, soğuk, sıcak demeden, her zaman şehvete yönelebilir. Çünkü, yaratılışı buna müsaittir. Bu yapıya sahip oluşu nedeniyle de, iş belirli kurallara bağlanmıştır. Buraları iyi düşünüp, hayvanla insan arasındaki farkı iyi değerlendirmek gerekir.

Kol ve Bacaklar

İnsanın vücut yapısını bir ağaca benzetmek mümkündür. Bunun esas kısmı gövdesidir. Zira kalp oradadır.

Diğer kısımlar, yani kollar ve bacaklar, bu ağacın dalları gibidir. Bu dalların ucunda parmaklar bulunur ki, bunlar; meyve veren, yani eser yaratan kısımlarıdır. Ağaçların tek istisnası kiraz ağacı olmasına rağmen, onda bile, uç kısımlarda daha çok kiraz bulunur.

Neş'e-i ilâhi çok çeşitli olduğu için insanların marifetleri de çok çeşitlidir. Bazı insanların elinden çok iş gelir ve bu yüzden bunlara: "Çok yönlü insanlar" denir.

Akciğer

39

İnsan hayatının devam edebilmesi için bedenin temizlenmesi şarttır. Bu işi de akciğerler üstlenmiştir.

Akciğerler bu işi nefha-yı ilâhiyi kullanmak suretiyle yapmaktadır. Nefha: Nefes demektir.

Akciğerlerin küçük dolaşımdaki, yahut tasavvuff tabirle, küçük devrandaki rolünden evvelce bahsettiğimiz için, burada tekrarlamayacağız.

## Karaciğer

İnsanın içinde koca bir şehir, koca bir ülke, hatta koca bir kâinat vardır. Karaciğerin yaptığı kimyasal reaksiyonları, aynı sürede yapabilmek için kaç kimyagere ihtiyaç olduğunu hiç düşündük mü?

Karaciğerin yeri mahall-i evhamdır. Siroz nedeni ise evhamlılıktır. İnsanın evhamlı olması karaciğerin yükünü çok arttırır.

## Kan

İnsanın aldığı gıdalar, esmalarına göre farklı enerji türleri oluşturur ve bunların her birinin görevi ayrıdır.

Kanın görevi: farklı enerjileri verecek proenerji durumundaki gıdaları, gitmesi gereken organ hücrelerine ulaştırmak ve onlardaki atık maddeleri alıp, temizlik organlarına (böbrek, akciğer, karaciğer) götürmektir.

Kan, organları dolaşırken, her organ ne tür maddeye ihtiyacı varsa, kendine lazım olanı alır. Hiç bir organ kendisi için gerekli olmayan bir maddeyi almaya kalkmaz. Kimsenin işine yaramadığı için kanda kalan maddelerse, böbrekler tarafından dışarı atılır. Hayatın devamı için her şeyin belirli bir intizam içinde ve yerli yerince yürümesi şarttır.

40

Kur'an'daki: Ak ve karadeliklerin enfüsi delaleti de bu alış verişten başka bir şey değildir. Bu delikler, vücutta enerjinin toplanmasını ve dağılmasını sağlarlar. Zaten hayatın sırrı da; bu bir dağılıp, bir toplanmanın devamlılığında gizlidir.

Kan dolaşımında hiç bir zaman geri dönüş olmaması, Allah'ta rücu olmadığını gösterir. Daima ileri giden kanın nihai hedefi yine kalptir.

Küçük dolaşımda nefes-i rahmanla dolup temizlenen kan, büyük dolaşımda hücreleri ateşlemektedir. Nefes-i rahman olmazsa hücrelerdeki ateşlenme durur ve hayat son bulur.

## Beyin ve Sinir Sistemi

Varın yok, yokun var olması; maddi ve manevi, sağır ve kebir kavramları bir simetrinin sonucudur. Allah,

aynı simetriyi insan vücudunda da meydana getirmiştir. İnsan beyninin sol yarısı, bedenin sağ tarafına; sağ
yarısı ise, bedenin sol tarafına komuta eder. Bu ikisinin birleşme yeri omurilik soğanıdır ki, buraya iğne
batırılsa insan ölür. Allah'ta da, insandaki omurilik soğanına benzer birleşme noktaları vardır.

İnsan beyni, levh-i mahfuzun temsilcisidir. Kalpten yansıyan her şey beyindeki hücrelerce zapt edilir ve
böylece bu hücrelerin her biri birer âlem olur.

Yazılanlar beyine yazılmaktadır. Tıpkı levh-i mahfuz gibi... Burada kalp bir yansıtıcıdır. Kalpten yansıyanlar
beynimize, aklımıza yansımaktadır. Beyin hücrelerinin her biri birer âlem olduğuna göre, herkes, önce
kendini bilmelidir. İnsanın kendini bilebilmesi için;
bedenine bakması, onu esaretten kurtarıp, kendi kumandası altına alması icap eder. Kişi, kendine verdiği
"Yeme", "İçme" gibi emirleri uygulayıp, kendini esaretten kurtardığında, bu durum onun için bir huy haline gelir ve artık, kişinin kapıları açılmış olur.

Beyin, bir ağacın kökleri gibidir. Gözle görülmez, ama ağacın beslenmesini sağlar. İnsandaki ruhsal
fonksiyonların ayarlanması ve insanın dünyaya adaptasyonunun sağlanması beynin görevidir.

Beyindeki, yahut tasavvufi tabiriyle: "Arş-ür Rahman"daki tüm hücreler, A'yan-ı Sabite görevi yapar ve tıpkı
bir düşünce kitaplığı gibidir. Bu düşünceler zamanı geldiğinde, beyinden fikir olarak alınır, harf elbisesi
giydirildikten sonra kelime ve cümle haline getirilip, mananın tecellisi (Meydana çıkarılması) sağlanır. Mana
tecellisi, muhabbet-i ilâhinin zuhuru için kendinden kendine olur, yani bu anda kişi bir taraftan konuşan, diğer
taraftan dinleyen, yahut veren ve alan durumundadır. Bunu: "Bir taraftan seven, diğer taraftan sevilen yine
kendisidir" diye de ifade edebiliriz. Çünkü, O'nsuz bir zerre yoktur. Böyle olduğu için de, büyük nezafet
(Temizlik, tam sağlık ve selamet) gereklidir. Allah'ta eğrilik, hastalık gibi kusurlar olamayacağı için, O'nun

aynası olan insanda da manen bunların olmaması lazım gelir.
İnsan, her zaman söylediğimiz gibi, kâinatın özetidir. O halde insanda da Kurb-u feraiz ve kurb-u nevafilin
örneği olması lazımdır ki, bu da: beynin, emirlerini, ilgili organlara sinirlerle ulaştırması ve o sinirler
vasıtasıyla dış uyarıların kendisine iletilmesidir. Tabii, emirlerin ulaştırılmasının kurb-u feraiz, sinirler
vasıtasıyla dış uyarıların beyne iletilmesinin de kurb-u nevafile karşılık olduğunu ayrıca söylemeye hacet
yoktur sanırım.
Tıp adamları insan beyninin en çok yüzde on beşinin fonksiyonel durumda olduğunu,
yüzde seksen beşinin ise, ne işe yaradığının bilinmediğini söylemektedirler. Beyindeki her hücrenin bir âlem
olduğu düşünülürse, beyin hakkında öğrenilmesi gereken ne kadar çok şey bulunduğunu anlamak zor
değildir.
İnsanın sinir sistemi, kâinatın çaılşma düzeni gibi tam bir intizam içindedir. Örneğin: Beyinden "Kolunu
kaldır" emri çıktığında, kolu kaldıracak kaslara "Kasıl" emri verilirken, karşıt grup adalelere de "Gevşe" emri
verilir. Kol, bu iki emrin birlikte uygulanmasıyla kalkar. Aynı durum kâinatta da vardır. Bir emir çıktığı anda, o
emri yerine getirecek sisteme ait tali (yan) emirler de birlikte çıkar ve yerine ulaşır. Böylece, emir bir denge
içinde yerine getirilir.
İnsanlardaki tikler merkezden gelen uyarılır sonucu oluşmaktadır. Bunlardan kurtulmanın yolu şühudtan
geçer. Beyindeki hücreleri fazla boş bırakmaya gelmez, çünkü boş bırakıldığında ortaya çıkan başıboş
emirler "Tik" dediğimiz hareketlerin huy haline gelmesine neden olur. Yani, vücut, o hareketleri meleke
haline getirir. Her hareketi yaptıran bir melek vardır. O melek beyindeki bir hücre veya hücre grubundan
çıkan emirleri yerine iletir ve o adalelerin kasılmasını sağlar. Hareketi engelleyebilmek için, onu doğuran

merkeze şühud etmek lazımdır. Tabii, bu şühud dış gözle değil, iç gözle olacaktır. Bunu yapamayanlar;

Efendi'lerini rabıtaya alıp, bu işi onun nazarıyla gerçekleştirebilirler. Bu nazar devamlı olarak uyarıyı doğuran

hücrelere tevcih edilirse, o hücre veya hücreler baskı altına girer ve istediğini yapamaz olur. Boş

bırakıldığındaysa tekrar eski durumuna döner.

İnsanı, iyi veya kötü, harekete getiren şey, merkezdeki hücrelerin faaliyetidir. O hücreler terbiye edilirse

mesele yoktur, ama terbiye edilmedikleri takdirde, bildiklerini yapmaya başlarlar. Çünkü, her hücre bir

esmanın etkisindedir. Her esmayı faaliyete geçiren bir melek vardır. Her meleğe de, emir veren daha üstün

bir melek vardır. En üstün melek

ise, insanın kendisidir. İşte, insanın meleklerden üstün oluşu budur.

Öyle insanlar vardır ki, bu bahsettiğimiz ihtiyari veya gayrı ihtiyari hareketlerin yanında, diğer kimseler için

tamamen irade dışı diye nitelendirilen hareketleri bile geçici olarak kontrolleri altına alabilirler. Buna örnek

olarak Hint Fakirlerini göstermek mümkündür. Bunların içinde, bir süre için kalp atışlarını durdurabilenler bile

vardır. Bu yaptıkları iş, gayrı ihtiyari olan bir hareketin bir süre için ihtiyari hale getirilmesidir. Biz de, kısa bir

süre için nefesimizi tutarak, bunun bir benzerini gerçekleştirebiliriz. Bu hususta ihtiyari ve gayrı ihtiyari

kelimeleri yerine, iradi ve gayrı iradi tabirlerini kullanmak ta mümkündür.

Bazı gayrı iradi fonksiyonların iradi hale getirilmesi olanaksızdır. Mesela: Karaciğer, böbrek, mide, barsak,

pankreas v.s. gibi organ fonksiyonları iradi olarak durdurulamaz. Çünkü, bunların fonksiyonel merkezleri

beynin derin tabakalarında ve omurilik soğanındadır. Bu kısımlardan çıkan emirler, düşünce fonksiyonlarıyla

ilgili beyin korteksinin kontrolü altında değildir.

İnsan vücudunda kontrol dışı oluşan, vücudun korunmasına yönelik hareketlere: "Refleks" denir. Refleksler,

omuriliğin kontrolü altındadır. Bunların da bir kısmını iradi kontrol altına almak mümkündür. Çünkü, kontrol altına alınamayan hareketler beynin derin tabakalarından ve omurilik soğanından doğan hareketlerdir.

İnsanların otonom sinir sistemi Allah'ın emrindedir. Bir heyecan anında adrenalin salgısını arttıran Allah'tır ve bunun amacı, kişiyi şokun etkisinden kurtarmaktır. Keza, kalp atım sayısını ihtiyaca göre ayarlayan da, yine Allah'tır.

İnsanda, iki türlü irade vardır. Biri; bizim: "Kendi irademiz" dediğimiz hareket ettirme

44

gücümüz, diğeri ise; tıp dilinde: "Refleks" diye bilinen ve biz istemesek bile, bizi korumaya yönelik hareketleri yaptıran iradedir. Bu ikinci durumda düşünecek zamanımız yoktur. O ânla iş yapar, biz ise zamanla...

İnsanda beyin âna, beden ise zamana çalışır. Dünyanın da ahiretin de insanda, beyinde oluşunun nedeni bu, yani, beynin ânda oluşudur. Allah, zamandan münezzeh olup, anda bulunduğu için, geçmişi de, şu anı da, geleceği de kendinde toplar.

İyi düşünceler, hormonların dengeli salgılanmasını sağlar. Kötü düşünceler ise; vücuttaki asit karakterdeki salgıların artmasına, ve bu yolla en azından gastrit ve ülser gibi hastalıkların ortaya çıkmasına yol açar.

Kalp

Tasavvufta organ olarak beynin değil, kalbin esas alınmasının nedeni; kalpteki nokta-yı süveyda'nın hayat noktası oluşudur. O nokta çalışmadığı zaman geri kalanlar işe yaramaz. Allah'ın nazar-ı İlâhisi, daima; "Fuad" da denen, o noktaya nazırdır. Yapılan bir şeyin doğru mu, eğri mi olduğunu anlamak için kalbe bakılmasının nedeni budur.

Allah, her zerrede mevcut olduğu halde, insana kalbinden hitap eder, yani yeri orasıdır. Kalb-i mümin beytulllah, Kalb-i mümin hazainullah, Kalb-i mümin arşullah, "Bir müşkülünüzü halledecek kimse

bulamazsanız kalbinize danışın, o size doğruyu söyler", "Bir insan kırk gün takva üzere bulunursa onun kalbinden hikmet pınarları fışkırır", Hadisleri buna işarettir. Takva: Yeme, içme dahil, dünyevi hiç bir şey düşünmemek anlamını içerir. Riyazat meselesi de bundan çıkmıştır.

45

Burada kastedilen, kalbin et olan kısmı değil, manevi varlığıdır. Nasıl insan dendiğinde onun bir maddi, bir de manevi varlığı olduğu kabul ediliyorsa, insanın tüm organlarında (Özellikle kalbinde) da aynı durum dikkate alınmalıdır.

İnsanın kalbi Allah'ın evidir. Fakat, o evi şeytanın evi haline getirmek de mümkündür. Kâinatta her şey müspet ile menfiden oluştuğu için, Kelime-i Tevhitte de inkâr ve ikrar vardır. İnkârı, yani negatif olan Lâ'sı başta, ispatı, ikrarı, yahut pozitifi olan İllâ'sı sondadır. Ancak, daima müessir olanın İllâ, müteessir olan ise Lâ olduğunu hatırdan çıkartmamak lazımdır. Bu durumda, bir insan ne kadar inkâr ederse etsin, sonunda ispatın elinden kurtulamayacak demektir. Bunun daha kolay anlaşılır bir açıklaması: "Hiç kimse Allah'ın elinden kurtulamaz, çünkü, O müspettir" cümlesiyle yapılabilir. Bu noktada; kâinatın da, Allah'ı ispat eden bir delil olması dolayısıyla, müspet olduğunu ilave etmekte fayda vardır.

Allah'ın hakiki evi olan kalbimizi şeytana tahsis etmiş olduğumuz da maalesef, bir gerçektir. Bu nedenle huylarımız kötüleşmiş, berbat olmuştur. Kalp evimizi iyice temizleyip, mamur hale getirmediğimiz sürece, Allah'ın oraya gelmesini beklememiz anlamsız olur. Çünkü, kalp iyice temizlenip, şeytani düşüncelerden arınmadıkça Allah oraya gelmez.

Bir şiirimizde: "Padişah konmaz saraya, hane mamur olmadan" mısraıyla kastedilen, insanın kalp hanesidir, Mamur hale getirilmesi gereken orasıdır. Çünkü kalp, semavi, yüksek bir âlemdir.

Mutasavvıflar iki Kabe'den bahsederler. Bunlardan birisi; Beytullah da denen, Hazret-i İbrahim'in, Allah'ın

emrettiği yere inşa ettiği Kabe'dir. Orada, Hacer-i Esvet'in karşısında

46

Makam-ı İbrahim vardır. Tavafa oradan başlanır ve yedi kez dönülür. Her dönüşün adına: "Şavt" denir. Yedi

tur tamamlandığında tavaf bitmiş olur. Bu dönüşler merkeze yakın olursa on beş dakikada tamamlanır.

Merkezden uzaklaştıkça süre uzar ve en uzak kısımlarda bir ilâ bir buçuk saati bulabilir.

İşin aslına bakılırsa, bu Kabe bir semboldür. Çünkü, onu kul yapmıştır. Hakiki kâbe ise insanın kalbidir. Bu

nedenle, daima: "Allah, Allah" diyerek atmakta ve O'nu zikretmektedir. Bir taraftan: "Kalb-i mümin beytullah"

denirken, diğer taraftan Allah'ın: "Yere, göğe sığmadım mümin kulumun kalbine sığdım" buyurmasının

nedeni budur. Allah, bu sözüyle, kendi evine gelebileceğini ima etmektedir. Bu geliş, iç âlemden dış âleme

ziyaret şeklindedir. Biz de öyle yapıp, iç âlemden bu âleme gelmedik mi?

Ama sonunda yine geldiğimiz yere döneceğiz. Geldiğimiz ve gideceğimiz yer, bildiğimiz gibi, bizim asli

vatanımızdır. Burası, bizim için bir misafirhaneden ibarettir. Burada, devamlı olarak sıla hasreti çekiyor,

vatanımızı özlüyoruz. Esas vatanımız neresidir? Neresi olacak, büyük gönül âlemidir...

İkinci Kâbe ise: "Beyt-i Mamur" adını alır ve "Gökteki sürüş (Haberci) meleklerinin yurdu" olarak nitelendirilir.

Esas imar edilmesi gereken beyt (Ev) budur.

Beyt-i Mamur, aslında imar edilip gelmiştir. İnsana düşen, onun bu muammeriyetini (Canlılığını) ömrü

boyunca devam ettirebilmektir. Beyt-i Mamur'daki tavaf süresi de, Kabe'deki tavaf süresi gibi, merkezden

uzaklaşıldıkça uzar. "Arş-ür rahman melâikesinin iki kulağı arası beş yüz yıllık mesafedir" sözü, bu durumu

anlatabilmek için söylenmiştir.

Allah, kalbin nakşını daima yapmaktadır. İnsana düşen; oradaki putları, yani kendi

düşünceleriyle meydana getirip, ilâhlaştırdığı fikirleri temizlemek, atmaktır. Allah, âyetlerini âfakta ve enfüste

geçerli kılmıştır. Örneğin: Mekke'yi mübarek kılıp, orayı insanların toplanma yeri yapması işin afaki yönüdür.

Enfüste ise, herkesin kendi Kabe'si ve o Kabe'de kendi putları vardır.

Afaki olan Kabe'yi Mekke'de Allah yaptırmıştır. Ama, onu kullarının eliyle yaptırdığı halde, Beyt-i Mamur olan

kalbi, kulun hiç bir dahli olmaksızın, bizzat yapmıştır. Ana rahmindeki hayatın dördüncü ayında kalbin

atmaya başlamasında, insanın hiç bir etkinliği yoktur. İnsanı, nasıl ana rahminde elli, ayaklı, gözlü, kulaklı,

yani her şeyi tam ve yerli yerinde yarattıysa, onun kalbi olan Kâbe-i muazzamayı da, içindeki nokta-yı

süveyda denilen Hacer-i Esvet'iyle birlikte, bizzat oluşturmuştur. Nokta-yı süveyda denen o nokta, nazargâh-

ı İlâhidir. "Kalbin aksi kâinat" dendiğine göre, kevnuniyet alemindeki Mekke de, kalbin aksinden olma bir

keyfiyettir. O halde, kalp denen şey: aslında bir manadır ve görünen âlem, o mananın zuhuruyla ortaya

çıkıp, bu adı almış, o kalpteki insanlar da bu âlemde: "Mübarek Mekke" <3-96> demeye başlamıştır.

İnsanın ıslah olması, kalbini okumaya başlaması ile mümkündür. Bu, kişinin her şeyi, her zaman doğru

söyleyen vicdanına danışarak yapması demektir. Çünkü, vicdan, insanın kusurlarını gösterir. Eğer kişinin

vicdanı rahatsa, o zaman kendisi de huzurludur, rahattır ve mutludur, yani cennettedir.

Kusur işleyen bir kimse kendini affetmediği sürece, Allah da onu affetmeyecekir. Burada: "İnsan kendini

nasıl affedecektir" sorusu ortaya çıkar. Bunun yolu, iyi huylar kazanmak ve kötülüklerden kurtulmaktan

geçer.

Her insanın yaptıklarını vicdanına danışarak yapması ve vicdanının emirlerine göre

48

davranışlarını düzeltmesi halinde, esas amaç olan: "Din-i tabii" hayata geçmiş olur. Böylece, insanlarda

şüphenin doğmasına neden olan yalan ortadan kalkacağından, yalansız ortamda her şey doğru ve düzgün gider. Çünkü, beka âleminin tüm sırları kalpte tecelli etmektedir. Bunu: "Zat sırrının yansıdığı yer kalp aynasıdır", yahut: "Beka sırları bu aynadan görünmektedir" diyerek de anlatabiliriz. Bu duruma göre: yok, varda; var da, yokta görünmektedir. Yani, göremediğimiz için yok zannettiğimiz varlık, görüp de var zannettiğimiz yokta (gölgede) göründüğü gibi, bunun tersi de olmaktadır. Çünkü, burası masdar (sudur, çıkış yeri) dır ve "O evveldir, o ahirdir, o zahirdir o bâtındır, ve o her şeyi tüm olarak bilendir" <57-3> âyeti gereği; evvelinin, ahirinin, zahir ve bâtınının birleşme yeridir. Bu nedenledir ki: kalp, Muhammediyet makamıdır ve Muhammed oradan tecelli eder. İşte, manen kalbe çok fazla önem verilmesinin nedeni budur.

Kalp, insanın maddi ve manevi hayat noktasıdır. Allah'ın iki parmağı arasında oynatarak takallüb ettirdiği (yönünü değiştirdiği) ve kâh cemal, kâh celaliyle tecelli ettiği yer burasıdır. İnsanın; kâh neşeli, kâh sıkıntılı oluşunun sebebi de, bu tecellilerin birbirini takip etmesidir. Çünkü kalp, hangi esma etkisinde olursa olsun kendine, yani aynasına yansıyan tecelliyatı, sema-yı arşın icmaldeki temsilcisi olan beyne aksettirmektedir.

Bu yüzden beyin kapasitesi hudutlu, kalp kapasitesi, yani aşk ve istekler ise hudutsuzdur diye bilinir. Böyle olunca da, kaybolmuş bir hazine olan hikmeti nerede bulursak almamız gerekir.

Kalbin manevi kısmı sun-u ilâhidir ve zübde-i kâinattır. Mevlüt'te: "Hülâsa-yı mevcudat, zübde-i kâinat" dendiği zaman, eli kalp üzerine koymak âdet haline getirilmiştir, ama çok kimse bu hareketi, nedenini bilmeden yapar. Nedeni: Hazret-i Muhammed'in gerçekten orada bulunuşudur. İnsanlar da O'nu kalplerinde arayacaklardır.

İnsan kendi kalp aynasına dikkatle nazar ettiğinde kendini görür, ama kalp, gaflet örtüsüyle örtülü olursa, o

zaman hiç bir şey görülemez.

Aynada görünen birdir, ama iki görünür. O Bir, çekiliverdiği anda, evvelce şaşı çırak hikâyesinde anlattığımız

gibi, aynadaki görüntü de kaybolur ve hiç bir şey görünmez olur.

İnsan, Allah'ı kalbinde bulabilirse miraç etmiş olur. Bulamadığı takdirde ise, kalbinin Beytullah değil, şeytanın

evi olacağını unutmamalıdır.

Kur'an okumaya başlarken Şeytanın adı neden Rahman'dan önce anılıyor, yani niçin önce: <

Euzubillahimineşşeytanirracim > "Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım" denip, sonra besmele

çekiliyor diye düşünmek lazımdır. Bunun nedeni: Peygamberimiz'in Kabe'de yaptığı işlemi, kendi kalp

Kâbemiz'de tekrarlamaya çalışmamız gerektiğini anlatmaktır.

Peygamberimiz Kabe'yi fethettiğinde, önce içindeki putları atmıştır. Biz de Beytullah olan kalp Kâbemiz'i

açmadan evvel, içindeki şeytanı çıkarabilmek için, önce onu anıyor ve "Sığınırım" diyerek, ondan, Allah'a

sığınıyoruz.

Şeytan veya şeytanın putları nelerdir? Kötü huylar, dedikodular, fesatlıklar v.s... Bu tip kötü huylar, insanın

kalbinde şeytan işi olan birer puttan ibarettir. Allah'ta böyle şeyler olmadığı için, Allah, sadece temiz

yüreklere girer. Kalp temizlenmeden, orada Allah'ı bulmak mümkün değildir. Onun için önce:

<Euzubillahimineşşeytanirracim> "Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım" diyerek, şeytanın

eserlerini kalbimizden atıyor, sonra da: <Bismillahirrahmanirrahim> "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla"

diyerek,

50

Kur'anı okumaya başlıyoruz.

Kalp, manevi yönden, evvelden ayarlanmış ve kendisine yüklenmiş olan programını gerçekleştirmek için

zuhur âlemine gelmiş, ilâhi bir kompüter olarak da düşünülebilir. Kaza ve kader, yahut yazılanın başa
gelmesi meselesi de buradan çıkmaktadır. Bu noktada, meselenin aslını anlayamayanlar pek çok mezhebin
türemesine neden olmuşlardır. Kaderiye, Mu'tezile v.s. bunlara örnek olarak gösterilebilir.
İnsanın aklı da kalbine, vicdanına bağlıdır. Bu bağlılığın ispatı vecd halidir. Kalp "Gördüğünü kalbi
yalanlamadı" <53-ll> olduğu için, bir şeyin iyi mi, kötü mü olduğunu insana haber verir. Onun için: "İnsan
içinden çıkamadığı bir durumda kalbine danışmalıdır" denmektedir. Ama, insan bile bile yalan söylerse, o
zaman Allah'a iftira etmiş olur ki, bunun Kur'an'daki karşılığı: "Allah'a iftira eden ve O'nu yalanlayanlar"<6-
21>,<7-37> vb. âyet-i kerimeleridir. Allah, her şeyi bilir, kul ise, kalbi nazargâh-ı ilâhi olduğu için, sezer.
Çünkü, Allah kalbe nazır olduğundan, bu nazarının bir ucu kendinde, diğer ucu ise kulunun kalbinde
demektir. İyilik ve kötülüğün, insanın kalbine ferahlık ve sıkıntı, yahut genişlik ve darlık olarak aksetmesinin
sebebi budur. İnsana ferahlık veren şey iyi, sıkıntı veren şey ise kötüdür.
Kalbin anatomik, yani maddi kısmı; daha basit tabiriyle et kısmı da mühimdir. Çünkü, on ulur. İsmi de çoktur.
Bunlar arasında en bilinenleri: Gönül, Fuad, Yürek ve Kalptir.
Maddi yönden bakıldığında kalp bir pompadan ibarettir. Bu öyle bir pompadır ki, devamlı olarak kanı bir
taraftan temizlenmek üzere akciğerlere gönderirken, diğer tarafından da akciğerden gelen temiz kanı,
oksijenlenebilsin ve beslenebilsin diye vücudun tüm hücrelerine sevk etmektedir.
51
İnsanın kanı akciğerlerde, nefesle alınan oksijenle adeta yanarak, oksijenize olup, temizlendikten sonra
kalbe döner ve oradan tekrar vücuda pompalanır. Vücutta kirlenen kan da kalbe döner ve yine temizlenmek
üzere akciğerlere pompalanır. Orada karbondioksiti atılıp, nefes-i rahmanla temizlendikten sonra tekrar

kalbe döndürülür. Böylece bir, iki ile haşir neşir olmuş ve üçleme ortaya çıkmış olur.

Aynı olay, insandaki şekliyle, âfakta da tafsili olarak meydana gelmektedir. Kâinatın bekası olan nefes-i rahman da, arzda kirlenenleri böyle temizlemektedir. Bu nedenle pislenmeye: "Dünya cifedir, talibi köpeklerdir", temizlendikten sonraki haline de: "Allah, semalar ve arzın nurudur" <24-35> denmektedir.

Kâinata: "İnsanın kalbi", onun özetine de: "İnsan-ı kâmil" denmesinin nedeni bu, yani kâmil'in, kâinatın küçültülmüş bir modeli gibi olmasıdır. Kalp fonksiyonlarının benzerliği de bu söylediklerimizi desteklemiyor mu?

Kalbin maddi olan kısmı transplantasyonla değiştirilebilmektedir. Bunu ilk kez Barnard yapmış, sonra pek çok kalp nakli daha yapılmıştır. Bu nakiller kişilerde şahsiyet değişikliklerine neden olmamaktadır. Onun için maddi kalbin değiştirilmesinin manevi kalple ilişkisi olmadığı artık ispatlanmıştır.

İkinci kitabın sonu...

**Lütfi Filiz**

**Noktanın Sonsuzluğu**

# Cilt3

## Sunu

Noktada ne uzunluk , ne derinlik ne de genişlik vardır. Nokta şekilsizdir. Ne zaman harf haline gelirse o
zaman şekillenir.
Kelimeler mânânın suret giymiş halleridir ve tam olarak anlamadan sireti (özü) anlamak mümkün değildir.
Gerçek namaz, Allah'a vuslat etmek demektir. Asıl namaz, aynasını bulup onunla görüşmektir. Bu görüşme,
hem maddeten hem de manen yapılacaktır. Çünkü O'nun maddesi ile mânâsı birbirinden ayrı değildir.
"Noktanın Sonsuzluğu", tasavvufun temel kavramlarını, derinlemesine açıklayan bir kaynak kitaptır. Lütfi
Filiz in yıllar süren sohbetleri, konuşmadaki akıcı üslup korunarak ve dilin anlaşılır olmasına özen
gösterilerek derlenmiştir. Dört ciltten oluşan kitabın üçüncü cildi Peygamberlik ve Peygamberler, Dinler,
İslâmiyette Eğitim Mertebeleri, İslâmiyette Temel Kavramlar, İman, İbadet, Fark Âlemleri, Mertebeler,
Hurufat-ı İlâhiye konularını içermektedir.
Okuyacaklarınız; söz konusu eserin 3. cildinden sizin için seçilenlerdir.
Noktanın Sonsuzluğu -3-
Lütfi Filiz
Noktanın Sonsuzluğu
Lütfi Filiz
Sayfa
Sayfa

Düşüncenin İteni Dünyası yorumsuz
Noktanın Sonsuzluğu
Miraç
Miraç Ne Demektir?
Kelimenin lügattaki karşılığı: Hazret-i Peygamber'in Allah'la görüşmesi; Ruhun yükselmesi; Merdiven'dir.
Miraç, tasavvufi bakımdan farklı cümlelerle tarif edilebilirse de, kısaca: "İnsanın kemalâtının yükselmesi"
olarak anlaşılır.
Miraç, kabaca: göğe çıkmak, kanatlanmak, her tarafa ulaşmak olarak tarif edilse bile, esası; kâinatı
kapsayacak şekilde küresel bir genişleme ve kâinatı kafanın içine sığdırma olayıdır. Bu da, kişinin; basiret
adı verilen akıl ve nur gözlerinin açılması ve kendini kâinatla bir noktada toplaması veya başka bir deyimle,
içindeki kâinatı müşahede etmesi demektir.
Bir insan için miraç, ilahi âleme uruc etmek demektir. Uruc denince çok kimse bunu kanatlanıp, uçmak
zanneder. Halbuki, bu uçma, insanın fikirlerinin yükselmesi, yücel mesidir.
Tuttu dostum elimden aldı beni
6
Yerde iken göğe ağdırdı beni"
derken kastettiğim keyfiyet budur. Bunun anlamı: "Beni elimden tuttu havalandırdı" değil, "Benim
düşüncelerimi güzelleştirdi, beni yüksek fikir sahibi yaptı" demektir. Keza, bir başka şiirdeki:
"Yüksel ki yerin bu yer değildir
Dünyaya gelmek hüner değildir"
ifadesi de aynı anlamdadır. Buradaki yükselme de fikren, yani düşüncelerin güzelleşmesi şeklinde olacaktır.
Bu husustaki yanılma; sema kelimesiyle neyin kastedildiğinin bilinmemesinden ve semanın gökyüzü olarak

algılanmasından kaynaklanır. Gökyüzü; fezadır, yokluktur, sema ise; insanın zekâ ve fikir âleminin yüksek seviyeleridir. Yükselinen sema budur. Zaten, biz de oradan geldik.

Miraç etmek, ilim semasında yükselmektir. Zahir ulemasının dediği gibi göğe çıkmak değil... Onların anladığı sema, insandaki semanın yansımasıdır. Çünkü, çok mükerrem olarak yaratılan insandır, kâinat değil...

Buraları bu şekilde anlayamayanlar, bu konuda hiç bir şeyi doğru dürüst anlatamazlar.

Miracın, enfüsî ve afakî olanı vardır. Enfüs te, âfak ta Allah'ın olduğuna göre, uruc eden,

7

miraç eden Allah'tır. O'ndan başka mevcut olmadığına göre: "Bugün dininizi tamamladım" <5-3> Allah'tan olmuştur.

Enfüste, zuhur karşılıklı olursa; mürşit, mürit arasındaki alışveriş meselesi ortaya çıkar ki, bu da Mescid-ül Haram ve Mescid-ül Aksa ilişkisine benzer. "Hakiki uruc; mürşid-i kâmilin kendi âzâ ve kuvâsında seyrinden ibarettir" dense, yanlış bir şey söylenmiş olmaz. Çünkü, onun kâinatı: "Kâinat bir ceset ruhu Mevlâna" mısraındaki gibidir. İşte, miracın en kısa açıklaması budur.

Miracı Nasıl Anlamak Gerekir?

Miraç keyfiyeti, akılla kolayca öğrenilebilecek ve anlaşılabilecek bir şey değildir. Çünkü, zahir ulemasının dediği gibi, bir uçma olayı değildir. Miraç; insan düşüncelerinin iyice berraklaşması ve ruh halini alması demektir. Düşünce, bu hale gelirse insan uçabilir. Katılık alemindeki insan, yaptığı madeni uçakları uçurabilir, hatta kendi de onların içine girip uçabilirken, tamamen latif hale gelmiş olan ruh uçmaz mı?

Tabiatıyla uçar. Bunu, suyun buz olarak kaldığı sürece uçamamasına, ama kaynatılıp, buhar haline getirildiğinde uçmasına benzetmek mümkündür. İnsan da ruh haline gelebilirse, kolayca uçabilir. Ruh, zaten uçmaktadır. Uçan ruh nereye gider? Kendine uyum sağlayan yere gider ki, bu da aynı uyumu sağlayan

kimselerdir.

Allah: "İnsanı güzel surette yarattık" <95-4>, "Sonra onu aşağının aşağısına attık" <95-5> âyetleriyle: "Sizleri latif âlemin malı olarak yarattım, sonra en alt mertebe olan

8

bu katı âleme attım" dedikten sonra, bize: "De ki biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz" <2-156>

dedirtmek suretiyle de tekrar bu merdivenleri çıkıp, o âleme gideceğimizi bildirmektedir. Bu kesafet âleminde

aslınızı unuttuğunuz için, bildirici göndererek ne olduğumuzu öğretmekte, çıkarken zorluk çekmememiz için

de: "Ölmeden evvel ölünüz" diye ilave etmektedir.

Kâinat bir cesettir. İçinde yaşayan insandır, biziz!.. Her taraf bizimdir. Onun için, bir anda Hakk'a ulaşabiliriz.

"Biz âyetlerimizi enfüste ve âfakta gösteririz ki onların hak olduğunu açıkça görüp anlayabilesiniz" <41-53>

âyeti gereğince enfüs te, âfak ta O olduğuna göre, nasıl kendinden kendine miraç etmez? Miraç,

merdivendir. Bu merdivenin en üst basamağına (mertebesine) çıkan da, en alt basamağına inen de

Kendi'dir.

Biz aşağıdan yukarıya mı çıktık, yukarıdan aşağıya mı indik, yoksa ikisi arasında mı kaldık? "Sonra iyice

yaklaşıp sarktı" <53-8>, "Araları iki yay kadar veya daha az kaldı" <53-9> âyetine göre biz; yukardan aşağıya, letafet âleminden kesafet âlemine geldik. Daha önce letafet âlemindeydik.

Latif âlemde, beşeriyetin aklının erdiği yerlere birer isim konmuştur. Ama daha ötesini Kendi'nden başkası

bilmediği için, onlara "İlahi âlemler" denip geçilmiştir. Beşeriyetin idrak edebildiği yerlere mertebe denmiştir.

Bunlardan en aşağıda olanı Nasut'tur. Bunun özeti de insandır. Bu beş mertebenin beşi de insandır. Beş

vakit namaz konmasının nedeni de, bu beş mertebeyi anlatabilmektir. Beş mertebeyi hatmeden insan, uruc

edip, geri dönmüş, yani miracını tamamlamış ve geri döndüğünde de: "Beni gören O'nu

gördü" demeye hak kazanmıştır. Allah herkese nasip etsin!...

Miraç, enfüsle afakin birleşme noktasıdır ki, buna biz: "Cem noktası" diyoruz. O noktada, kişinin kendinden eser kalmamıştır. Sadece O vardır ve O da bir nokta halindedir ki, Hazret-i Ali'nin: "Kâinatın özeti" diye nitelendirdiği Nokta-yı tahtelbâ budur. Onun: "Bu noktada kâinat dürülüdür" dediği, dürülü olan şey ise, akıl nurudur.

İnsan, aklını geliştirdikçe uruc eder. Urucun sonuna miraç (Cem noktası) denir. Bundan sonra tekrar avdet edilir. Miraçtan dönmüş olanlara: "Mercu" denir. Rücu, yükselen akla "Geri dön" emri verilmesi demektir.

Urucun başındaki ayın harfi, rücuda sona geçmiştir ki, bu aynen yürüyüş yapan askerlere "Geri dön" emri verilmesi gibi bir durumdur. Uruc ve rücu kelimelerindeki harfler aslında birer insandır ve kelimeyi meydana getirebilmek için sıralanmışlardır.

Uruc ve rücu, birbirinin zıttıdır, ama bu zıtlık sonuçta aynı kapıya çıkar. Zıtlığı, urucun başındaki ayın harfinin miraçtan sonra sona geçmesinden dolayıdır. Ama, urucun râ'sının rücu'da başa geçmesi, neticede her ikisinin de aynı noktada buluştuğunun göstergesidir. Bu durumda rücu, miraçtan sonrası için geçerlidir ki, bu da: "Her çıkışın bir inişi vardır" kuralının gereğidir.

Miracı dörde ayırmışlardır. Piramidin tepe noktası Allah'tır. Arapça'da Allah kelimesinden bir elif kaldırıldığında lillâh olur, lillâh'tan bir lâm kaldırılırsa lehû, ondan bir lâm daha kaldırılırsa da geriye Hû kalır ki, bunlar da mertebelerdir demiştik.

10

Miraç; aslına kavuşup, aslında fena bulmak olduğuna göre, her canlının, hatta cansız diye nitelendirdiklerimizin bile bir miracı vardır. Yani her canlının amacı, kendini kendinde bulmaktır. Örneğin: Bir buğdayı ele alalım. Ektiğimiz zaman önce alaz verir. Sonra o alaz sararıp, kururken sap çıkar. Sap ta büyür,

tanelerini meydana getirir, sararır, koparılıp, öğütülerek tanesinden ayrılır. Sapı da saman olur. Böylece,

buğdaydan tekrar buğday meydana gelmesine: "Buğdayın miracı" denir.

Cansız farz ettiğimiz bir şeyin miracına örnek olarak, şu sehpayı ele alalım. Bu sehpa, sehpa olmazdan önce

suntaydı. Daha önceleri de sırasıyla; kalas, kütük, tomruk, ağaç, fidan, ve nihayet gayb-ül guyûb, yani bir

tohumdu. Tohumun ne olduğunu, ancak meydana çıkıp, ağaç olduktan ve meyvesini verdikten sonra,

çekirdeğini görünce anlayabiliyoruz. İşte bir sehpanın dahi geriye gidilerek aslına kavuşturulması olayı bir

irfaniyet, yahut sehpa için miraçtır.

Keza, bir tohumun yere düşüp, filizlenmesi, gelişip, ağaç olması, meyve ve tekrar tohum vermesi de, onun

miracını tamamlaması, yani namazını kılıp, Fatiha'sını okuması, yahut: "Bugün dininizi tamamladım" <5-3>

demesi demektir. Bu kural insan da dahil olmak üzere her şey için geçerlidir. Ancak, insanda diğerlerinden

farklı olan tarafı, bilinçli olmasıdır. Çünkü, insan, mevalid-i selâseden geçerek insan halini almıştır. Biz de

evvela taş âlemindeyken, oradan bitki, sonra hayvan ve daha sonra insan âlemine geldik. Bu âlemde de

yine gıdamız topraktan, yani birinci mertebeden gelmektedir. Bu ilk mertebe adeta anamız gibidir. Hem bizi

meydana getirmiştir, hem de gıdamızı sağlamaktadır. Tıpkı annemizin bizi doğurup, kendi sütüyle beslemesi

gibi...

11

Miracın insanda farklı olduğunu söyledik. Bu farklılık insanda akıl nuru ve idrak melekesi olmasından

dolayıdır. İnsan mertebe-i cem'de Kendi'ni bulur, ama Allah, onu tekrar kalıbına döndürür. Bu ikinci dönüş,

bilinçli bir doğuştur ve kalıp ta artık eskisi gibi bilinçsiz bir kalıp değil, bilinçli bir kalıptır ki, buna tasavvuf

dilinde: "Ruh-u İzafi" denmektedir.

Tasavvuf dilinde, dünyaya geliş keyfiyetine: "Kavs-i nüzulî" denir. Efendi'nin yaptırdığı miraca: "Kavs-i urucî"

adı verilir. Miraçtan sonra kalıba dönmeye ise: "Kavs-i hubutî" denir, çünkü bu bilinçli bir dönüştür. Eğer

kavs-i hubutî gerçekleşmez ve kavs-i urucî'nin tepesinde kalınırsa, o zaman, "Meczubiyef'ten bahsedilir.

Cem mertebesinin tezahüratı olan bu davranışın nedeni; bu mertebede halkıyet olmaması ve kişinin

mahviyette kalarak, sahv'a uğraması, böylece de insanlık alemindeki durumunu kaybedip, Allah'ın istediği

şekilde yaşar hale gelmesidir. Kişi sonunda sahva gelir, insanlık âleminde uyanır ve kendini bilirse, yani

insanlık âlemine geri dönerse, o zaman, ricat ettiği için: "Şeyh-i Mercu" diye anılır. Daha sonra yine

gidilecektir. Zaten hayat gelip, gitmekten ibaret değil midir?

Geri dönüşün amacı; birini daha uyandırıp, yukarıya kaldırmaktır ve bu işi yapmak, o kişinin görevidir.

Böyleleri, etraflarında toplananları uyarıp, ilmen en yüksek mertebelere kadar çıkarırlar. Ama, bu çıkış

ilmendir. İçlerinden Allah'ın takdir ettiği bir veya bir kaçı, öğrendiklerinin içinde yaşayarak: "Oldum" değil,

"Öldüm" diyebilir.

O halde miraç: Daha sonra hakikat bahsinde teferruatlı olarak anlatacağımız, akreple, yelkovanın üst üste

gelip, birleşmesi olayıdır. Onun için Peygamberimiz'e miracında: "Dur

12

yâ Muhammed Rabb'in namaz kılıyor", yani "Namaz kılan sen değilsin, benim" denmiştir. Bunun üzerine de:

"Allah ve melekleri peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler ona salât edin, selâm verin ve teslim olun"

<33-56> âyeti gelmiştir. Bu duruma göre namaz; yatıp, kalkmak değil, Allah'a teslim olmak demektir.

Miraç Nasıl Gerçekleşir?

Miraç, Allah isterse kevni de olabilir. Ama, genel anlamıyla enfüsi, yani iç âlemi ilgilendiren bir keyfiyettir.

Çünkü, miraç eden gönüldür.

Miraç olayını bir balonun yükselmesine benzetebiliriz. Balonun yükselmesi için safrasının atılması gerekir.

Ağırlıklar atıldıkça balon yükselir. İnsanda safraya karşılık neyin atılacağını buraya kadar öğrendik. Balonun inmesi için de havasının boşaltılması gerekir. Bu inişe de: "Hubut" denir.

Miraç; insanın düşüncelerinin yükselmesi, hubut ise; inmesi demek olduğu için: "Âdem cennetten hubut etmiştir" denir. Bunun anlamı; düşünceleri, yüksek âlemden, aşağı âlemlere, yani cennetten dünyaya inmiştir demektir. Burada insanın aklına: "Cennet neredeydi" sorusu takılır. Cennet, onun düşüncelerindeki varlıktaydı. Âdem o varlıktan uzaklaşıp, dikkatini kendi bedenine çevirince, Allah'tan uzaklaşmıştır

Uruc ve miraçta beden yoktur. Eğer olsaydı, Âdem, cennetteyken de bedenini görüp,

13

örtünme zorunluğunu hissederdi.

Uruc ve hubut kelimeleri birbirinin zıttıdır. Arapçada aynı anlamı içeren diğer iki kelime: Suûd ve Nüzul'dür. Bunlar da çıkma ve inme anlamlarına gelir, ama uruç ve hubuttaki çıkıp, inme bilinçli olduğu halde, suûd ve nüzuldeki çıkış ve iniş bilinçsizdir. Onun için Peygamberimiz miraçtan sonra hubut etti denir, nüzul etti denmez. Buna karşılık Kur'an nazil olmuştur, yani bilmeyenlere inmiştir.

Uruc dediğimiz yükselme; ruhun tealisiyle, yani bedenden çıkıp göğe yükselmesiyle değil, iç âlemde gerçekleşir. Kişi, ilmini ne kadar genişletirse, mertebesi de o kadar yükselir.

Bu durumu, askerliği misal vererek basit bir şekilde anlatmak mümkündür. Asker denince, erden generale kadar tümü askerdir, ama er ile general aynı mıdır? Tabii, değildir. Çünkü general, er gibi ferd-i müfred (basit bir birey) değil, ferd-i camidir, yani binlerce ere bedel bir ferttir. İşte, insan da, bilgisi arttıkça, Allah'ın lütf u keremi ile daha yüksek rütbelere ulaşır ve ferd-i cami halini alır. Miraçtaki bu yükselme, küresel bir

genişleme şeklindedir. Bu nedenle, miraç etmiş bir kimse her şeyi kapsadığı için, kendisine sorulan her
soruya cevap verebilir.
Bunu anlayabilmek için kitap okumak yeterli değildir. Bizzat yaşamak gerekir. Onun için bir şiirimde:
14
"Hakk bilinmez ger okunsa bin kitâb
Mutlaka mürşit gerek, eyle şitab"
diye yazmıştım.
Herkesin miracı birbirinden farklıdır. Bu kural, peygamberler için de geçerlidir, salikler için de...
Âdem'in miracı; Nuh'un, İbrahim'in, Yunus'un veya Musa'nınkiyle aynı değildir. Âdem; ağlayarak, Nuh;
tufanla, İbrahim; ateşe atılmakla, Musa; Tuvâ Vâdisi'nde başından geçenlerle, Yunus; balık karnında, Yusuf
ise; zindanda kalmakla miracını tamamlamıştır. Onun için, kimsenin sülûkî miracı da bir başkasınınkine
benzemez. Herkesin miracı kendine hastır.
Kitaplarda, Peygamberimiz'in, miraçta Allah'la doksan bin kelam ettiği yazılıdır. Namazın da,
Peygamberimiz'in miraçtan dönüşünden sonra konduğu bilinmektedir. Buralar işin sır noktalarıdır ve ancak
yaşayanlar bilir. Bu sırları açıklamaya kalkanlardan, hayatını kaybedenler çoktur. Çünkü, bunları
yaşamayanların anlaması ve kabullenmesi imkânsızdır. Bu nedenle ehl-i tasavvufa, kendilerini saklamaları
tavsiye edilir. Kime nasipse, onlar bağlanırlar. Bütün varlık Allah'ındır ve O'ndan başka varlık yoktur. Bu
nedenle kimse kendine varlık vermemeli, "Oldum" dememelidir. Kula yakışan olmak değil ölmektir. Olmak,
Allah'a yakışır. Allah, bazı noktalar için: "Sırdır" demişse, bize bu sırrı
15
saklamak düşer. Açıklarsa, O açıklar.
Birbirine zıt olan dört unsur insanda birleşmiş ve hayatı meydana getirmiştir. Örneğin: su ve ateş birbirinin
etkisini yok ettiği halde, insanda böyle olmamakta, su ateşi söndürmemekte ve: "Zıtlar birlikte toplanamaz"

kuralına rağmen insanda birleşebilmektedir. Çünkü, "O iki denizi birbirine kavuşmak üzere bırakıverdi, aralarında birleşmelerini engelleyen bir berzah vardır" <55-19, 20> âyeti, âfaktaki gibi, enfüste de caridir. Bu etki sonucu insanda; neşe, zevk, bahtiyarlık, derman, genişlik, inançlılık ortaya çıkar ve kişiyi; "Kendimden başkası yok" düşüncesine götürür. Ancak bu düşünce, ferdin yok olup, Hakk'ın baki kalmasını müncel olur.

Geriye sadece Hakk kalınca, her şey yerli yerine oturur, her şeyin hakkı verilir. Neticede, insan, burada da eski alemindeki neşesini bulur. İşte: "Kalple ikrar, dille tasdik" dedikleri budur.

Kalp; âlem-i gaybe, lisan ise; âlem-i şühuda ait olduğu için, kalben ikrar; kâlû belâ'daki hali, lisanen tasdik te; bu âlemdeki hali kabul ve onaylama anlamına gelir ki, bu: "O öyle bir Allah'tır ki kendinden başka ilâh yoktur, gaybı ve aşikârı bilir, o rahmanürrahimdir" <59-22> âyetinin sırrına ermiş olmak demektir. Anlamı: "Rahman ve Rahim'i dışarda da müşahede ettik ve kâlû belâ'dakinin aynı olduğunu gördük", yahut: "İçimizdeki kâlû belâ'yı dışımıza çıkarttık" demektir. Böyle yapmakla: "Allah'a itaat edin, Resul'üne de itaat edin" <64-12> gerçekleştirilmiş, yani hem içteki Allah'a, hem de bu âlemdeki Peygamber'e secde edilmiş olur ki, namazda secdenin çift olmasının nedeni budur. Kur'an'da da, kelime-i tevhit: "lâ ilahe illallah muhammeden resûlullah" (Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed O'nun resulüdür) söylenmeden, yani Muhammed'i kabul etmeden, selamete çıkmanın veya Müslüman olmanın mümkün olamayacağı belirtilmektedir.

16

Miraç konusunu, ehl-i şeriatın ve kendisi miraç etmemiş ehl-i hakikatin, tam anlamıyla bilip, kavraması mümkün değildir. Bu nedenle bir kısmı bedeniyle uçtu derken, bir kısmı ruhuyla uçtu diye açıklamaya çalışırlar. Allah, hem madde, hem mana âlemine hakimdir ve hadistir. İnd-i İlahi'de (Allah'ın indinde) "Kün"

dediği anda, manadan madde yapmaktadır. Bu olayı: "Yoktan var etti" diye anlatmaya çalışmak hatadır.

Çünkü, yoktan var olmaz. Var olan, manada var olandan meydana gelmiştir. Bu işin göz açıp kapayıncaya

kadar bir süre içinde olduğunu Allah, Peygamberimiz'e miraçta göstermiştir. Bunu akılla izah etmek ve akla

kabul ettirmek mümkün olmadığı için tevile gidilir. Hazret-i İbrahim'in ateşe atılması olayı da bunun gibidir.

Herkes, nasıl olsa geldiği yere dönecektir. Bu işin bu âlemdeyken olmasına "Miraç" denir. Çünkü gidip, yine

geri gelinmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi de nasip meselesidir. Nasıl, ersiz ordu olmazsa, avamsız

cemiyet olamayacağını da kabul etmek lazımdır.

Bir insanın miraçtan, miraç ettiğinden bahsedebilmesi için; önce uruc etmesi, sonra da daireyi

tamamlayarak, ilk başlangıç noktasına dönmüş olması gerekir. Zaten seyr-i sülük denen de bu, yani bir

noktanın devrini tamamlayıp, daire şeklinde görünmesidir. Buna: "Hayat-ı ebedi" denir.

Hepimiz, milyonlarca yıl önce bir noktaydık. Geldik ve yine oraya gidiyoruz. Bu geliş, gidişi: "Hayat"

dediğimiz bu kısa süre içinde kafamızda gerçekleştirebilirsek ne mutlu bize... Lahût, melekût, ceberut denen

âlemler bu devran esnasında geçilerı âlemlerdir. Nokta diye bahsedilen varlık ta, insandan başka bir şey

değildir. "Adını Âdem koyup,

17

emretti secde Âdem'e" dediğim de bu noktadır.

Peygamberin Miracı Nasıl Olmuştur?

Miraç keyfiyeti Kur'an'da: "Kudretimize ait bazı âyetleri göstermek için kulunu gece vakti Mescid-il

Haram'dan etrafına bereket verdiğimiz" <17-1> ayetiyle başlanarak anlatılır. Burası çok mühimdir. Çünkü,

miracın; iç âlemle, dış âlemin vahdeti (birleşmesi) olduğunu ifade eder. Rüyet, bu keyfiyetin sonucudur.

İç âlem, yani gönül âlemi çok geniş, buna karşılık dış âlem çok dardır. İç âlemin özeti; Kalb-i Muhammedi,

yani Mescid-ül Haram'dır. Bunun âfaktaki karşılığı ise Mescid-ül Aksa'dır. Enfüs te, âfak ta kendisi olduğundan, miraçtaki gezinti de kendinden kendine olmuştur.

Hazret-i Peygamberin miracı, kendi vücudunda dolaşmasıdır. Kâinat onun vücudu (bedeni), enfüs te kendi ruhu olduğundan, bu ikisinin birleşmesi O'nun miracı olmuştur. Bu yüzden kendisine sorulan tüm sorulara hiç tereddüt etmeden cevap verebilmiştir.

Kâinatla, ruhun vahdetine Hakk denir. Bunu: "Enfüsle afakin veya kâinatla insanın vahdeti Hakk'tır" diyerek de ifade edebiliriz. "Biz âyetlerimizi enfüste ve âfakta gösteririz ki onların hak olduğunu açıkça görüp anlayabilesiniz" <41-53> âyeti bunu ifade eder. Bizim buraları anlayamayışımızın nedeni, ayrı görüyor olmamızdır. Bedenden



kurtulabilirsek, o zaman geriye Kendi kalacağından, kendi kendini anlamak kolaylaşıverir.

Miraçta Hazret-i Peygamberin görüştüğü peygamberler, O'nun geçtiği mertebeleri ifade eder. Her mertebe bir insanın haşrolduğu basamaktır. İnsan ancak o basamakları tırmandıktan sonra aslına kavuşabilir. Onun için salikler de, eğitimleri süresince sabırlı olup, her mertebenin hakkını vererek ilerlerler. Kimse bir anda bir yere ulaşamaz.

Peygamberimiz miracında Allah'ı görmüştür. Onun için Mevlid'te de:

"Aşikâre gördü Rabb-i izzeti
Ahirette öyle görür ümmeti"

denmektedir. Bu ifade, biz ahirete gidinceye kadar beklemeden, dünyayı ahiret yaparak bu âlemde de Allah'ı görebiliriz anlamına gelir. Bu nasıl olur? "Ölmeden evvel ölünüz" kuralını gerçekleştirerek...

Zahir uleması, "Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım"ı söylemelerine rağmen bunun ne ifade ettiğini tam ve doğru olarak anlayamadıkları için, miracı da kavrayamazlar. İşin esası, O'nun kendi kendineyken, kendinde gezmesidir. Çünkü, kâinat, O'nun, yani Hazret-i Peygamberin cesedi durumundadır.

Onun için de miraçta,
19
kendi ruhu kendi cesedinde dolaşmıştır. Eğer böyle olmasaydı: "Ben Âdem'in hamurunda
vardım" diyebilir miydi?
Var olan, ruh olan O'dur. Kâinat ise, O'nun cesedidir. Cismen kendinde buldu, ayna olup, uyandı ve yine
kendi kendine ayna oldu. Bana bunu rüyamda:
"Ayinedir bu âlem her şey Hakk ile kaim
Mir'at-ı Muhammesten Allah görünür daim"
beytiyle anlattılar. Onun için miraç: Kendi'nin Kendi'ne ayna olması ve Kendi'ni Kendi aynasında
görmesinden ibarettir ki, bunu da bir başka şiirimde:
"Kendini kendinde bulur
Mutlak iken nokta olur
Âdem imiş mazhar-ı Hakk"
diyerek anlatmaya çalışmıştım.
20
İşte, zahir ulemasının anlayamadığı ve anlayamadığı için de hem inanıp, hem inanamadığı miraç olayı
budur. Bunu anlatmakta zorluk çekişlerinin bir nedeni de, bana da söyledikleri gibi: "Aman, daha ileri gitme
kâfir olursun" korkusudur. Halbuki, her şey O'dur, Kendi'dir. Nasıl biz istediğimiz anda kendi bedenimizde
geziyor, istediğimiz yeri kaşıyor veya okşuyorsak, O da aynı şeyi yapmıştır. Yukarda anlattığımız şakk-el
kamer olayı da bunun gibidir.
Peygamberimiz'in, miracını şeriat kitapları özet olarak:
"Bir gece yattıktan sonra Cebrail geldi. Göğsümü yardı. Kalbimi çıkardı. Temizledi. İçine iman doldurup
tekrar yerine koyduktan sonra 'Bunun adı Burak'tır' diyerek bir binit getirdi. Ben bunun üzerine bindim ve
Cebrail'le beraber yükselerek semaya ulaştık. Semanın her katında, davet edilip edilmediğim sorulduktan ve
Cebrail her seferinde edildiğimi söyledikten sonra, birinci semada Âdem, ikinci semada Yahya ve İsa,

üçüncü semada Yusuf, dördüncü semada İdris, beşinci semada Harun, altıncı semada Musa, yedinci
semada İbrahim ile karşılaşıp selamlaştım. Daha sonra, bana, ötesine kimsenin geçemeyeceği sidre-i
münteha, dört nehir ve Beyt-i Mamur gösterildi. Bana şarap, süt ve bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt dolu
olanı aldım. Sonra bana günde elli vakit namaz emrolundu.
Dönüşte Musa ile karşılaştığımda ne emrolunduğunu sordu: Söyledim ve bana bunun çok olduğunu
azaltılmasını istememi söyledi. Önce kırka, sonra sırasıyla otuza, yirmiye, ona ve nihayet beşe inmesini
Allah kabul etti. Musa daha da azaltılmasını iste dediyse de ben, artık yüzüm olmadığını söyledim ve günde
beş vakitte kaldı."
21
diyerek anlatmıştır.
Zahir ulemasının miraç hakkında anlattıkları bu Hadise dayanmaktadır. Onlara göre; Peygamberimiz
yükselmiş, Âdem'den itibaren tüm peygamberleri görüp, konuşmuş, Allah'a vasıl olmuş, namazla
vazifelendirilmiş ve geri döndüğünde yatağı hâlâ sıcakmış... Bunları bu şekilde anlattıktan sonra da miracı
bedenen mi, yoksa ruhen mi yaptığının münakaşasını yaparlar. Fakat, bu olayların, kendi içinde bir devran
olduğunu ve yatağından çıkmamış bir insanın yatağının sıcak olması kadar tabii bir şey olamayacağını,
akıllarına bile getirmezler. İnsanın bir olduğunu, o bir olan insanın Muhammed olarak göründüğünü ve bu
geliş, gidişin Muhammed cismi içinde, yani kendinden kendine olduğunu anlayamazlar.
Miraçta Cebrail bir yere kadar Hazret-i Peygamber'e refakat ettikten sonra, oradan daha ileri gitmesine izin
olmadığını ve ondan sonra yalnız gitmek zorunda olduğunu söyleyerek kendisini yalnız bırakmıştır. Cebrail,
aklın mümessili olduğu için, kendi hududunun Sidre-i Münteha'sında kalmıştır. Hazret-i Muhammed'in

bundan sonraki ilerleyişini sağlayan Refref 'tir (Aşk beygiri), yani aşktır. Olayın bundan sonrası tıpkı bir radar

gibi, kendinden kendine olan bir alış veriştir. Onun için, geri döndüğünde: 'Beni gören O'nu gördü'demiştir.

Bu görüş aynen insanın aynada kendini görmesine benzer.

Aşk, hudut tanımamasına rağmen, bir yere gelindiğinde: "Dur yâ Muhammed, Rabb'in namaz kılıyor"

denmiştir. Burada namazı kılan, dikkat edilirse Allah'tır, Muhammed değildir. Âyette de: "Allah ve melekleri

peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler ona salât edin, selâm verin ve teslim olun" <33-56> dendiğine

göre, namazdan gaye; sılaya

22

kavuşmaktır.

İnsan, aşktan yaratılıp, aşka miraç ettiği için Cebrail, akıl hududunun sonu olan sidre-i münteha'ya gelindiği

zaman: "Ben bir adım daha atarsam yanarım" demiştir. Çünkü, akıl mahluk, aşk Hâliktir ve her şey o

Hâlik'ten yaratılmıştır. Burada şu soru akla gelebilir: "Miraç olayı kendinden kendine cereyan ettiğine göre,

Hazret-i Peygamberin miracında, yol gösterici olarak Cebrail'e ihtiyaç var mıydı?" Vardı, çünkü kural; ikinin

bir, birin iki olması olduğundan, arada, bir bağlayıcı bulunması gerekir. Cebrail'in devreye giriş nedeni budur.

Yani, Cebrail, Muhammed ve Allah bir üçlü oluşturmaktadır.

Niçin Miraç Edilir?

Biz, insan olarak bu âleme gelinceye kadar geçirdiğimiz safahattan, yani bu âleme gelinceye kadarki

miracımızdan haberdar değiliz. Bu âleme geldikten sonra da yedi yaşına gelinceye kadar sorumluluk

taşımıyoruz, çünkü o yaşa kadar iyi ile kötüyü ayırt edecek akıl seviyesine sahip değiliz.

Allah'ın, insanı yaratmasının nedeni; onun iyi yetişip, kendisine iftihar vesilesi olmasıdır. Böyle olduğunda O,

kulunu makam-ı Mahmud'a çıkartır ve Kendisi kuluna namaz kılmaya başlar. Bunun örneği, miracında

Hazret-i Muhammed'e: "Dur yâ Muhammed, Rabbin namazdadır" denmesidir.

İman

23

İman Nedir?

İman, lügat manası olarak: İnanma; İnanç; İslamlığı kabul etme; Doğmak; Tulü; anlamlarına gelir.

İman etmek: şüpheye mahal kalmayacak şekilde inanmak, "Bu, budur" demektir. Bu durum Kur'anda: "İşte o

şüpheye yer olmayan kitaptır, itikadı tam olanlara bir rehberdir. O müminler ki gayba inanırlar ve namazı

ikame ederler ve kendilerine infak ettiklerimizden başkalarını da rızıklandırırlar" <2-l,2,3> âyetiyle ifadesini

bulmuştur.

Bunun zıttı ise küfürdür ki, o da: Örtmek; Kapatmak; demektir. Bu örtüş, güneş ışıklarının kaybolması, gece

olması gibidir. Bunların ikisi de lazımdır, tıpkı gece ve gündüz gibi...

Küfürde; örtü altına girilmiş, sığınılacak yer kalmamıştır. İmanda ise; sığınılmış, her taraf açılmış ve her şey

meydana çıkmıştır. Zahir uleması, bazı konuları anlamakta, ve anlayamadığı için de anlatmakta zorluk

çeker. İman bahsi de bunlardan biridir. Tıpkı daha önce anlattığımız konularda olduğu gibi...

Hazret-i Peygamberin; ruhen ve nuren ilk yaratılan olduğu halde, dünyaya son gelen

24

Peygamber oluşu gibi, insanlar da; manevi yaratılış bakımından ilk, bu âleme geliş sırası itibariyle ise, kâinat

ve diğer tüm canlılardan sonradır. Aradan geçen süre içinde beşeriyet, asli âlemini unutmuş ve bu dünya

âleminde nefsaniyete kapılmıştır. Bu duruma Gaflet denir.

İnsanın asli vatanına olan özlem ve sevgisine: "İman" denir. "Vatan sevgisi imandandır" sözündeki vatanın,

Allah'ın yanı olduğu belli olduğuna göre, insanın orayı özlemesi de doğaldır. Bu nedenledir ki, tüm dinler ve

o dinlere mensup olanlar Allah'a bağlıdır ve Allah deyip dururlar. Bu, Hıristiyanlar için de, Museviler için de,

Mecusiler için de geçerlidir. Aradaki fark, gelen Peygamberlerin kendi kavimlerinin iktizasına göre erkân,

yani şeriat düzeni koymuş olmasıdır.

Müslümanlık, dinin tekmillenmesi demek olduğuna göre, Müslüman da; bilen, bilerek iman eden kimse

demektir. Bilmeden inanmak, taklit iman veya eski tabiriyle "İman-ı zanni" sahibi olmak demektir.

İmanın tam olması, kişinin bu ilmi yaşamasıyla mümkündür. Bunun en güzel izahını Nasreddin Hoca,

damdan düştüğünde, kendisine: "Nasılsın, neren ağrıyor" diye sonarlara: "İçinizde damdan düşen var mı?

Varsa benim halimi ancak o anlar" diyerek yapmıştır.

İman ruhların birleşmesi demektir. Bir şeye inanmak; ilm-el yakîn, iman etmek ise; ayn-el yakîn olmak

demektir. Bunun anlamıysa, onun içinde yaşamak, yahut endüksiyon alanına girmektir.

25

İnanç veya iman letafet âlemine ait bir keyfiyettir. Önce letafet âleminde var olan bir varlığa inanılacaktır ki, o

varlık yardım edip, insanı selamete çıkartsın. İnanç her dinde vardır. Müslümanlıkta ise bu inanç, Hazret-i

Âdem'denberi mevcut olan imanın bilgiyle doruğa çıktığı noktadadır.

Allah lâmekândır. Kabe'nin O'nun evi diye nitelendirilmesi bir semboldür. O'nun esas evi mü'min kulunun

kalbidir, ama böyle olabilmesi için o kulun önce kendini bilmesi şarttır. Kendini bilmeyen insan, içi boş

çekirdek gibi olduğu için işe yaramaz. Zira, içi boş bir insanda gerçek Kabe inşa edilmesi düşünülemez.

Bu nedenle, Allah'a iman; önce içi O'nunla dolu olan Peygamber'e imanla başlar. Peygamber'e iman ise,

O'nun özü olan Allah'a imandır. Allah'a bağlanmak (iman) asıl olarak Zat'ına bağlanmak, Zat'ını sevmektir.

Zatını sevmekse, o Zat'ın ef'al ve sıfatını da sevmeyi gerektirir. Bu nedenle "Ben bağlıyım" diyenlerin ağızları

kapanır. O'nun hiç bir şeyini çirkin bulup, tenkit edemez olurlar. Bu durum, zuhuru açısından da, butunu

açısından da böyledir.

Peygamber'e sureten bağlananlar, O'nun yaşadığı çağda yaşayıp, O'na inanmayanların durumuna düşerler.

Onun için insanın içinin, dışının bir olması gerekir. Böyle olmayana insan değil, "Mahlûk-u Huda" denir. Bunu

daha başka bir tabirle: "Kendini bilen insandır, bilmeyen mahlûk-u Huda'dır" diye anlatmak da mümkündür.

Bu sebeple, gerçek iman, havassa ait bir keyfiyettir. Çünkü, Kâmil'e iman etmeyenin imanı kâmil olamaz.

Kur'an'da bir çok yerde: "Ey iman edenler" diye hitap edilen kitle, bu

26

zümreye dahil olanlardır.

İnsan dil ile ikrar, kalp ile tasdik ettiği takdirde iman etmiş olur. Dil ile ikrar edebilmek için önce el tutup,

söylenenlere inanmak gerekir. Bundan sonra, inanılanların fiilen uygulamaya sokulması ise, kalp ile tasdiktir.

İnsanı yaşatan ve ona güç veren imanıdır, inancıdır. İnsan, imanla kanseri bile yenebilir. Bunun örnekleri

vardır, hatta batılılar arasında bunu nasıl yaptığını kitaba dökenler bile çıkmıştır.

En büyük doktor inançtır, çünkü o bizatihi şifadır.

Kaç Çeşit İman Vardır?

İman: İman-ı gaybi (İman- tenzihî) ve iman-ı şühudi (İman-ı Teşbihî) olmak üzere iki türlüdür. İman-ı Gaybi:

Görünmeyen'e, yani Allah'a imandır. Bunda; "Allah hiç bir yerde görünmez, O görünmekten münezzehtir"

kuralı geçerlidir.

İman-ı Şühudi ise: "Allah her yerde hazır ve nazırdır" prensibine dayanır ve görünene, yani Hazret-i

Peygamber'e imandır. Bu iman şekillerinin her ikisi de İslamiyette birleştirilmiş ve böylece iman

tamamlanmıştır. Yani: "Ben Müslümanım" diyen kişi, hem gördüğünü , hem de görmediğini tanımış olur

ki, bu durumda ne kimseye kötülük

27

edebilir ne de kimseyi inkâr edebilir.

Bu iki çeşit imandan biri, Allah'ın kullarına verdiği imandır ki, buna "İman-ı Tevhidî" veya "İman-ı icmali" de

denir. Diğeri ise: kulların Allah'a imanıdır ve buna da: "İman-i tafsilî" veya "İman-ı taklidi" adları verilir.

Allah'ın kullarına verdiği, gerçek imanın Kur'an'daki karşılığı: "De ki: o Allah birdir. Allah samedtir.

Doğmamıştır, doğurmamıştır. Ve O'nun hiç bir eşi de yoktur" <112-1,2,3,4> süresidir. Bu, kullara Allah

kapılarının açılmasındaki ilk etaptır. Hiç bir dinde böyle bir iman olmadığı için, diğer dinlerde buna işaret olan

İhlâs Suresi de yoktur.

İkincisi, yani kulların fark veya kesret alemindeki imanı ise: Amentü ile belirlenmiş ve özetlenmiştir: "Allah'a

ve meleklerine ve kitaplarına ve peygamberlerine, ve ahiret gününe ve halk için hayır ve şer olabilen kaderin

Allah'tan olduğuna iman ettik" cümlesiyle ifade edilmiştir. Bu ifadedeki çoğulluklar sıfatı gösterdiğinden, sıfat

olmazsa Allah'ın bilinemeyeceğini de anlatmaktadır. Sıfat âlemi, bildiğimiz gibi zuhur âlemi veya gözle

görünür âlem demektir.

O halde, Allah'ın bilinmesi; ancak, gözle görülenlerin ve peygamberlerin yardımıyla olabilecektir. Bunun için

de ilim, yani bilgi gerekir. Bu bilgiyi insanlara başta peygamberler olmak üzere, onlardan öğrenenler

verebilirler. Bir başka ifadeyle; ikilik veya çoğulluktan bir olanı bulmak, ancak bilenlerin öğretmesiyle

mümkün olabilir ki, bunun yolu da tasavvuftan geçer. Zaten tasavvufun amacı da: Allah'ı ikiliğe, yahut

çoğulluğa sokmadan, sonsuz sayıda görünse bile, birde toplamak ve bu toplamanın

28

yolunu öğretmektir. "Vahidi, Ahad gördüm" derken bunu özetlemiştim. İnsan, bu zevke varmadan ne Allah'ı,

ne de kâinatı doğru dürüst bilemez. Bu durumda, kapılar kapalı olacağı için insandan doğuşat beklemek

mümkün değildir. İnsanda doğuşat olabilmesi için, Allah'tan kapılarının açılmasını istemek gerekir ki, bu da

içtenlikle: "Ey kapıları açan, benim kapılarımı da hayırlısıyla aç" diye dua etmekle sağlanabilir.

Ehl-i şeriat, Allah'ı sadece tenzihte gösterir ve öyle öğretir. Teşbih tarafına hiç yanaşmaz. Bu sebeple hiçbir zaman şüpheden kurtulamazlar.

Burada insanın aklına: "Hazret-i Peygamber yaşıyor mu ki, görüp iman edelim" sorusu takılır. Bu sorunun cevabı: "Evef'tir. Çünkü, O: "Allah önce ruhu yaratmıştır" diyerek, ilk yaratılanın ruh-u Muhammedi olduğunu belirtmiş, Hazret-i Peygamber de: "Ben Âdem'in hamurunda vardım" buyurarak, kendisinin, Muhammed olarak dünyaya teşrif etmeden önce de, ruhen Âdem'le birlikte geldiğini ifade etmiştir. İnsan ruhunun Ruh-u Muhammedi'den oluştuğunu ve ebedi olduğunu bildiğimize göre, yukarki bilgiler ışığında düşündüğümüzde; halen bedeni görünmese bile, ruh-u Muhammedi'nin bizimle beraber olduğunu kavramakta zorluk çekmeyiz.

Bazıları şecere-i Muhammedi'yi on iki imamda bırakmış olsalar bile, bunun böyle olamayacağını biliyoruz.

Halen Seyyit Hüsameddin Hazretlerinin ahfadından hayatta olan Seyyitlerimiz mevcuttur. Bunları beden gözüyle görmüş olmak şart değildir. Veysel Karanî Hazretleri'nin, Hazret-i Muhammed'i göremediği bilindiği halde, İslam büyükleri arasında sayılması bunun delilidir. Demek ki, bu iş kalben, yani içten tecelli ile de olabiliyor. Fakat, Allah insana bir mürşit nasip eder, o kimse de nasibine sarılıp, ona

29

iman ederse, işler çok daha kolay ve çabuk olur. Bu hususta Hazret-i Mevlâna: "Hiçbir hançer kendi kendine keskin hale gelmemiştir. Mutlaka bir biley taşına muhtaçtır" demektedir.

Allah, bir insanın kalbine, Veysel Karanî örneğine benzer şekilde Zati olarak tecelli edebileceği gibi, mürşitlikle görevlendirdiği kulları kanalıyla sıfâti olarak ta tecelli edebilir. İnsan için önemli olan; eline geçen fırsatı iyi değerlendirip, treni kaçırmamaktır.

İnsana tecelli üç nedenle vaki olur. Bunlar: Taksirat, Terfi ve İmtihan'dır. Her insan değişik tecellilere maruz

kalır. Bir tecelliye sabredip, ağlar ve Allah'a yalvarırsa, Allah ta merhametinden o kulunun ahvalini değiştirir ve dileğini verir. Bir anne bile, Allah'ın kendisine bahşettiği merhamet kırıntısıyla çocuğunun ağlamasına tahammül edemezken, merhamet deryası olan Allah, kulunun gözyaşına dayanabilir mi? Tabii dayanamaz.

Böyle olduğu için, bir şiirimde: "Yıkılan yapılır hem de ne yapı" diyerek, Allah'ın merhametinin sonsuzluğuna işaret etmiştim. Böyle bir tecelli ile karşılaşıldığında, fırsatı kaçırmamak gerekir. Çünkü, Allah, insana, bir şekilde, bir tecellide bulunur...

Zahir uleması da: "Ben sizin rabbiniz değil miyim" <7-172> sorusuna "Evet" <7-172> diyenlerden bahseder.

Ama, onların yapamadığı şey, Elestü Bezmi'ni yakına getirmektir. Bu, işin aslını bilenler için kolaydır, çünkü ruhlar âlemi denen âlem zaten kalbimizde ve bizimle beraberdir. "İman; kalp ile tasdik, dil ile ikrardır" sözünü bilmeden tekrarlayanlar bile, ruhlar âleminin merkezinin kalp olduğunu ve tasdikin orada yapıldığını söylemekte, lakin bu merkezin, hangi kalp olduğunu söyleyememektedirler.

30

Bu merkez mürşidin kalbidir, çünkü gerçeği bilen odur. Merkez mürşit kalbi olunca, Elestü Bezmi de mürşit huzuru olur. Bunları şeriat erbabı gibi çok uzakta aramak, tekâmül çarkını kâinatta devrettirmek olur ki, bu insan ömrünün yetmeyeceği çok çok uzun bir süreci gerektirir. Halbuki, aynı çark insan kalbinde kısa devre yapmaktadır. Dünyaya gelmemizin amacı budur. İnsan için: "Matlub-u cihandır", yani "Kâinat ona taliptir" deniyor. Bunun anlamı kâinatın onu istemesidir. Yoksa, insanın kâinatı istemesi değil... Kâinatın ne olduğu bilindiği takdirde, insanı kendine çekenin ne olduğunu anlamak da pek zor olmasa gerektir.

Onun için: "Gayba iman kolay, hazıra iman zordur" denir. Gayba iman neden kolaydır? Çünkü, iman ettiğini,

kişi kendisi hayalinde yaratmıştır da ondan... Hazırda gördüğü ise, o kişinin hayalinde yarattığına uymaz.

Onun için görünene iman zordur.

Hazret-i Peygamber: "Mümin müminin aynasıdır" "Müminler kardeştirler" Hadisleriyle, insanlar arasında

olması gereken sevgi bağını anlatmıştır. Dikkat edilirse, bu Hadislerde "Müslim" değil, "Mümin" denmektedir.

Bunun nedeni, Müslim olabilmek için önce mümin olmak gerekmesidir.

Müslim: Selamete çıkmış demektir. İman etmeyen selamete çıkamaz ki, Müslim olsun... O halde, önce iman

etmek gerekir. Nasıl iman edilecektir?

Allah: "O öyle bir Allah'tır ki kendinden başka ilâh yoktur, gaybı ve aşikârı bilir, o rahmanürrahimdir" <59-22>

demesine rağmen, nedense insanlar gayba iman edip, O'nun hüvezzahir esması olan şahadet âlemine iman

etmekten kaçınmaktadırlar. Gayb

31

alemindeki Allah, insanın kendi zihninde tahayyül ettiği ve hayaline nakşettiği hayali bir varlıktır. Allah, zatı

itibariyle, her şeyden, bu arada görünmekten de münezzehtir. O'nu görebilmek için bir sıfat giydirmek

lazımdır. Allah'ın ilk yarattığı akıl, ruh, nur ve kalemi dahi göremezken, insan Allah'ı görebilir mi? Tabii ki

hayır. Bu ilk yaratılanlardan Nur: Nur-uMuhammedî, ruh ise: Ruh-u Muhammedi'dir. Bu nedenledir ki,

Peygamberimiz: "Ben Âdem'in hamurunda vardım" buyurmaktadır. İlk yaratılan Muhammed olduğu halde,

dünyaya son gelen Peygamber de yine O olmuştur.

İman Nasıl Olmalıdır?

Ümmet: Daha önce de bahsettiğimiz gibi, ümmet-i icabet ve ümmet-i davet diye ikiye ayrılır. Bunlardan ikinci

grup, iman etmeyenlerden oluşur. İcabet edenlerde; iman, sevgi ve aşk vardır. Bu aşk, bizi buraya çekip, bir

araya getirmektedir. Bu birlik, Allah'a karşı sevgi birliği olduğu ve Allah ta: "Bağışlayıcı ve merhametli" <6-

145> olduğu için, ufak tefek suçlarımızı, bize biraz zararı dokunsa bile, sonunda affedip, sıkıntılarımızı

dağıtmaktadır.

İmanı tam olanların vehmi, korkusu olmaz. Çünkü, iman sahibi kimse kendini Allah'a vermiş olduğu için,

Allah'tan başka bir şey kalmamıştır. O ise, daima vardır. "Denize düşen yağmurdan korkmaz" cümlesiyle

anlatılmak istenen budur. Islanabileceği kadar ıslanmış olan bir kimsenin yağmurdan korkusu kalır mı? İşte,

mürebbilik görevi verilenler de böyledir.

32

İmanı tam olmayıp, kendini veremeyenlerde ise korku olacağı için, böyleleri sık sık "Aman" demek

mecburiyetini duyar ve her zaman aşağıdaki soru ve cevaplarla boğuşurlar:

-İman, emniyetten gelir. Onun için inanalım.

-Kime?

-Allah'a...

-Allah nerede?

-Görünmez...

-Görünmez olan bir şeye nasıl inanalım?

-Peygamber'e inanarak...

-Peygamber nerede?

-On dört asır önce öldü...

33

-İyi de ben görmediğim peygamber'e nasıl inanayım?

-İşte kitap yazmış, yol göstermiş, onun söylediklerini yap yeter...

-Acaba?...

Bu durumda yapılması gereken şey; o ilme sahip olanlara inanmak ve onların yolundan gitmektir. Onlar,

bunu yapanları okutup, anlayamadıklarını öğretirler...

Ezanda: "Şüphesiz bilirim, bildiririm", Kur'an'ın başında da: "Elif, Lâm, Mîm. İşte o şüpheye yer olmayan

kitaptır, itikadı tam olanlara bir rehberdir. O müminler ki gayba inanırlar ve namazı ikame ederler ve

kendilerine infak ettiklerimizden başkalarını da rızıklandırırlar" <2-l,2,3> deniyor. Bu şüphesizlik, imanın en

önemli vasfıdır.

Şüphesiz kitap, bildiğimiz gibi Kur'an'ın nazil olduğu Peygamber'dir. Önceki peygamberlere furkaniyet (Dış
âlemler) verildiği halde, Hazret-i Peygamber'e Kur'an (İç âlem) verilmiştir. Kur'an, furkaniyet âleminden zuhur
eden vahiydir. Nasıl bir küpün dışına sızan içindekinden başkası değilse, Kur'an zuhur eden (sızdıran) bir
insan da, kendisi Kur'an olmuş demektir.
Peygamberimiz'in gölgesiz oluşu da bundan dolayıdır. O'nun içi de, dışı da nur olduğu, yani kendisi nurun
alâ nûr (Nurun nuru) olduğu için gölgesi yoktur. İnsanların da o nurla
34
nurlanması ve O'nun gibi, yani "Allah'ın ve Resûlullah'ın huylarıyla huylanmış" olması için Kur'an nüzul
etmiştir.
Allah, Kabe'yi, insanları buluşturup, kavuşturmak için bir mekân olarak göstermiştir. Camiler de böyledir ve
bu nedenle camiler için de, Kabe'de olduğu gibi: "Allah'ın evi" nitelemesi yapılır. Kabe yıkılıverse Allah evsiz
mi kalacaktır? Nitekim yıkılmış ve yeniden yapılmıştır. Aklı olanlar bu hususta kafa yorup, bu işte bir iş var
diye düşünmeye başlarlar. Akli kapasitesi yetersiz olanlarsa: "Allah bize böyle emretmiş" diyerek sadece
kendilerine söylenenleri uygular ve tekrarlarlar. Bu esnada bir taraftan: "Lâmekândır" derken, diğer taraftan
nasıl olur da evi olabilir diye hiç düşünmezler.
Allah'a yakın olanlar; yine Allah tarafından bu çelişkilerin açıklanmasına ve yapılanların nedenlerinin
araştırılmasına yönelirler. Benim namaz konusunu araştırmaya başlamam da böyle olmuştur. Namaza
sadece öğretildiği şekliyle devam edilmesi, adeta küçük bir çocuğun namaz kılma taklidi yapması gibidir.
Namaz kılarken; niçin dikilip, bir kere rükûa, buna karşılık iki kere secdeye varıldığını düşünmeye başlamak,
Allah'ın verdiği bir dürtünün sonucudur. Bu dürtü sonucu Allah, insanın karşısına bir mürşit çıkarıp, ona karşı
bir sevgi oluşmasını sağlar ve sonuçta kulunun merakını giderip, onu tatmin eder. Yani, imanını

sağlamlaştırır. Bundan sonra da hiç kimse o kulu yoldan çeviremez. İmanı böyle tam olmayanlardaysa pek çok çelişkili ve şüpheli durumlar ortaya çıkar. Bu çelişkileri tevil edeyim derken, bu kez kendi kendilerine: "Acaba söylediklerim doğru mu?" diye sormaya, hatta kendi söylediklerine kendileri inanmamaya başlarlar ki, bu soruların neler olduğunu, cevaplarıyla birlikte konunun başında vermiştik. Lâmekânın mekânı konusu da bunlardan bir diğeridir.

35

İnsan görünmeyen varlığa iman edecektir, ama bu iman, görünür varlık vasıtasıyla kendisine kazandırılacaktır. Peygamberler olmaksızın Allah'a imanın mümkün olmayış nedeni budur. Şimdi de Peygamberlerin yerini bildiricilikle görevlendirilmiş mürşitler almıştır. Mürşide iman etmeyenin imanı, ancak muhayyel bir Allah'a yönelik olur ki, buna İlâh-ı mec'ul dendiğini biliyoruz.

Her insan, hayalindeki mec'ul İlâh'a iman eder. Ama, gerçek iman: "Ben Hakk'ı mürşidimde gördüm" diyerek, göre göre ulaşılan imandır. Allah her yerde var olduğuna göre, böyle bir imana varabilmek için, önce, mürşidin bir suret olmadığını bilmek gerekir.

"Bir eser lazım vücut ispatına, yoksa kişi
Kuş değildir, uçsa da balâlara Anka gibi"

beyiti ile anlatılmak istenen de budur.

Bir insanın, ruhen gerçek anlamda yaşayabilmesi için, gönle girmesi lazımdır. Gönle girmek, canana bağlanmak demektir. Camide namaz kılanlar bile, imama bağlanmış olur ve onun Görünmez'e doğru yaptıklarını aynen tekrarlarlar. Namaz bitince imam cemaate döner ve yüzünü gösterir. Bunu her imam yapar, ama neden yaptığını bilen imam nadirdir.

36

İman gaybi, itminan ise şühudîdir. Bir insanda itminan-ı kalp gerçekleşebilmesi için onun miraç etmiş olması

şarttır. Çünkü, miraç etmeyen göremez. Cem mertebesinde ilmel yakîn olarak gördüğünüz halde, hepinizde hâlâ şüphe olmasının nedeni de budur.

Bazı insanlar ellerinde çıkan siğillerin okununca ve dokunulduğu zaman geçtiğini söylerler. Onu geçiren okuyan değildir. Şifayı, okuyandan işleyen sağlamaktadır. Onun için, daima, "Mana maddeye hakimdir" diyoruz. Güç manadadır. Madde, o mananın bir aletinden başka bir şey değildir. Bu durum aynen elektriğin mana; soba, buzdolabı, fırın, vantilatör vs. nin onun aleti olması gibidir. Elektrik olmasa bu aletler çalışmaz, ama aletler olmadığında da elektriğin varlığı anlaşılmaz. Elektriğin kendini gösterebilmesi için bu aletlere, yani maddeye bağlanmasına ihtiyaç vardır. Onun için: "Allah olmasaydı insan bulunmazdı, insan olmasaydı Allah bilinmezdi" sözünü bu şekilde anlamak lazımdır.

Peygamberimiz: "Mümin müminin aynasıdır" ve "Müminler kardeştirler" buyurmuştur. Bunlardan birincisini, ilerde İnsan-ı Kâmil bahsinde çok daha teferruatlı olarak anlatacağız.

İkincisine, yani kardeşlik meselesine gelince: Kardeş kardeşten kaçınır mı? Kaçınmaz. Neden? Çünkü, ikisi de aynı anne ve babadan dünyaya gelmiştir. Burada sema, yahut ruh baba,; toprak, yahut beden ise annedir. O toprak anne olmasa biz nasıl besleniriz? Hal böyle olduğuna göre, müminlerin birbirinden kaçmasına gerek yoktur ve biz de kaçmayız. Fakat, imanından şüphe edenler istedikleri kadar kaçabilirler...

37

## İman Nasıl Gerçekleşir?

İman Allah'a inanmak demektir. Allah, her şeyi bildiği ve gördüğü halde, kendisi elle tutulur, gözle görülür ve beş duyu ile algılanır bir şey olmadığına göre, hayal âlemimizde bir Allah yaratıp, O'na mı inanacağız?

Tabiatıyla hayır!.. O halde Allah'a inanabilmek için önce O'nu bildirene, yani Peygamberi'ne inanmak gerekir.

Çünkü, böyle olmasaydı Peygamber göndermesine gerek kalmazdı.

Hazret-i Peygamber bundan bin dört yüz küsur sene önce gelmiş ve altmış üç yıl yaşayıp, geldiği âleme
dönmüştür. Kur'an vardır, ama o da ne kadar anlatırsa anlatsın, anlattıklarını ancak zekâ kapıları açık
olanlar anlayabilir. O halde Allah'ı anlayabilmenin yolu; Hazret-i Peygamberin, Ledün ve tasavvuf ilmini
öğretmekle görevlendirdiklerinden (Hazret-i Ali ve Ebubekir) bu ilimleri tevarüs eden birini bulup, onun
yolunu takipten geçecektir. Bunlar gerçeği birbirlerine öğrete öğrete, malumatı günümüze kadar
taşımışlardır. Özellikle de Hazret-i Ali kanalından gelenler...
Peygamberimiz'deki bu nur, tasavvuf ilim ve eğitimi sayesinde ilelebet devam edecek ve ona nail olan
mürşitlerce ümmete ışık saçmaya devam edecektir. "Amentü bimürşidihi" (Mürşide iman ederim) meselesi
buradan kaynaklanmaktadır.
Allah, görülmekten münezzeh olduğu halde Kur'an'da: "Kim ki dünyada kördür ahirette de kör olacaktır" <17-
72> ve "Biz ona şah damarından daha yakınız" <50-16> buyurmaktadır. Ayrıca: "Allah çok yakındır. O'nu
yakında arayın", "Üç kişi gizli konuşmaz
38
ki, dördüncüleri Allah kendisi olmasın, beş kişi gizli konuşmaz ki altıncıları O olmasın, daha az olsunlar,
daha çok olsunlar, nerede olurlarsa olsunlar Allah onlarla beraberdir" <58-7> âyet ve Hadisleri Allah'ın bize
ne kadar yakın olduğunu; "Kâlb-i mü'min beytullah", "Kâlb-i mü'min arşullah", "Kâlb-i mü'min hazâinullah"
Hadisleri de, O'nun kalbimizde bulunduğunu gösterdiğine göre (bu hadisler inananlar için geçerlidir), bu
gerçekleri kendisinde tahakkuk ettirip, görmüş olan mürşide şüphesiz olarak iman etmek, yani iman-ı kafi ile
bağlanmak ve onu rabıta ile içinde yaşatmak gerekir. Çünkü, iman, inanılanın kanatları altına girmek
demektir. Mürşit ise, bir ayna gibi O'nu yansıtan kişidir.
Müslüman olabilmenin ilk şartı iman etmek, yani inanmaktır. Bir insan veya salik karşısındakine, yani

mürşidine inanıp, ona gelmese el alabilir mi? Saliğin bu inanışı, surette mürşidine olsa bile, sirette Allah'a inanıştır. Bu nedenle insan-ı Kâmil'e: "Âdem-i mana" denir. Yoksa dışardan bakıldığında onun da diğer insanlardan bir farkı yoktur. Bu durumu Hazret-i Peygamber: "Ben de sizin gibi beşerim" <41-6> diyerek belirtmiştir. Nitekim yaşantısında da herkes gibi yemiş, içmiş, uyumuş, evlenmiş, çocuk sahibi olmuştur. Bu beşeri vasıflarının dışında öyle bir ruhu vardır ki, o yüceliğe hiç kimse ulaşamadığı için O'nu diğer insanlarla mukayese etmek olanaksızdır. Bu özelliğini belirtmek için de yukardaki sözüne: "Ama bana ilâhımızın tek İlâh olduğu vahyolunuyor" <41-6> diye ilave etmiştir. Bu nedenle herkes kendi durumunu bilip, haddini tecavüz etmemelidir.

Mürşide inanabilmek için de onu: "Bu beni aldatmaz, bana hakikati ifşa eder, Din-i Muhammedi'nin iç yüzünü anlatır" diye kabul etmek gerekir. Bu inançtan sonra, inanılanın ağzından çıkanlar, inananın kalp tarlasına füyuzat tohumları ekmeye başlar.



Bu tohumların kişide gelişmesiyle birlikte, o füyuzatın kalp ve ruh alemindeki semeresi görülmeye başlanır.

Artık kişi hayatını idame ettirecek bir manevi zevke sahip olur ve bu zevkten kopamaz. Yani, kişi şüphelerden arınıp, selamete çıkar ve İslam olur. Bundan sonra her tarafa: "Esselâmün aleyküm ve rahmetullah" (Allah'ın rahmeti ve esenliği üzerinize olsun) diye selam vermeye başlar. Bu selam; sağı da, solu da Allah'ın olduğu için:

"A/e sağım var, ne solum
Şahıma ben bir kulum"

mısraıyla anlatılmak istendiği gibi, her tarafa verilir. Çünkü, artık kişi teslim olmak ve her varlığı sahibine vermek suretiyle o güne kadar, bilmeksizin "Benim" dediği benliğin, kendinin olmadığını idrak etmiştir.

Vârisler de, Cehri ve Hafi diye ikiye ayrılırlar. Aslında ikisi de aynı kapıya çıkar, çünkü öğreti kaynakları aynıdır. Örneğin: Ben Efendim'den, O, Efendisi olan Hafız Halil Develioğlu Hazretleri'nden derken, işin kökü Hazret-i Ali'ye kadar uzanan bir iman halkası oluşturur. Bu da gösteriyor ki, bu ilim kulaktan kulağa tevarüs yoluyla el tutanlara nakledilmektedir. El tutmayanlarsa suret-i zahirde saflar teşkil edip, kurallar uygulayarak, gerçek inananların koruyuculuğunu yaparlar. İşin iç yüzüne vâkıf olmadıkları için de çok kere şüphede kalırlar. Ben de öyleydim ve çok şükür Allah bana bir mürşit nasip edip şüphelerimden arındırdı. Bunun nasıl olduğunu ilerde anlatacağım için burada tekrarlamıyorum.

40

Tam anlamıyla iman edebilmek için bir şeyi algılamak gerekir. Gayba iman laftır. İnsanın kafasının içindekiler gayb âlemine aittir. "Ben gayba, gaybdakine iman ettim" demek, "Kafamda yarattığım ilâh-ı mec'ule inandım, ona tapıyorum" demektir.

Allah: "Biz ona şah damarından daha yakınız" <50-16> âyetiyle "Size sizden daha yakınım" demektedir. O halde kişinin kendindekini bulup, O'na iman etmesi lazımdır ki, gerçek anlamda iman etmiş olsun. Zaten Allah'ın bu sözü, O'nun, gaybıyla, hazırıyla insanda olduğunu bildirmektedir.

Avam, gayba iman eder, ama şahadete inemez. Şahadette O'nu bilebilmek için mutlaka el tutmak ve canlı kitaptan istifade etmek gerekir. İnsan ne zaman tam iman edip, ilmi öğrenir ve dağıtacak hale gelirse, artık suyunu kendi kaynağından çıkarıyor demektir ki, bundan sonra tekrar el tutmasına gerek kalmaz.

Bir imamın namazın kurallarını tam manasıyla bilip, bilmemesi, duaları doğru okuyup, okuyamaması, hatta imamın kendi namazının kabul olunup, olmayacak olması, camiye gidip, imamın arkasında namaza duran bir insanı ilgilendirmez. Eğer o kişi kendisi iyi niyetle namaza durmuşsa, imamın namazı kabul olunmasa

bile, o imama safiyetle uymuş olanınki kabul olunur. Çünkü, uyanın niyeti iyidir ve Allah ta onun niyetine

bakacaktır.

Aynı durum müritler için de geçerlidir. Bir mürşide "Nasibim buymuş" diyerek hulûs-ü kalp (Kalp safiyeti) ile

bağlanılırsa, bu bağ o müridi yerine ulaştırır. Onun için mürşitten ziyade müridin iman ve itikadı önemlidir.

Mürşit vazifesini yapıp, dersini verir, ondan

41

sonra iş mürittedir. Bu konuyu izah eden bir hikâye vardır.

Hikâyeye göre: Bir ülkede eşkıyaların başı bir dergâh açmaya karar vermiş. Dediğini yapmış, dergâhı açmış

ve kendisi de mürşit diye geçip post'a oturmuş. Diğer avenesi de müritleri olmuş. Zamanla müritleri çoğalmış

ve füyuzat artmış. Bir gün Dicle'nin karşı tarafında bir piknik yapmaya karar vermişler. Hazırlıklar yapılmış,

sıra nehrin karşı tarafına geçmeye gelmiş. Müritler teker teker: "Destur Efendi" deyip, suyun üstünden

yürüyerek nehrin karşısına geçmişler. Sıra Efendi'ye gelince o bir türlü geçememiş. Adımını attıkça suya

batıyormuş. O zaman kafasına dank etmiş ki, kendisi eşkıya ve hiç bir şeyden haberi yok... Bunun üzerine

durumunu itiraf edip: "Müritlerimin yanında beni utandırma, ben de iman ettim" demiş ve diğerleri gibi

karşıya geçmiş. Tabii, bu bir masal, ama içinde bir gerçek var. O da, iyi niyetin Allah nazarında makbul

olması...

Onun için biz her zaman: "Allah sevgiden, birlikten, inançtan ayırmasın, Rahmet-i İlâhisini kalbimizde tecelli

ettirsin" diye dua ediyoruz. Bu duamızın gerçekleşmesi için de gereken şartın: "Kendine merhameti

olmayanın başkalarına da merhameti olmaz" kuralından geçtiğini unutmuyoruz.

Burada, işin müritte bittiğini anlattıktan sonra, imanın zor tarafının, görünmeyene nasıl iman edileceği

olduğunu söylemek gerekir. Bunun çözümü, görünmeyene, görünen ve bilgi vasıtasıyla inanmaktan geçer.

Aksi halde Peygamber, yahut bildirici gönderilmesine hacet olmazdı.

Esas bildirici Hazret-i Peygamber'dir. O gelmiş, bildirmiş ve kuralları koymuştur. Koyduğu

42

kurallardan biri de namazdır. Namazda her rekâtta bir rükû, iki secde vardır. Secde: Bağlanmak demektir.

Bunun iki kere tekrarlanmasının sebebi: Birincide, kaâlû belâ'da yani görünmez âlemde: "Ben sizin rabbiniz

değil miyim?" <7-172> diye sorduğunda verilen "Evet öyledir" <7-172> cevabından sonra edilen secdeyi

hatırlamak, ikincide ise, görünür âlemde idrak edildiğinde o idraki ispat etmek, yani bağlılığı zikretmek ve

tekrarlamaktır. Kur'an'da bu gerçek: "Allah'a itaat Resul'e itaattir" <5-92>, <4-59> denerek anlatılmıştır.

Çünkü, Peygamber, Allah'a aynadır ve Allah ancak o ayna vasıtasıyla görülebilir. O görüntüye iman etmek,

Allah'a iman etmek demektir.

Allah'a akılla değil, gönülle erişilir. Bu nedenle Allah'a ulaşmanın yolu temiz olmaktan, gönül yapmaktan

geçer. İnsan herkese karşı iyi olmalıdır. Mümin müminin aynası olduğuna göre, herkese yapılan iyilik,

aslında; Onlar yapanın aynası olduğundan, kişinin kendine iyilik etmesi anlamına gelir. İşte vahdet-i vücut

meselesi de buradan doğar.

Allah terazinin ortasındadır. Onun için daima: "Az verip üzdürmesin, çok verip azdırmasın" diye dua

ediyoruz. Orta, adalet timsalidir ve insanda da göbekle belirlenmiştir. Cenin anne karnında o göbek bağıyla

beslenip, gelişir ve yedi erbain çıkardıktan sonra gelişmesi tamamlanmış olarak dünyaya gelir. Ama ceninin

kalp atımlarının başlaması, yani bizzat canlanması üçüncü erbainin sonunda, yüz yirminci günde olur. Bu

durum ebced değeri yetmiş olan ayın harfinin ilk otuzluk yarısının bitimine tekabül eden, 3x40 = 120 nci

güne uyar. Böyle oluş nedeni: Allah'ın merhametinin, gazabının önüne geçmiş olması, yani yetmiş'in 35+35

olarak değil, 30+40 olarak ikiye ayrılmasıdır. Yetmişin otuzluk yanı karanlık âleme, kırklık bölümü ise

aydınlık âleme aittir. İnsanın karanlıktan aydınlığa geçmesi, yani "Ve izniyle karanlıktan aydınlığa çıkarır" <5-

16> hükmüne uyması böyle gerçekleşir. Ceninde üç erbain çıkardıktan sonra

43

canlanma şeklinde gerçekleşen aydınlığa çıkış, erişkinde otuz olan lâm'a Muhammed'ten destek gelmesi,

yani on eklenmesiyle olmaktadır.

Ayın harfi gibi olan insanın otuzluk alt kısmı zulmani, üstte kalan kırklık kısmıysa nuranidir. Zulmani olandan

ancak el tutmakla kurtulunabilir ki, bu da İsa'nın Şam'daki Akminare'den inip, namaz kılması, yahut

kıyametin başlaması diye anlatılmıştır. Bu olay insanın ruhunun kıyam etmesi demektir ki, ancak bundan

sonra Müslüman olunup, aydınlığa çıkılabilir. İnsanın kıyameti kopmadan Müslüman olması mümkün

değildir. Çünkü, Müslüman olabilmek için sağ gözü kör olan Deccal'i kovmak gerekir. Deccal, Rahman'ın zıttı

olan şeytan demektir. Sağ göz ahirete, sol göz ise dünyaya aittir. Onun için sağ gözü kör olan Deccal ahireti

göremez ve bu yönüyle şeriata daha yakındır. O kovulmadıkça da ahiret görülemez.

Bir insanın feraha erebilmesi, suyu başından tutup, kabını oradan doldurmasıyla mümkün olur. Kur'an'da:

"Rableri onlara tahir şarap sunacak"<76-21> ayetini örnek alarak söylediğim müstezatlarımdan birinde:

"Baştan düzelince bu hâl-i tebahım hiç kalmadı ahım

Mahvoldu günahım"

dediğim nokta budur.

Suyu başından tutmak: Bilgi hazinesini, kendini bilen bir kaynaktan öğrenerek doldurmak ve kendinin ne

olduğunu öğrenip, o öğrendiklerine layık olmaya çalışmak demektir.

İnsanlar bayramda hediye verilmiş çocuklara benzerler. Nasıl çocuk verilen hediyenin pahalı veya ucuz

oluşuna bakmadan memnun olursa, insanlar da böyledir. Hediyenin fiyatı, onu vereni ilgilendirir. Veren,

pahası arttığı oranda kendini tatmin eder.

Üçüncü kitabın sonu...

**Lütfi Filiz**

**Noktanın Sonsuzluğu**

# Cilt4

## Sunu

Kulluğun son noktasına gelen insan hiçtir ve Hep e ayna olmuştur. Hep, kendini hiçe ulaşan kulunda
görmeye başlar.
Zâtı itibarıyla Allah, sonsuz bir deniz: insan ise o denizden alınmış bir damla su gibidir. O damlanın denizden
alındığının ve aslının su olduğunun bilinmesi önemlidir ki bu da denizdeki ve damladaki zâtın, yani hakikatin
farklı olmaması demektir.
Ân denen nokta, aşk noktasıdır. O noktanın verdiği hareketle dolaşma, gezinme ve uzaklaşma olunca,
zaman kavramı ortaya çıkar. O noktada ne derinlik, ne uzunluk vardır ama uzaklaşılınca zaman ortaya
çıkmaktadır.
Tevhidde birden başka bir şey yoktur. Her şey birin bir başka bire eklenmesiyle ortaya çıkar. Burada görülen
çokluk, birin aynalardaki görüntüsünden başka bir şey değildir.
Ehl-i Tevhid bilerek, Allah için çalışır. Diğerleriyse kendileri için çalıştıklarını zannederek, bilmeden, Allah için
çalışırlar.
"Noktanın Sonsuzluğu", tasavvufun temel kavramlarını, derinlemesine açıklayan bir kaynak kitaptır. Lütfi Filiz
in yıllar süren sohbetleri, konuşmadaki akıcı üslup korunarak ve dilin anlaşılır olmasına özen gösterilerek
derlenmiştir. Dört ciltten oluşan kitabın son cildi Tevhid, Vahdet, Mürşit, Sohbet, Mürit, Seyr-i Sülük ve İnsan-
ı Kâmil konularını içermektedir.
Okuyacaklarınız; söz konusu eserin 4. cildinden sizin için seçilenlerdir.
Noktanın Sonsuzluğu -4-
Lütfi Filiz
Noktan

Sayfa





Sayfa



Noktanın Sonsuzluğu

Tevhid Nedir ?

Tevhit; gerçek anlamıyla; kelime-i tevhidi, yani "Lâ ilahe illallah muhammeden resûlullah" lafzını yaşayarak:

"O her şeyi ihatası altına almıştır" <41-54>, yani "Allah'tan başka bir şey yoktur" demektir.

Ehl-i şeriat nazarında tevhit: "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah'ın resulüdür" demekle eş

anlamlıdır. Bu konudaki telkinler de şeriat düzeninde yapılır ve kelime-i tevhidi tekrarlayanlara: "Sen

Müslümansın" denir. Bu sözü tekrarlayan kimse hiç bir şeyden haberdar olmadığı için, tevhit ona erkân

üzere namaz kıldırılarak anlatılmaya çalışılır. Peygamberimizin miracı da anlatılınca, eğitimi tamamlanmış

sayılır. Ama, sonuçta, kimse bundan istifade edememiş olur.

Gerçek anlamda: "Lâ ilahe illallah muhammeden resûlullah" demekse; ölüp, yeniden dirilmektir. İnsanın

ölüp, dirilmesinde iki devran olduğunu biliyoruz. Bunlardan biri; vücudun toprak olup, toprakta neşrolduktan

ve onun ihtiyaçlarını giderdikten sonra, tekrar haşr olarak insan haline gelmesidir ki, buna uzun devran

diyoruz. Bu devran bizim büyük kan dolaşımımıza benzer ve kan, beden kâinatımızın tüm ihtiyaçlarını

karşıladıktan sonra yine kalbe, çıkış noktasına döner.

Kelime-i tevhit ise; küçük dolaşımımızdaki gibi, temizlenme amacı güder ve kısa

6

devrandaki ölüp, dirilmeyi anlatır. Yani, kendini bedenden ibaret sanıp, koca bir kâinat olduğunun bilincinde

olmayan insanın, bu bilince ulaşarak, ölüyken tekrar diri hale gelmesini temin eder. İnsan, bu mertebeye

ulaşınca, böyle olduğunu da idrak edecektir.

Onun için kuru kuruya kelime-i tevhidi tekrarlamak insanı kurtarmaz. Bunun, içinde yaşamak gerekir. Kelime-

i tevhitteki Lâ ne demektir? İllâ nedir? Bunları bildirmek için Muhammeden resûlullah'a varmak ne demektir?

Bu soruların cevabını bilmeden sözü tekrarlayıp durmak, günlerce "Ekmek ekmek" demekle karnın

doymasını beklemeye benzer. İnsan ne zaman çalışır, çabalar, ekmek bulur ve yerse, karnı o zaman doyar.

Bu çalışıp, çabalama da; ya bizzat ekmek yapmak veya hazır ekmeği satın alacak parayı kazanmak

demektir.

Tevhidin esası; mertebeleri bilip, her mertebenin hakkını vermektir. Bu nedenle tasavvufta deliliğe yer

yoktur. Çünkü, mertebeler bilinirse delilik diye bir şeyin ortaya çıkması mümkün değildir.

Şimdi size: "Şu ağacı getirin" desem, hangi ağacı istiyor diye düşünürsünüz. Ama, "Şu masayı getirin"

desem, hemen getirirsiniz. Masa da ağaçtan yapılmıştır ve aslı ağaçtır, ama mertebesi ve mertebesiyle

birlikte ismi de değişmiş, ağaçken masa olmuştur.

Aynı şekilde, kâinatta da Allah'tan gayrı bir şey yoktur, ama görülen bir şeye Allah denemez. Görülenin

mertebesi değişmiş olduğu için, ona verilen isim de değişmiştir. Bu nedenle "Allah" değil, ancak:

"Allah'tandır" denebilir. Tıpkı masa için: "Ağaçtandır" denebileceği gibi...

Tevhit: Toplamak, uzaktakini yakına getirmek demektir. Burada toplamak tabiriyle

7

kastedilen şey: Bir çok Allah var da onları bire indirmek değildir. Uzaktakini yakına getirmek tabiriyle

kastedilen de kâinatı kendinde toplamaktır. Bunu yapabilmek için de duygu şarttır. Kur'an: "Rabbine ibadet

et, ta ki, yakîne ulaşıncaya kadar" <15-99> demektedir. İnsanın kendinden daha yakını olur mu?

Kelime-i tevhidin esas önemli olan tarafı: "Muhammed Allah'ın resulüdür" kısmıdır. Allah'ı bilen çoktur. O'nu

tenzihte herkes bilir, ama bildiren Allah'ın resulü olan Muhammed'tir. Allah'ın resulü olan Muhammed'e

varanlar, O'nun kendilerinde olduğunu öğrenir ve öğretirler.

Sadece Allah'ı bilip, "Muhammed Allah'ın resûlüdür"e erişememiş olanlar ise, Allah: "Biz ona şah

damarından daha yakınız" <50-16> dediği halde, keyfiyeti kavrayamayıp, O'nu yine uzakta aramaya devam

ederler. İnsanın O'nu kendinde bulabilmesi için mutlaka bir mürşit gerekir. Mürşidin şahdanesi de Hazret-i

Peygamber ve Hazret-i Ali'dir. "Ben ilmin şehriyim, Ali onun kapısıdır" Hadisi bunu anlatmaktadır. İlmin

şehrine girmek isteyen mutlaka kapısından geçmek zorundadır.

Verilen tüm örnekler, tevhidin çok incelikleri olduğunu göstermektedir. O halde sadece kelime-i tevhidi

tekrarlamakla: "Ben tevhide ulaştım" veya "Ehl-i tevhit oldum" demek mümkün değildir.

Kelime-i tevhidin esası; nefy ü ispat, yani Lâ ve İllâ, yahut menfi ve müspettir... İnsan bu ikisinin arasındadır.

Allah, herkesin kalbinde vardır. Lâ'da hiç bir şey yoktur, Bu sebeple, Lâ olan beden bırakılıp, gidilecektir.

Önemli olan gidişin ne yüzle gerçekleşeceğidir. Beynetteşbih vettenzih demek: Lâ ile İllâ arası demektir.

8

Negatiflik, yokluk âlemidir ve ayna olmak demektir. Çinlilerle Türklerin dekorasyon yapma hikâyesinde

Türklerin duvarı ayna gibi parlatmaları yokluğu, yani hiçliği ifade eder. Hep ile hiç arasındaki perde insanın

bedenidir. Bu perde açılıp, yokluk gerçekleşince, Hep'te ne varsa, aynen aynaya yansıyıverir ki, bu da

dünyanın ahirete dönüşmesi demektir.

Ehl-i şeriat ruhen miraç merdiveninin ilk basamağında olduğu için, hakikati anlamakta zorlanırlar. Onlar:

"Daima namazda olanlar" <70-23> âyetini günlük beş vakit namazı devamlı kılanlar olarak anlar ve günde

beş kere namaz kılıp, selam verdiler mi, hemen dünya âlemine dönüp: "Alamadım, veremedim" diye

çekişmeye başlarlar. Buna karşılık ehl-i tevhit, namazdan, yani Allah düşüncesinden bir an bile ayrılmaz.

Şeriat ehlinin ehl-i tevhidi anlayabilmesi için hiç olmazsa merdivenin yarısına, yani cem mertebesine kadar

çıkması gerekir.

Tevhit, bir ilim, yahut bir nevi kuşdilidir. Onun için bu ilmi bilen, diğer ilimleri de bilir. Allah, ehl-i tevhide, her

ilimden kendine lazım olacak kadarını verir. Bu veriş kulunun istidadı kadardır. İnsanın istidat çapı ne kadar

küçük veya büyük olursa olsun, daire her zaman üç yüz altmış derecelik bir açıya sahip olduğu için, her türlü

istidatta, kişi kendisi için gerekli bilgilere sahip olacaktır.

Allah, her mertebede hazır ve nazır olduğu için, bilenler, O'nu her mertebede bulabilirler.

Bizim ilmimiz, yani tevhit ilmi, tevil ilmidir. Tevil: Sondan, evveli görmek demektir.

Tevhit ilmi İslamiyeti, şeriatı ve hakikatiyle bir bütün olarak ele almıştır. Nasıl, beden

9

dendiğinde, dışı ve içiyle birlikte anılırsa, tevhit nazarında da İslamiyet böyledir. Şeriat ilmi bu bütünün

sadece dış kısmını, hüvezzahirini, yani görünür kabuğunu ele almıştır. Bu kabuğun içinde bir de öz vardır,

ama onu tam olarak görüp, bilemediği için kendi aklınca tanımlamaya giderek, hayali bir öz meydana getirir.

Allah: "Allah her şeyi muhittir" <4-126> olup, "Ben kulunun hakkımdaki zannı gibiyim" dediği için, ehl-i şeriatın kendi aklınca yaptığı öz tarifi, onlara doğru gibi görünmektedir. Bu durum Mesnevi'de, körlerin fili tarif ediş hikayesiyle anlatılmıştır. Kimi bacağını tutup: "Direk gibi", kimi hortumunu tutup: "Boru gibi", kimi de kulağını tutup: "Yelpaze gibi" diye tanımlar. Fil bu tanımların hiç birine uymadığı halde, bu tanımlamaları yapanların her biri kendi hissedişlerine göre doğru söylemiş olurlar. Çünkü, algılayabildikleri fil odur. Filin tamamını görebilmeleri için nasıl gözlerinin görmesi gerekiyor ise, insanın tevhidi kavrayıp, idrak edebilmesi için de "Basiret" adı verilen tevhit gözünün açılması gerekir ki, bu da ancak Allah'ın inayetiyle mümkündür.

İnsanlar, ancak bundan sonra ilahi âlemi toplam olarak bir noktada müşahede ederler. O noktaya: "Nokta-yı kübra" dendiğini biliyoruz.

Zuhur âleminde görülen her şey birer noktadan ibarettir, Bu nokta-yı sugralar, o esas olan nokta-yı kübranın yansımasından ibarettir. Yani, vücut olan o nokta-yı kübra birdir. O nokta, İnsan-ı Kâmil noktasıdır, kâinatın özetidir ve Hazret-i Muhammed'tir. Diğerleri, O'nun gölgesi, vücud-u zıllîsi, aza ve kuvası, yahut ümmetidir.

Tüm esmaları, hüvezzahiri ve hüvelbâtını ile cami olan Hazret-i Peygamber'dir. Zahir uleması, zuhur âleminde ve suret âleminde bir nizam ve intizam içinde kalması gereken bu öze (ki, ona Ledün denir) muhafızdır. Yani dış kabuk görevi yaptıkları için, onların görev alanına giren şeriatın da bir kabuk gibi sert ve katı kuralları vardır. "Şeriatın kestiği parmak acımaz" sözü bunun ifadesidir. Bu nedenle de şeriatın tenziri (korkutması) çoktur. Hazret-i Peygamberin tebşir ve tenzir üzere geldiği Kur'an'da yazılıdır ve bu, O'nun hem içi, hem dışı camî olduğunu (Kapsadığını) gösterir.

Tenzirden korkanlar, ilahi âlemden nasibi olanlardır. İlahi âlemden nasibi olmayanlarda Allah korkusu yoktur.

Bu noktada korku da ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan biri: Muhafetullah korkusu, diğeri de cehaletten kaynaklanan korkudur.

Cehaletten kaynaklanan korku; insanın, karanlıkta yürürken: "Acaba önümde bir şey mi var" diye düşünüp, ürkmesi veya korkmasına benzer. Çocuklar bile karanlıkta kalmak istemez, karanlıktan korkarlar. Karanlıkta ferahlık olmadığı için hepimiz karanlıktan sıkılırız.

Diğer korku, yani muhafetullah ise: bilenlerin korkusudur. Onlar edep dairesine girdikleri için: "Tabaka tabaka terkip edilmişlerdir" <84-19> âyeti gereğince sınıf sınıf, el elden üstündür tâ arşa kadar prensibine göre kademelendirilmişlerdir. Huzur-u İlâhi'de bulundukları için korkmaktadırlar. Bunu, bir dükkân sahibinin, müşterisine göre davranmasına benzetebiliriz. Şöyle ki; Dükkâna gelen sıradan bir müşteriye normal davranış gösterirken, aynı dükkâna bir vali geldiğinde dükkân sahibi nasıl kendine çeki düzen verme ihtiyacını duyarsa, bu da öyledir. Sıradan müşteriyle senli benli konuşabilir. Ama gelen vali ise, sözlerine ve hareketlerine dikkat etmek zorundadır. İşte, namaza durulduğunda yeni ve temiz elbiseler giyilmesinin, camiye giderken güzel kokular sürünülmesinin ve önünü ilikleyip, pürihtiram huzurda durulmasının nedeni budur. Nitekim, Cumhurbaşkanının karşısında nasıl el pençe divan durulduğunu görüyoruz. Hepsi insan olduğu halde, aradaki makam farkı diğer kişileri etkileyip, o en yüksek makamdaki insana saygılı olmaya zorlamaktadır. O Cumhurbaşkanı da kendi milletinin refah ve huzurunda saadet bulacaktır. Bu durum Allah için de geçerlidir. O da kendi meclisinde bulunanların (Peygamberlerin ruhları dahil) kendine ait keyfiyetleri güzel zevk edip, sohbet etmeleriyle iftihar eder. Tabiatıyla O'nun huzurunda olanlarda da haşyetullah olacak

ve bunun derecesi de sohbetlerin derinliğiyle orantılı olarak artacaktır. Alt
11
mertebelerden konuşulurken senli benli olunurken, ilahi konulara girilip, derinleşilince bir sükûnet, bir huşu,
bir huzur peyda olacaktır. O âlem birliğe işaret olduğundan dolayı böyle olur. "Kırkların birinden kan akınca
diğerlerinden de akmaya başlarmış" denmesindeki hikmet, hepsinin O birlikte yek vücut olmalarıdır.

"Tevhid-i muhabbetle bini hep bir olunca
Bir özge sefa sürmededir cümle erenler"

beyitiyle anlatmak istediğim de budur.

Ayn kelimesi, göz ve ayna anlamlarına geldiği gibi, aynı kaynaktan menşe alan manasına da gelir. Bunun
kesreti, bir aynanın parçalanmış haline benzer. Siz benimle aynı kaynaktan gelmiş olmasaydınız, birlikte
olabilir miydik"

Ben size baktığımda dışınızı ayrı, içinizi ayrı görmediğim gibi, Allah'ı gördüğümde de zatını ayrı, sıfatını ayrı
görmem. O'nu hangi âlemde olursa, o âlemde görürüm. Çünkü, sıfat zatsız, zat sıfatsız olmaz. Ehl-i şeriat
burayı tam olarak anlayamadığı için: "İlhak-ı Hakk"tır" deyip, sıfatla zatı birbirinden ayırır ve Allah'ın,
kulundaki görüntüsünü inkâr eder. Sonuçta, bir taraftan "Allah'tan başka mevcut yoktur" derken, diğer
taraftan "İlhak" deyip, çelişkiye düşmüş, ve Lâmekân dediği Allah'ı götürüp, gökyüzünde bir yere
oturtuvermiş olur.

Tevhidin en kestirme öğretisi tasavvufta yapılmış ve salik nazarında O'nun, mürşidi olduğu kabul edilmiştir.

Böyle olunca da, Efendi ile mürit birbirine ayna olmuştur. Efendi
12
müridinin kötülüğünü istemeyeceğine göre, bu öğretiyle her şeyin bir noktada toplanması mümkün olmuştur
ki, bu nokta Allah veya Rahman noktasıdır. İşte:

"Cümleyi bir noktada görmek dilersen şüphesiz
Kâmile hoşça nazar kıl gördüğün Rahman olur"

beyti ile anlatmak istediğim husus budur. Burada, Allah denince tüm varlık bahis konusu olduğu halde,

Rahman deyince ortaya bir de Rahim çıkmaktadır. Bu durum aynen Allah'ın karşısında kul oluşu gibidir.

Lakin, Allah Allah'tır, kul da kul... Biri diğeri olamaz, çünkü Allah mertebesinde, kendinden başka bir şey

olmadığı için kulluk yok olmuştur. Burada Allah ve kuluyla tahmil olan mürşittir.

Peygamberimiz buraya işaretle: "Beni gören O'nu gördü" buyurmuşlardır. Peygamberimiz de, Allah gibi eşi

olmayan bir kâmildir. Onun ilmi Allah'ın ilmidir ve O'nun ilim sıfatı olarak bugüne kadar gelmiş, ilelebet de

gelmeye devam edecektir. Bu ilim, el'an kemakân olduğuna göre, her sohbet bir ilham-ı İlahidir. Her insan

hurufattan bir harftir ve Kur'an-ı azimüşşan da daima nazil olmaktadır. Bu ilmin başının başı, sonunun da

sonu olmadığı için: "Buraya ulûlebsar olanlar girer" denir. Bu durum tasavvufta: "Mevcutta vücut ayn-ı

vücuttur" denerek anlatılmıştır. Bu ifadedeki ayndan gaye cism-i tabii değildir. Burada fikr-i azim vardır.

Çünkü, Hakk ile eşya ayn-ı vahide olmak gerekir. "Aç oldum doyurmadın", "Taşı atan sen değilsin", "Hasta

oldum ziyaretime gelmedin" gibi ifadeleri duyanlar: "Kişiye Allah deriz" diye korkarlar.

Burada problem, mertebe farklılıkları ve bunların bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Her insan kendi

mertebesini bilir. Hiç bir şey olmayan bir kişi nasıl olup ta: "Ben Allah'ım"

13

diyebilir? Lakin, insanın mertebesi yükseldikçe kendinde Allah'ın tecellileri başlar. Allah, her şeyde tecellisini

gösterdiği halde, bu tecellinin en yoğun olduğu varlık insandır. Tecelli anında insanın kendine ait hiçbir şeyi

kalmamıştır. Bu arada insan mesttir, tüm ters ve kötü düşünceleri, sıkıntıları kaybolmuş, bunların yerini zevk

ve neşe almıştır. Bu ani değişimi yapan kimdir" Başından böyle bir şey geçmiş olan kişi, "Bunu ben yaptım"

diyebilir mi? O halde, ortada bir sahip vardır. Ancak, bu sahip, et ve kemikten ibaret bir ben varken değil, o
ben ortadan kalktıktan, hissedilmez, farkına varılmaz olduktan sonra kendini gösterir. Bu sebeple herkesin
mertebesine göre haddini bilmesi ve o mertebeden ümidini kesmemesi gerekir.

"Allah'ı Allah görür" demek, "Kendini kendi görür", ya da "Lâ aynasında İllâ görünür" demektir. Lâ aynasıysa
Hazret-i Peygamber'dir. İşte kelime-i tevhidin gerçeği de, Müslümanlığın aslı da budur.

Tevhit mana alemindeki eşitlik ve birlik demektir. Manadaki eşitliği maddede yapmak mümkün değildir. Böyle
olduğu da ispatlanmıştır. Rusya'daki kominist rejim tüm çabalara rağmen bir asır bile devam ettirememiş ve
sonunda parçalanmıştır. Bunun sebebi, maddede nifak ve farklılıklar olması, yani maddede tevhit değil,
tefrikanın hakim olmasıdır. Tevhit manada olur ve bu birliği ancak mana ehli maddede gerçekleştirebilir. Bu
durumda, dışardan bakanlar tevhidin maddede gerçekleştiğini zannetseler bile, aslında ehl-i tevhit manada
yaşamaktadır ve gerçekleştirdiği tevhit de, ahireti dünyada yaşamasından dolayı mümkün olmaktadır. Bunu
daha değişik bir tabirle: "Cenneti dünyada yaşamak" diye anlatmak da mümkündür. Zira, bunu
gerçekleştirenler, zat mertebesinde dünyayı terk edip, ahirette yaşamaya başlamışlardır. Böyle kimselere:
"Hazret" diye hitap edilmesinin sebebi de bu, yani Allah'la birlikte yaşamaya başlamış oluşlarıdır. Bunlar,
cem mertebesinde ahadiyeti kendilerinde bulmuşlardır.

14

Tevhit açısından dünya ve ahiret bizim iki taraflı aynamızdır. İnsan, aslında ne dünyalık, ne de ahiretliktir.
Deniz feneri gibi, dönerek her iki tarafa ışık veren bir fenerdir. Bu sebeple, buradaki insan yaşamı bir berzah
yaşamıdır ki, buna "Berzah-ı kübra" dendiğini anlatmıştık.

Tevhit, kafanın içindekini dışarı dökmektir. Dış, içe ayna olur. İnsanın bir kişiyi karşısında görüp, sevmesiyle,

kafasının içinde görüp, sevmesi arasında ne fark vardır? Sevilen her iki halde de aynı kişi olduktan sonra, ha dışarda görülüp sevilmiş, ha kafanın içinde görülüp sevilmiş, ikisi arasında bir fark yoktur. Şeriat erbabı içe nüfuz edemediği, kabukta kaldığı için, bu eşitliğin benzerini tefrika âleminde sağlayabilmek amacıyla, zekât vs. gibi erkâna uyup, aslı taklide çalışmaktadır.

Hakikatte tüm mallar bir yerde toplanır. Bu durum, eski pederşahi ailelere benzer. Onlarda tüm aile bireyleri, evli dahi olsalar, babanın bulunduğu evde oturur, kazançlarını getirip, babalarına verir ve tasarrufu ona bırakırlardı. Ailenin tüm malı ve mülkü babanın üzerine yapılır, baba da kendisine teslim edilen parayı istediği şekilde harcar veya dağıtırdı.

Tevhidin kuralı da bunun gibidir. Her şeyin kendinde toplandığı noktaya, ehl-i tevhit: "Allah" demektedir. O'nun aynasına da: "Peygamber" denmiştir. Ondan sonra da merkez olarak sırasıyla; mürşitler, ana-babalar, çocuklar, hısımlar, akrabalar, komşular vs. gelmekte ve genişleme, tek noktadan başlayıp, dalga dalga etrafa yayılmaktadır. Sonuçta, yine dönüp, dolaşıp tek noktada, toplanacaktır. Onun için bu hususta sen, ben veya o, aynı kapıya çıkan sözlerdir. Bunu anlatabilmek için: "Sen hem kâinatın özetisin, hem de sonsuza kadar kâinatta dağılmışsın" dendiğinde: "Sonsuzluk nedir" sorusu ortaya çıkar. Sonsuzluk, taşın düştüğü noktadan havuzun duvarına kadar olan

15

mesafedir. O duvara kadar yayılan dalga, yine dönüp, taşın düştüğü noktada toplanacaktır. Havuz için geçerli olan bu kural deniz, hatta okyanus için de geçerlidir. Allah'ın ummanının kenarı mı var? Onun olup, olmadığını Allah bilir, ama bana göre onun da kendince koyduğu bir hududu olması gerekir. Bizim nazarımızda O'nun ummanının kenarı hududu yoktur, ama her şey O'nda mevcut olduğu için, o ummanın da

kendine göre bir hududu olması gerekir ki, bunu O bilir, biz bilemeyiz. Miraçtaki: "Dur ya Muhammed" hitabı da, böyle bir hudut olduğuna işarettir. Bu hududa ulaşılması belki katriliyonlarca yıl süreceğinden Peygamber'ini yormak istememiş olabilir.

Allah bize, kendinde, kalbinde olan ve "Nokta-yı süveyda" denen ufacık bir yerden nazar kılmaktadır. Bu nokta, arş-ür rahmanın gözdesidir. "Rahman arş üzerine müstevi" <20-5> olduğu için, tüm zuhurat buradan çıkar. Kalp ile Şey arasında irtibat vardır ve bütün esrar-ı ilahi buradadır. Rahman'ın sırrı da Hazret-i Şah-ı Velâyet'e verilmiştir. Kâinat için Muhammediyet bedendir, kalptir, Rahman ise Ali'dir. Muhammed olmasaydı Ali olamazdı. Bunların ne demek olduğunu da evvelki bahislerde anlatmıştık.

Tevhit nokta-yı nazarından hiç bir insana dokunmak doğru değildir. Çünkü, her dokunulan, dokunanın kendisidir ve karşısındakine dokunan kendine dokunmuş olur. İnsan ne yaparsa kendine yapar, zira görünen kendi zatıdır ve kendinden başkası yoktur. Farklı görüntü bin bir esma içinde oynamaktan dolayıdır.

Herkesin bunu böyle bilip, idrak etmesi ve davranışlarını bu esasa göre ayarlaması halinde, dünyada sevgiden, kardeşlikten başka bir şey kalmaz.

Mekânda O'nsuz hiç bir yer yoktur. Böyle olduğu içindir ki: "Tevhit bir noktadan ibarettir" denmiştir.

16

Tevhit ahlakın düzelmesi demektir. Nefsin razıye ve merziye mertebelerine gelmesi, her iki tarafın da rızasının oluşması demektir. Razıye ile merziyenin birleştiği noktaya: "Rıza", âşıkla, maşuğun birleştiği noktaya: "Aşk", fail ile mef'ulün birleştiği noktaya: "Fiil", amil ile mamulün birleştiği noktaya da: "Amel" adı verilir.

Tevhit tatlı derttir. Aslı bilinmese bile, insanlara zevk verir. Mesela: Camide toplanıp, iç yüzünü bilmedikleri halde, birlikte namaz kılan insanlar da bu yaptıklarından zevk alıp, ferahlık duyarlar. Bu zevk ve ferahlık, o

cemiyete dahil olan her ferdin müşterek duygusudur. Eğer kişi, yaptıklarıyla iktifa etmez, daha fazlasını

öğrenmek için işin aslını araştırmaya başlarsa, içi temiz olduğu takdirde, Allah'ın yardımıyla, sonunda doğru

yolu bulur.

Tevhid Nasıl Anlatılır ?

Tefekkür; edinilen fikir ve bilgilerin bir noktada toplanması demektir. Bir noktada toplanmış olanı da dağıtmak

gerekir. Dağıtılınca dal budak salacaktır ki, meyveler ortaya çıksın. Meyveler, gövdede değil, gövdeden

uzakta, dallarda, hatta dalların da daha ziyade uç kısımlarında meydana gelir. Bu meyve tabiriyle kast

edilenin insan olduğunu herhalde söylemeye gerek yoktur. Bunların hepsini bir noktada toplamak

mümkündür ve o noktaya: "Kutbiyet noktası" denir. Aslında hepsi, butunda o noktadadır. O nokta, öz olduğu

için zuhurda görünmez. Tıpkı bir cevizde, mevcut olduğu halde, ceviz ağacının görünmeyişi gibi... Ceviz

dikilir, ağaç olur ve yeniden ceviz verirse, her safhadan geçip, seyr-i sülûkünü tamamlamış olur. İnsan da

aynen böyledir. İnsandaki, bu ağaç misali toplanıp, dağılmaya: "Haşir-neşir" diyoruz. Cümleyi bir noktada

toplamak demek: bir ağacı her şeyiyle bir cevizde, ya da çekirdekte toplamak demektir ki, bu kural kâinata

17

uygulandığında kâinatın insan-ı kâmilde toplanması, insan-ı kâmilin de bir hücrede toplanması demek olur.

Tasavvufta cevizin örnek alınması yapısından dolayıdır. Bir taraftan kabukları ve içi; şeriat, tarikat, hakikat

ve marifeti anlatmaya, diğer taraftan da içinin karşı karşıya gelmiş iki beyin gibi bir yapıya sahip olması;

mürşit ve mürit, yahut karı ve koca ilişkisine örnek gösterilmeye uygundur. Karşı karşıya duran bu iki beyin,

sanki birbirine endüksiyon yapar gibidir.

Tevhidi anlatabilmek için çeşitli masallar söylenmiştir. Ehl-i şeriatın kıyamet konusundaki Deccal, Mehdi, Ak

Minare, rüzgâr, yağmur hikâyeleri de hep böyle rumuzlu anlatımlardır. Keza, Hızır, Ab-ı hayat meseleleri de böyledir ve rumuzları çözülmeksizin, masal olarak anlatıldığında ortaya pek çok çelişki çıkar. Örneğin: Hızır ab-ı hayattan içtiği için ölmeyecek, ama kıyamet kopunca Allah'tan başka bir şey kalmayacak denmesindeki çelişki gibi... Eğer, Allah'tan başka bir şey kalmayacaksa; Hızır, Allah mıdır, yoksa ikinci bir Allah olarak mı kalacaktır"..

Anlatılan hikayelerdeki rumuzlar çözülmezse, bir şey anlatmak isterken insanları evhama ve şüpheye sevk etmek mümkündür. Fakat, çözüldüğünde çelişki olmadığı görülür.

Ehl-i tarikin bir kısmı da işi hikâyelerle anlatmaya çalışmış ve böylece insanların kafalarına bir sürü hikâye ve masallar yerleştirmişlerdir. Halbuki, "Şu tarihte şu olmuş, bu tarihte bu gelmiş" deneceğine, "Dem bu demdir" denerek, insana her şeyin kendinde olduğu anlatılıp, kendinde toplaması söylense, sonuca çok daha kolay ulaşılır. Çünkü, masdarda her şey vardır. Ali'si, de, Muaviye'si de, Hasan'ı da, Hüseyin'i de, Peygamber'i de, Allah'ı da hepsi o masdardadır. İnsan bunları topladıktan sonra, oradan sıfât-ı asliyelerle, sıfât-ı

18

selbiyeleri ayırıp, kendine lazım olanlarını seçebilir ve benimseyebilir. Geri kalanların da kemalâtı bildirmek için gerekli olduğunu anlayıp, "Neden niçin" diye sormaz hale gelir ve atmaya kalkmaktan vazgeçer.

Böylece, tevhitte, ona dahil olmayan bir şey olmadığı gibi, atılacak bir şey de olmadığını anlamış olur.

Samedaniyet-i ilahi; her şeyin tevhide dahil olduğunu, "Kaçacak yar yok mu" <75-10> âyeti de; atılacak bir şey olmadığını anlatmaktadır. Yani, şeytan dahil her şey tevhidin içindedir ve kendinden kendine cereyan etmektedir. İşte tevhitten amaç da bu, yani çirkinleri güzelleştirebilmektir. Bunun için de güzeliyle, çirkiniyle her şeyi sahibine vermek, yani mahviyet âlemine girmek gerekir. Ondan sonra kişi tam anlamıyla kul olarak,

kabahatten kurtulup, "İşte mukarrep olanlar onlardır" <56-ll> grubuna dahil olur.

"Bu zevke eren canlar
Senden sana amanlar"

denerek anlatılmak istenen budur.

İlahi âlemde ene, ente ve hüve vardır, ama halk bunu bilmediği için gerek şiir, gerekse nesirde hüve hitabını

kullanmak gerekir. Çünkü, ene kullanılırsa, insanın, her an Mansur'un durumuna düşmesi mukadderdir. Ente

kullanıldığında ise, insana tapılmakta olduğu zannı uyandırılmış olur. Onun için hüveyi kullanmak lazımdır.

Hazret-i şah-ı velâyet'in bazı sır noktaları açıklamayışının sebebi budur. Bu hususta, halk arasında;

"Dayanamayıp, kuyuya söylemiş, ama oradan bir kamış çıkmış, o kamış sırrı açıklamış" diye bir masal bile

anlatılmaktadır. Bunun esası: "Söylersen sırrı dostuna, dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna"

cümlesiyle özetlenmiştir. Bu sebeple bazı şeyleri ifşa etmemek gerekir.

19

İslamiyette fariğ olmak esastır. Dünyadan fariğ olmak: "Benim" diye nitelendirilen dünyadan vazgeçip, onu

esas sahibi olan Allah'a teslim etmek demektir. Dünya, Allah'ındır ve O'nun hüvezzahiridir. Allah'ın

hüvezzahir'i görünür âlem, hüvelbâtını ise görünmeyen âlem, yani ahiret âlemidir. Hüvelevvel ve

hüvelahiriyse, esas alınan yere göre değişir. Zahir esas alınırsa; zahir evvel, bâtın, yani ahiret, ahir olur.

Ahiret esas alınırsa da tersi olur. Nasıl düşünülürse düşünülsün evveli, ahiri, zahiri ve bâtını, tümüyle birdir.

Bu birliğin örneğini de insan kendinde bulabilir. İnsanın zahiri bedeni, bâtını ise ruhudur. Ruh, Allah'ın

nefhası olduğu için insanın yaşamı: "Limaallah", yani Allah'la beraberdir. Bunun böyle olduğunu Allah: "Biz

ona şah damarından daha yakınız" <50-16> diyerek bildirmektedir.

Biz, tevhitte manevi esaslar üzerinde dururuz. Allah'ın hüvezzahir esması da vardır ve bu Fân ismiyle

anılmaktadır. "Her şey fena bulacaktır" <55-26> âyetiyle kastedilen bu dünyadır. Böyle deyişinin nedeni de "Ben batan şeyleri sevmem" <6-76> ifadesinde gizlidir.

Burada tevhidi ve mertebeleri, ahadiyete varıncaya kadar, sözle anlatıyoruz. Ama, bu anlatılanları yaşamadan idrak etmek mümkün değildir. Bunu sözle anlamaya çalışmak: "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed Alah'ın resulüdür" diyenin Müslüman olmasına benzer. Böylelerine ancak: "Dil Müslümanı" denebilir. Gerçek anlamda Müslüman olup, selamete çıkmaksa; (ki bizim eğitimimizin amacı budur) kelime-i tevhidi yaşamakla mümkündür.

Benim tevhit anlayışım: Allah'ın her yarattığını (ki, buna şeytan da dahildir) sevmeyi gerektirir. Lakin, sevdiklerimden bazılarının (örneğin şeytanın) yanına pek yanaşmam. Aksine davranış, tıpkı sıcağı seven bir kimsenin sobayı kucaklamasına benzer. Her şey

20

sevilmelidir, ama yerli yerince... Böyle yapınca senden bahtiyar kimse olmaz.

Onun için, ben tevhidi hayal olarak değil, her şeyi kendinizde toplayarak, gerçeğiyle size öğretmeye çalışıyorum. Bu yaptığımın tasavvufi karşılığı: "Tafsili icmalde göstermek" tir.

Tafsil âlemi, yani ilah ve ilahe (erkek ve dişi tanrılar) tamamen hayaldir. Kelime-i tevhitteki Lâ enfüsîdir. O halde, enfüs ile ilahe olan âfak kalkacak, geriye İllâ Allah kalacaktır.

Allah, aklımız gibi gayb âlemine aittir ve aynasız görülmez. Tıpkı ayna olmazsa insanın kendini görememesi gibi...

İnsanın: "Varım" demesi, içindeki o gerçek Var'ın ona varlık katmasından dolayıdır. Gerçekte var olan biz değiliz, bizdeki var olan O'dur. O, herkeste birer parçası bulunan, paramparça olmuş bir varlık değil, tek ve bütün bir varlıktır. Bizde var olan, o Var'dan kaynaklanan bir ışın huzmesinden başka bir şey değildir. Bu

huzme, tıpkı güneşin eve girmesi gibi, bizim istidat penceremizin açıklığı ve büyüklüğü oranında azalıp,

çoğalarak kendi varlığını bizde ilim olarak gösterir. O'nu böyle bilenler için: "Allah'ı yakında arayın" denmiştir.

O'nu, uzakta arayanların bulması mümkün değildir.

Kişi, Lâ'yı tam anlamıyla gerçekleştirebilirse, İllâ mutlak surette onda tecelli eder ve bilmediklerini bildirir,

duymadıklarını duyurur ve onu güzelliklere gark eder. Çünkü, O, hüsn-ü mutlaktır.

Allah, sadece bir yerde, Hazret-i Peygamber'de hüsn-ü mukayyet olmuştur. Peygamberimizin: "Beni gören

Hakkı görür" deyişi bunu ifade eder. Kendisinin: "Kıvırcık

21

saçlı genç bir erkek" deyişi Rahim esmasını kayıtlamıştır. Rahim'de kayıtlanmak demek: Mufassal, mücmel

oldu, yani tafsil âlemi icmalde toplandı demektir ki, bu da tüm güzelliklerin ve irfaniyetin Hazret-i

Peygamber'de toplanması anlamındadır. Böyle olduğu için Rahimiyet kayıtlıdır ve kim Peygamber'e inanıp,

O'ndan gayriyi gözünden silerse, ilm-i Ledün'e içten o kavuşur. Çünkü, Peygamber'e itaat Allah'a itaattir.

Bunu gerçekleştirebilenler, gayb âleminde Allah'a, şühud âleminde de Hazret-i Peygamber'e bağlanmış

olurlar. Nadiren üveysiler olsa bile, Allah'ın bu konuda koyduğu erkân; el tutup, sohbet dinleyerek, ashab

halinde gelişmek şeklindedir. Bu da nasip meselesidir. Ebû Cehil de Hazret-i Peygamberin yanına gidip,

gelirdi, ama sonuçta Ömer ibn-ül Hikem (Hikmet babası Ömer) iken Ebu Cehil oldu.

Tevhidi, müzikteki notaları misal göstererek anlatmak ta mümkündür. Şöyle ki: Müzikteki her notanın değeri

bir birliktir. Bu birlik nota ikiye ayrıldığında, yani aynı süre içinde iki kere çalındığında, iki tane ikilik nota

meydana gelmiş olur. Bu iki tane ikiliğin toplam süresi yine bir birliğinkine eşittir. Birlik notanın süresi elin dört

kere kaldırılıp, indirilmesinde, yani dörtte, ikilik notasın süresi ise ikide biter. Bu ikiliklerin tekrar ikiye

bölünmesiyle dörtlük notalar oluşur ve bunların dördünün süresi yine bir birliğinkine eşittir. Dörtlüklerin ikiye bölünmesiyle sekizlik, sekizliklerin ikiye bölünmesiyle on altılık, on altılıkların ikiye bölünmesiyle otuz ikilik notalar meydana gelir. Bunların ikiye bölünmesiyle de altmış dörtlük notalar meydana gelir.

Tevhit, bu birlik nota gibidir. Diğerlerinin tümü o birlikten çıkmıştır. Bu bir, adetten sayılmaz, çünkü her yerde vardır. O birin çoğalıp, sonsuza kadar uzanmasına rakam denir. Esas olan rakamları değil, o biri bilebilmektir. O Bir, her şeyi istediği gibi yapar.

Tevhitte her şey yerli yerince olur. Tıpkı birlik notayı oluşturacak diğer notaların kiminin

22

dörtlük, kiminin on altılık, kiminin otuz ikilik oluşu gibi, her şeyin bir değeri, bir zamanı vardır. Örneğin: Bir soğan, zamanı gelince, dikilse de, dikilmese de cücüklenir. Hiç bir insanda zamanı gelmeden şehvet duyguları uyanmaz. Her insanın kendine has bir yapısı vardır. Kimi yaratılıştan hareketli, kimi ataletlidir.

Birisi Kabe'yi on dakikada tavaf edip, devrini bitirirken, bir başkası uzaktan dolaşıp, aynı tavafı saatler sonra tamamlar. Sonuçta ikisi de tavaf etmiştir, ama tavaf süreleri farklı olmuştur. Bu süreyi uzatıp, kısaltmak insanın elinde değildir. Nasıl, geceyi bir saate indirmek bizim elimizde değilse, bu da öyledir. Sekiz yaşında bir çocuk evlendirilir mi" Tabii evlendirilmez... Kimi çocuk on iki yaşında buluğa ererken, kimisi on sekiz yaşında erer. Kendine gelmeyen bir çocuğa şehvetin ne olduğunu anlatmak nasıl mümkün değilse, zamanı gelmeyen bir saliğin de vuslatı idrak etmesi mümkün değildir. Zamanı geldiğindeyse, zaten anlatmaya gerek kalmayacak, o kimse tadacağı zevki tatmış olacaktır.

Bir ağaç, meyve vereceğini çiçek açarak haber verir. Pek iyi, insan olarak bizim çiçeğimiz nedir? Bizim çiçeğimiz aşk-ı ilahidir. Kendini kendinde bulmak bundan sonra gelir ve kendi enfüsündeki tahayyülatın

âfaka yansımasıyla belli olur. İşte, erenlerdeki keyfiyet budur. Yoksa, insan denen bu yaratık bir hiçten ibarettir. Koca kâinatta bir insanın görülmesi mümkün olabilir mi? Koskoca adalar bile haritada nokta kadar görünürken, insanların teker teker görünmesi beklenebilir mi? Hayır, lakin bunu bildiğimiz halde, biz kendimize varlık vehmediyoruz. Haritada adacıklar değil, denizler görülebildiğine göre, biz de o denizlere dahil olursak, deniz olarak görünür hale gelebiliriz.

Her insan, denizden alınmış bir bardak su gibidir. Denizin terkibinde ne varsa, bardaktaki suda da aynısı vardır, ama o bir bardak su deniz değildir. Yere dökülüverse uçup, kaybolur. O halde yapılması gereken şey; o suyu veya düşünceyi aslına, yani denize geri vermektir. Bundan sonra deniz bildiğini yapacaktır.

23

Bu anlatılanlar gerçekleşirken insanda bir yansıma olur ki, bunun zıttı kâinattır. İşte, "Ermek" denen şey budur. Peygamber'e peygamber dedirten: "Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik" <21-107> bahsidir.

Eğer "Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" hükmü olmasaydı, Peygamberin, Abdullah'ın Amine'den doğan çocuğu olmaktan öte bir özelliği olur muydu?

İşte, benim: "Bir işaret rahmetinden beklerim" derken kast ettiğim budur. Yoklukla, varlığı bir tutmak da budur. Bu nasıl olur? O, "İşiten, gören" olduğu <17-1> ve "Sizden duyar, sizden söyler, sizden görürüm" dediği için olur. Keza: "Gaybı ve görünürdekini bilir" <59-22> ipin bir ucu bizde bir ucu O'nda, yani bir ucu görünürde, bir ucu gaybta demektir. Aslında ipin kendisi de O'dur. İp koparsa su kuyunun içinde kalır, çıkarılamaz. İnsan, fırsat varken ipe sarılmalı ve çıkarabileceği kadar suyu çıkarıp, almalıdır. Gün gelip, ben gittiğimde, bu ip kopmuş olacaktır. Bu kopukluğu engellemenin yolu; ipi içeri alıp, kuyudan su çıkarır hale gelmektir.

"İkide bir bilindi

Birde iki silindi"

diye özetlenen gerçeği kavrayanlar için problem bitmiş, tevhidin esası anlaşılmış demektir. Burada: "İki"

dediğimiz falakateyndir. Ortadan bir çıkınca, bu iki silinip, gidecektir.

Satranç, tevhidi en güzel anlatan oyundur. Bunda, vezir akl-ı küllün temsilcisidir. Şah; Peygamber veya

mürşittir. Akl-ı küll, bunun etrafında tavaf edip durur. Kale; Koruyucu zırh veya melekler, Fil; anasır-ı erbaa,

Piyonlarsa; insanlardır. Oyun, bunlar arasındaki

24

ilişkilere işarettir. Piyonun şah dışında her şey olabilmesi, bilinçli hareket etmesine bağlıdır. Zaten, her insan,

bu âlemde kendine verilen at, fil, piyon vs. rolünü oynamakta değil midir?..

Allah, biri ikilikte bildirdiği için plan böyle yapılmıştır. İki kişi karşı karşıya gelmezse nasıl sohbet edilir ve

sevgi nasıl meydana çıkabilir? Hüvelbâtın gönülde, Allah'la kul arasında cereyan eden keyfiyettir. Ama,

hüvezzahire çıkıldığında, mutlaka ikilik şarttır.

Amacı ve İnsana Faydaları

Tevhidin amacı insan olmaktır, Allah olmak değil... Allah, Allah'lığını kimseye vermez. Kur'an'da: "Allah

gafurdur" <3-31>, "Allah galiptir" <12-21> diye yazmaktadır.

Allah, kesafeti de, letafeti de kapsadığı halde, kendinde kesafetten eser yoktur. Onun için, yüksek düşünce

sahibi olan bir insanın başkasının bedeniyle uğraşması mümkün değildir. Bu yüzden ehl-i tevhit olanlar

başkalarıyla uğraşmaz, sadece kendilerine bakarlar. Kişi ancak bu zevke vardığı zaman ehl-i tevhit olmuş

demektir ki, bunu Allah hepimize nasip etsin!..

Çok kimse olaya dıştan baktığı için tevhidi, insana insanüstü güçler verip, onu her dakika mucizeler

gösteren, uçan, gaipten haber veren bir kişi haline getirme yöntemi olarak görür. Halbuki tevhidin amacı;

Allah'a yönelip, neşe-i ulâyı bulmaktır. İnsan, dünyaya masum olarak geldiği halde, buluğ çağından itibaren

bu masumiyetini kaybeder. Tevhide girdiğindeyse; insan noktasında cinsiyet ayırımı birleşip, kaybolduğu için, yine masumiyet kazanır. Çünkü, insan noktasında kadın, erkek yok, sadece insan vardır. Bu insanın

25

kalbinde de sadece Allah vardır. Bu nedenle onun kalbi Kabe halini almıştır. Nasıl Kabe'de kadın, erkek ayırımı yapılmaksızın herkes aynı kıyafeti giyiyorsa, ehl-i tevhidin kalbinde de cinsiyet ayırımına yer yoktur.

Böylelerinin kalbi Kabe halini aldığı için, her türlü ayırım ortadan kalkmış ve orası herkesin aynı kıyafetle etrafını tavaf ettiği bir odak haline gelmiştir. İşte, bu duruma gelmiş olanlara: "Ehl-i tevhit" denir.

İşin içine kadın, erkek konusu girdiğinde de, Allah'ın emrine uygun hareket edilirse mesele yoktur. Aksine davranan, cennetten kovulduğunu bilmek zorundadır. Âdem'le Havva, kendi aralarında: "Cennetteyiz" deseler bile, kesret bu durumu kabul etmediği için cennetten kovulmuş olurlar. Onun için burası ayak kaydıracak yerdir. Ben gerçek şeriat ehlini, böyle ters bir yola sapmış tevhit ehline tercih ederim. Çünkü, birincilerin tek gözü kör olduğu halde, yoldan çıkan ikincilerin iki gözleri de körleşmiş, hatta daha da berbat bir hale düşmüşlerdir diye düşünürüm.

Dış güzellik, ne yapılırsa yapılsın, gidicidir. Kaybolmayan, insanın iç güzelliğidir. Tevhitte çalışmanın amacı da içi güzelleştirebilmektir. İç güzelleşince, bu güzellik dışa da vuracaktır. İç ve dışın birbirine yansıyacağını bildiğimiz için ben size sıhhatinize iyi bakın diyorum. Çünkü, bedenin sağlıklı olması, insanı iç sağlığına da yansır. Kendinize iyi bakın derken, boyuna yiyip, bedenlerinizi geliştirin demiyorum tabii...

Tevhitten amaç neşe-i ulâyı bulmaktır. Neşe-i ulâ, A'yan-ı Sabite'deki saf ve katışıksız neşeye ulaşmak demektir. Bunun için esmamızın, o âlemdeki halini bulması gerekir. Tüm esmalar O'nun olduğu ve O'nda

çirkinlikten eser bulunmadığı için, esmamızı takiben o kökene varabilirsek, neşe-i ulâya da kavuşmuş oluruz.

O neşe, bu tozlu, topraklı âlemde kalınmış olduğu için, kire, pasa bulaşmıştır. Tevhide ulaşılıp, bu kirlerden,

paslardan kurtulunduğunda zevke ulaşılacaktır. Bu zevk bulunabildiğinde içkide zevk aramaya gerek

26

kalmaz. Bu zevke ermeyenler, zevki içkide arar, ama içkide buldukları zevk gerçek zevk olmaktan uzaktır.

Olaya daha değişik bir açıdan bakıldığında tevhitten gayenin; şahsiyete ait keyfiyetlerden kurtulup, kâinatın

tümünü kapsayan bir âleme dahil olmak, ya da özet olarak, Allah'a kavuşmak olduğunu söylemek

mümkündür. Bunun için kişi aradan çıkacak ve onun kafasına gelen kâinatta işlenecektir. İşte Allah'a yakın

olmak budur. Ben bir şiirimde: "Devreder bihad avalim zat-ı pakinde onun" mısraıyla bunu anlatmaya

çalışmıştım.

Bunları gerçekleştirebilmek için, fark ü temyiz âlemine girip, nura gelmek lazımdır. Zira, asıl olan nurdur.

Onun için tevhitte önemli olan; Kalp temizliği, saflık ve her şeyi düzenli, intizamlı yapmaktır. Bunların sonucu

zevktir.

Zevkler de cismani veya manevi olabilir. Cismani zevkler bir an için insana tatlı gelse bile, mecazi olduğu için

kısa sürelidir ve uzaması bıkkınlık yaratıp, insanı bir süre sonra ondan zevk almaz hale getirir. Manevi

zevklerse, insanda daima açlık yaratan ve ona: "Doymadım, daha yok mu" dedirten gerçek zevklerdir.

İnsanın, acıkıp, yemek yediği zaman doymasının, ama manevi sofra olan sohbete duymamasının nedeni

budur.

Tevhit, insana, evvelce anlattığımız ben, sen ve o'nun birliğini idrak ettirir. Bu idrak uyandığı zaman kim

kiminle kavga edip, kim kimin hakkında kötü bir şey söyleyebilir? Bunların idrakine varmak içinse içinde

yaşamak gerekir. İçinde yaşamak için insan önce nokta olan kendi içine bakıp, kendini her şeyden (Kendi elinden, kendi dilinden) muhafaza edecek ve ancak ondan sonra Allah'ın gösterdiği doğru yolda yürümeye başlayacaktır. Onun için: "Tevhidin bir amacı da iyi huy sahibi olmaktır" denir. Bunu gerçekleştirebilmek için de insanın haçtaki gibi tüm eski huylarından (Elbiselerinden)

27

soyunup, yeni huylarla huylanması (ehramını giymesi) gerekir. Çünkü, bu âlemde Rahman ve şeytan birbiriyle yarışır gibidir. İkisi de: "Ben doğru yoldayım" diyen birer yol gösterici gibidir. Bu yolun doğru olanında yürünürken bile, ilerledikçe insanı şaşırtan, aklını karıştıran kavşaklar bulunduğunu unutmamak gerekir. Allah, insanlara, doğru yolu buldurucu olarak yürek vermiştir. Bu yetenek, çocuklarda dahi, yaratılıştan itibaren mevcuttur. Bir çocuk annesinin memesini emer, ama burnunu emmeye kalkmaz. Onun için her insan, mutlaka davranışının doğru mu, yoksa yanlış mı; kazancının helal mi, haram mı; yaptığı işin iyi mi, kötü mü olduğunu bilir. Hele bazı mesleklerde kişinin yaptığı iş de bunu ispat eder. Örneğin saatçilikte... Öylesine tamir edilen saat çalışmaz, çalışır durumda bile olsa, yanlış gösterdiği için geri getirilir ve bu şekilde tamir edenin hatası yüzüne vurulur. İnsanı, iyi yapmaya zorlar.

Bu akrep ve yelkovandan birini sevgi, diğerini doğruluk, ya da birini Hakk, diğerini halk olarak algılamak mümkündür. Bunlar daima birbirinin etrafında dönmektedir. Zaten kâinat denen de budur. İçiyle, dışıyla insandır. İnsandan başkası yoktur. Kâinat insanın, insansa Allah'ın aynasıdır.

Saatler de tıpkı insanlar gibidir. Onların da insanlardaki mide, barsak, kalp gibi organları vardır. Örneğin:

Zemberek saatin kuvvet kaynağıdır. Zembereği kırılmış bir saatin çalışması mümkün değildir. Bundan aldığı

güç ile kalp gibi tik tak diyerek atan organları vardır. Güç gelmezse saat çalışmaz. Çalışmak için adeta
"Allah'tan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur" duasına ihtiyaç duyar.
Saatçilerin pirinin Hazret-i Yusuf olduğu söylenmektedir. Böyle olduğu da Yusuf kelimesinin ebced değerinin
yüz elli altı olması, ve bu değerin saatin günde yüz elli altı kere çan çalışına eşit olmasıyla ispatlanmaya
çalışılmaktadır.
28
Tevhide ulaşmanın yolu tasavvuftan geçer. Tasavvufun tek gayesi de, insan olmaktır. Ancak, bu gerçeği
sadece sözle söylemek, çok kimse için bir şey ifade etmemekte, hatta pek çoğunun yoldan çıkmasına,
kaçmasına neden olmaktadır. Bu yüzden asırlardır, bu gerçeği öğretmek için taliplere yük üstüne yük
vurulmuş ve fertler bu yüklere tahammül göstermişlerdir.
Tevhide ermiş bir kişi, Zat'ı için herkese canını verir, zira O'dan başka bir varlık tanımaz, ama sıfata gelince
işin değiştiğini ilerde anlatacağız.
Tasavvufi eğitim sonucu insan kendini karşısındaki mürşidinde, mürşit de kendini karşısındaki müridinde
görünce, her ikisi de benlikten kurtulmuş, yani birbirinde fani olmuş olur ki, bu durumdan da gerçek Ben olan
Allah hoşnut olur. İşte tevhidin amacı bunu gerçekleştirebilmektir. Gören birdir, görünen çoktur. İnsanı
şaşırtan da o Bir'in çok görünmesidir.
Her şey insanda toplandığı için, insanı sevene herkes dosttur. İnsanda, kendisine: "Ben seni seviyorum"
diyen birine karşı sevgi uyanmaz mı" İşte tevhit eğitiminin gayesi bu, yani cümleyi bir noktada toplayıp
sevmektir.
Tevhidin öğrenilmesi, en büyük günah olan şirkten kurtulmayı sağlar. Bu iş: "Allah'tan başka ilah yoktur.
Muhammed O'nun habercisidir" demekle gerçekleştirilir, ama tabii bunu lafla söylemekle değil...
Bir insanın O'nu kalbinde bulabilmesi için konsantre olması lazımdır. Bu konsantrasyon da devamlı olarak

Allah demekle sağlanır. Zikirle konsantre olunduktan sonra, hüküm kişiden kalkar ve Yaratan'a geçer. Zaten

O'nu da başka türlü bilmek imkânsızdır. Bu hususta

29

evvelce elektriği misal vermiş ve onun gözle görülüp elle tutulamadığını, fotoğrafının çekilemediğini, ancak

iki telinin tutulması halinde insanı çarpıp mevcudiyetini ispat ettiğini anlatmıştık. Ayrıca, Allah'ın, elektriğin

celali türüne benzediğini ve insanı çarptığını, bunun bir de mıknatısiyet denen cemali türü bulunduğunu,

bunun da Hazret-i Muhammed'te tecelli ettiğini, bunların kâinattaki örneklerinin de güneş ile ayda

görüldüğünü ilave etmiştik. Bunları bize öğreten tevhit ilmidir. Bu ilim insana tabir etmesini öğretir. Dünyada

gördüklerimiz hep rüyadan ibarettir. Herkes bu rüya âlemine birer esma tahtında gelmiştir. Bu rüyayı tabir

etmek gerekir. Bunun için de şu soruların cevabının araştırılması lazımdır. Ne için geldik? Ne yapacağız? Bu

duygular nedir? Toplanmaktan maksat nedir? Dünya nedir? Ahiret nedir?

Bu soruların cevabını insana öğreten tevhit ilmi, öğrenenlerin paçalarını kurtarmasını sağlar. İnsan kendini

kurtardı mı evini, evini kurtardığında mahallesini, mahallesini kurtardığında da beldeyi kurtarma yolunu

açmış olur. Fakat, bugün görüyoruz ki, kendini kurtaramamış olanlar ortaya çıkıp, kâinatı kurtarmaktan

bahsetmektedir. Bu hatadır. Çünkü, sonunda hepsi dönüp, dolaşıp aynı noktaya gelecektir. Bu durum bir

kuyuya taş atmaya benzer. Taşın oluşturduğu dalgalar, taşın düştüğü noktadan başlar. Kâmiller de gayb

âleminden dünya âlemine atılmış birer taş gibidir. Kâmillerin bu âlemde oluşturdukları dalgalara tecelli

dalgaları denir. Bu dalgalar, gide gide istidat duvarına ulaşır ve geri dönüp, başladıkları noktada sonlanırlar.

Böylece kendilerinden çıkan her söz döner, dolaşır ve yine kendilerine gelir. Sonuçta ektiklerini biçmiş

olurlar. Böylece başlangıç ve son birleşmiş olur. Bu da bir daire çizmeye benzer. Dairenin çemberi bir noktadan çizilmeye başlanır ve çember tamamlandığında, yine o başlangıç noktasına gelinmiş olur ki, bu durumda başlangıç ve bitiş noktası aynı noktadır.

Tevhit ilmi diğer ilimlere benzemediği için bunu zahir ulemasının bilmesi mümkün değildir.

30

Bildiğini söyleyenlerin çoğu surette kalmıştır. Tevhit için gerekli olan suretsizliktir. Çünkü, O'nun ne sureti vardır, ne de tutulacak bir yeri... O suretsiz olan, suretini tüm kâinata yaymış olduğu halde, aranan suretsizliktir. İnsan, içindeki zevki görebilir mi? Ama, O isterse, suretini insana rüyasında gösterir.

Bir saliğin tevhit ilminden istifadesi, onun kendini yok edebilme oranıyla bağlantılıdır. Bu iş tıpkı bir testiden ne kadar su boşalırsa, içine o kadar hava girmesine benzer. Burada suyun boşalması Lâ'dır ve bunun kapasitesi bellidir, ama dolma noktası olan İllâ'da hudut yok, sonsuzluk vardır. İnsan için sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki: "Ne kadar mahviyet varsa, o kadar da beka vardır"

Gönül evine girmekten maksat, birlikten veya çokluktan kuvvet doğmasıdır. Bir parmağın kuvveti ile, beş parmağın kuvveti aynı değildir. Hatta kuvveti arttığı için ismi bile değişir ve yumruk olur. Ancak, parmaklardaki bu birleşme içe doğru olur ve bu da gerçek birleşmenin iç âlemde olduğuna işarettir. İç âlemdeki bu birleşme: "Bana dua edin size icabet edeyim" <40-60> hükmü gereğince, kalpten kalbe Allah'a kadar ulaşır. İşte, cemaatle namaz kılmanın sevabı da buradan kaynaklanmaktadır. Cemaatte öyle kimseler bulunabilir ki, onların değeri binlere bedel olabilir. Tıpkı zuhur âleminde evvelce anlattığımız, komutan ve Reisicumhur gibi...

Özellikleri

"Beni sende seni canda buldum yar" demek, benlikten kurtulup, varlığı O'na verdim, kendimi sende, seni de

canımda buldum demektir ki, artık O'nun cemali benim cemalim, benim cemalim de kâinat olmuştur. "Her

gördüğünüz benim" diyen mürşitlerin, bu ifade

ile anlatmak istedikleri gerçek budur.

Bu anlatılanları sadece dinlemek yeterli değildir. İçinde yaşamak gerekir. Aksi halde insan, sadece kendini

aldatmış olur.

Hiç bir insan huy, ahlak, tip, ve meşrep itibariyle birbirinin aynı, hatta tam benzeri bile olamazken, nasıl

oluyor da tevhitte sen ben, ben sen olabiliyor diye sorulabilir. Bunun cevabı çok basittir. Çünkü, tevhitte bu

bahsedilen vasıfların hiç biri dikkate alınmaz, sadece ruh esas alınır da ondan... Ruh ise, her şeyden

arınmıştır.

Bu durumu bir örnekle anlatmak gerekirse, havayı misal göstermek mümkündür. Nasıl birbirinden farklı

insanların tümü aynı havayı teneffüs ederek yaşıyor ve o hava insanların müşterek noktasını teşkil ediyorsa,

tevhitteki durum da bunun gibidir ve tüm insanlar ruh açısından bir bütün olarak algılanır.

Tevhitte birden başka bir şey yoktur. Her şey birin bir başka bire eklenmesiyle

(1+1+1+1+1+1+......) ortaya çıkar. Burada görülen çokluk, birin aynalardaki

görüntüsünden başka bir şey değildir.

Toplama işlemine karşılık olarak bir de çıkartma işlemi vardır ki, bu da birden birin çıkarılması demektir. Bu

çıkartma işleminin tevhitteki karşılığı Lâ, toplama işlemininki ise İllâ'nın kesretteki görüntüsüdür.

Tevhid-i ilahide gerçek Var görünmez. Görünense yoktur, yahut Var'ın gölgesi mesabesinde olandır.

Onun için görünen, gerçekte yoktur, yani ademdir. Dünya,

32

hüvezzahir esmasıdır ve bir araçtır. Esas olan hüvelbâtın ise çekirdektir. Görünenler, bu çekirdekten

meydana gelen ağaç gibidir. Bu sebeple buna "Şecere-i Tûbâ" (Tûbâ ağacı) veya "Sidret-ül münteha"

(Varılabilecek nihai hedef) adı verilir ve gölgenin uzamasından meydana gelir.

Bu durumun en güzel örneğini kendimizde buluruz. Gözümüzü yumduğumuz anda (ister iradi olarak, ister ölerek) zahiri görüntü kaybolur, ama iç âlemimizdeki, yahut kalbimizdeki esas görüntü devam eder. Çünkü, orası mana âleminin aynasıdır. Onun için: "Allah insanın kalbine nazırdır" denir ve bekanın sırları kalbe tecelli eder. Ama, ne yazık ki, biz kendimizi bilmediğimiz için, bunların farkına varamıyoruz...

Tevhitte çok incelikler vardır. Kendini bilen insan, insanların her türüne uyabilmek için, bukalemun gibi olmak ve onların rengine bürünmek zorundadır. Bu da; kınına göre kılıç olmak, yani doğru kına doğru, eğri kına eğri kılıç olmak demektir. Aksi halde kılıç kına girmez.

Yazıcızade Mehmet Efendi, Hallac-ı Mansur için:

"Enel Hakk'ta hüvel Hakk olsa lahhâz
Enel Hakk mahvola Hakk ide ilhaz"

yani: "Enel Hakk yerine Hüvel Hakk dese ve gayba yönelseydi, bu surete Hakk demezdi" demekle, ehl-i şeriatın yanında, onların mertebeleri bilmeyeceklerini düşünüp, anlayabilecekleri seviyeden konuşsaydı, kelleyi kurtarırdı demektedir. İşte karşısındakinin

33

boyasıyla boyanmak budur.

Tevhidin biri dışta, biri de içte olmak üzere iki püf noktası vardır. Dışta olana ef'al, içte olana da sıfat denir.

Ef'al ve sıfatını iyileştiren kimse insan olmaya adaydır. Çünkü, artık yaptıklarından ve düşündüklerinden mutludur, razıdır. Onun için, tevhitte halkıyet açısından ef'al ve sıfat önemlidir. Bunlarda taalluk vardır ve bu taalluk sonucu cennet ve cehennem ortaya çıkar.

Ef'al ve sıfat da O'nun tarafından verilmiştir, ama bize de aidiyeti olduğundan: "Bir kısmı cennete bir kısmı cehenneme" <42-7> gidecek denmiştir. Diğer mertebelerse, zaten insanın değil, Allah'ındır. Onun için

kelime-i tevhitte Lâ başa alınmıştır. Bu Lâ, gereği gibi zevk edilirse, başına Elif alır ve İllâ olur. İnsan Lâ'da

tamamen boşalırsa, yerini latif olan doldurur. Neyde de böyle değil midir" Kamışın içi tamamen

boşaltılmamış olursa yedi deliğinden ses çıkmaz. Bunu Mevlâna çok güzel anlatmıştır.

Tevhit öyle bir ilimdir ki, huyları da değiştirir, insanı da döndürür. Allah mana âleminden değiştirsin. Çünkü,

mana, öteki âlemin; madde ise, bu âlemin malıdır. Bu âlemde alınanı dışarı vermeyip, saklamak

mümkündür, ama insan ne kadar saklarsa saklasın, tüm sakladıkları öteki âlemde meydana çıkacaktır.

"İnsanın alacası içerde, hayvanın alacası ise dışardadır" diye bir söz vardır. Gerçekten de bizim alacamız

içimizdedir ve görünmediği için ona mana deriz. Allah'ın settar ismi de setredilmiş olarak içimizde

durmaktadır. O renksizdir, tıpkı güneş gibi tüm renkleri kendinde toplamış olduğu için renksiz görünür.

Tevhit, ahlak-ı hamideye dayanır. İnsan ne kadar temiz ve fedakâr olursa, o kadar çok

34

öğrenir. Bu öğrenimi kelime-i tevhidin başındaki Lâ'ya dayanır. Bunun için zata kadar olan mertebeleri çok iyi

zevk etmek gerekir. Gerisi kendiliğinden gelir. Oraya kadar iyi zevk etmiş olanlar, bilmedikleri halde, beka

mertebelerinde yaşayıp, o mertebelerdeki konularda da sohbet edebilirler ki, bu durum bir şehirde yaşayıp,

orayı bilmeden dolaşmak gibidir. Her yerine gidilir, ama gidilen yerin neresi olduğu bilinmez. Buraları

bilebilmek için o şehri bilen birisinin gezene, şurası şudur, burası budur diye öğretmesi ve gezenin de o

öğretilen yerleri hatırında tutabilmek için belirli işaret noktaları belirlemesi lazımdır. İşaret olarak belirlenen

yerler, genelde yüksek yerlerdir. Bir yeri tam lokalize edebilmek için seçilen nirengi noktalarının, üç tane

olması gerekir. Ancak, günümüzde bu da kısmen kolaylaşmıştır. Onun için bugün tevhit daha kolay

öğrenilmektedir. Sizin bugünkü zevkinize varabilmek için eski insanlar otuz veya kırk yıl uğraşmak zorunda kalıyorlardı. Yunus Emre'nin kırk yıl dergâha odun taşıdığı bilinmektedir. Günümüz sürat devri olduğu halde, pek çok kimse gereken sabrı gösterememekte ve her şeyi bir anda öğrenmek istemektedir.

Tevhide göre, O'ndan başka bir şey yoktur. Şeytan ile Rahman arasındaki fark, mertebe farkıdır, insan yedi nefis mertebesini geçerse, kendi kendine edep giymiş ve Ademiyet vasfını kazanmış olur. Ademiyet vasfı kazanan da şeytanlıktan kurtulur.

Mutlakıyet tek cephede kalmamak demektir. Örneğin: Sigara ve rakı konusunda mutlakıyet; kâh içip, kâh içmeyebilmektir. Tevhitte mutlakıyet ise; kâh manaya, kâh maddeye yönelebilmek, ama manaya daha fazla ağırlık vermektir. Çünkü: "Her kim zerre kadar hayır işlemişse onu görecek" <99-7> tarafı manadır.

Madde, Allah'ın en alt âlemidir. En üst âlemleriyse nur, ruh, akıl ve kalemdir, çünkü bunlar ilk yaratılanlardır.

İşte, zuhurun üstü ve altı...

35

Butun tamamen yüksektir, ama onun da üst ve alt âlemleri vardır. Esma-yı Hüsna'nın da birbirine göre fark ü tefaddulleri (birbirinden farkı ve üstün tarafları) vardır.

Mertebelere tevhit açısından bakılırsa, yani bunlar gerçek yönüyle ele alınırsa, fena mertebeleri bile hatadır.

Bunların ders olarak saliklere verilmesi gerekli olduğu için, yapılan bu hataya ses çıkarılmaz. Bir saliğin neyi vardır ki, onu Hakk'a verebilsin. Kulun bir ef'ali, bir sıfatı veya bir varlığı mı vardır ki, onu Hakk'a verecektir?

Hangi ef'al, hangi sıfat veya hangi varlık kula aittir? Hiç biri... Onun için bunları vermek, tövbe etmektir.

Esasında tövbeden tövbe etmek gerekir. Çünkü, "Tövbe ettim" demek bile bir anlamda hatadır.

Tevhit ile askerliğin, bazı yönleriyle birbirine çok benzediğini biliyoruz. Askerlikte olduğu gibi, tevhitte de,

herkesin davranışlarını bulunduğu mertebeye göre ayarlaması şarttır. "Hasenat-ül ebrar, seyyiat-ül
mukarrebûn" denmesinin nedeni budur. Nasıl bir er kendine paşa süsü vermeye kalktığında hapsi boylarsa,
ehl-i tevhidin de kendini olduğundan farklı göstermesi doğru değildir. Herkes yerini bilmelidir. Bu durum evde
de, cemiyette de aynıdır.

Ehlullah'ın da üçler, beşler, yediler, kırklar ve üç yüzler diye mertebeleri vardır. Bunlardan bir kısmı kendi
mertebesini bilir, bir kısmıysa bilmez. Çünkü, tevhidi gerçekte bilen Allah'tır. Ancak, bilenlerin de söylemediği
bir gerçektir. Tevhit kadar zevkli bir felsefe yoktur. İslam felsefesi diğer tüm felsefelerin özü ve özetidir. İçli,
dışlı kâinat felsefesi, İslam felsefesidir. Diğer felsefeler tekmillenmediği için eksiklikleri vardır ve
münakaşalara açıktır. Onların kimi ikilemede, kimi üçlemede kalmıştır. İslam dördü birlediği için felsefeyi
tekmillemiş, dengelemiş ve münakaşaya kapalı hale getirmiştir.

Tevhit için müzikteki notaları misal vermiş ve birlik bir nota ile dörtlük nota arasında

36

sadece zaman farkı olduğunu, yani birlik notanın ân, diğerlerinin zaman olarak algılanması gerektiğini
anlatmıştık. Birlik notanın değerinin dört tane 1 Notadaki 4/4 lük tabiri, bir yılın dört mevsimden oluşması
gibidir. Bu dört mevsimin ikisi bahardır (Rebidir). Bunlardan biri sevinçli bahar (Rebi-ül evvel, veya ilkbahar)
diğeri hüzünlü bahar (Rebi-ül ahir veya sonbahar) dır. İlk baharda ruh doğuşat yapıp, yeni bir şeyler
görmeye hazırlandığı halde, sonbaharda soyunup, dünya saltanatından uzaklaşmaya, kışa hazırlanmaya
başlar. "Kışın ayrı bir sefası vardır" derler. Doğuş ve gelişimi gönlünde muhafaza edebilenler için öyledir.

Çünkü, bahar gelince o gönüldekiler dışarı çıkacaktır. Dünyanın ve dünyaya gelenlerin gidip, gelmesi
dediğimiz olay budur. Her dökülen yaprağın yerine baharda yenisi geldiği gibi, her giden ferdin yerine de bir

yenisi gelmektedir. Burada dikkat edilecek husus, ağacın bir tane olmasıdır. Ağaç birdir. Dökülen yaprağının ömrü bitmiştir. Gidenin yerine gelen yaprak ise, giden değildir. Yani, yeni doğan, ölen değildir. Burada çok kimse şaşırmaktadır. Şaşırma nedenleri de; Allah'ın ilm-i ezelisini nakısa düşürmeleridir. Bunlar, işin bir başı olduğunu unutup, gidenin aynen geldiğini düşünerek hata yapmışlardır.

Allah, daima: "Yeni bir elbiseyle halk olunuştan kuşkudadırlar" <50-15> hükmünce yenisini meydana getirmekte ve gelene yeni elbise giydirmektedir. Allah'ın ilm-i ezelisinin önü ve sonu yoktur.

Gerçi biz de: "Bir noktanın çevrilmesiyle bir daire meydana getirilmiş olur" diyor ve bu şekilde bir sınır çizmiş gibi oluyoruz, ama bu hayali bir tahdittir. O'nun ihata-yı külliyesini başka türlü anlatmak mümkün olmadığı için, böyle anlatmak bir zorunluluk haline gelmektedir. İrade-i külliyesini, ancak Allah kendisi bilir. Kullarsa, bunu anlatabilmek için daireyi misal getirmek zorunda kalmışlardır. Allah'a ait bazı gerçekleri başka türlü anlatmak mümkün olmadığı için, Kur'an'da da bazı şeyler misallerle anlatılmıştır.

37

Tevhidde Ne Nedir ?

Allah görünmez, ama: "Üç kişi gizli konuşmaz ki, dördüncüleri Allah kendisi olmasın, beş kişi gizli konuşmaz ki, altıncıları O olmasın, daha az olsunlar, daha çok olsunlar, nerede olurlarsa olsunlar Allah onlarla beraberdir? <58-7> dediğine göre vardır. Varsa nerededir? Herkesin kalbinde... Çünkü, sonunda herkes yine bir olacaktır. Zaten ten bakımından kesret, can bakımından vahdet olduğuna göre, tevhitte yapılan; zatın birliğini tasdik değil, sıfat bakımından görülen çokluğu birde toplamaktır. Can, her yerde aynı candır. Piredeki can ile fildeki can farklı değildir. Farklılık bu ikisinin görünümünde, yani sıfattadır.

Onun için, tevhit nokta-yı nazarından bir Allah ile bir insandan başka tüm görünenler aksesuvardır, süstür.

Ortada bir Allah ile bir kul vardır. Hüvelbâtını Allah, hüvezzahiriyse insandır. O kulu da kendisi yarattığından, hüvezzahir esmasında kendine nispet edilmektedir.

Tevhidin aslı: "Benim varlığım senin varlığın, senin varlığın benim varlığım, ne benim varlığım, ne senin varlığın, Varlık Allah'ın varlığıdır" cümlesiyle ifade edilebilir. Geri kalan tüm konuşmalar, bu ana prensibin süslenmesinden ibarettir.

Anlayamayanlara anlatmak için Kur'an'ın en başına, Elif, Lâm, Mîm'in şüphesiz kitap olduğu yazılmıştır.

Bunun arkasından Fatiha ve içindeki sırâtalmüstakıym yerleştirilmiştir. Bunların arkasından da zamanın ahkâmına göre, "Evlere arkalarından girmeniz iyilik değildir, iyilik sakınmadadır, evlere kapılarından giriniz" <2-189>, "Ey İman edenler yemek vakitleri ve davetli olduğunuz zamanlar dışında Peygamberin evlerine girmeyin"

38

<33-53>, "Ey iman edenlerlSesinizi Peygamber'in sesinden yüksek çıkarmayın, Birbirinizle bağırıp konuştuğunuz gibi onunla da bağırarak konuşmayın ki ameliniz boşa çıkmasın" <49-2>, "Allah'a itaat Resul'e itaattir" <5-92> gibi, insanlığı öğreten âyetler, kurallar konmuştur. Amaç, insanı insan etmektir. Bugünkü topluma bunları söylemeye gerek var mıdır"

Allah, kâinatı kapsamış ve o kapsadığı kâinatı, yani kâinattaki kapsamını Peygamber yapmıştır. O Peygamber'i, diğer fertlerle bir tutmak mümkün müdür?

Tevhit açısından her doğan Hakk'tır. Ancak, halk edildiği için de halktır. Bu şu demektir: Halkıyet bir elbisedir, ama aslı, yani mayası Hakk olan bir elbisedir. Bu elbise, görünür âlem, yani görünebilmek için şarttır. Elbise, iyi veya kötü olabilir, ancak asılda, mayada kötülük yoktur. Elbise bir sıfattır ve bu sıfata bir isim verilmiştir ki, buna da esma denir.

Kâinatta her şey tevhidi oluşturmaktadır. Örneğin: Gökyüzündeki yıldızlar... Dünyada kutup yıldızının yeri

sabittir. Bunun etrafında iki tane yedişer yıldızdan oluşmuş büyük ve küçük ayı vardır. Diğer yıldızların çoğu yer değiştirir.

Her insan kâinattaki bir yıldıza tekabül eder. Musa'nın yıldızının doğduğu Firavun'a bildirilince, onun emriyle tüm doğan erkek çocukların öldürülmesine başlanması, bu inancın neticesidir.

Bazı mutasavvıflar, ilm-i nücum'a çok önem vermiş ve bunu da eserlerine yansıtmışlardır. Bunların en tanınmışlarından biri İbrahim Hakkı Erzurumî'dir.

39

Tevhit ehli nazarında masiva diye bir kavrama yer yoktur. Masiva tevhitle yeni ilgilenmeye başlayanların dikkatini bir noktada toplamak için ortaya atılan bir kavramdır. İşin aslı öğrenilip, Hakk'tan başka bir şey olmadığı idrak edildiğinde, masiva diye bir şeyin olamayacağı da anlaşılmış olur.

Her şey ve herkes Hakk olduğuna göre, insanın aklına: "Hakk paramparça, birbirinden ayrı ve kopuk bir varlık mıdır" sorusu takılacaktır. Öyle değildir. Hakk gönülde bir, gözde ayrı olan bir varlıktır. Yani özde birdir, gözde ayrıdır. Bu durum bir ağaca benzetilebilir. Nasıl ağacın dalları, yaprakları, çiçek ve meyveleri ne kadar çok olursa olsun, hepsini besleyen özsuyu aynı ve aynı yerden geliyorsa, bu da o özsuyu gibidir. Bu özsuyu kökte de gövdede de, dallarda da, yapraklarda da aynıdır ve hayat suyu diye bilinir. Ağacı içiyle, dışıyla hayatta tutan budur. Bu suyu görüp, idrak edebilmek, cem mertebesinin iktizasıdır. Çünkü, o mertebede bu sudan başka bir şey yoktur.

Cem'den hazret-ül cem'e inildiğinde, bu su içte kalır, buna karşılık, dal, budak, yaprak, çiçek vs. görünmeye başlar. Bu görünenlerin her biri, esmaları gereği ayrı bir yapıya sahip olduğu için, birbirinden farklı görüntü verir. Ama, ne kadar farklı görünürlerse görünsünler, yine asılları, yani kendilerini besleyip, var gösteren o

görünmeyen aynı özsuyudur. Biz, bu çokluk görünüşüne: "Halkiyet" diyoruz. Bu mertebede, her ferde ayrı ayrı bakar ve onu halk olarak görürüz, ama tümüyle ele aldığımızda Hakk'tır. Bu da aynen bir halının motiflerini teker teker ele alarak, onları ayrı motifler olarak görmek veya tüm motifleri birleştirip, hepsini bir halı olarak görmek gibidir.

Nasıl, halılar; Hereke halısı. Gördes halısı, İsparta halısı vs. diye isimler alıyor ve üzerlerindeki motifler de bu isimlere göre değişiklikler gösteriyorsa, insanlar da böyledir. Dillerine ve yerleşim yerlerine göre İngiliz, Fransız, Alman Arap vs. diye değişik motifler

40

oluştururlar. Ama, ehl-i tevhit olanlar, böyle motifleri hiç dikkate almaksızın, hepsine: "Hah" veya "İnsan" diyerek, tümünün aslına nazar eder. Çünkü, hepsindeki öz, mana birdir. Öz olan bu mana, gözle bakıldığında her yüzde ayrıdır, ama içe bakıldığında hepsinde aynıdır. İşte, "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır" <2-115> budur. Benim bir şiirimde: "Dostunu her yönde tanıyıp seçen" derken kastettiğim de budur. Bu tecelli vaki olduğunda insan dostunu ister meyhanede, ister camide, ister daha başka yerlerde görsün fark etmez, çünkü gördüğü onun dostudur.

Âlemleri, dünyaya geliş, gidişleri ve mertebeleri, tevhit nokta-yı nazarından şöyle anlatmak gerekir. Nebat, hayvan ve insanlık âlemleri birer mertebedir. Bunları, bir hamam veya hapishane olarak düşünmek de mümkündür. Bir ülkede hamam da, hapishane de olacak ve bunlara her zaman, kısa veya uzun süreli girip, çıkanlar bulunacaktır. Bu giriş, çıkışlar bir kere olabileceği gibi, defalarca da olabilir. Mertebeler veya âlemler de böyledir. Hayvan, hayvanlık âlemine gelmiş ve gitmişken, tekrar o âleme gelebileceği gibi, mertebesini değiştirip, insan olarak da gelebilir. Bu geliş, gidişlerde tecelliyata dikkat etmek lazımdır. Tecelliyatta,

herkesin parmak izi farklı olduğu için, giden bir daha aynı parmak iziyle gelmez. Burada gelip, giden aynı olmasına rağmen, aslında ne gelen vardır, ne de giden. Ortada oluşan sadece bir adres değişikliğidir ki, bu da parmak izleriyle belli olmaktadır. Olayı biraz daha iyi anlatabilmek için İdris Aleyhisselâm'ı ele alalım.

"İdris Peygamber çok riyazat yaptığından sırf ruh olmuş ve ölümünden dört asır sonra İlyas olarak tekrar gelmiştir" denir. Bu söylemdeki İdris'i müderris olarak genelleştirerek kabul etmek ve İdris olarak vermeye başladığı dersleri dört asır sonra, Baalbek şehrinde İlyas olarak gelip, devam ettirmiştir diye anlamak gerekir. Giden, aynı parmak iziyle bir daha geri gelemeyeceğine göre, olaya şahsi olarak bakmak mümkün değildir. Burada sadece bir elbise değişikliği olması bahis konusudur. İdris elbisesi çıkmış, yerine İlyas elbisesi giyilmiştir. Yani, tekâmül bir elbise değişikliğiyle kendini belli etmiştir.

41

İdris Aleyhisselâm çok bilgiliymiş. Onun için semaya yükselmiştir deniyor. Her insan bilgisi oranında yükselir. Siz de bu sohbetleri dinleyerek yükseliyorsunuz. Bu yükselme; ruhun yükselmesi, kişinin insan olması demektir. Zaten miraç denen olay da budur.

"İdris Aleyhisselâm terzidir, hülle biçer" derler. İdris'in İlyas olarak geri gelmesi:

"Müminler ölmezler, dünyadan ahirete intikal ederler" Hadisi ile açıklanmaktadır. Bu gidiş, gelişler maddeten kâinat ile insan, manen de gönül ve insan arasında cereyan etmektedir.

Bu olay, aslında bir açılıp, bir kapanma, yahut bir genişleyip, bir daralma yahut toplanma şeklindedir. Tıpkı med ve cezir, nefes alıp verme gibi... Bu değişiklikler aslın değerini etkilemez. Adı; toplanıp, özet haline geldiğinde "Kur'an", genişleyip, tefsir edildiğinde, yani görünür hale geldiğinde ise, "Furkan" olur. Nasıl

toplanıp, Kur'an olduğunda küçücük bir insanda bulunur, ama değeri yine aynı olursa, genişleyip kâinat
olduğunda da yine aynı olarak kalır. Toplanıp, insanın içine girmesiyle "İnsan ve Kur'an ikiz kardeş" olur. Bu
toplanıp, genişleme, veya Kur'an ve Furkanlaşmanın hududu yoktur. Furkan olduğunda koca kâinatken de
değeri aynıdır, Kur'an olup özetlendiğinde de... Zaten âlem bundan ibarettir ve tüm olagelenler bu ikisi
arasındaki keyfiyetlerden ibarettir. İşte hayat-ı ebedi denen de budur ve bunun, ne önü vardır, ne de sonu...
Ölüp, dirilme dediğimiz de bu, yani bir genişleyip, bir daralmadır ve buna da ebedi hayat denmektedir. Sırf
ölmek ve sırf dirilmek yoktur. Bu keyfiyet, kiminde göz açıp, kapayacak kadar kısa bir süre içinde, kiminde
ise milyonlarca senede gerçekleşmektedir. Ama, sonuç her ikisinde de aynıdır. Fark kıyasta göze çok
görülmektedir. O halde çok da yaşasak, az da yaşasak sonuç değişmeyecektir.
Bu gidiş, gelişlerde, gidenlerle, gelenler arasında bir endüksiyon olur ve bu da kendini his
42
âleminde belli eder. Bazıları: "Ben evvelce dünyaya gelmiştim, mezarım şurasıdır, o zamanlar şunlar
olmuştu, bunlar olmuştu, şurası şöyle, burası böyleydi" deseler bile, ikinci gelen o ilk gelen değildir. Zira,
tekâmül sırasında mutlaka elbisesi değişmiştir. Bu gidip, gelmeler sonundaki tekâmül, kemale erdirir.
Yukarda kemale gelen, aşağıda zevale uğrar. Kemale gelen de, zevale uğrayan da O'dur ve sonuçta, iş
tamamen sevgiye ve muhabbete dayanır.
Allah'ın ne şeriatı tükenir, ne de hakikati... Çünkü, şeriat dışı, kılıfı, kabuğu; hakikat ise içi, lübbü, özüdür.
Bunun ikisine birden marifet denir. Tarikat ise; Şeriattan hakikate geçiş yolu, yahut kabuğun kırılmasıdır. Bu
kabuğun kırılması her şeyi sahibine, yani Allah'a vermek demektir. İnsan, merhamet ettiğini söylese bile,

aslında merhamet eden Allah'tır. Zira, Allah, kâinatı merhametiyle kuşatmıştır. Bir hayvana, yavrusunu beslemesini, büyütürken korumasını, onu taşımasını ve ona bildiklerini öğretmesini sağlayan o içgüdüyü veren kimdir" Nasıl, insanda bedensel yaşamın ahenkli gitmesini sağlayan hipofiz beziyse ve bu bez, tüm bedensel yaşam fonksiyonlarını salgıladığı hormonlarla kontrol ediyorsa, Allah da kâinatı nuruyla bu şekilde kontrolü altında tutmaktadır. Bu işi de müspet ve menfi iki kutupla idare etmektedir. Ama, müspet olanı, yani merhameti, menfi olana daima üstündür. Müspet olan görünmeyendir. Görünense menfidir ve yoktur. Onun için görünen Lâ'dır.

"Bana dua edin size icabet edeyim" <40-60> hem içte hem de dışta geçerlidir. Örneğin: Bir hasta iyileşmeyi içten istediği gibi, bir doktora gitmek suretiyle dıştan da isteyebilir. O hastayı içten iyileştirecek olan da, dıştan doktor olarak iyileştirecek olan da, Hakk'tan gayrı değildir. Doktor olarak görünen de Hakk'tır. Çünkü, O'ndan gayrı bir şey yoktur ki... İşte, tevhit anlayışı bunu böyle bilmeyi gerektirir.

43

İnsanların tevhit ilminin tahakkuku için yaptıkları çalışmalara ve geçirdikleri aşamalara, "Seyr-i sülük" denir.

Sülûke girenlerin, gelişim esnasında, her mertebede değişik düşünce ve huy sahibi olmaları, eski mutasavvıflarca "Semâ" diye isimlendirilmiştir. O safhadaki fikrî aydınlığa ise: "O semânın güneşi" denmiştir.

Bir insan, tahakkuk etmeden önce: "Ene" derse, gaflette demektir ve zamanı gelince, o: "Benim" diyenin hiç bir şey olmadığı meydana çıkar. Yerin altı, gelip: "Benim" dedikten sonra gidenlerle doludur. Ancak, tahakkuk ettikten sonra: "Ene" diyenler, büyük zatlar oldukları halde, zahirde bir şey görünmediği için, şeriat erbabınca yadırganmış ve beşeri kisve varken Allah olunamayacağı için, yok edilmişlerdjr. Çünkü, Allah'ta

yemek, içmek, uyumak gibi acziyet gösteren hiç bir şey yoktur. Âyet-ül kürsî'de: "Onda uyku ve uyuklama yoktur" <2-255> denmektedir. Bu nedenle insan, Allah olamaz, ama Allah'sız da değildir. Onun için burayı çok iyi bilmek ve anlamak lazımdır. İnsan olarak Allah'sız olmadığımızı bildirmek için Allah'a layık kul olmak gerekir ki, bizden beklenen de budur.

## Tevhidde Neler Vardır?

Tevhit maddeyi de, manayı da içerir. Sadece manaya dönüp, maddeyi inkâr etmek doğru değildir. İnsana her ikisi de lazımdır, ama her ikisinin de sahibinin bilinmesi şartıyla...

Bekaya geçiş Allah'ın bileceği bir şeydir. Burası fena âlemidir, ama aynı zamanda bekaya geçiş yeri olduğu için bir berzahtır.

Kâinatta ne varsa hepsi tevhidin içindedir. Tevhit de, vahdet ehli insanlar içindir. Aklı olmayan hayvanlar tevhidi anlayamazlar. İnsanlardan da kendini bilmeyenlerin tevhidi



anlamaları, bilmeleri mümkün değildir. Onun için böylelerine: "Surette kalmış" denir. Bu durum, yemek için alınan kabak çekirdeğinin içinin boş çıkmasına benzer. Kabuğu vardır, ama içi boştur. İşte, surette kalmış insanlar da böyledir. Dıştan bakılınca insan gibi görünürler, ama içleri boştur. Sadece kabuktan bir şey çıkartmak mümkün olmadığı için aranan içtir. Ama, o içteki özün olabilmesi için kabuğun şart olduğunu da unutmamak gerekir. Çünkü, o suret dediğimiz kabuk olmazsa, hava mesabesinde olan akıl, ilim, ruh gibi unsurların bilinme imkânı ortadan kalkar. Onun için: "İlim maluma tabidir" denmiş ve malum olmadığı takdirde ilmin bilinip, öğrenilemeyeceği anlatılmaya çalışılmıştır.

Tevhidin içinde her şey bulunduğuna göre, iyilikler gibi, kötülükler de olması tabiidir. Fark ü temyize gelmiş ve gerçek Müslüman olabilmiş kimseler, iyi ile kötüyü tefrik edebilirler. Nasıl yirmi dört saatlik bir günde gece karanlığı da varsa, bir bütün olan tevhitte de iyi ile birlikte kötü de bulunacaktır. Eğer, kişide azıcık gönül

varsa o, kendi yaptığının iyi mi, kötü mü, gönül yapıcı mı, yoksa gönül kırıcı mı olduğunu bilecektir. Eğer
gönül yoksa, o kişi buz olup kalmış demektir ki, ona: "Taşlanan şeytan" demek pek yanlış olmaz. Şeytanın
taşlanması da, böylelerinin yaptıklarıdır.

Evvelce bahsedilen hayal âlemi aslında tevhidin dışında değildir. Kâinatta hiç bir şey kaybolmayacağına
göre, kayboldu zannedilenlerin bir yeri olmalıdır ki, orası hayal âlemidir.

İnsanlar, kaybettikleri bütün yakınlarını, çocukluklarından itibaren geçirdikleri tüm yaşamlarını, gözlerini
kapatıp, bir anda hayallerinde canlandırabilirler. Hayal âlemi bir hafız gibi bunları ezberinde saklar.

Kâinatta veya dünya alemindeki olaylar hafıza dediğimiz hayal âleminde nasıl

45

saklanabiliyorsa, manevi, enfüsî, yahut iç âlemi ilgilendiren olaylar da aynı şekilde saklanabilmektedir. Ama
amaç, örneği kapmak, yani hayalden kurtulup, öze geçmektir. Esas ise; kişinin, ya olduğu gibi görünmesi, ya
da göründüğü gibi olması ve bulunduğu mertebenin hakkını vermesidir. Bu da düğümlerden kurtulup, huzur
içinde yaşamak, dünya ve ahiretini düzene sokmak demektir. Her namazda selam vermeden önce: "Rabbim
dünyada da güzellik ver, ahirette de güzellik ver ve ateş azabından esirge" <2-201> denmesinin sebebi
budur. Ama, bu söz sadece namazda söylenmekten başka bir işe yaramamakta, yani fiiliyata
geçirilmemektedir.

## Tevhidin Oluşumu

Kelime-i tevhitte: Lâ da vardır, İllâ da, ama bekada Lâ yok, sadece İllâ vardır. Burası, Lâ ile İllâ'nın arası,
köprüsü, yahut karıştığı yerdir. Lâ kul, İllâ Allah, ilahe ise kâinattır ve böyle olduğu için de bir zamanlar aşk
tanrıları, harp tanrıları, bilmem ne tanrıları gibi bir sürü tanrı oluşturulmuş, ancak günümüzde artık ilahelik
(Çok tanrılılık) devresi kapanmıştır.

Tevhit, Hazret-i İbrahim'le başlamıştır. Bu sebeple kendisi tevhidin babası sayılır. Hazret-i İbrahim'den evvel
de tevhit vardı, ama gizliydi. Böyle olduğunu Peygamberimiz: "Ben Âdem'in hamurunda vardım" diyerek
bildirmiştir. Yani, tevhit, Âdem'de de vardır, ama onun zekâ gelişimi bunu anlayamadığı için gizli kalmış,
zekâ gelişimi İbrahim'de yeterli seviyeyi bulduğu için, meydana çıkmıştır. İbrahim, yıldızları, ayı, güneşi
makbul tutmuş, ama her birinin battığını görünce: "Ben batan şeyleri sevmem" <6-76> ve "Ben yüzümü
semaları ve arzı yaratana hanif olarak çevirdim ve ben müşriklerden değilim" <6-79> diyerek, mutlaka her
şeyi Yaratan'ı düşünmek lazım geldiğini, her şeyi O'nun yaptığını (Lâ
46
faile illallah), tüm sıfatların O'nun olduğunu (Lâ mevsufe illallah) ve tüm bedenlerin sahibinin de Allah
olduğunu (Lâ mevcude illallah) kabul ve idrak ederek, tenzihte bir Allah mevcudiyetini anlatmıştır.
Görünmez âlemde olanı tam manasıyla bilebilmek için şahadet âleminde O'nu bilmek, yani bu âlemde de
Hakk'tan başka bir şey mevcut olmadığını idrak etmek gerekir. Şahadet âleminde görünenler Hakk'tan gayrı
değildir, ama bunlar teşbih olduğu için gelip, gidicidirler. Tenzihteyse gelip, gitme olmaz. O, tek varlık, tek
Hakk'tır. Teşbih âlemi, geliş gidişli olduğu için Allah'ın hayal âlemi veya gölgesi olarak anlaşılmalıdır. Kendini
gösterdiğinde gölge ortaya çıkar, kendini çektiğinde ise kaybolur. Gölgenin meydana çıkmasına doğum,
kaybolmasına ise ölüm denir. Bu sebeple işin aslını bilenler: "Gölgeye değil, asla tapın" derler. Burası çok
dikkatli olunması gereken bir yerdir. Çünkü, bu noktada aldanıp; "Hepimiz Allah'mışız, bildik. Sen bana, ben
sana taptım" dersek putperest oluruz. "Ben sana taparım, ama o taptığım sen değilsin, senin gönlündekidir,
çünkü herkesin gönlündeki O'dur" dersek, o zaman gerçeği ifade etmiş oluruz. Hepimizde mevcut olan tek

varlık O'dur. Bu beden dediğimiz görüntü ise, O'nun elbisesidir. Her birimizin bedeni o gerçek varlığın ayrı birer elbisesidir. Bu elbise bir hayaldir. O'nun vücudu değildir. Burayı çok iyi düşünmek ve anlamak gerekir.

Biz, o vücut elbisesinden kurtulur ve her şeyi Allah'a bırakıp, bekaya girersek, o zaman Hakk bizden istediği gibi işlemeye başlar. O'nun bu işleyişine peygamberlerde: "Mucize" velilerde ise: "Keramet" denir. Mucize ve kerametleri yapan hayal değil, o hayalden işleyen gerçek varlıktır. İşte: "Attığın zaman sen atmadın" <8-17> denen mesele budur. Bu nedenle hiç kimse kendini oldum sanmamalıdır. Kul, ancak: "Öldüm" diyebilir.

Şu anda biz biliyoruz ki, olmak için bir serencam geçirmek gerekir. O serencam gelir ve

47

geçer. Orada daimi olarak kalınmaz, çünkü herkesin bu âlemde de ayrı bir görevi vardır.

Geçirilecek serencam için Allah'tan ümit kesilmez. "Benim rahmetimden ümit kesmeyin" <39-53> dediği için istediği anda kendini gösteriverir. Bu hususta kadın, erkek ayırımı da yapmaz. Ne kadın evliyalar gelip, geçmiştir bu âlemden...

Nasıl Ulaşılır ?

Tevhit, bilen için zevk, bilmeyen için se derttir. Çünkü, bilmeyen, sadece lafında kalır ve o lafı günde yetmiş bin kere tekrarlayabilmek için sıkıntı çeker. Ama bilen, onun içinde yaşayıp, derdinden kurtulur."Ekmek ekmek" demekle karın doymayacağı gerçeğinin bilinmesinde fayda vardır. Gerisi boş laftır.

Tevhidin zevkine varabilmek için orta düzende gitmek gerekir. Çok bilgili olanlar, çevrelerindekilerle iletişim kurmakta ve konuşacak insan bulmakta zorluk çektikleri için, zevkten yoksun kalır ve içlerine kapanırlar.

Çünkü, etraflarındakilerin konuşmaları ve zevkleri onların beklentilerine cevap vermez. O zaman de etraflarındakilerden zevk almaz olurlar.

Peygamberimiz'in, kendileri Ahad'tan gelmiş olduğu ve her şey kendinin olduğu halde: "Rabbim ilmimi ve
anlayışımı arttır" deyişi, bu âleme ait bir dilektir. Zaten bu âleme teşriflerinin nedeni de zevke varabilmekti...
Ahadiyet âleminin butuna çekilmesi ve Ahmed'in zuhura gelip Muhammed olması budur. Onun için
"Elhamdülillah": "El zuhuru lillâh" demektir.
48
Adamın birine "Gökteki ayı nasıl görüyorsun" diye sormuşlar. "Şu leğende görüyorum" cevabını alınca,
"ensende kan çıbanı mı var" demişler denir. Bunun anlamı: "Niye başını kaldırıp, onu yerinde görerek
zevkine varmıyorsun"dur. O'nu gerçekliğiyle zevk edebilmek için basiret gözüyle görmek gerekir. Basiret
gözü ise, bildiğimiz gibi ilim gözü, idrak gözüdür. İdrak gözünün açılabilmesi için, kişinin feraset sahibi
olması icap eder ki, bunun halk arasındaki adı: "Deha"dır.
Dehanın sonu yoktur. Bu nedenle burada Allah, kendisi yardımcı olup, yek vücut olmayı sağlar. Çünkü,
başka bir yolu yoktur. Nitekim, Hazret-i Peygamber'e, miraçta: "Dur ya Muhammed" hitabının gelmiş olması,
bu sonsuzluğu belirtmektedir. Bunu, bir ışığın sonsuzluk âlemine uzanmasına benzetmek mümkündür. Işık
uzanır, uzanır, sonunda görünmez olur. Bize göre ışık için son, görünürlüğünün son bulduğu noktadır. Ama,
bizim göremediğimiz noktadan sonra ışık yine sonsuzluğa uzanmaya devam edecektir. Miraçtaki olay da,
idrak hududunun sonuna gelinmesidir. Buraya geldiği için: "Kıf ya muhammmed" (Dur yâ Muhammed)
denmiştir. Esasında, bu hitap ta kendinden kendinedir. Namaz ve Kur'an da burada verilmiştir.
Ân, yaklaşmaktır. Bütün ibadetler yaklaşmak, kendini kendinde, yani kâinatın özetinde bulmak için verilmiştir
ki, burası cem-ül cem mertebesidir. Bu makamda iç ahadiyet, dış ise samediyettir. Bunun daha ötesi yoktur.
Orası, doğmanın ve doğurmanın olmadığı "De ki: o Allah birdir. Allah samedtir. Doğmamıştır, doğurmamıştır.

Ve O'nun hiç bir eşi de yoktur" <112-1,2,3,4> noktadır. Bu, eşiti, çeşiti olmayan vücutsuz bir vücuttur. A'mak-

ı Hayal'de: "Ey vücud-u bivücud, malumsun ama bilinmezsin, marufsun ama görünmezsin" denen yer

burasıdır. Burada olana: "O'dur" dense de hatadır, "O değildir" dense de... Bu ikisinin arasında bir yol

bulmak gerekir ki, bu da beynettenzih vetteşbih diye bilinir ve dinimizin yoludur. Bu yolda bir âlem vardır ki,

oraya ne melek, ne de başka bir şey girebilir. Buralar

49

zevk edilebildiğinde, en güçlü dünyevi zevk olan şehvet bile bunun yanında sönmekte olan bir mum ışığı gibi

kalır. İşte: "Tevhit zevki" denen de budur.

Bu zevke varabilmek için letafet alemine geçmek gerekir. Bu geçişte şehvet büyük bir perde oluşturur ve

şehvet perdesini aşmadan letafete geçilemez.

Hazret-i Peygamber'e furkan değil Kur'an nazil olmuştur. Furkan fark âlemi, ayrılık âlemi, dış âlem demektir.

Kur'an'da ise kurbiyet, birlik vardır. Birlik; bin kişiyi bir görmek, yahut tasavvufi tabiriyle kesrette vahdeti

bulmak amacını güder. Burada: "Bir" denen, esas varlık olan Allah'tır.

Allah'ı, bir elmas olarak düşünecek olursak, bu elmasın, karınca ve insan dahil, her şeyde var olduğunu

bilmek gerekir. Herkeste mevcut olan bu elmas kiminde işlenmiş, kimindeyse işlenmemiş durumdadır.

Elması işlenmiş olanlar, dünyada da, ahirette de pırıl pırıl parlayıp, dururlar. İşlenmemiş olanlarsa, bir

üstadını bulup, işletirlerse, onlarda da aynı parıltı görülmeye başlanır.

O elmas, hamken ağırlık yapmaktan başka bir işe yaramaz, ama bir kuyumcunun eline geçer de, işlenirse,

ondan neler neler olur... Yüzük olur, küpe olur, kolye olur ve o zaman da değerini bulur.

"Ehl-i cehlin laf-ı davadır bütün alâyişi

Arifin, âsar-ı fazlın gösterir her bir işi

50

Şüphesiz kıymet verir elmasa fer-i tâbişi

Bir eser lazım vücut ispatına yoksa kişi

Kuş değildir uçsa da balâlara Anka gibi"
denmesinin nedeni de budur.
Tevhit, kitap okumakla öğrenilmez. Çünkü, kendini bilmeyen, okuduğundan da bir şey anlamayacaktır.
İnsana kendini bildiren "Mürşit" adı verilen canlı kitaptır. Kendini bilen bir kimseyse, kendisi kitap olup, kendi
kitabını okuyacağı için, başka kitaba ihtiyaç duymayacaktır. Bu, yolu bilen bir insanın, kılavuza ihtiyaç
duymaması gibi bir durumdur. Bu durumu anlatmak için:
"Erbab-ı kemal pişüvayı neyler
Şehrahı bulan rehnümayı neyler"
denmiştir.
Onun için, tevhit ilmi insanın kendi içinden çıkacaktır, ama mertebe mertebe... Bunu bir trene benzetmek
mümkündür. Kalkar, gider. Gidiş yolunda değişik istasyonlar ve her istasyonda da mertebe mertebe
bildiriciler vardır. Yolda kalmak yoktur. Düşe kalka da olsa, yola devam edilecektir. Yola çıkan, şarkıdaki gibi
"Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına" deyip, yoluna devam eder. Çünkü, yola çıkan kendine varlık
veren değil,
51
gerçek varlığın bir azasıdır ve o gerçek varlığın isteğine göre hareket etmektedir. Ancak, diğer yönden
bakıldığındaysa, kendisidir. Bu nedenle: Lâ ile İllâ bir yönden ayrı, diğer yönden aynıdır. Bu durum tıpkı
atom yapısını andırır. Nasıl atomda, çekirdek ve elektron esma yönünden farklı olduğu halde atom olarak bir
bütünse, bu da öyledir. Müspetlik ve menfilik bunda da atomdaki gibi kaybolmaz ve insanda dişilik ve
erkeklik olarak tezahür eder. Hayatın sırrı da buradadır. Böyle olunca da bir yandan bakıldığında İllâ (Bütün)
olan insan, diğer yandan bakıldığında tıpkı atom gibi iki unsura (Müspet ve menfi) ayrılır.
İnsan, mesut olabilmek için yukardaki iki durum arasındaki farkı görüp, ona göre davranmak zorundadır. Bu

durum aynen evliliğe benzer. Evlilikte kâh erkek kadının, kâh kadın erkeğin sözünü dinler ve birlikte geçinip, giderler. Burada önemli olan bu uyumu gönül kırmadan sağlayabilmek ve beraberliği devam ettirebilmektir.

Cennette olanların ayda bir Cemalullah'ı göreceği söylenir. Bunun anlamı; insanın, gönlündekine yaklaşmasıdır. Tevhit sadece yazılıp, ezberlenerek idrak olunamaz. Böyle yapılması taşıma suyla değirmen döndürmeye benzer. Önemli olan insanın içindeki kaynağı faaliyete geçirip, fışkırtmaya başlamasıdır.

Mürşidin asıl amacı budur. Not tutmak, veya söylenenleri yazmak, bir başlangıçtır. Âyetullah'tan, yani Kur'an'dan daha güzel söz söylenebilir mi? Tabii hayır, ama o bile yazılı olduğu halde insanlara yetmiyor, onlarda beklenen etkiyi göstermiyor. Bu etkinin görüldüğü yer mürşittir. Mürşit çevresine baktığında her yüzde kendini görmektedir. Müritler ne zaman kendilerini mürşitte görürlerse, o zaman: sen ben, ben sen olarak birliğe ulaşmış olurlar ki, işte tevhit veya birlik böyle meydana gelir. Yoksa tevhide ulaşmak, çoğunun zannettiği veya yaptığı gibi içinde yetmiş bin tane nohut bulunan bir çuvalı yanına alıp, yetmiş bin kere: "Lâ ilahe illallah" demek değildir. Evet, bu da kötü bir şey değildir, ama çocukça ve bilinçsiz bir uygulamadır.

Amaç, bir şeyi bilerek yapmak ve onun gayesine ermektir. Bunun için de

52

hayat mektebinde okumak, tevhidi hayata geçirip, onun içinde yaşamak lazımdır.

"Hayat bir okul, bil ki neler öğretir" diye başlayan rubaide anlatılmak istenen budur. İnsan hayatının da tatlı ve acı zamanları olacaktır, ama ne olursa olsun, müritler, ehl-i cennet gibi en az ayda bir kez mürşitlerini görüp, ziyaret etmelidirler. Çünkü, mürşit bakışlarında feyz-i mukaddes denen, görünmez bir nevi lazer ışını vardır. Bu, mürşide feyz-i Akdes olarak gelir ve ondan feyz-i mukaddes olarak çıkar. İşte, huzur-u cemal

denen mesele budur. Sonuç, dünyadayken ahireti bulmaktır. Ahiret dünyadayken bulunduğunda, oraya göç

edildiği zaman insanın acemilik çekmesi engellenmiş olur. Peygamberimiz'in: "Ümmetim" dediği aslında

kendinden başkası değildir.

İşin gerçeği böyle olduğu için, kitap okuyarak tevhide ulaşılabileceğini zannedenler çok yanılırlar. Çünkü,

tevhide ancak içinde yaşanarak varılabilir ki, bunun yolu de el tutmaktan geçer.

Ehl-i tevhit olabilmek için şüpheden kurtulmak gerekir. Çünkü, bu kitap, yani ehl-i tevhidin kitabı, Kur'an'dır

ve o da kendi ifade ettiği gibi: "İşte o şüpheye yer olmayan kitap" <2-2> tır. Böyle olmasaydı insanı doğru

yola götüreceğine dalalete sürükler, ikilem ve çelişkilerle uğraştırırdı. Tabii sonuçta da böylelerinin gideceği

yer akıl hastanesi olurdu. Bu nedenle ben bazı noktalarda: "Görevimiz Allah'ı bilmektir, Allah'lık yapmak

değildir" diyerek sizi uyarırım. "Allah'ı Allah'tan başka bilen olmadığı" için, kendimizi bilmeden onu bilmeye

kalkarsak, sonumuzu baştan tayin etmiş oluruz.

Amaç birliğe ulaşmak olduğu için, farklı kişiliklere sahip olan insanlar camilerde toplanır ve imama uyarlar.

Bu yaptıkları zahiri bir tevhittir. Bir mürşide bağlananlarsa, terakki ettikçe kötülüklerden sıyrılıp, ef'al, sıfat ve

zat mertebelerine geldiklerinde kendileri ölmüş ve

53

geriye Allah'tan başka bir varlıkları kalmamış olduğu için, gerçek tevhide ulaşmış olurlar.

Namaz kılmak, ancak sevgiyle yapılırsa bir anlam ifade eder. Yoksa borcumu eda ettim düşüncesi veya

kılıyor densin diye kılınan namazların hiç bir anlamı ve faydası yoktur.

İnsanın tevhide ulaşabilmesi için, gördüğü her esmayı miraç ettirebilir hale gelmesi lazımdır. Bunun için de

Allah'a sığınmak gerekir. Başka türlü tevhidin içinde yaşamak mümkün değildir.

Mürşidin insana vereceği, bir anahtardan ibarettir. Bunun bile püf noktaları vardır. Onun için bu işler dâd-ı

Hakk'tır. İnsanda aranansa temiz yürektir.

İnsan, gayb âleminden şahadet âlemine gelmiştir ve buradan yine geldiği yere dönecektir. Gayb âlemi denen yer; görünmez âlem diye adlandırılan, insanın iç âlemidir. Bu âlemde insan her an sevdiklerini görebilir. Örneğin her an mürşidimizi görebiliriz, çünkü o her an aklımızdadır. O halde her an bizimle birlikte demektir. Bizimle zevklenir, bizimle üzülür, kısaca bizimle yaşar demektir.

"Benim zevkim senin zevkin
Benim çevrim senin çevrin
Beni sende, seni bende
Gören gözler olur hande

54

Budur tevhit, budur birlik
Bu birlikten olur dirlik"

diyerek anlatmak istediğim gerçek budur.

Tevhit, insanın bir olduğunu, onu çok gösterenin kılıfı ve esma denen huylarının farklılığı olduğunu kabul eder. Bunlar adeta, ipekböceğinin kozası gibi, kişinin gerçek varlığını örtüp, gizlemiştir. Kim bu kozayı delip, çıkarsa iki kanatlı kelebek gibi olur.

Tabii, herkesin kozasını delmesi mümkün değildir, çünkü ibrişim delik kozalardan değil, delinmemiş olanlardan elde edilir. Kâinatın dokunması için de sağlam kozalara ihtiyaç vardır. Kâinat bir halı gibidir ve Hakk tarafından tezgâhta dokunur. Bu sebeple insanın mütevekkil olması gerekir. Ehl-i tevhidin tevekkülünün güzel örnekleri vardır. Mesela: Büyük zatlardan birinin çocuğu bir ağacın en yüksek dallarına tırmandığı sırada şiddetli bir rüzgâr çıkıp, ağacı sallamaya başlayınca çevredekiler: "Aman efenim şimdi düşecek" diye telaşlanırken, o zat: "Hiç telaş etmeyin, Allah, yaptığını tutar. Ben onu Allah'ın kollarına teslim ettim. Telaşa gerek yoktur" diyerek, tevekkülünün ne kadar kuvvetli olduğunu göstermiştir. Halk arasında da:

"Tevekkülün gemisi batmaz" diye bir tabir vardır ve doğrudur. İnsanlar, maddeyi görebildikleri için ona inanır,
göremedikleri manaya inanmakta zorluk çekerler. Halbuki, mana maddeden daha yüksek ve daha
sağlamdır. Zira, maddeyi yöneten mana, yani göze görünmeyen âlemdir. Bu mana, bizi mıknatısın, etki
alanına giren demir tozlarını kendine çekip, oynatışı gibi oynatmaktadır. Biz, o gücü göremediğimiz için,
ondan sıkılıyor ve korkuyoruz.

Kelime-i tevhidi sözle söylemek değil, bizzat yaşamak lazımdır. Eğer böyle yapılmaz ve



sözde kalınırsa, o zaman insan: "Sözü insan olur amma özü insan olamaz" denen duruma düşer. Bu
duruma düşmek istemeyen bir kimsenin dünyevi işlerde olduğu gibi, tevhitte de meleke kesbetmesi lazımdır.

Bu en büyük melektir ve bizim vücud-u mevhubemizdir. Manevi bir vücut olduğu için de melekler gibi
yemekle, içmekle ilgisi yoktur. Eğer onu istediğimiz şekilde bir insan halinde tutabilirsek, o zaman her
şeyimiz yoluna girmiş olur. Çünkü, artık uhrevi işlerimizi o yapacaktır. Onun için, tevhitte çalışma; meleke
kesbedinceye, melekler doğuncaya kadar devam ettirilmelidir.

Tevhide ilim yoluyla ulaşmak çok zordur. Çünkü, tüm dinleri, dini ilimleri (Arapça, fıkıh, tefsir, Hadis vs.) ve
dünyevi ilimleri bilmek gerekir. Bunları öğrendikten sonra da tahakkuk etmek lazım gelir. Hepsini
gerçekleştirdikten sonra insan içine çıkılabilecek hale gelinir ki, onlar arasında da hatalı yollara sapmalar
olabilmektedir.

Konuşulan kişiler içinde kabil-i Hakk olanları ayırmak iyidir ve onlara yapılmış bir iyiliktir. Karşı çıkanlarla hiç
münakaşaya girmeksizin: "Allah bunu da böyle yaratmış" deyip, öyle bırakmak icap eder.

Tevhidi sadece akılla halletmeye kalkmak insanı berbat eder. Ama insan çok çalışır ve bu hususta meleke

kesbederse, Hakk onun işlerini meleklere yaptırmaya başlar. Zaten halk arasında: "Meleke kesbetmiş" diye nitelendirilen durum da bundan başka bir şey değildir.

Kişinin meleke kesbetmesi, sadece fiili olarak yapılan işlere münhasır değildir. İnsan, çalışa çalışa tevhitte de öyle bir hale gelir ki, hiç düşünmeden ve hiç bir kitaba bakmadan her sorunun cevabını doğru olarak vermeye başlar. Bu duruma gelen bir insan kendisi kitap olmuştur.

56

Tevhide iki yolla ulaşılabilir. Bu yollardan biri kurb-u feraiz, diğeri kurb-u nevafildir. Kurb-u feraiz Hakk'ın kula yaklaşması, diğeriyse kulun Hakk'a yaklaşmasıdır. Bunları evvelce de anlatmıştık.

Hakk'ın kula yaklaşması: "Dilediğini yapar" <85-16> hükmünce olur ve bunda kâfir veya mümin ayırımı yapılamaz. O, bildiğini yapar.

Kurb-u nevafil, yani kulun Allah'a yaklaşmasıysa, kulda bir aşk, bir kaynama ile başlar. Allah da bu durumu bildiği için: "Bana bir karış yaklaşan kimseye ben bir arşın yaklaşırım,bana bir arşın yaklaşan kimseye ben bir kulaç yaklaşırım, bana yürüyerek gelene ben koşarak gelirim" demektedir. Bu nedenle insan müteessir olmamalıdır. Kişiye nasip olmuşsa, o kimse gemiye veya kervandaki devesine biner ve kaptan, ya da kervancı onu gideceği yere ulaştırır. Ancak burada insanın kendini kontrol etmesi şarttır ve bu hal Kur'an'da Hızır ve Musa hikayesiyle şöyle anlatılmaktadır.

Musa, Hızır'a kendisiyle birlikte olma arzusunu bildirince, Hızır: "Sen benim yaptıklarımı anlayamaz, işime karışırsın" diyerek bu arzuya karşı çıkar. Ama, Musa karışmayacağına dair söz verince, birlikte yola düşerler. Önce fakir bir adamın kayığına binip karşıya geçerlerken, yolun sonuna doğru Hızır kayığı deler.

Daha sonra yaşlı bir karı kocanın küçük oğullarını öldürür, daha sonra da gittikleri bir beldede, istedikleri halde yiyecek alamamalarına rağmen, orada yıkılmakta olan bir binanın duvarını sağlamlaştırır. Bunların her

birinde Musa, sebebini sormaya kalkar, ama Hızır anlaşmalarını hatırlatınca sorusunu geri alır. Sonunda

Hızır birlikteliğin devam edemeyeceğini söyleyip, yaptıklarının gerekçesini şöyle anlatır:

"Bu deldiğim gemi fakir insanlarındı. Gideceğimiz limandaki hükümdar, limana gelen

57

sağlam gemilere el koyup, delik ve çürük olanlara dokunmuyordu. Bu sebeple deldim ki, o fakirlerin gemisine

de el koymasın.

Öldürdüğüm çocuğun ana ve babası salih insanlardı. Ama, çocuk büyüyünce ana ve babasına asi olup,

onları çok üzecekti. Onları, o sıkıntılardan kurtarmak için çocuğu öldürdüm,

Bize ekmek vermeyen o köydeki duvara gelince: O yıkılmak üzere olan duvarın altında bir hazine vardı ve o

hazine o evdeki iki yetim çocuğa aitti. Eğer tamir etmeseydim duvar yıkılacak, hazine meydana çıkacak,

paylaşılacak ve çocuklara bir şey kalmayacaktı. Şimdi, çocuklar büyüyünceye kadar duvar ayakta duracak

ve çocuklar rüştünü ispat edince yıkılacak. Sonuçta da hazine o çocukların olacak"

Afaki olarak bu şekilde anlatılan olayların bir de: "Biz âyetlerimizi enfüste ve âfakta gösteririz ki onların Hakk

olduğunu açıkça görüp anlayabilesiniz" <41-53> hükmünce enfüsî izahı vardır ki, ona göre de: Bahsedilen

gemi insanın nefsidir. Eğer insan onu kendisi delmez veya mürşidine deldirmezse, nefs-i emmare denen

hükümdar ona el koyup, insanı mahrum bırakacak ve kendi istediğini yaptıracaktır.

Öldürülen çocuk, insanın kendi nefsinin yarattığı asi düşüncelerin mahsulü olan çocuktur. İnsanın içindeki

ikinci çocuk ise: "Veled-i kalp" dediğimiz ilahi çocuktur. Veled-i kalp insanı hidayete götürürken, diğeri

şekavete sürüklemeye çalışır. Bu iki çocuk insanın vücud-u kisbîsinin, yahut vücud-u müktesebesinin

yarattığı çocuklardır. Mürşit olan Hızır, bunlardan kötü olanını öldürmüştür. Burada bahsedilen veled-i kalp, kişinin kendi mahsulüdür ve fikren oluşur. Fikren oluşan bu kalıtımsal çocuk, o kişinin, mürşidince aşılandıktan ve aşısı tuttuktan sonra, huylarının güzelleşmesiyle ortaya çıkan hünerli

58

çocuktur.

Duvarın altındaki hazineye gelince: O, Allah'ın hikmet hazinesidir ve insan sinn-i rüşte ermeden, yani irşada memur duruma gelmeden verilmez. Hazine-i ilahi öyle herkese teslim edilen bir şey değildir. Rıza Tevfik'in: "Darı değildir hocam, cami avlusuna saçamam" dediği, "Hikmet müminin kaybolmuş hazinesidir, onu nerede bulursanız alın" denen hazine budur. Bunu alın demek; irşada memur birini bulun ve onun irşadıyla sinn-i rüşte erin ki, siz de başkalarına takdim edebilesiniz demektir. Zaten dünya da, dünya malı da, kâinat da bir toplanıp, bir dağılmadan ibarettir. Baba toplar, oğlu yer, oğlan toplar, onun çocukları yer. Onun için dünya bir toplanıp, bir dağılma; bir varlık, bir yokluk âlemidir. İnsan hayatı bile bir nefes alıp bir nefes vermeden ibaret değil midir?..

Onun için, insan olmak gerçekten zordur. Herkesin, mürşitlerin bile daima çalışması gerekir. "Bu olmuş, bu ermiş" veya "Ben erdim" demenin anlamı yoktur. Önemli olan olmak değil, ölmektir. Var olan Allah'tır. İnsan için önemli olansa, içinde Allah olan bir varlığın kendisine ihsan edilmesidir. Ancak o zaman O'na yaklaşılabilir.

Burası fena âlemidir, herkes doğmuştur ve ölecektir. Ama insan için O'na yaklaşmış olarak ölmek önemlidir ki, ebediyet denen de budur. İnsan ölünce kaybolsa veya yok olsaydı, o zaman her şey çok kolaydı ve bu dünyada yapılıp, edilenler; yenip, içilenler insanın yanına kâr kalırdı. Ama, en inanmaz görünenler bile:

"Allah yoktur" dedikleri halde, dünyada hiç bir şeyin kaybolmayacağını söylemekte, ve böylece, bilmeden

O'nun varlığını ikrar etmektedirler. Çünkü, bu zuhur âlemi manadan zuhur etmiştir. İnsan da manadan zuhur

ettiği ve: "Biz Allah'tan geldik ve sonunda O'na döneceğiz" <2-156> hükmü gereği aslına rücu edeceğine

göre, demek ki, yine vardıkları yerde var olacaklardır. Ancak bu varlık keyfiyeti iki türlüdür. Birincisi:

Görünmezlik alemindeki varlık, ikincisiyse: görünür

59

âlemdeki varlıktır. Bunlardan esas olan birincisi, yani görünmezlik alemindeki varlıktır. İkincisi ise; onun,

bugün var, ama yarın görünmeyecek olan fer'idir. İstanbul'daki mezarlıkları şöyle bir dolaşıvermek, bu

söylediklerimizin doğruluğunu ispata yeter. O kocaman sarıklı mezar taşları üzerinde adları yazılı olanlar,

yaşadıkları devirlerde pek çok şeyler yapmışlardır. Ama şimdi"...

Zaten düşünülecek olursa dünyanın, toprak üstündeki bugünkü nüfusundan çok daha fazla toprak altı

nüfusu olduğu anlaşılır ki, bu da insanın, madde âleminde bulunan görünmez mana olduğunu gösterir.

"Tavuk mu yumurtadan çıktı, yoksa yumurta mı tavuktan" sorusu, bu anlattıklarımızın tam olarak

anlaşılamamış olması nedeniyle sorulmaktadır. Esas olan manadır ve bu mananın kabuğa girip, yumurta

halini alması tavuğu meydana getirmiştir. Aynı şekilde, mananın tohuma girmesi de ağacı oluşturmuştur.

Bir kimsenin evlenip, çoluk, çocuk sahibi olması, yetmiş ilâ seksen yılda, elliden fazla aynı soyadını taşıyan

kişiyi meydana getirebilir. Bu duruma göre, her şey bir zat ile bir hakikatten ibaretken, zamanla tohum

vermeye başlar ve böylece de vahdetin kesreti ortaya çıkar demektir.

Kitaplarda Tevhid

Tevhitten bahsetmeyen dinî kitap yoktur. Her dinî kitap tevhitten bahseder. En başta da Kur'an ve Hadis

kitapları... Bunları büyük velilerin kitapları takip eder. Bunların hepsi tevhidi anlatır, ama hepsinin bir ortak

özelliği vardır ki, o da konuya mecazi bir elbise
60
giydirmiş olmalarıdır. Örnek mi istiyorsunuz? İşte Filibe'li Ahmet Hilmi Bey'in, A'mak-ı Hayal'i... Bir dağ
varmış, adı Zirve-i Hîçî'ymiş (Yokluk tepesi'ymiş). Bununla anlatılmak istenen, kelime-i tevhidin başındaki
Lâ'dır.
Bütün dinî kitaplar böyledir. Kitab-ı Mukaddes veya Budizm'e ait olanlar da dahil, hangi dinî kitabı okursanız
okuyun, hiç birinde kötülük yapın, kötü iş yapın diye yazmadığını görürsünüz. Çünkü, hepsi Allah kelamıdır.
Müslümanlıkta fikrî bakımdan Allah'ın ihata-yı külliyesi tecelli ettiği için, Kur'an'a eklenecek başka bir şey
bulunmamaktadır. Eklenecek bir şey bulunamadığı gibi, O'ndan kaçılıp, kurtulabilinecek bir yer de yoktur.
Çünkü, Allah: "Her şeyi ihata-yi külliyesiyle kapsamış"tır <4-126>. Bu noktada, ancak, kendinden kendine,
yani kötü düşünceden iyi düşünceye kaçmak gerekir.
Allah, ancak sözle bilinip, anlatılabildiği için Yohanna, İncil'inde O'nu kelam olarak nitelendirmiştir. Biz de:
"Kelam-ı Kadim" deriz. Peygamber'den gelen kelama da: "Kelam-ı Hadis" denir. Hadis tabiri de buradan
kaynaklanır.
Kadim olan kelam nasıl oldu da Peygamber'de Hadis hale geldi? Kelam zatta iken kadimdi, fakat beşer
kisvesine bürünen Muhammed'in ağzından çıktığında hadis hale geldi.
Tevhidden Korkulur mu?
Tevhitten korkulmaz, çünkü tevhit çok zevkli, çok neşelendiricidir. İnsanlar, asıl kendilerinden
korkmaktadırlar. Allah, gafûrürrahim olduğu için, insanın: "Ben günahkârım" diye korkmaması gerekir.
Çünkü, korkmakla bir şey kazanılmaz. İnsan, cesur olup,
61
atılmalıdır. Nitekim, Mevlâna bu durumu anlatmak için: "Kâfir olsan da gel, tövbeni yüz defa bozmuş olsan
da gel, putperest olsan da gel" diyerek insanları tevhide davet etmektedir.

Burada anlatılanları günümüzün zekâ düzeyi yüksek insanlarının anlaması kolaydır, ama tevhidin içinde yaşamak için, sadece onu bilmek kafi değildir. Biraz da gayret göstermek gerekir. "İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur" <53-39> âyet-i kerimesi bunu ifade etmektedir. Halk arasında da:

"Dede himmet", "Oğlum hizmet" şeklindeki kısa söyleşi, aynı şeyi ifade eder. İnsanlar, her istediklerinin hemen oluvermesini bekler, ama bu isteklerinin gerçekleşmesi için hiç bir gayret sarf etmezler. Biz burada ne kadar açıklarsak açıklayalım, bunları okuyanlar ne kadar öğrenirse öğrensin, uygulama olmadıkça bu bilgiler bir işe yaramayacaktır. Biz sadece "Şöyle yaparsan böyle olur" diye yol gösteririz. Okuyan, gereğini yapmazsa, sadece laf ezberlemiş olur. İş, ameldedir. Örneğin, ben istediğim kadar: "Ben saatçiyim" diyeyim. Önüme getirilen bozuk bir saati tamir edemezsem saatçi olmadığım meydana çıkar. Ama gerçekten çaba gösterip, saatçiliği öğrenmişsem, o zaman saati tamir eder ve saatçiliğimi ispatlarım.

İnsan için önemli olan Allah'la işini uydurabilmektir. Bunun yolu kişiden kişiye değişir. Kimi züht yolundan, kimi aşk yolundan, kimi safiyetinden, kimi fedakârlık yolundan, kimi cömertliğinden bu daireye dahil olur.

Tevhit, bir portakalın dilimlerine benzer. Bu dilimlerin hepsi bir bütün içinde bulunur ve tümüne birden portakal denir. "Allah'a yol canlıların soluğu kadardır" sözü bunun delilidir. Önemli olan bir kapıdan içeri girebilmektir. Hangi kapıdan girilmiş olduğunun önemi yoktur.

Kâinattaki her şey yuvarlaktır. İşte kan hücrelerimiz, işte yıldız dediğimiz küreler... Bunların yuvarlak oluş nedeni de devamlı olarak dönmeleridir. Dönen her şey

62

yuvarlaklasın Dönüş sebebiyse aşk-ı ilahidir. Bunun delili de "Hiç bir şey yoktur ki teşbih etmesin=yüzmesin" <36-40> âyetidir.

Bir şiirimde:

"Her nefis kendi kitabın okuyup ikan eder
Ger yaman, ger yahşi olsa her sözü ilan eder
Nefsini arif olanlar şüphesiz Rabb'i bilir
Kim ki Rabb'i bildi ol dem nefsini kurban eder.
Her tecelli rütbe-i Rabb'den zuhuru bulmada
Cümle esma o sebepten durmayıp devran eder
İrcii emriyle tekrar Rabb'ine raci olur
Var gibi zahir olanı lahzada pinhan eder"

diyerek anlatmak istediğim durum budur. Burada, İkan: Yakınlık, Yahşi: Kolay, Yaman: Zor, Kurban:

Yakınlaşmış, Kurbiyet: yakınlık anlamında olduğundan, var gibi görüneni (Dikkat edilirse "var" değil,

hayalden ibaret olduğu için "var gibi" tabiri kullanılmıştır) bir anda gizleyiverir denmektedir. Önemli olan bu

hayal âlemini gözden geçirmektir. Zaten

63

hayal olmasa, biz yok oluveririz.

Aynı şiirin devamında:

"Kâmilin gönlünde devreyler bütün bu kâinat
Vâkıf-ı esrar olan arifleri hayran eder
Gâh celalî, gâh cemalî her zuhurat zevk için
Kim bu zevki etti idrak rahını asan eder
Yok olup Kenzi Aziz'de var olunca Faniya
Ol ulu sultan-ı zişan ömrü cavidan eder" denmektedir. Aynı şekilde tevhidi açıkça anlatan bir başka şiirimde:

"Vech-i pakinden nikabı kaldırınca dost heman
Iyd-i ekber oldu ol dem, çün göründü Hakk ayan"

denerek "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır" <2-115> âyetine atıfta bulunulmaktadır. Burada nikab:

Örtü, varlık örtüsü, rida-yı Kibriya'dır. O kaldırılıverince insanın basiret gözü açılır ve fesemme vechullah

zahir olur. Sonuç, Hakk'ın ayan ve ıyd-i

64

ekber olmasıdır. Bu durumda artık oruç tutmak haramdır. Zira bayram olmuştur... Şiirin devamında:

"Hep mezahir nura gark oldu doğunca şems-i Hakk
Ebr-i zulmet zail oldu kalmadı bir şey nihan

Eyledik idrak hayal-i Hakk-ı Zat-ı mutlak'ı
Masdar-ı esrar-ı mana oldu kâmil bigüman"
denmekle, hayalin aslı olan Zat-ı Mutlak'ın idrak olunduğu ve mana sırlarının çıkış noktasının
insan-ı kâmil olduğu anlatılmakta ve:
"Birdir ol; kesrette bin bir ad ile yad olsa da
Cümle esma eylemekte bir müsemmayı beyan"
denerek de, işin esası açıklanmaktadır. Buna göre Mevlâna'ydı, Abdülkadir Geylani'ydi,
Yunus Emre'ydi diye bir şey yok, bir Allah ile bir derya vardır. Damlalar ayrıdır. Yani,
mikrofondan söylenen birdir, ama aynı ses farklı hoparlörlerden duyulmaktadır. Çünkü, herkeste sadece O
vardır ve O'ndan başkası yoktur.
"Nokta-yı mutlak ahadtir. Vahidiyet kesreti
65
Sanma müfred, ferd-i cami oldu seksiz kâmilan
Kim ki mir'at-ı Muhammed'te görürse Rabbi'ni
Başına kondu saadet tacı oldu mutlu can
Dost Aziz Kenzi'yle oldun ten ile can Faniya
Daimi bayram içinde buldun ömr-ü cavidan"
diye devam eden bu şiirde de, kâmilleri birer fert olarak değil, cihanı kapsayan birer ferd-i cami olarak
görmek gerektiğine ve tevhidi bulmanın insana verdiği zevke işaret edilmektedir.

Tevhidin Zorlukları

Dünyada hiç bir şey kolay elde edilmez. Her şey başlangıçta zordur. Elde edinceye kadar pek çok sıkıntılara
katlanmak gerekir. Bu kural tevhit ilminin öğrenilmesinde de geçerlidir. Kolaylık, öğrendikten sonra başlar.
Ehl-i tevhit, çocuk terbiyesinde de kendini belli eder ve hiçbir zaman hırsını almak için çocuğunu dövmez.
Çünkü, çocuğun masum olduğunu bilir. Çocuk, dövülmeyi gerektiren bir hareket yaptığında da, onu, ona
zarar vermeyecek şekilde cezalandırır.

Tevhidi laf olarak öğrenmek kolay, ama yaşamda uygulamak, yahut başka bir tabirle, onun içinde yaşamak

zordur. Aslında çok zor görünüp, kolay veya çok kolay görünüp, çok zor da olabilir. Tevhit; ateş gibi görünür,

ama cennettir, yahut cennet görünür, ama ateştir diye de tanımlanabilir. Bu hususa çok dikkat etmek

lazımdır, çünkü ahiret ile dünya birbirinin tam tersidir.

Tevhit zordur ve zorluğu da yine insanın kendinden, kendini tarh edememesinden (bırakamamasından),

taksime yanaşmamasından kaynaklanır.

"Mal canın yongasıdır" derler. Doğrudur. Çünkü, ağaç her zaman giden yonganın yerine yenisini meydana

getirebilir. Bunun için ağacın suyunun kesilmemesi lazımdır. Su kesildi mi, ağaç gider.

Tevhitte var ile yoku bir tutmak gerekir. Bu iş kolay gibi görünür, ama o kadar kolay değildir. Hazret-i

Peygamber bile, Mariye'den olan oğlu İbrahim'in ölümünde mükedder olmuştur. Çünkü, bir ağacın kabuğu

bir anda soyulursa o ağaç ölür, ama kısmi bir soyulma zaman içinde telafi edilebilir.

Tevhidin ahadiyet ve vahidiyet konularında çok şaşıran olmuştur. Bu noktada, görünene: "Allah'tır" desen

olmaz, "Allah değildir" desen yine olmaz. Çünkü, ne aynıdır, ne de gayrı... İşte burayı anlatabilmek için ben:

"Özde aynı gözde ayrıdır" diyorum.

Hepimizin özü birdir ve aynıdır. Çünkü, O: "Ona kendi ruhundan üfledi" <38-72> diyerek hepimizde nefha-yı

İlahi olduğunu söylemektedir. O halde hepimiz özde biriz. Bu nefhayı alıverdiği zaman, bize "Öldü" deniyor

ve bedenimiz, kendini meydana getiren unsurlara ayrılıyor. Yani, haşirden neşre uğruyor. Bu noktada

havayı, toprağı vs. yi de diri olarak

67

bilmemiz gerekiyor ki, her şey yerli yerine otursun...

Tevhidi Bilmeyenlerin Davranışları

Kendini bilen insan, tüm çalışmasının Allah için olduğunun bilincindedir. Kendini bilmeyense, kendisi için

çalıştığını zanneder ve kendini bir çalıştıran olduğunun farkında olmaksızın, çalışmaya devam eder. İşte
bilenle, bilmeyen arasındaki fark budur.
Ehl-i tevhit bilerek, Allah için çalışır. Diğerleriyse kendileri için çalıştıklarını zannederek, bilmeden Allah için
çalışırlar.
İnsanlar, dünya zevkleri ve kendi menfaatleri için insanları yanıltmış ve tevhitten uzaklaştırmıştır. Bunu
açıklamak için Kenzî Hazretleri:
"Mezahible meşârib ihtilâf etti
Anınçün her biri bir yola gitti"
diyerek, kiminin teşbihte, kiminin tenzihte kaldığını, buna karşılık beynettenzih vetteşbih olan tevhide
kimsenin rağbet etmez hale geldiğini anlatmak istemişlerdir. Çünkü, tevhit, bu ikisinin birleşme yeridir ve yolu
da, tenzih ile teşbih arasında vahdeti bulup, "Bizi dosdoğru yolunda ilerlet" <l-5> dileğinde sebat etmekten
ibarettir. Bunun daha basit bir açıklaması ise: "İnsanın Allah'a niyazının havf ve reca arasında olmasıdır"
cümlesiyle yapılabilir.
68
İnsanlar, aslını bilmedikleri için, O'nun aynadaki görüntüsüne tapmaktadırlar. Tevhit açısından işin aslına
bakılırsa, o asıl da bizdedir, ama kalbimizde ve gizlidir. Kalıbımızda veya hayalimizde değildir... Onun için:
"Kalp içinde sırr-ı zat
Kalbin aksi kâinat"
diyoruz. Biz, kâinattaki hayali de ayrı görmediğimiz için, kâinatı kendimize ayna, yani karan yapıyoruz.
Karanda kavga olmaz. Ama, eviç ve hadid arasında, biri yukarda, diğeri aşağıda olduğu için çekişme olur.
Tevhitten haberdar olmayanlar, yaşantılarını evdi, arsaydı, paraydı, arabaydı diyerek tamamen hayal olan
nesneler üzerine kurarlar. Bu dünyaya kimlerin gelip, geçtiğini ve pek çoğunun da aynı şeylerle hayatlarını
heba ettiğini hiç düşünmezler. Halbuki bir an düşünseler, bu var zannettikleri şeylerin hepsinin gün gelip

kaybolacağını, ama bugün hayal diye nitelendirdikleri iç âlemlerinin aslında hakikat olup, onlarla daima
birlikte olacağını kabul etmek zorunda kalırlar ki, bu da; hayal denenin hakikat, (Yokun var) hakikat
zannedilenin ise hayal (Var görünenin yok) olması demektir. Kâinattaki tek Var'ın gerçeği, yani hakikati içte,
kabuğu, yahut hayaliyse dıştadır. Doğrusu bu olduğu için, bunu böyle bilmek gerekir.

Tevhit yolunda aranan insanlıktır. İnsan, insanları birleyen olduğu zaman, ehl-i tevhit olur. Böyle olunca da,
karşısındaki kendisi olduğundan, komşusu aç olanın tok gezmesi günah addedilmeye başlanır. Çünkü, aç
gibi gördüğü komşu aslında kendinden gayrı değildir ve insanın kendini aç bırakması da vücuduna zararlı
olduğu için günahtır. Bu sözü

69

şeriat erbabı da aynen, ama manasını bilmeden: "Komşusu aç olana tok gezmek haramdır" diye söyler, ve
Peygamberimiz'in hadisi olduğunu belirtir. Hadisin aslı: "Komşusu aç yatarken kendisi tok olan bizden
değildir" şeklindedir. Bu hadis, bize tevhit dediğimiz birliği anlatmak için söylenmiştir. Bizim: "Tevhit lafla
değil bizzat yaşanarak öğrenilir" deyişimizin nedeni de budur, yapmaya çalıştığımız da budur... Biz, bir bütün
olmaya çalışmıyor muyuz"..

Ehl-i tevhit, insanları birleyen kimse demektir. Bunu ispat için de birbirine yardım edip, birbirinin ihtiyaçlarını
giderirler. Bunu yapmayana ehl-i tevhit denemez.

Ehl-i tevhit olan, herkesi bir evin çocukları gibi görmeli ve kimseyi kıskanmamalıdır. Zaten O'na: "Baba-yı
âlem" denmesinin nedeni de budur. Hıristiyanlardaki muhterem peder anlayışı da buna benzer.

## Ehl-i Tevhidin Özellikleri

İnsan ölmez. Ölüm hayvaniyet âlemine ait bir keyfiyettir. Ben "Faniya ölüm fena buldu" derken bunu
özetlemiştim. Ehl-i tevhit olabilmek için ölümü öldürmek şarttır.

Bir insan: "Dünyaya çıplak geldim, çıplak gideceğim" düşüncesine ulaşırsa, o zaman tevhidi bulmuş ve ehl-i
tevhide uygun hareket etmiş olur. Böylelerinin arkasından dünya koşturmaya başlar.

Ehl-i tevhit, sen ben, ben sen olmuştur. Bu birlikte gönül kıran, kendi gönlünü kırmış olur. İki testi birbirine
vurulduğunda biri kırılırsa, diğerinde de en azından bir zedelenme, sır



veya cidar çatlağı oluşur. Karşısındakini cehenneme sokan bir kimse de, oraya önce kendisi girmiş demektir.

Onun için ehl-i tevhit, daima zevk içinde yaşayıp, güler ve hande eder. Allah, bunu herkese nasip etsin!..

Zahir uleması, Peygamberimiz'in daima gülümsediğini, hiç bir zaman kahkaha ile gülmediğini söyledikten
sonra: "Kahkaha atmak insanın kalbini karartır" diye ilave ederler. Gülmekten kalbi kararanlar, kendini
bilmeyenlerdir. Allah'la işini kuranın gülmekle niye kalbi kararsın" Allah'la işini kuranın kahkaha bir yana,
kalkıp göbek atmakla bile kalbi kararmaz. Bir insan dostuyla birlikte olup, dostunu sevdikten sonra, niye
bunun keyfini sürmesin"

Zevk, ehl-i tevhidin hakkıdır. Bunu önlemeye çalışanlar, ehl-i tevhidin bulduğundan daha fazlasını mı
bulmuşlardır? İnsan dostunu, dostu da onu sevdikten sonra daha ne istenebilir?

Bu sevgi ve dostluğa ulaşabilmek için kelime-i tevhidin başındaki Lâ'yı çok iyi zevk etmek lazımdır. Bu da
nefis, can, akıl, ve beden dahil, her şeyi O'na verebilmek ve "Hepsi O'nundur" diyebilmekten geçer. Nefse
ayrı bir varlık vermek başa belayı almak demektir. Sadece nefis değil, kâinattan kıl bile kalsa durum
değişmez. Çünkü, hepsi O'nundur. Bunu gerçekleştirmenin yoluysa zikirden geçer. Çünkü, zikir: "Zikredeni
zikrederim" <2-152> âyetinin uygulamasıdır.

Ehl-i tevhidin her gördüğü kendisidir. Ben bunu:

"Tevhit ehli gayrı görmez gördüğü san kendisi

Kendine hizmet eder, hem kendinin efendisi"

diyerek anlatmıştım. "Ehl-i tevhidin kaşığının sapı bir metre olur" denmesinin nedeni de budur. Ehl-i tevhit

kendini tenzih, karşısında gördüğünü de kendinin teşbihi olarak algılar ki, bu durum âyât-ı muhkemat ve

âyât-ı müteşabihat kavramlarının en basite indirgenmiş anlatımıdır.

Ehl-i tevhit olanlar, istedikleri takdirde, kendi çevrelerinde bir cennet oluşturabilirler. Bazıları bunu kendi

muhitlerinde gerçekleştirmişlerdir. Örneğin: Mevlâna... Kendi camiasında musiki ve semayı ibadet vasıtası

haline getirmiş ve kabul ettirmiştir.

Pek çok insanın açlıktan öldüğü ve onlardan kat be kat fazlasının sıkıntıdan kıvrandığı günümüzde, tümünün

sıkıntısını giderip, ölmesini önleyebilecek miktardan çok daha fazla bir meblağı, maalesef, beşeriyet,

insanları daha fazla öldürecek silah yapmak için harcamaktadır. Bu da Allah'tandır, çünkü başka türlü gözleri

doymuyor ve akıllanmıyorlar. Onun için bir ceza verilmesi gerekiyor ki, akılları başlarına gelsin.

Kulluk esfeli sâfiliyn'de kalmaktır. Ehl-i tevhit olanlar da yine kul gibi görünürler, ama onlar, eski kulluk

hallerinden çıkmış ve kurban olarak âna yaklaşmışlardır. Kurban olmanın Kurb-u ân, yani O'na yaklaşmak

demek olduğunu evvelce anlatmıştık.

İnsan ancak, Allah'ın malını, Allah'ın dağıttığı gibi dağıtırsa ehl-i tevhit olabilir. Yoksa, lafla ehl-i tevhit

olunmaz.

Ehl-i tevhit için torba değil, heybe gereklidir. Çünkü, torba tek gözlüdür ve insan



bulduğunu onun içine atar. Heybe ise iki gözlüdür. Torba Arapça'daki Ayın harfine, heybe ise He harfine

benzer.

Hüviyetin iki gözü vardır. Ayın'ın ebced değeri yetmiştir. Yetmişin yarısı otuz beş eder. Torbada tek göz

olduğu için, içinde ne olduğunu bilmek mümkün değildir. Rahmet atı gazap atını geçtiği için, ayın'ın kırk ve

otuz olarak ikiye ayrılması gerekir. Kırk, Mim harfidir. Bunun yetmişe tamamlanması için ikinci gözün otuz

olması icap eder. Kırklık gözün öne, otuzluk gözün de arkaya atılması lazımdır. Böylece iyi şeyler önde, kötü

şeyler arkada toplanmış olur.

Ayın harfi insanı temsil eder. Onun için: "Gel benim güzel ayın'ım" denir, ama içinde ne olduğu bilinmez.

Ayın meçhuldür, zira kafasının içinde ne olduğunu kendinden başkası bilmez. İnsanda iyilik de vardır,

kötülük de... Torba ikiye ayrılıp, mimi öne alındığında, iyilikler önde toplanır. Lam istidat harfi olduğu için,

iyilik tarafına da, kötülük tarafına da çevrilebilir. Rahman da, şeytan da insanda olduğu için, ehl-i tevhit

insandan başka bir şeye bakmaz.

Ehl-i tevhit, zuhur âleminde şeriat, butun âleminde ise hakikat der. Ehl-i şeriat, şeriatın erkânına şeriat der.

Ehl-i tevhit olan, ya Hakk için, ya da karşısındaki için çalışır. Kendisi için çalışan ehl-i tevhit olamaz.

Ehl-i tevhit, yani marifet ehli, olaylara daima yukardan baktığı için şeriattaki bazı kurallara pek itibar etmez.

Bu kurallardan biri kısas kuralıdır. Ehl-i tevhit nazarında Hakk'tan başka bir şey olmadığı için, düşman

kavramı da yoktur. Bu nedenle kimi kimden şikayet edebilir?

Bu durumu Nasreddin Hoca çok güzel anlatmıştır. Kendisi kadıyken bir gün birisi gelir ve:

73

"Filanca bana şöyle yaptı, böyle yaptı, ondan davacıyım" der. Hoca adamı dinler ve ona: "Sen haklısın" der.

Bunun üzerine devalı itiraz eder ve olayı bir kez kendi açısından anlatır. Onu dinleyen Hoca, ona da: "Sen

haklısın" der. Bunu duyan karısı: "Yahu Hoca bu nasıl karar, hem davacı, hem davalı haklı olur mu" deyince

Hoca ona döner ve: "Vallahi hanım sen de haklısın" der. Bu fıkra, ehl-i tevhidin olaylara bakış açısını

göstermesi bakımından çok güzel bir örnektir.

Tevhit açısından her şey Hakk olduğu ve alt âlemlere, yani dünya hayatına hitap eden bazı şeriat kuralları

bu mertebede geçerliliğini yitirdiği halde, "Hakk geldi batıl yok oldu" <17-81> âyeti bize bunu anlatmaktadır.

Dünyada yaşandığı için, bu kurallara direkt olarak karşı çıkmamak gerekir. İrfaniyet de bunu gerektirir.

Allah'a inanmayan, Hakk'ı tanımayan şeytan olduğu için, şeriat kurallarının uygulanmasına karşı çıkmak, bu
âlemde anarşiye sebep olacaktır. Bu yüzden ehl-i tevhit bu kuralların uygulanması hususunda şeriat ehlinin
işine karışmamayı tercih eder.

Ehl-i tevhit olanlar alt âleme iner ve o âlemlerin iktizasını yerine getirmeye kalkarsa, o zaman daneyi bırakıp,
sap ve samanı yemeğe kalkmış gibi olur. Mürşitler, üst seviyelere böyle yükseltileceğini bildiklerinden, bazen
müritlerinin kusursuz olması için, onların anlayamayacağı zorluklar ortaya çıkarıp, titizlik gösterebilirler.

Bunların örneklerini ilerde Mürşit ve Mürit bahislerinde vereceğiz.

"Hakk geldi batıl yok oldu" <17-81> deniyor. Bu âyete tevhit nokta-yı nazarından baktığımız zaman:

"Hakk'tan başka bir şey var mıdır ki, firar edebilsin" sorusuna makul bir cevap bulmak gerekir. Bu cevap
şudur: Batıl; var gibi görünenin adıdır. Hakk ise görünmeyendir. Onun için ben size: "Var görünen yoktur,
görünmeyen vardır" dedim.

74

Hakikat vardır ama görünmez, Görünen ise hayalden ibarettir, yani aslında yoktur. Hakikat ortaya
çıktığındaysa hayalin kaybolması tabiidir.

Zahir uleması: "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü" <2-115> âyetindeki "Allah'ın yüzü" ifadesindeki yüz
kelimesi insanı hatırlattığı gerekçesiyle, bunu zat tabiriyle anlatmaya çalışırlar. Sıfat zattan ayrı değildir. Zat
denizin kendisi, sıfat da o denizin dalgalarıdır. Yoksa zat ayrı, sıfat ayrı, yani deniz ve dalgaları birbirinden
ayrı yerlerde değildir. Dalgalar bizim bedenimize tekabül eder. Öyle olduğu için, bedenimiz gelip gidici, ama
ruhumuz bakidir. Öldüğümüzde tıpkı denizin dalgası gibi, denizden çıkıp, yine denizde kaybolmuş oluruz.

Zahir ulemasının zat ve sıfatı ayırma nedeni insanı çok aşağı mertebelerde görmeleridir. Onlar insanı, hep günahkâr olarak görürler. Gerçek öyle dahi olsa, Allah: "Kullarıma haber ver ben affedici ve merhametliyim" <15-49> derken son derece kesin bir ifade kullanmaktadır. Hatta bir de: "Kullarım hiç günah işlemeseydi ben günah işleyen bir kavim yaratırdım" demektedir. Bu da gösteriyor ki, bizim günah işlememiz, kendi arzularımızdan çok, O'nun belli tecellileriyle olmaktadır. Bizim günah işlememiz, sevaba yönelebilmemiz için gerekli olmaktadır. Bu konuda tevhitte biraz daha ileri gidip, şeytanın gerekliliğini söylemek de mümkündür.

Zira şeytan olmasaydı, biz Rahman'ı bulamazdık. Şeytanı biz yaratmadığımıza göre, onun yaratılışında da bir hikmet aramak gerekir ki, bu hikmet, zıtların birbirinin tanınmasında yardımcı oluşudur. Şeytan olmasaydı biz doğru yolu nasıl bulabilirdik"

Bu durum kuyumcunun mihenk taşı olmaksızın altının kaç ayar olduğunu bilememesine benzer. Altının kaç ayar olduğu, o kara taş sayesinde anlaşılır. O halde her şey yerli yerince yaratılmıştır ve hiç bir şeyi inkâr etmemek lazımdır.

75

İnsan için bilgi, kendini bilmektir. Kendini bilmeyene çocuk nazarıyla bakılır ve yaptıkları hoş görülür. Ehl-i tevhidin şeriat ehlini hoş görüşünün nedeni de, onlara çocuk nazarıyla bakıyor olmasıdır. Ehl-i tevhit, kâinatın mel'abe-i vahdet, yani oyun yeri olduğunu bilir ve orada oynayanları seyretmekle yetinir, yaptıklarını da hoş görür. Mezahir âlemi denen bu âlemin hakikat değil, çocukların hayal âlemi ve oyun yeri olduğunu: "Şu dünya hayatı oyundan, eğlenceden ibarettir" <47-36> âyeti bildirmektedir. Burada çocuklar oynayacaklar ve sonra her şeyi bırakıp, gerçek evlerine döneceklerdir.

İnsanın esas evi, Allah'ın yanıdır. Oraya erişebilmek için mürşitler telkinde bulunmakta ve insanlara gerçeği

öğretmeye çalışmaktadırlar. Bunlar Kur'an'ın sözleri olduğu için hepsi doğrudur ve söylenenler, ister istemez, günün birinde gerçekleşecektir.

Ehl-i tevhit, irfan sahibi olduğu için, gönlünü bozmaz ve Allah'ın her şeyi yerli yerince yaratmış olduğunu bilip, hiç bir şeyi tamamen yok etmeyi düşünmez. Bir ceviz ağacını örnek alalım: Onun verdiği tüm cevizleri alıp yağını çıkarabiliriz, ama o yağdan tekrar bir ceviz ağacı meydana getirmemiz mümkün değildir. Yeni bir ağaç yetiştirebilmek için olgun bir cevize ihtiyaç vardır. Ama, Allah isterse, fonksiyonunu yitirmiş bir ağaç türünü tamamen yok edebilir. Aynı durum insanlar için de geçerlidir. Allah, insanların kimini piyon, kimini at, kimini, kale, kimini vezir yapmıştır. Adeta satranç oyunundaki gibi... Zaten satranç da oyunlar içinde tevhide en uygun oyundur. Piyon olarak yaratılmış insanları, piyon diye küçümsemek hatadır. Çünkü, o küçümsenen piyon terfi ederse şah dışında her şey olabilir. Kale, at, fil, hatta vezir bile olabilen piyonun olamayacağı tek şey şahtır. Terfi etmek piyonun elinde değil, onu oynatan gücün elindedir.

Vahdet ehli, basiret gözleri açılmış olduğundan, karşısındakini kendisi olarak görür. Çünkü, manen her şey kendi kalbindeki bütünün görüntüleridir. Onun için siva diye bir

76

şey kalmamıştır. Siva denen şey, kevn ü mekân (Yapıl, yıkıl) âlemidir. Bu, bir taraftan yapılıp, diğer taraftan yıkıldığı için fena âlemi diye adlandırılır. Bunun esası da yine kalpteki beka âlemidir. Bu yüzden burada kalplerini dolduranlar, ilelebet o doldurduklarıyla yaşayacaklardır.

Ehl-i şeriat, insanları mümin ve kâfir diye ayırıma tabi tutar. Ehl-i tevhidin insanlar arasında böyle bir ayırım yapma hakkı yoktur. Çünkü, tüm insanlar Bir'in uzuvlarından ibarettir. Burada bizim, zaman zaman "Ehl-i şeriat" veya "Zahir uleması" deyişimiz, onları kendimizden ayrı gördüğümüzden değil, bir uzvumuzun

fonksiyonlarını ve o fonksiyonlardaki eksiklikleri belirtmek içindir. Can her yerde aynı candır ve ehl-i tevhit de, her olaya canın birliği açısından bakar.

Varlığın tek olduğunu bildiği için, ehl-i tevhidin kimi hoşgörü âleminde, kimiyse hayrettedir. Çünkü, bilirler ki, her şey ve her esma Allah'tan gelmiş, dönüp, dolaşıp, yine O'na gidecektir. Bu nedenle Efendi, birdir, Seyyit birdir. Bunları ayrı gibi gösteren fark ü temyizdir. İşin aslını bilecek kemalâta ermeyip, olaylara sadece akıl açısından bakanlar, esmaların farklı zevklerini birleştiremediklerinden, bu farklılıklara ayrı varlıklarmış gibi bakar ve hep: "Hangisi, hangisi" sorusuna cevap ararlar. Bilenlerse: "Hangisi yoktur, hepsi O'dur" der, Allah'ı bilir ve kâinatı idare edenin bir zat ile sıfatı olduğunu, geri kalanların tümünün bir yansıma, fakat müdrike (Bilinçli) bir yansıma olduğunu idrak ederler.

Tevhit, sevgiden ibarettir. Sevgi olmazsa tevhitten söz edilemez. Allah kimseyi sevgiden mahrum etmesin!..

Bu sebeple, "Ehl-i tevhidim" diyenin evinde huzursuzluk olmaması lazımdır. Çünkü, ehl-i

77

tevhit olan, dilini tutmayı, gönül yapmayı bilir ve evinde de böyle davrandığı için kavgaya, dövüşe meydan vermez.

Bilenlerin sabırlı ve affedici olmaları gerektiği, Kur'an'da: "Kızgınlığınızı yenip, insanları affedici olun" <3-134> diye yazılmıştır.

Şer'an küslük süresinin çok kısa olması gerektiği söylenir, ancak ehl-i tevhit arasında küslük diye bir şey olamaz. Çünkü, onların nazarında gerçekte Allah'tan başka bir varlık olmadığı için, kim kime küsüp, kim kime darılabilir?

Bu sebeple, kendini bilen bir insan, karşısındakine ağır bir söz de söyleyemez. Hakk'tan başka varlık olmadığının idrakine varmış olan ehl-i tevhit bir kimse, kime nasıl kötü söz söyleyebilir?

Ehl-i tevhit: Karşısındakini Hakk gören demektir. Kişi, karşısındakinin Hakk olduğunu bilmiyorsa, ona ehl-i tevhit denemez.

Birbirine el kaldıran, dayak atan, kavga, dövüş ve hakaret edenler, bu bilince varamamış olanlardır. Bu bilinçsizlik, karısını, hatta çocuğunu dövenler için de geçerlidir.

Ehl-i tevhit nazarında kötülük, insanların kendi düşüncelerinin kötü olmasından ibarettir. Yoksa, Allah kötü bir şey yaratmamıştır.

Tevhit ilmini bilenler her şeyden bahsedebilir, çünkü her şeyi toplayıp, miracını yaptırır ve bir noktaya getirirler. Zaten her zerrenin miracını yaptıramayan, maarif-i ilahide tam

78

anlamıyla vukuf peyda etmemiş demektir. Miracın, asıldan bu andaki duruma gelinceye kadar geçirilen tüm keyfiyetler olduğunu söylemeye hacet yoktur her halde...

Tevhitte insandan başka bir şey olmadığı için, ehl-i tevhit olanlar kâinatta her gördüklerini insanda uygularlar. Benim saatten çiçeğe, topraktan ağaca kadar her şeyi insana uygulayarak anlatışımın nedeni budur. Kendini bilen bir insan için hiç bir şey kendinden ayrı değildir. Buna dünya da, ahiret de dahildir.

Tevhit ehline her şey konuşur. Nasıl Yunus'a sarı çiçek konuşmuşsa, mezar taşları da konuşur ve bazı gerçekleri, nedenleriyle birlikte söyler. Onun için ehl-i tevhit olanlar, hiç bir zaman "Bu neden böyle olmuş" demezler. Örneğin: Mezar taşları cenazenin baş ve ayak uçlarına karşılıklı olarak konur. Ama, başa konanın üzerine yazı yazıldığı halde, ayak ucuna konanda yazı olmaz. Bunun nedeni de ayak ucundakinin Lâ, baş taraftakinin ise İllâ noktasını belirtmesidir. İş baştadır. Baş emir verir, ayak yürür, dolaşır. Bu duruma: "Allah emreder, kul dolaşır" demek de mümkündür. İnsanın ayakları olmazsa yürüyemez, ama yaşamaya devam eder. Başı olmazsa yaşaması mümkün müdür? Onun için Allah esastır ve var olan O'dur. O olmazsa, hiç bir şey olamaz. ******

Benim bir ilahimde: "Bu zevk öyle bir zevktir ki" deyişimin nedeni tevhit zevkini ima etmektir. Bu zevke erene her şey bilgi vermeye ve onunla konuşmaya başlar. Tabii o da her şeyle...

Ehl-i tevhit için her şey bir uyarıdır. Mesela: Bir hücreyi ele alalım. Hücre kemale erdi mi, ikiye ayrılır. İkiye ayrılmış olan yavru hücreler de kemale geldiklerinde tekrar ikiye ayrılırlar. Böylece Bir'in idamesinin iki ile olduğunu ve devamlılığın ikinin bir, birin iki olmasıyla sağlandığını bize göstermiş olurlar. Bu çoğalma iki, dört, sekiz, on altı, otuz iki

79

diye giderken bize Bir'in çoklukta görülmesini de ispat eder.

Ehl-i tevhide her şeyi Allah okutmakta olduğu için, hangi kitaba bakılırsa bakılsın, tevhit ehlinin söylediklerinin doğru olduğu görülür. Çünkü, onların söylediklerinden başka bir doğru yoktur ve "Ehl-i tevhit" diye; her şeyi yerli yerince ve mertebeleriyle bilenlere denir. Anka'nın, Simurg'un, Kaf Dağı'nın vücudu olmadığı halde, tevhit ehli bunların ne olduğunu bilir. Örneğin: Kaf Dağı insandır. "İnsan her şeydir" demek kolaydır, ama mertebelerini bilmek zordur. Kur'an bellidir, yazılmıştır, hatta pek çok dile de tercüme edilmiştir. Ama önemli olan onun âyetlerinin hakkını verebilmektir. İşte namaz konusu... Tevhit ehli her an namazdadır, ama avamın bunu anlamasını beklemek hayal olduğu için, onlara salât-ı mefruze (beş vakit namaz) farz olmuştur ki, bunun vasıtasıyla intizama girsinler.

Allah korkusu olmayan bir toplumda her şey birbirine karışır ve anarşi doğar. Sonuçta her şey berbat olur.

Tabii, berbat olan bizzat fertler olacağı için önce huzuru kaçan da onlar olacaktır. Böyle cemiyetlerde maddi ve manevi mertebelerin değeri kalmayacağı için düzen da bozulacaktır.

Tevhidi bilen kâinatı bilir, çünkü kapıları açılmış ve her zerre meydana çıkmıştır. Tevhidi bilmeyenlerse, tevhidin kelimesinde kalmışlardır. Ancak, Allah, bin bir esmanın ve kelimenin ruhaniyetinin hatırı için onlara

da bir zevk verir ve onlar da kelimeden zevk alıp, bu zevkle ibadete yönelirler. Yaptıkları ibadetten bir şey

kazanmadıkları halde, aldıkları zevk sebebiyle ibadetten kopamazlar. Bu durumu daha önce ilk, orta lise

öğrencilerinin derslerini örnek göstererek izah etmiştik. Kişiler bu ibadetlerinde samimi ve nasipleri de varsa,

Allah onlara yardım eder ve karşılarına bir mürşit çıkarır, o mürşit vasıtasıyla da tevhidin gerçeğine ulaştırır.

80

Kişi, tahakkuk ettikten sonra sohbetten daha fazla zevk almaya başlar. Bunun nedeni, o kimsenin, o

safhaları yaşayarak geçmesi ve anlatılanların hangi mertebeyi ilgilendirdiğini anlamaya başlamasıdır.

Tahakkuk etmemiş kimseler de sohbetten zevk alır, ama sohbetin hangi mertebeden yapıldığını bilmediği

gibi, kendi mertebesinin de farkında olmadığı için, dinlediklerinin nerelere kadar gittiğini idrak edemez.

Tevhide vâkıf kişiler, kalplerine gelen misafir-i gaybinin hangi mertebeden geldiğini, Rahmaniyetten mi,

yoksa şeytaniyetten mi, yahut sıfât-ı asliyeden mi, yoksa sıfât-ı selbiyeden mi olduğunu bilirler. Bilmeyenler

anlatılanların içinde boğulup, kalır ve zevkine eremezler.

Gelen kötü bir şeyse, Allah onu ifşa ettirmez, ama iyi bir şeyse, o zaman insanın içinde bir zevk uyanır ve

bilenler bu zevkin hangi mertebeye ait olduğunu anlarlar, zira kendileri de oradan geçmişlerdir. Bu durumu

bileşik kaplara benzetmek mümkündür. Bileşik kaplardan birindeki su hangi seviyedeyse karşısındakinde de

o seviyede olacağı için, iki taraftaki su seviyesi daima aynıdır. Bunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için

camları değişik renkte olan güneş gözlüklerini örnek olarak ele almak mümkündür. İnsan gözüne kırmızı

camlı gözlüğü takarsa çevreyi kırmızı, yeşil camlı gözlüğü takarsa da yeşil görür. Bunun anlamı şudur: İnsan

kendi masdarından sudur eden tecelliyatı âfakta görecektir. Yani, kişinin içinde zevkli bir tecelliyat varsa,

kâinat onun için cennet, içinde sıkıntılı bir tecelliyat varsa da cehennem olacaktır. Kâinat aynı olduğu halde,

onu, içindeki zevkle bakan cennet, sıkıntıyla bakansa cehennem olarak görecektir. Tıpkı, farklı renklerdeki

güneş gözlükleriyle etrafa bakanların çevrelerini gözlükteki camın renginde görmesi gibi...

Ehl-i tevhit, bu ilmi asla para kazanmak için kullanmaz, ancak, kendine verileni de Hakk'tan bağış olarak

gördüğünden, geri çevirmez. Çünkü, Hakk kendisi için harcanan

81

her kuruşa en az on katıyla karşılık verir ki, bu durum Kur'an'da: "Her kim iyilikle gelirse ona on katı verilir"

<6-160> denerek belirtilmiştir. Peygamberimiz'in: "Bana bir karış yaklaşan kimseye ben bir arşın yaklaşırım,

bana bir arşın yaklaşan kimseye ben bir kulaç yaklaşırım, bana yürüyerek gelene ben koşarak geliri" Hadisi

de bunu anlatmaktadır. Bu alışveriş Hakk'ın bir şeyi sağ cebinden alıp, sol cebine koymasına benzer.

"Bazen niye vermiyor" diye sorulabilir. Bunun cevabı; "Vermemesi kişi için daha hayırlıdır da ondan" denerek

verilebilir.

Buranın da, öbür âlemin de sahibi Allah'tır ve O'ndan başka varlık olmadığına göre, bu görünenlerin tümü

hayalden ibarettir. İnsan, ister elli yıl, isterse bin yıl yaşasın, bu da sadece bir hayaldir ve gerçekte bu süre

bir ândır. Kaç yaşında olursa olsun insan, daima kendini dün dünyaya gelmiş gibi hisseder. Ehl-i tevhit, bu

gerçekleri içinde yaşayarak öğrendiği için daima güler yüzlüdür ve huzurdan başka bir düşüncesi yoktur.

Onun için yemez, yedirir; giymez giydirir; fedakârdır ve hırsı yoktur. Bilir ki, malın da mülkün de, paranın da,

pulun da sahibi Allah'tır. Bu bilinçte olduğu için de göçerken, nasıl göçtüğünün farkına bile varmadan istekle

göçüverir.

Tevhitte azap yoktur. Çünkü, azap aşağı mertebelere ait bir keyfiyettir. Mertebesi yükselenler, mertebelerine

göre sıkıntı, azap ve tereddütten kurtulmuş olmalıdır ki, o mertebeye geçerken aldıkları dersleri yaşama
geçirdikleri belli olsun.
Yılan yerde sürünür, ama satranc-ı urefa'da yukarılara kadar çıkan iki yılan daha vardır. Bunlardan biri gurur,
diğeri ise haset yılanıdır. İnsan yükselip, bu iki yılandan kurtulduğunda artık ne gamı kalır, ne kederi, ne de
azabı...
Ehl-i tevhit bu yüksekliğe ulaşmış olduğu için, hiç bir durumda sıkılmaz. Çünkü, gereğinde
82
kalabalıkta yalnız kalmayı, yalnızken de kalabalıkta (Kendi iç âlemlerinde) olmayı öğrenmiştir. Hepsi, bu
zevki kendilerine bahşeden efendilerine medyundurlar. Bu zevke erişmek için Efendilerine ettikleri hizmetten
de asla vazgeçmezler. Zaten yaptıkları da ayda bir kaç kere huzura varıp, sohbet dinlemek veya onun
vereceği ufak tefek görevleri yerine getirmekten ibarettir. Allah'ın işine karışılmayacağım, O'nun ne isterse
onu yapacağını, kimine Süleymanlık verip, kiminin Süleymanlığını alacağını bilirler. İbrahim Ethem
Hazretleri'nde olduğu gibi... Onun Süleymanlığını alıp, mana padişahı yapıvermiştir. Onun yaptıkları,
manada da, maddede kendini gösterir. Kimini maddeten zengin eder, kimini manen... Kimini hem maddeten,
hem manen zengin ederken, kimine hiç bir şey vermez ki, böyle olmaktan, hiç bir zevke erememekten
herkesi Allah korusun. Böylelerine: "Dünyada ve ahirette hasret kalmış" denir.
Zaman zaman halkın, Müslüman olmayanlar için: "Gavur, kâfir" gibi sıfatlar kullandığını ve onların
cehennemde yanacağını söylediğini duyuyoruz. Halk nazarında cehennem, adeta hayali bir yanardağ
gibidir. Bunun etrafında zebaniler dolaşır ve bu gavurları tutup, o ateşin içine atarlar. Tabii, bu düşünce
primitif bir hayal ürünüdür. Evet, ateş vardır, vardır, ama bu ateş sıkıntı ateşidir. O gavur denenlerin

yaptıkları faydalı işler ve faydalı buluşlardan herkes istifade edip, "Allah şunu bulandan razı olsun" diye dua

ederken, o buluş sahipleri huzur bulmaz mı" Tabii bulur... İşte benim kullandığım takma dişler... On beş yıldır

ben o dişlerle idare ediyorum. Onlar olmasaydı gıdaları doğru dürüst çiğneyemeyeceğim için hazımsızlık

çekecektim. Şimdi ben bu dişleri bulana teşekkür ederken, o nasıl olur da cehennemde yanar? İnsanlığa

faydalı işler yapan kimseler zahiren beşeriyete, bâtınen de kendilerine hizmet etmiş olurlar. Çünkü, burada

görünen Hakk'tan gayrı değil, O'nun zuhuru, ism-i zahiridir. O halde tevhidi bilen ve bu kanaata varan kimse

olarak biz nasıl böylelerine kâfir diyebiliriz" Ehl-i tevhit nazarında en büyük kâfir insan-ı kâmildir. Neden?

Kendini örttüğü için... Çünkü, bildiğimiz gibi kâfir, örtücü

83

demektir. Halk arasında anlaşıldığı gibi cehennemde yanacak kişi değil...

Bunun böyle olduğunu ben daha yola girmezden önce Hüseyin efendi ile geçen bir konuşmadan öğrendiğimi

evvelce anlatmıştım. İşin aslını bilmeyenlerin bu şekilde düşünmelerinin nedeni, korkudur. İnsanda bir korku

vardır. Bu bizim anladığımız manada bir korku değildir. Buna tenzir adı verilir ve inzar kökünden gelir.

Anlamı ise; Yol gösterici demektir.

Tebşir kelimesi de ferahlatıcı anlamındadır. Bu duruma göre: Mübeşşiren ve neziyrâ; Ferahlatıcı ve yol

gösterici anlamındadır. Biz korkmuyor muyuz? Tabii korkuyoruz, ama bu korkunun ne olduğunu da,

tezahürünün edep olduğunu da biliyoruz. Nasıl, bir makam sahibinin yanına girerken kendimize çeki düzen

veriyor, önümüzü ilikliyorsak, Allah'ın huzuruna varırken bunun çok daha fazlasını yapıyoruz. İşte: "Huşu"

dediğimiz de budur.

Allah'ı sevip, baktığı her yerde O'nu görenin nazarında güzelden başka bir şey yoktur. Nötre d'am'ın

Kamburu filmindeki kambur bile, böylelerinin nazarında güzeldir. Çünkü, o da sevmesini bilmektedir. Çirkin
görünen asıl değil, onu aynasında yansıtandır. Aynanınsa hiç bir değeri yoktur.
Çirkinlik kavramı, bir şeye nefsani yönden bakıldığı zaman ortaya çıkar. Zat'a eren bir insan, O'nun bir nur-u
azam olup, kâinatı aydınlattığını idrak eder ve baktığı her yerde o nuru görmeye başlar. Öyle olunca da her
şey güzel görünür. Çirkinlik olarak kabul edilenler de böyleleri nazarında, aslı toprak olan aynadaki yansıma
hatalarından başka bir şey değildir. Çünkü, nurda çirkinlik olamaz.
Ehl-i tevhidin âleminde bozgunculuğa yer yoktur. Her şey ivazsız ve garezsizdir. Kısacası,
84
sadece ilahi düşünceler vardır, kötü fikirlere yer yoktur. Bu sebeple farklı gruplaşmalar olsa bile, hafız-ı
hakiki olan O, daima tevhit ehlini muhafaza eder. Bunun nedeni pırlantanın çamura düşmekle değerini
yitirmemesi, zamanı gelip, çamuru suyla temizlendiğinde yine parlamaya başlamasıdır.
Bir sapan taşı altın bir tasa vurup onu zedelese, o sapan taşının değeri artmadığı gibi, altının değerinde de
bir azalma olmaz. Çünkü, altın yine altındır. Böyle olunca da korku ortadan kalkar. Altın altınlığını
koruduğuna göre, aldığı darbe onu korkutmaz.
Allah: "Üç kişi gizli konuşmaz ki, dördüncüleri Allah kendisi olmasın, beş kişi gizli konuşmaz ki, altıncıları O
olmasın, daha az olsunlar, daha çok olsunlar, nerede olurlarsa olsunlar Allah onlarla beraberdir" <58-7>
demek suretiyle ehlullah meclisinin kendi meclisi olduğunu söylemektedir. Burada sayı, birin in'ikâsatı
sonucu artmış gibi görünmektedir. Mürşitlerin, bazı müritlerine görev ve bazı yetkiler vermeleri de: "Görüyor
musun Rabb'in gölgeyi nasıl uzatmıştır" <25-45> hükmünce, gölgelerini uzatmaları anlamına gelir.
Tevhitte sahtekarlığa yer yoktur. İnsan ne kadar ehl-i tevhit gibi görünürse görünsün, bir gün gerçek bir ehl-i

tevhitle karşılaştığında foyası meydana çıkıverir. Tıpkı gerçek sevgiden yoksun oluşun bir gün meydana
çıkıvermesi gibi...
Ehl-i tevhit nazarında var ile yok, zevk ile eza, gülmekle ağlamak hepsi birdir. Tabii bu durum, o mertebeye
gerçekten ulaşmış olanlar için geçerlidir. Çünkü, bir şeyin aslı yoksa gölgesi de olmaz. Gölgeyi seven, aslı
da sevmiş demektir. "Masivadan geç" cümlesi, işin başında olanlar için söylenmiştir. Yoksa, işin aslını
bilenlerin nazarında masiva diye bir şey yoktur. Onun için:
85
"Siva kalktı gözümüzden Hakk kaldı
Bakışımız her tarafı nur saldı"
demiştim.
Aslı da Hakk, gölgesi de Hakk'tır. Zaten biri diğerinin kesafet kazanmış şeklinden ibarettir. Kesafetten
letafete doğru gitmek gerekir ki, bu da suyu kaynatıp, buhar elde etmeye benzer. Letafete gitmek gerekir,
ama letafeti kesafette aramak, tıpkı buzda buhar aramaya benzer.
Letafet, kesafet kazandıkça ona bir isim koyma mecburiyeti doğmaktadır. Örneğin: buhar kesafet kazanınca:
"Bulut", su haline gelince: "Yağmur", donup, sertleşince de sertlik derecesine göre: "Kar" veya "Buz" adını almaktadır ki, bu sertleşme, aynı zamanda buharın şekillenmesi demektir.
Tevhidin Sonu
Tevhidin sonu nedir diye sorulsa, verilecek tek cevap vardır ki, o da: "Acziyetin idrakidir" dir. Çünkü,
acziyetini idrak eden, tevhidi de idrak etmiş demektir.
Ehl-i tevhit her şeyi pişmanlık duymadan yapar. Çünkü, pişmanlık duyacağı bir şeyi yapmaz. Eğer pişmanlık
duyuyorsa, o kişi daha karışık âlemdedir ve kulağı bir şey duymamıştır. Çok şükür, biz duyduk ve duyurduk,
bildik ve bildirdik ve bu işi de şüphesiz yaptık, yani: "Allah'tan başka ilah olmadığına şahidim ve
Muhammed'in Allah'ın resulü
86
olduğunu da şahit oldum" dedik.

Tevhidin Uygulanabilirliği

Allah mefhumunun Var'a, kul mefhumunun yoka tekabül ettiği düşünülürse, zuhur âleminde ayrı ayrı var gibi
görünen varlığın, butunda bir olduğunu kavramak kolaylaşır. "Herkes kendi kabrine gömülecek; Benim
kazancım bana, senin kazancın sana; Benim yokluğumda var olan Hakk ihsanıdır, senin yokluğunda var
olan da yine Hakk ihsanıdır; Senin evin ayrı, benim evim ayrı" gibi sözlerin tümü, zahiri âlemle ilgilidir. Ama,
tevhitte, yani gönül veya birlik âleminde bunların hepsi ortadan kalktığı için, geriye tek varlık kalır. Bu
sebeple, biz öğretimizde daima erkândan, protokolden ve karşımızdakini sıkıntıya sokabilecek her türlü
davranıştan uzak kalınmasını tavsiye ederiz. Böyle gördük, böyle uygular ve uygulanmasını öneririz.

Tevhit, her olaya uygulanabilir. Örneğin: Bir karanfili ele alalım. Karanfilin pek çok türü vardır. Amerikan
karanfili diye bilinen türü; uzun saplı, iri çiçekli ve göze güzel görünen, çiçekçilerin beğendiği bir türdür, ama
pek kokusu yoktur. Buna karşılık bir de Çin karanfili vardır ki, bunun sapı kısa, çiçekleri küçüktür ama çok
güzel kokar. Karanfillerin bu özellikleri aynen insanlar için de geçerli değil midir? Bir insana dıştan bakarsınız
heykel gibi muntazam vücutlu ve güzel görünüşlü olmasına rağmen içinin kof, yani kokusuz olduğunu
görebilirsiniz. Bir başkasına baktığınızda ise, dıştan fazla gösterişli olmadığı halde, içinin, yani kokusunun
çok güzel olduğunu görürsünüz. Eğer kişi hem güzel, hem de güzel kokuluysa, o zaman aliyyül âlâdır.

Keza, çiçeklerin her mevsimde açanları olduğu gibi, mevsimlik olanları da vardır. Gül de

87

bunlara bir örnek teşkil eder. Onun da mayısta açan cinsleri olduğu gibi, yediveren denen ve her mevsimde
açan türleri de vardır. Tıpkı insanlar gibi...

Maalesef, insanlık, kaynağı bir olmasına rağmen, pek çok fırkalara (Gruplara) ayrılmış durumdadır. Sünniler

Alevileri, Aleviler Sünnileri, tarikat mensupları da kendi tarikatlarına mensup olanlar dışındakileri beğenmezler. Bunlar arasında cemiyetler kurup menfaat sağlamaya çalışanlar da vardır. Bu farklılaşmalar arasında, insanlık adeta unutulmuş gibidir. Gerçek anlamda ehl-i tevhit olanlar ise, bu durumu görünce, hiç birine bulaşmadan kendi iç âlemlerine kapanmayı tercih etmişlerdir.

Tevhid Uygulaması

Tevhidin uygulanması üç safhada gerçekleştirilebilir ki, bunlar: fena mertebelerinden de bildiğimiz ef'al, sıfat ve zat safhalarıdır.

BİTTİ